BÜTÜN ESERLERİ 10

Orijinal Metin

Hüseyin Rahmi Gürpınar

Kokotlar Mektebi

§

HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR

1864 yılında İstanbul'da doğan Hüseyin Rahmi Gürpınar, kısa süreliğine bulunduğu memuriyet görevlerinden sonra, hayatını hep kalemiyle kazanmış, 1887 yılında *Tercüman-ı Hakikat* gazetesinde başladığı yazarlığını, 1936-1943 yılları sırasındaki milletvekilliği dışında aralıksız olarak sürdürmüştür. Eserlerinde İstanbul'un günlük hayatına büyük yer veren Gürpınar, halk dilini ve yaşayışının ayrıntılarını büyük ustalıkla işlemiş, döneminin en canlı betimlemelerini yaratmıştır. Edebiyatında her zaman mizahı ön plana çıkartan Gürpınar'ın roman, öykü, oyun ve makale türlerindeki kitaplarının toplamı ellinin üzerindedir. 1944 yılında 31 yıldır oturmakta olduğu Heybeliada'da ölen yazarın evi bugün Hüseyin Rahmi Gürpınar Müzesi olarak hizmet vermektedir.

KOKOTLAR MEKTEBİ

Hüseyin Rahmi Gürpınar

§

Türkçe Edebiyat **280**

Kokotlar Mektebi
Hüseyin Rahmi Gürpınar

Kapak tasarım: Utku Lomlu
Kapakta kullanılan desen: Sumru Ekşioğlu
Mizanpaj: Bahar Kuru

© 1928, Hüseyin Rahmi Gürpınar
© 2010; bu kitabın tüm yayın hakları
Everest Yayınları'na aittir.

Everest Yayınları 1. Basım: Temmuz 2010
ISBN: 978 - 975 - 289 - 758 - 8
Sertifika No: 10905

Baskı ve Cilt: Melisa Matbaacılık
Tel: (0212) 674 97 23
Fax: (0212) 674 97 29

EVEREST YAYINLARI
Ticarethane Sokak No: 53 Cağaloğlu/İSTANBUL
Tel: (212) 513 34 20-21 Fax: (212) 512 33 76
Genel Dağıtım: Alfa, Tel: (212) 511 53 03 Fax: (212) 519 33 00
e-posta: info@everestyayinlari.com
www.everestyayinlari.com

Everest, Alfa Yayınları'nın tescilli markasıdır.

BİR İTİRAF

Romancılar, başlarken ekseriya vakanın sıhhatini temine uğraşırlar. Bu defa ben aksini iddia ediyorum. Bu hikâye serapa muhayyeldir. Kokotlar Mektebi'ni İstanbul'un hiçbir semtinde nafile aramayınız. Bulamazsınız. Ne kadar yorulsanız, içinde tahsildeki hanımlardan hiçbirine aşina çıkamazsınız. Çünkü onlar romancının muhayyilesinden başka bir yerde mevcut değildirler.

Mesleğimin uzun senelerinden beri hep vakalar arkasından koştum. Her zaman aynen tabiattan alınmaz ya... Bazen de fantezimize göre hikâye biçemez miyiz?

LAZIM BİR İHTAR

İyi muharrir, kötü muharrir.

Fena muharrir iyiye nispetle çok fazladır. Çünkü harsı mefkut denecek kadar mahdut olan bir sınıf halk (ki her yerde ekseriyet teşkil eder) fena muharrir yetiştirir ve mukabeleten fena muharrir bu güruhun duygusunu bütün bütün adileştirir. Bu suretle ikisi birbirini yaratırlar ve yaşatırlar. İkisinin birbirine ihtiyacı çok sıkıdır.

Bu nevi kari, eline aldığı kitabı açar açmaz hemen ilk sahifede heyecan arar. Tabii ilmî, bedîî heyecan değil... Meyhane, kerhane, sokak, fiil-i şenî, intihar cinayetlerinin vereceği heyecanlar...

Muharrir böyle vakaların kokusuna koşar. Bire on katar. Onun en büyük mahareti mübalağadadır. Dehşetten karilerin

ağızlarını birer karış açık bırakacak noktaları şişirmeyi iyi bilir. Üfürür, üfürür... Ta çatlayıncaya kadar...

Eserlerinin her sahifesini maktele çeviren müellifleri ve cinayet kahtı olduğu günlerde karilerini bu kanlı ziyafetten mahrum bırakmamak için zabıtanın mükerrer tekziplerine rağmen vakalar uydurarak ihtisaslarının dehasıyla sütunlar süsleyen muharrirleri benim kadar siz de bilirsiniz.

Bu edebiyat kolerası şimdi bizde ortalığı kırıp geçiriyor. İşte size on sekiz yerinden delinmiş sokak ortasında yatan bir ceset... Bu tablonun sanatkârı ümmi bir cahildir. Bu marifetiyle halkı heyecana veren o katile şimdi minnettâr mı kalacağız? Evet. Çünkü maktulün etrafına bakınız. Kaç zabıta, adliye memuru telaşla tahkikat yapıyorlar. Kaç fotoğraf makinesi işliyor. Kaç muharrir not almakla meşgul...

Yarın bu klişeler, bu tafsilât, gazetelerin baş sütunlarına girecek, muhakeme günü hamalın ne diyeceğini işitmek için adliye salonları hınca hınç dolacak.

***

Ben, karilere böyle cinayet tuzakları kurmak istemiyorum. Matbuat pazarlarında hemen bunlardan başka bir şey yok. Günün romanı, günün ahlak ve şeniyetlerinin aynası olmalı imiş. İyi, fakat bu defa müsaadenizle *tez*'i biraz değiştiremez miyiz? Vakıa bu da diğer nevi bir cinayet ama çeşnisi başka...

Binaenaleyh bu romanda her sahifeyi kanlara bulayacak katller, intiharlar yoktur. Eğer maazallah umumen mütalaadan aranılan duygu bu ise gazeteleri dolduran yevmî cinayet vakaları bu zevki tatmine yetişmiyor mu? Artık sokaklarda, izbe yerlerde katillerle maktulleri boğaz boğaza bırakarak bazı hikâyelerimizde içtimaî mübrim meselelere yükselemez miyiz? Ya kimse anlamazsa? Kimse anlamazsa romancı sanatından, faziletinden, maharetinden, iddiasından hiçbir şey kaybetmiş olmaz. O zaman kusuru esere değil anlamayanların dimağca zaaflarına bulmak ıstırabına düşeriz.

Mahaza bu hikâyede çok eğlenceli tablolar vardır. Hatta hiç kalmış ufak tefek intihar vakaları bile...

Kısacık içtimaî bir felsefe bahsine müsaadenizi rica ederim. O kadar muğlak değildir. Hikâyeye bu vadiden girişmek icap ediyor.

BAŞLAMAZDAN EVVEL

Nietzsche her feylesoftan ziyade doğru söylemek cesaretini gösterdi. Felsefesini gayriahlakî buldular. Felsefeden mutlak ahlak çıkaracaksak ilk adımda onu takyit etmiş olmuyor muyuz? Doğan güneş dünya yüzünde yalnız kuvve-i namîye göstermiyor. Bir taraftan da ısıttıklarını çürütüyor. Tabiatı lehimize tefsire uğraşmakla onu aleyhimizdeki bazı zulmetkârlıklarından çevirmiş olamayız. Her hakikatten insanlara menfaat neticesi çıkmaz. Binaenaleyh nef'imize uymayan şeniyetlere yan gözle bakar ve bu maluliyetle en bariz hakikatleri inkâra kalkar yahut üzerimize göre tağyire uğraşırız.

Tabiatla iyi geçinmenin eslem tariki onunla zıtlaşmamaktır. Her yanlış hareketimizde o, bize lisan-ı haliyle ihtarlarda bulu-

nur. Aldırmazsak emirlerini şiddetlendirir. Yine anlamazsak nihayet çarpar... Çünkü tabiatın kanunları insanlarınkinden çok mübrimdir. Bütün feylesoflar asırlardan beri dırlanmışlar durmuşlar, meslek üzerine meslek çıkarmışlar. Yazdıkça matlup neticeyi iğlaka boğmuşlar. Bunlardan hangilerinin prensipleri medenilerce mutâ olmuştur? En kavi devletlerden en aciz fertlere kadar hangilerimiz, hangi umurumuzda onlarla müşavere ile iş görmüşüz ve görmekteyiz?

Felsefe, derinleştikçe bize dipsiz uçurum gösteren bir ilimdir. Bu, baş döndürücü tehlikelerin üzerini bazen gül yapraklarıyla örtmeye uğraşıyorlar. Neye yarar? O, bazen salonlarda lüks mübahaselere sermaye oluyor... Medeniyetteki en mühim rolü belki de budur.

Hayat faslolunmaz bir dava... Daimi bir haşr ü neşr... Herkes nefsi için bir hak arkasından koşarak diğerlerine haksızlık yapmakla meşgul... Meselenin kati hal ve hükmüne ermek için kıyameti beklemek ne belahettir.

Sulh, acizin dilinde gezen manasız bir söz. En adi işlerin bünyelerinde gizli muharebeler var. En ufak menfaatlerin hükmü mukatele... Her münazaanın ortasında "hak" diye çekiştirilen şeyin sahibini bulmak müşkül... Herkes "o benim" feryadıyla çırpınıyor. Belki bazen iki müddei de mağdur ve haklıdır. O halde ihtilafi nasıl fasledelim? Haksız kimdir?

İki tarafın da mazereti yaşamaktır. İnsanın tıynetinde yaşamaya reh-nümalık eden iki his vardır. Sevk-i tabii ve zekâ. İnsiyakta hayvanlarla müşterekiz. Zekâmızı maarifle yükseltmeye uğraşarak behimiyetten ayrılıyoruz.

Ferden insan şahsî bir menfaat kutbudur. Sırf nefsi ve yuvası için fikırdayan bir potadır. Herkesi aksi hisse davete uğraşanlar acaba bu salahın kendi kalp ve vicdanlarında husulünden emin midirler? Millet milletle dalaşırken menfaaten mütecanis cemiyetlerin hedefleri birleşir. Hayvanlarda da böyledir. Sürü ile çapula çıktıkları vakit öldürürler, gıdalanırlar. Hayvanlığın ferdî

hırs ve vahşeti tamamıyla sürüde ve beşerî cemiyette müştereken mütebarizdir. Medeni insan diğer insanı doğrudan doğruya yemek için öldürmez. Fakat bu vahşi fiilde dolayısıyla yine bir mide menfaat ve ihtirası vardır.

Affedersiniz. Öldürmek için toplanan insanların da bir kurt sürüsünden hiç farkları olmadığını söyleyeceğim. Bu vahşete karşı koyabilmek için çalışan zekânın bulabildiği kuvvet nedir? Kanun... Fakat kanun zekâ ile hemahenk görünebiliyor ise de sevk-i tabii ile şimdiye kadar uyuşmamıştır. Onunla ileride tamamıyla muvaneseti de memul değildir.

Aç kalan bir insanı tıpkı bir hayvan gibi sevk-i tabiisi çalmaya çırpmaya, öldürmeye icbar eder ve kanun karşıdan demir pençesini gösterir. İşte beşer bu iki müthiş kuvvetin arasında daima bir kaçamak yolu takibine uğraşmakla meşguldür.

Hilkıyetine zıt gelen dinî ve medeni kanunlarla insan ne zaman barışacak? Çifte koşulacak öküzlerin kendi kendilerine boyunduruğa başlarını uzatmaları gibi insanlar ne vakit kanuna tamamıyla ram olacaklar? Çünkü bütün kanunların vazında cebr ve şiddet vardır. Çünkü kanuna riayet türlü cezalarla takyit olunur.

Beşerin tıynetinde daima med ve cezir yapan insiyakla kanun kuvvetleri arasında ne suretle muvazene hasıl olacak? Kanun mu sevk-i tabiiye yaklaşacak yoksa sevk-i tabii mi nesilden nesile tekâmüle ererek medenileşecek?

İnsanlar temeddüne doğru mu gidiyorlar? Yoksa iki münteha birleşir kaidesince medeniyet son merhalede vahşetle mi kavuşacak?

Bu yolun neresindeyiz? Önümüzde ne var? Selamet mi, felaket mi? Her memlekette daima kanun yapılıyor... Fakat gaye daima *ideal* uzaklığının sisleri içinde kalıyor. İşte bunun için hukuk-şinaslardan biri:

Nous voyons tous les jours la société refaire la loi, on n'a jamais vu la loi refaire la société (Cemiyetin her gün kanun tanzim

ettiğini görüyoruz. Kanunun cemiyeti tanzim ettiği asla görülmedi) diyor.

Şimdiye kadar çaresi bulunamayan bu müşkülün bir gün halline muvaffakiyet hasıl olacak mı? Yoksa medenilik iddiasıyla her gün zamanın ihtiyacına göre kanun değiştirmekle meşgul olan cemiyetler bu mesailerinde daima hâsir mi kalacaklar?

Bugün terakki ve teceddüt kasırgaları içinde başları dönen milletler eski itikat, âdet ve ananelerinden çırılçıplak soyunuyorlar. Ağır gelen bağları, manialarını üzerlerinden atıyorlar. Bu fırtına, sayısız asırların afyonlarıyla uyuşmuş kavimlere kadar sirayet etti.

En ağır uykuda sandığımız milletler arasında birer depreşme, birer silkinme hareketi var. Bütün ciğerler saf hürriyet havası arayarak şişip iniyor. Bütün kanunlar devirlerini yaptıktan sonra çürüyüp mantar kesiliyor. Yeni yapılan kanunlar, milletlerin bünyelerinde muhkem âdet halini alıncaya kadar asırlar geçecek ve bu temessülden sonra da mürur-i zamanla fikirler değişecek, âdet âdeti, kanun kanunu taklip edecek. Beşeriyet hep bu ebedî oyunla mı ömür sürecek? Bugün royalizm, emperyalizm, meşrutiyet, cumhuriyet, sosyalizm, komünizm, proletarya velveleleri içindeyiz. Belki yarın kaynaşan bu hayat ufuklarından yeni doğacak kelimelerin sancakları altına koşulacaktır.

Bugün zamanın mehmâ-emken nezaket ve ihtiyaçlarını kâfil kanunlar tanzimi en müşkül bir iştir. Medeniyetin şimdiye kadar vazında, hal ve faslında muvaffakiyet ilan ettiği kanunların birçokları sırıtkan birer haldedirler. Bunların bazılarını azıcık kurcalarsak vaktiyle yaranın hafif bir pansumanla kapatılıp sarılmış olduğu görülür.

En ağır araz göstermeye müstait bir marazın böyle hafif bir tedaviyle göz önünden kaldırılmaya uğraşılmasındaki sebep nedir? Her mesele, nezdinde münakaşa edilen milletin tekâmülü derecesine göre bir hal suretine iktiran eder. Kemal-i nisabını bulmamış milletler arasında bazı meselelerden bahsetmenin

tehlikelerini saymaya lüzum görmüyorum. İçtimaî yanlış telakkiyât yüzünden münakaşaları mahzurlu ve hatta vahim addolunan meseleler müzminleşerek bünyelerini kemirdikleri milletleri ağır ağır zaafa düşürürler.

Dünya yüzündeki hemen bütün milletler, gösterdikleri hüsn-i niyetlerine rağmen bu mühlik marazları teşrih masası üzerine çıkararak kati bir ameliyeye girişmekten çekiniyorlar. Bu içtimaî hastalıklara açık gözle bakmayı, baktırmayı bile ahlaka mugayir sanıyorlar. Riya, ahlakın sırmalı mantosuna bürünerek hakikatin önüne çıkıp yolunu kapıyor. Bütün uyuşuk fikirliler bu kat'-i tarike taraftar.

Kanunun bu acziyle karşılaşınca tekrar felsefeye döndüm.

Bu büyük müderrisin kucağında gözlerim karardı. Bu ilmin sahifelerinden topladığım hikmet ve hakikatleri oldukları gibi şimdi ortaya saçamam. Kanunları köstekleyen zincirler benim de kalemime dolandı. Ağzımı, dilimi bağladı. Hür yaşadıklarını sanan bilâ-istisna bütün milletlerin düşmüş oldukları fikrî ve ananevî esaretlere ağladım.

Ben susuyorum. Nietzsche de aynı ıstırap içinde... O söylesin... Büyük nüfuz ve saltasıyla o söylesin. İşte:

"İnsanlar hayır ile şer üzerine şimdiye kadar en az ve en sathi düşünmüşlerdir. İyilik, fenalık... Oh ürküntü veren tehlikeli kelimeler... Bunlara dair ne gördük? Ne işittik? Bahusus insanlık bu ana kadar onların elinde neler çekti? Söyle... Niçin etrafına bakınıyorsun? Söyle... Ha, görüyorum. Karşında vicdan denilen zor şahit var. Saf adamların aforozları var. Alnına vurulacak ahlaksızlık damgası var. Polis var. Cehennem var. Bî-tarafâne söylemene müsaade etmiyorlar. Edemezler... Her tahakkümün önünde olduğu gibi düzme *moral*'in[1] huzurunda da tefekkür, memnudur. Dimağını donduracak, dilini kurutacaksın. Oradaki hissen yalnız itaattir. İtaat ve sükût...

---

1 Ahlak. (Fr.)

"Her şeye ahlak etiketleri yapıştıran *moral* hükümetleri kendilerini tenkit olunmaktan münezzeh sayarlar. Ahlakı, muammaî bir şekilde tutmaya uğraşmak ahlaksızlıkların en büyüğü değil midir?"

Nietzsche, Platon'dan kendi zamanına kadar felsefe namına lakırdı söyleyen feylesofların ahlakî prensiplerini köklerinden söküp suratlarına fırlatarak asıl bundan sonra coşuyor. Fakat eserimde fazlaya yer yok, mecburen bahsi kesiyorum.

Uzaktan uzağa selameti nerede seçtim biliyor musunuz? Bütün medeniyet kayıtlarından azade-ser yaşayan vahşiler arasında...

İcap-ı tabiata uymayan *moral*'lerin, kanunların akamete mahkûmiyetleri bugünlerde en mütebariz olan hakikatlerdendir. İnsanlara "Siz meleksiniz, tıpkı onlar gibi yaşayacaksınız," diyorlar. Halbuki onlar bazı hususlarda hayvanlardan daha endişe-âver huylarla maluldürler.

Meselenin iç yüzü korkunç... Bu fenalık, tabiatı olduğu gibi görüp göstermekle hafifleyebilir. *Moral*'cilerde buna cesaret yok... İdare-i maslahat için uydurulmuş her çürük, asılsız, binaenaleyh muğfil itikadın üzerine sırmalı bir puşide atarak onu heybetlendirmeye uğraşmakla meseleyi kapattık sanıyorlar. Halbuki bu, foyası çoktan meydana çıkan bir gözbağcılıktır.

Tabiatla beşerî kanunların bu taarruzları ileride ne şekil alacak? Bilemiyorum. Fakat tabiattan kuvvetli hangi kanun tasavvur olunabilir ki ona karşı galebe temin edebilmek ümidini versin?

İstikbalde herhangi bir memleketin eski çatısından çıkacak bu içtimaî yangın derhal bütün dünyayı saracaktır.

Bilmiyorum ki bütün dünya havasında, gizli bir orkestranın radyosunu andırır ve büsbütün başka bir âlemden esen, sinirlendirici, çıldırtıcı nasıl makamların dalgaları dolaşıyor. Hassasiyet son derecede... Kimsede tekâmülün batî hareketine sabır göstermeye tahammül yok. Herkes kendi vicdanını veya vicdansızlığını kendine kanun yapmak, hazırdan başka türlü bir adam olmak, özlediği bir merhaleye doğru koşmak istiyor. Bu cereyanın

fırtınaları içinde mutaassıpların ananeperverlikleri köhne binaların damlarından, saçaklarından kopan kiremitler, tahta parçaları gibi havaya savruluyor. En müttakiler kanunların, dinlerin adem-i cevazlarına karşı hile düşünerek kaçamak yolları arıyorlar. Hele eski itikatsızların ahlaka ve her şeye karşı çıkardıkları istihza ıslıkları ve ortaya saçmak istedikleri ekstra prensipleri dinlemeye bilmem her kulağın zarı tahammül edebilir mi?

Geçenlerde bir gün mübrem meselelerden biri bütün dehşetiyle kendi kendine önüme çıktı. Evvela tiksinerek vakadan kaçmak istedim. Fakat sonradan merak sevkiyle maceraya karışır gibi oldum.

Hadiseyi bana göründüğü şekilde tasvir edeceğim. Beğenen beğenmeyen olabilir. Fakat o, kimsenin tasdik veya reddiyle ortadan kalkacak şey değil. O, hangi cepheden el uzatsanız bir suret-i hal kabul etmeyen insanlığın ebedî bir yarası... Ahlak, kanun bunun türlü şekilde münakaşasını düsturları meyanına sokmuyorlar. Onun hakkında tek bir emir veriyorlar. Böyle olacak diyorlar. Maatteessüf dedikleri olmuyor. Emirleri dinlenmiyor.

Kimseyi herhangi bir fikrin kabulüne davet etmiyorum. Fakat hikâyenin ilk bablarını okuduktan sonra karileri samimi düşündürmek istiyorum. Bu gayetle mühim bir *anket*'tir. Hakikatin tavazzuhu için, batıl fikirlerle kösteklenmemiş dimağların bî-taraf münakaşaları lazımdır. Fakat bu çok çetin meselede zihinler hür düşünmek kabiliyetini muhafaza edebilecekler mi?

***

Yeni felsefelerden yeni dinler çıkarmak isteyen asrî âlimler gözleri ufuklarda bekliyorlar. Fakat halk sabırsızlanarak haykırıyor:

"Âlimler, feylesoflar, tabipler, müderrisler hep bir tarafa durunuz. Gökten bize aşk ile açlığın devasını getirecek bir resul inecek mi? İşte beklediğimiz Mesih..."

Heybeli
25 Teşrinievvel 1927

Birinci Kısım

1

Boğazın iki yeşil sahili kucağında yatan mavi sularına nazır köşkümde bir sabah her günkü tahrir-i meşgalemle uğraşırken benimle görüşmek isteyen yabancı misafir hanımlar geldiğini haber vererek yazıhanemin üzerine bir *kart* bıraktılar. Birden yüzüm ekşidi. Zihnî çalışma diğer işlere benzemez.

Yazınızın bir gün evveline kadar ilerlemiş kısmını önünüze kor ve notlarınıza bakarsınız. Başlangıçta dimağınız işe yatkın değildir. Kaleminizden kâğıda akacak sözler lazım-ı vuzuhlarıyla daha kafanızda tebellür etmemiştir. Zihniniz boş ve âsâbınız tembeldir. Birinci hareketlerinde, rehavetinden silkinemeyen kalem acemi ve müstereddit ağırlıklarla hokkaya girer çıkar. Lakin ondan beklediğiniz fikir incilerini hemen döküp dizemez. Etrafınızda uçuşan sünuhât perilerinde ilk nevazişlere

bigâne duran birer istiğnası vardır. Her makine ilk devirlerinde rakibini bütün süratiyle koşturup uçurtamaz. Fakat yavaş yavaş zihninize hararet, kaleminize çeviklik gelir. Artık fikir semasında kaynaşan şikârlarınızı birer birer avlayarak hızlanır koşarsınız.

Böyle tefekkür rayları üzerinde tam süratle yol alırken sizi bu neşeli seyrinizden alıkoyacak harici bir mani zuhur ederse tekrar beyniniz boşalır, sünuhât perileri kaçar. Kolunuz kanadınız kırılır. Müzici savdıktan sonra yazı başına oturduğunuz zaman kalemi size küskün bulursunuz. Onu tekrar cevelan rayları üzerine bindirmek ekseri mümkün olmaz. İşiniz yarım kalır. Gününüz heba olur.

Bugün işimi bozan misafirler kadındı. Pek uzak yoldan gelmiş olmaları da muhtemeldi. Bunları kabul etmemeyi evvela insaniyete, sonra nezakete mugayir buldum. Önümde duran karta bir göz gezdirdim. Hemen sinirlerim depreşti. Kan beynime hücum etti. Çünkü Türkçe ve Fransızca şu satırları okumuştum:

Fehametlû Prens Nasrullah Hazretleri'nin sabık metresi ve el-haletü hazihi Kokotlar Mektebi müdiresi.

Ulviye Melek

Ulvié Mélék

Ancienne maitresse de son Altesse impériale le Prince Nasroullah et actuellement Directrice de L'ecole des Cocottes.

Galat-ı rüyete uğramış olduğum şüphesiyle evvela gözlerime inanamadım. Bu nasıl kart? Nasıl sanat? Nasıl vasıf? Şimdiye kadar görülmüş, işitilmiş şeylerden değil. Bu, büsbütün yeni icat ve son fanteziye kartı bir daha, bir daha okudum. Gözlerimde bir bozukluk, ibarelerde bir karışıklık yoktu. Kaç defa okunsa kartın garip ifadesi yine hep oydu. İlk seçtiğim yazılar apayan gözlerimin önünde duruyordu.

Ulviye Melek ne yüksek isim... "Kokot"lar Mektebi müdireliği ne düşkün bir meslek... Mektep, içinde ilim ve fen okunan ilim ve feyiz mahallidir. Bütün insaniyetin itila-gâh bildiği böyle mübarek, mukaddes bir yer kokotluğa da bir dâr-üt-tahsil olarak izafe edilebilir mi? Fuhuşta da bir talim ve tedris şubesi mi açıldı?

Umumhanecilik, fahişelik, muhabbet tellallığı malum mezmumiyetlerine rağmen şüphesiz birer sanattır. Her diyarda ırz ticaretiyle geçinen sürü sürü sefiller var. Her medeni memlekette fahişelerin sıhhatleri belediyelerin teftişâtına tabi ve mukayyeden icra-yı sanat edenler hep resmen vesikalı... Tenasülî emrazla musap bulunanların hastanelere sevk ve tedavi edildiklerini biliriz. Yankesicilerin ustaları ve sanatlarına mahsus talimleri, temrinleri olduğunu işitmiştim lakin herhangi bir ülke dahilinde kokotlar için mektepler açılmış olduğundan henüz haberdar değildim.

Acaba bu mekteplerde neler okutturuyorlar? Hangi bilgilerden icazetler veriyorlar?

Kartın tersini çevirdim. Şu tuhaf ricayı okudum:

Muhterem efendim,

İçtimaî çok mühim bir meseleyi münakaşa için zatıalinizden mülakat istirhamına geldim. Uzun tetebbuâtınızın salahiyettâr rey ve fikirlerinden mahrum bırakılmayacağımız müsellem ilim ve irfanınızın büyük lütufkârlığından muntazırdır.

Ulviye Melek

Kokotlar Mektebi müdiresi içtimaî mühim bir meselenin münakaşası için benden mülakat istiyor. Hele bu hepsinden tuhaf değil mi? Bu hanım, içtimaiyâtın kokotlukla alakadar kısmında benim tecrübemi, ihtisasımı nereden biliyor? Bu, bana karşı bir hüsn-i teveccüh müdür? Bir sû-i nazar mıdır? Bundan dolayı ben gururlanayım mı? Sevineyim mi? Yerineyim mi?

Bu sualler karşısında üzülmeye lüzum görmedim. Birdenbire içimden tekrar bir hiddet ve nefret kabardı. Kartı parçalayarak kâğıt sepetine atmak ve aşağıya ret cevabını vermek üzere elimi uzattığım bir anda yeğenim İrfan Yekta içeri girdi.

Çocuğun halinde asabi bir telaş sezdim. Yüreğini dolduran ufak heyecanın dalgalarını yutmaya uğraşarak sordu:

"Amcabey, ne cevap vereceksiniz? Bekliyorlar..."

"Kabul edemeyeceğim. Meşgulüm."

"Yüzlerini görseydiniz ricalarını reddedemezdiniz."

"Niçin?"

"Hele ikisinin çehrelerinden o kadar masumiyet akıyor ki... İnsanın kalbi sızlamamak kabil değil..."

"Kaç kadın bunlar?"

"Üç..."

"Nasıl şeyler?"

"Birisi kırk beşlik var ama vaktiyle fevkalade bir *beauté*[2] imiş. İkisi on altı-on yedi yaşında kızlar. Fakat nadir güzellerden... İnsandan ziyade melek yavrularına benziyorlar."

"Seni heyecana düşüren o iki kızın lahuti güzellikleri benim şimdi onları kabulüm için bir sebep olamaz... Sabahleyin bir sürü münasebetsiz laf dinlemeye vaktim yok..."

"Amcabeyciğim, münasebetsiz kadınlar değiller... Sözleri, sıhhatleri gayet yerinde..."

Önümdeki kartı uzatarak:

"Al şunu oku! Dünyada bundan daha münasebetsiz ne tasavvur olunabilir? Fehametlû Prens Nasrullah Hazretleri'nin sabık metresi... El-haletü hazihi Kokotlar Mektebi müdiresi... Evvelen biz şimdi Türkiye'de böyle elkabıyla prens tanımıyoruz. Saniyen böyle şahane bir prense vaktiyle edilmiş metreslikten halen iftihar taşımak garabeti, salisen 'Kokot'lar Mektebi'ni medeniyet âlemince makbul bir müessese telakki etmekte mazurum."

---

2 Güzel kadın. (Fr.)

"Şu pek tuhaf karttaki gayet münasebetsiz kelimelerin her birini birtakım büyük esrarla dolu görüyorum. Kadın sizden hiçbir şey saklamayarak pek açık bir *confession*[3] yapmak arzusunda... Romancısınız amcabey... Hazır ayağınıza gelmiş böyle bir fırsatı niçin kaçırıyorsunuz?"

Kartın üzerine dikilen gözlerim süzülerek düşünüyordu.

İrfan, yüreğinin gençlik feveranıyla kızlara karşı fazlaca heyecanlanmış gibiydi. Kokotlar Mektebi müdiresinin maceralarını dinlemeye can atıyordu. Gözlerinde, mülakat esnasında kendinin de odadan savulmamasını anlatır derin bir istirham okunuyordu.

Küçük bir sükûttan sonra gözlerimi karttan İrfan'a çevirerek:

"Oğlum," dedim, "bu kadının benimle görüşmek istemesindeki maksadı düşündüm. Şunu buldum. Bu mülakattan parlak bir reklam çıkarmak hilekârlığı... Kendini bize şu yolda tavsif ve takdim eden bir mahlukun ahlakından her şey memuldur. Kendi elimizle hiç yoktan başımıza dert çıkarmayalım..."

İrfan, uzun bir yokuştan sonra kızaran ve soluyan bir insan kesikliğiyle:

"İtirazımı affedersiniz. Ben hiç böyle düşünmüyorum. Böyle bir kadın sizin gibi yalın kılıç kalem tutan bir üstadın başına nasıl dert açabilir? Kokotlar Mektebi müdiresi aslını saklayıp sureti haktan görünerek sizden bir mülakat isteyebilirdi. Öyle yapmadı... Mesleğinin düşkünlüğüne rağmen adeta mertçe hareket etti. Pek mühim itirafâta muhatap olacağınızı zannediyorum."

"Nasıl itirafât kuzum?"

"Ah işte benim de en ziyade merak ettiğim bu..."

Yeğenimin bu sözleriyle adeta telkin olundum. Bende de merak uyandı. Öyle bir kadının şerrinden korkmanın manasızlığı karşısında şimdi kendi cesaretsizliğime gülerek:

"Haydi söyle gelsinler..." dedim.

---

3 İtiraf. (Fr.)

İrfan, karşımda garip bir tebessümle boynunu bükerek:

"*Odiyans*'a[4] benim de kabul olunmamı rica edebilir miyim?"

"Çocuğum, bu istirhamı zaten deminden beri gözlerinde okuyup duruyorum. Müdireyi senin şerefine kabul ettiğime emin ol... Bakalım bu kadın gayriahlakî mektebinin hangi sahifesinden bize ders açacak? Sayende neler işiteceğim? Amca yeğen karşı karşıya utanacak mıyız? Memnun mu olacağız?"

İrfan, verdiğim kabul sözünden belki cayarım korkusuyla lakırdılarımın son kelimelerini dinlemeyerek odadan uçtu.

2

Birkaç dakika sonra önde teşrifatçılık vazında İrfan, arkada enine boyuna levent vücutlu kumral bir kadın, nazik yapılı iki güzel kız yazı odamdan içeri girdiler.

Ulviye Melek Hanım artistvârî zarif bir reveransla beni selamladı. Mukabele ederek misafirlere yer gösterdim.

Bu günahkâr meleğe zevale dönmüş bir güzellik güneşi diyebilirim. Eski letafetinin cazibesiyle hâlâ çehresi revnaktar... Beyaz ten, hilal kaşlar, nergisî iri ela gözler, pembe yanaklar, dolgun bilekler, yumuk yumuk eller...

Kızlardan birinin saçları, mısır püskülüne kaçar ipek sarılığında, sima saçlarla ahenktâr bir güzellikte. Gözlerinde zümrüt iltimaları yanıyor. İnsandan ziyade tabii cesamette bir *poupée*'ye[5] benziyor. Arka üstü yatınca hemen gözlerini kapayacak sanırsınız.

Öteki çocuk koyu kumral... Renginde o kadar ince ve pembe bir taravet var ki insan soldurmaktan ihtirazen yüzüne dikkatli bakmaktan çekiniyor. Bunları turfanda meyvelere benzet-

4 Toplantı, oturum. (Fr.)

5 Oyuncak bebek. (Fr.)

mek kabaca bir teşbih olmazsa birine kayısı, öbürüne şeftali diyeceğim geliyor.

Üçünün de çehrelerinde zerre kadar makyaj olmamasını dikkate şayan gördüm. Hilkatin verdiği güzelliği suni boyalarla bozmak tabiatsızlığına kalkışmamışlar. Bu, bedii bir terbiyeye delalet eder. Bu duygu *sosyete*'nin[6] yüksek sınıflarına mensup en *monden* kadınlarda bile nadir bulunur.

Unlanmış, kireçlenmiş simaların kaşlarını, kirpiklerini isleyip yanakları ala, dudakları galibardaya boyadıktan sonra güzelleştiklerine kanaat getiren hoppaların zevksizliklerine gülünür. İnsan böyle güzel değil ancak bir moda karikatürü olabilir. Istampada ifrata varılan hele o zavallı dudaklar, beşeresi soyulmuş kızıl yaralara dönüyor. Böylelerine latif değil iğrenç demekten çekinmeyeceğim. Bu mülemma dudaklara temas edecek temiz erkek ağızları cüretlerinin cezası olarak kana bulaşmışa benzemezler mi? Velev boya ile şeklî olsun, yara öpülür mü?

Sahne haricinde makyaj iğfalkâr bir nevi sahtekârlıktır. Düzgün, belli olmamak şartıyla kadın çehreleri için mubah bir süs olabilir. Bu bellilikten sıkılmamayı da kadınlığın büyük bir şuursuzluğu sayarım. Boyanmanın cinsilatif için mübremiyetini kabulde zaruret varsa bunu pek ince bir sınaât haline getirmek icap eder. Çok itinalarla bellisiz yapmaya uğraşılmalıdır. Bazı rahatsızlık arızalarıyla vakitsiz solan genç kadın çehrelerinin bu suniyetten istianeye ihtiyaçları kabul olunabilir. Bunun mesağ derecesi de gayet ihtiyatkâr bir maharetle yüze pek ince bir astar geçerek renksizliği tahfife çalışmaktan ibaret olmalıdır. Yoksa bir çehrenin boyası ne kadar koyu olursa o derecede güzelleşeceği zannına düşmek acınacak bir zevksizliktir.

Bu makyaj keyfiyeti de bir kadının tuvalet odasına münhasır mühim bir sır gibi tutulmalıdır. Vapurda, trende, tramvayda, bekleme yerlerinde, hatta çarşıda pazarda, seksen erkeğin dikil-

6 Toplum. (Fr.)

miş müstehzi nazarları önünde çantasından aynasını, boya takımını çıkararak yüzlerini kaba bir nakkaş isticaliyle ıstampalayanlara ne demeli? Şüphesiz derin bir duygusuzluk ve terbiye noksanından ileri gelen bu pervasızlıklar kadın zihniyetinin geriliğini göstermez mi? Şuurlarının bu derbederliğiyle erkeğe müsavât iddiasına kalkmak gülünçlükten daha öte bir şeydir.

Bu hiffetle kadınlar seciye terazisinde erkekler ile denk gelmezler. Sokak ortasında boyanmak ne demektir? Bundan:

"Ben çirkinim. Aleni bir sahtekârlıkla işte gözünüzün önünde güzel olmaya çalışıyorum. Rica ederim beni beğeniniz..." demekten gayrı bir mana çıkar mı? Gayritabii bir kızıllıkla ciğerleşmiş bir dudağın çehreye letafet vereceğini hangi *estetik* kanunundan istinbat ediyorlar?

Zavallı beyinsiz mahluk, anlaşılıyor ki tabii güzelliğe itimadın yok... Beğenilmemek korkusuyla mı alelacele ve aleni boyanıyorsun? Asıl bu ıstampadan sonra çirkinleştiğine emin ol... Güzellik temizliktedir. Boya ile bir yüz güzellenmez, kirlenir.

Hafif kadınların en büyük hayatî meşgaleleri suratlarının tuvaletleridir. Onlar, cemallerine herkesten ziyade yine kendileri âşıktırlar. Sokaklarda tesadüf ettikleri aynaların önünden yüzlerini tetkik etmeden geçmezler. Birkaç parmak darbesiyle hemen saçlarını, kaşlarını düzeltirler.

Bu merakları o derecededir ki haddizatında ayna olmayan şeyleri de o makamda kullanırlar. Bütün dükkân camekânları, parlak araba, otomobil satıhları hasılı her aksettirici şey onlara bu hizmeti görür.

Hep bu gülünç telaşlar erkeğe beğenilmek için midir? Onun nazarını celp etmek için bu kadar üzüldüğünüzü erkeğe hissettirmemek lazımdır. Bunu hissettirince kıymetten düşersiniz. Kadını erkeğe sevdirecek şey boya değil kayıtsızlık, istiğnadır. Erkeğin karşısında kendilerini telli pullu, boyalı bebek vaziyetine düşürenlerden ne ciddiyet beklenir. Bu hal zor ile kendilerini oyuncak yapmak değil midir? Kadınlığın bu adiliklerinden yük-

selmiş mütekkemmil kısmı cinsiyetlerinin şeref ve haysiyetini kurtarmak için evvela bu düşkünlerin terbiyelerine uğraşmalı, erkeğe müsavâta sonra çıkışmalıdır. Vekil olmak, mebus olmak, hâkim olmak davalarına ancak temiz yüzle kalkışılabilir.

3

Misafirlerimin kıyafetlerinde karttaki hüviyetlerini müspit bir hal göremedim. Elbiseler diz kapaklarından çok aşağı... Renkler zarif, kibar... Zamanenin kıpkısacık düttürü Leyla modasını adeta tashihen kabul etmişler... Hasılı kılıkça üzerlerinde pandomima-vârî cüretkârlıklardan eser yok... Bu cihette dikkatten ziyade merakımı celp etti.

Prenslere metreslik etmiş bir kadının böyle salim bir zevke sahip olmasına şaşmamak lazım gelirse de Kokotlar Mektebi müdireliğinden kabaran gönül bulantımı nasıl def edeceğim? Lakırdıya benden evvel Ulviye Melek Hanım başladı:

"Efendim, zatıalinizi izaca cüretimden dolayı adeta mustaribim. Fakat davamı dinledikten sonra affınıza seza görüleceğimden şüphe etmiyorum."

Melek'in kıyafeti gibi sözü de düzgündü. Yalnız lisanında hafif bir ecnebi şivesi sezdim. Ben bu itizarı ne tasdik ve ne de redde lüzum görmeyerek sadece dinliyordum. O devam etti:

"Beyefendi hazretleri, şimdiye kadar çok tercümeihaller dinlemiş, çok baş ağrılarına uğramışsınızdır. Lakin bu benimki kıymettâr zamanınızdan birkaç saatin ziyâına değer bir şeydir. Bunu sonra teslim buyuracaksınız."

Nutuk, konferans, uzun uzadıya tercümeihaller dinlemek benim zıttımdır. Ben tetebbu etmek istediğim şeyleri onlara ait kitaplardan öğrenmek fikrindeyim. Konferansların çoğu bana, bildiğim, binaenaleyh dinlemek istemediğim şeyleri de bilmediklerimle karıştırarak cebren zihnime doldurmaya uğraşan bir

dırıltı gibi gelir. Ne olursa olsun saatlerle süren sözlere tahammülüm yoktur. Kulaklarımla değil gözlerimle öğrenmek isterim. Bazı bahisleri arzunuz kadar tekrarlayarak istediğiniz zaman kitabı elinizden bırakırsınız. Fakat konferanslar öyle değildir. Hatip ilk esnemelerinize hiç ehemmiyet vermeyerek dırdırında devam eder.

Dünya dertlilerle doludur. Herkes dinletmek ister. Dinletilecek uzun bir tercümeihalin dibacesinde bulunduğumu hissetmekten mütevellit bir sıkıntı ile yüzüm biraz ekşimiş olmalı ki zeki kadın derhal bu gizli infialimi seçerek:

"Merak buyurmayınız uzun, beyhude sözlerle tasdi etmeyeceğim. Hakir tercümeihalimin yalnız maksada müteallik noktalarından muhtasaran bahsedeceğim. Huzurunuza çıkarmak istediğim mesele haddizatında içtimaî, fizyolojik, sıhhî, ahlakî... Nasıl söyleyeyim, medeni hayatın bütün ehemmiyetlerini ihtiva eden çetin bir keyfiyettir. Sizin gibi romancılar, feylesoflar, içtimacılar asırlardan beri bütün dehalarının meşalelerini bu meselenin etrafında dolaştırıp durmuşlar; fakat maatteessüf bunun karanlık amakını tenvirden daima uzak kalmışlardır. Cahil ve müraî insaniyetin gözleri önünden kaldırılması icap eden perdeler vardır. Ben bu perdeleri şimdi burada çekip yırtarak müsaadenizle koyunun korkunç siyah derinliğini göstermeye çalışacağım..."

Ulviye Melek gittikçe hararetlenen sözlerinin sonunda sustu. Hatırasını toplamaya uğraşır gibi düşünüyordu. Yüzü pembeleşti. Her kelimesinde bir ciddiyet galeyanı seçer gibi oluyordum. Adi bir vaka karşısında olmadığımı biraz anlamaya başladım.

Fakat pek tuhaf şey... Ben Kokotlar Mektebi müdiresinden içtimaiyât, felsefe, ahlak dersleri mi alacaktım? Her neyse uzunkısa nihayete kadar bütün dertlerini bana dinleteceğini kadının sözlerindeki cerbezeden kestirmek zor değildi.

Ulviye Melek, derin bir infialin sarsıntısından silkinmek ister gibi kaşlarını kaldırarak yine başladı:

"Cariyeniz aslen Fransız bir mühtediyeyim. Daha doğrusu ne olduğumu kendim de pek iyi bilmiyorum. Babam İtalyan, annem Fransız... Dedem İspanyol... Daha ötesi melez... Aslımı niçin inkâr edeyim. İşte böyle karışık aşılama bir mahlukum. Her milletten de kocalarım olduğunu söylersem kendimi methetmiş bulunmam; fakat zatımı dosdoğru takdim etmiş olurum..."

Bu itiraftan yüzümde peyda olan tebessüme mukabil açık sözlü muhatabım da sırıtarak devam etti:

"Beyefendi, ben bir fırtına içine doğdum. Anam, babamı çok aldatırdı ve ben de nineciğimin aile haricindeki sevdalarının sırdaşı idim. Bu işler pek de sıkı esrar hükmünde değildi. Babam da bazen bu hakikatlerle karşılaşırdı. Fakat anamı çok sevdiği için bir şey yapamazdı. Annemin bu sadakatsizliklerine ben bazen yüreğimden kopan sıcak bir kıskançlıkla ağlardım. O zaman kadıncağız beni göğsüne bastırarak: 'Ağlama yavrum... Karıkocadan birisi mutlak ötekini aldatacaktır. Aldatılmış olmaya aldatmayı tercih ederim. Anladın mı?' Kadınlığın esrarına ait ilk dersleri böylece muhterem validemden aldım. Ben çocuk iken çok güzeldim. Dişinin arkasından dolaşan kızgın erkek kediler gibi daima peşimden gelen bir sürü vardı. Ah hainler buluğumu beklemediler. Bendeniz çok erken Alfons'un, Louis'nin, Henry'nin metresi oldum. Bütün günahlarına rağmen babamın kıyamadığı annemi bir aman'ı öldürdü. Babama sadık değildi ama anamdı. Onu çok severdim. Bu cinayetten sonra bütün erkeklere düşman oldum. Beni de âşıklarım birbirinden kıskanmaya başladılar. Ben artık *déclassé*[7] bir matmazeldim. Tabirime gülmeyiniz... Nikâhsız evlenmiş kızlar bu unvanı uzun bir müddet yalancı şahit gibi lekelerinin üzerine manto yapabilirler.

"İlk görgülerimi anamdan gördüm. Onun ölümü de bana günahkâr hayatının son dersi oldu. Affedersiniz. Şehveti taşan

7 Mevkisinden düşmüş, düşkün. (Fr.)

bir erkek, korkulur bir canavardır. Dişiyi tekrar kızdırmak için yavrularını paralayanlar erkek hayvanlar değil midir? Kediler, aslanlar, daha birçokları... Ortaya düşmüş bir fahişeyi kıskanmak erkek gururuna yaraşır bir hareket midir? Öyleleri vardır ki sevdiği kadının iaşesine kudreti yetmez. Onu besleyemedikten sonra ticaretine mani olacak bir haksızlık ve mantıksızlıkla kıskanmak ve parasıyla yaşatamadığı zavallıyı nihayet vahşiyâne öldürmek erkeklere mahsus akla sığmaz istibdatlardandır. Daima kalbime çevrilmiş bir silah namlusu ve enseme dikilen bir hançer gölgesi tehlikeleri içinde, parasız fakat küstah genç sevdalılar arasında yaşamaktansa zengin bir yaşlıyı tercih ettim. Çekildim. Mükellef apartmanlar, hizmetçiler, otomobiller... Bu lüks hayatın içinde çiçek gibi açıldım. Yine kokuma gelen, balıma saldıran arıların vızıltıları etrafımı aldı. Yaşlı aman'ımın her şeyi vardı, aklı yoktu. Benden mutlak bir sadakat istiyordu. Ben anamın kızı idim. Onun nasihati kulağımda küpe kaldı. Aldanmadansa aldatmak düsturu... İnsan böyle bir vaadi zevcesinden isteyebilir. Fakat bilmem böyle bir talepte bulunan koca, alacağı teminat üzerine başını içi gül dolu bir yastığa koyup da emniyetle uyuyabilir mi?

"Fahişelerin en büyük kusurları asla ekonomi yapamamalarıdır. Zannedersiniz ki kahpelerin her biri sanki israfta birer saltanat-zadedirler... En devletli zamanlarında ellerine geçeni dört taraflarına saçarlar. En meşhur ve en kibarımız Alexandre Dumas fils'in *La Dame Cameliea*'sı değil miydi? Borç içinde öldü. Hayatta gördüğüm bu ilk bol bolamatlık zamanımda on para tutmak aklıma gelmedi. İhtiyarın parasına kanamadımsa da ağır nefesinden bıktım. Artık onu aldatmak için pek de ince maharete lüzum görmüyordum. Öyle bir zaman geldi ki her şey kör kör parmağım gözüne gibi oldu. Nihayet bir gün beni genç âşığımla şekerleme kutusunda yakalanan fare gibi eliyle tuttu. Silaha davranamadı. Dövmeye atılmadı. Yalnız gözlerinden akan birkaç sıcak damlanın hararetiyle bana kapıyı göstererek: 'Hay-

di kızım, kabahat sende değil... Hatamı şimdi anladım,' itirafiyla inledi. Ben çıkarken arkamdan öyle melûl bir bakışı vardı ki bir daha yapmam demiş olsam ihtiyarın tekrar aldanmaya razı olacağını gözlerinden anladım. Zavallıya çok acıdım. Lakin bu âlemde herkes hatasının cezasını çekmek gerek...

"Bu fırtınalar başımdan eserken hayatımın henüz on sekizinci yılında idim. Bu metreslikten elimde avucumda hiçbir şey olmayarak yalnız dimağımdan çabuk silinen bir hatıra ile çıktım.

"Geçirdiğim bu son münâsebetten kârım şunlar oldu. Biraz dinlendim. Oldukça *monden* bir terbiye aldım. Görüştüğümüz birkaç kibar metres ve yüksek fahişelerin hayatlarını tetebbu ile ustalaştım. Kendimi dirhem dirhem satmayı öğrendim. Lokanta, salon, tiyatro, vizite, kabul, *promenade*[8] adabında hemen hemen kusurum kalmadı. İhtiyar dostum beni müşfik bir baba gibi terbiye etti. Edebiyattan meşhur eserleri mürebbimin vâkıfâne tefsirleri arasında okudum. Tanınmış nefis opera parçalarıyla kulak dolgunluğu peyda ettim. Şöhretleri şâyi üstat tablolarını isimleriyle öğrendim. Müzeleri gezdim. Üç sene içinde resim, piyano dersleri gördüm. Kendimi övmüş gibi olmayayım, geçkin âşığım bendeki keskin zekâya, büyük istidada şaşırdı. Ne gösterilse kavrardım. Bu dispozisyonla belki bir meslekte büyük bir artist olarak yetişebilirdim. Ne yapayım ki talihim beni fışkının içine çekti. Geceleri koynunda yattığım büyük babam şehvanî nevazişleri arasında bana *moral*'den, felsefeden dersler açıyordu. Böyle müderrisin talebesi ne kadar feyz-nâk ve berhudar olabilirdi. İşte istidadımın ispatı Türkçeyi dürüst söylüyorum değil mi? Dilinizi bu söylediğim kadar da yazabilirim. Nasıl öğrendim? Şimdi oraya geleceğim. Charlotte Prunier ismini bil-istihkak Ulviye Melek'e çevirdim.

"Her mesleğin kudemaları vardır. İhtiyarın metresliği bana tahsil yerine geçti. Bilgilerimle yükseldim. Sonra beni büyük bir

8 Gezi. (Fr.)

sefaret memuru kapattı. Çok geçmedi, İstanbul'a memuriyet aldı. Zaten Şark'ın bin bir gece hikâyelerini dinleye dinleye bu güneş, aşk memleketi için kafamda bir iştiyak sarhoşluğu peyda olmuştu. Lamartine'in, Theophile Gautier'in, Amicis'in sahifeleriyle çıldırmıştım. Tül gömlekli, sırma cepkenli, dökme şalvarlı, ipek kuşaklı, içleri hülya dolu ahu gözlü İstanbul güzellerinin yumuşak sedire bir haile perisi gibi uzanarak sedefli iskemleler üzerinde fokurdayan elmastıraş nargilelerini süzüle süzüle çekişlerini görmek istiyordum. Garp kızlarının Şark'ta çok para ettiklerini de söylüyorlardı. Parisli adi *café-chantant*[9] yosmalarının İstanbul'da prenslere, vezirlere maşuka olarak gülistanların ortasına kurulmuş altın yaldızlı saraylarda huri hayatı sürdüklerini işitiyordum. Hilkaten hülyaperver, artist bir kız olduğumu söylemiştim ya. Güneşin en revnaktâr renklere boyadığı bu sevda memleketinin cennet köşklerinde yaşamak için ne heyecanlı rüyalar görüyor, ne gülünç kuruntular geçiriyordum. Sarığının ortası zümrüt sorguçlu, beli mücevher hançerli bir genç vezir beni sarayına kapatıyor, onun dudaklarından aşkın o zamana kadar tatmadığım *egzotik* kokusunu alarak kolları arasında bayılıp bayılıp ayılıyor, hırpalayıcı, vahşi aşkıyla sarsılıyordum. Etrafına hisarlar örülü, fil dişli, altınlı-gümüşlü bu kadın mahbesinde ahular, tavuslar arasında ben de onlara benzemek için rastıklı kaşlar, sürmeli gözlerle dolaşarak fiskiyelerinden elmaslar saçılan sümbüllü, laleli havuzların çimenli kenarlarında şeş-târe çalmaktan nihayet bıkıyor, sırdaşım güzel bir güvercinle, kalelerin ardından benim için ateşli ahlar çeken hariçteki sevgilime bir name gönderirken yakalanıyordum. Vezirin beni yakutlu yatağanıyla bir öldürüşü vardı. Bu *féerique*[10], dehşetli rüyadan uyanarak titriyordum. İstanbul'a işte böyle hülya dumanları içinde macera aramaya geldim ve buldum. Hülyalarımın büsbütün mutabıkı

9 Şarkılı kafe. (Fr.)

10 Perilerle ilgili, çok güzel. (Fr.)

değil. Bu da başka türlü felaket! Bütün anlatsam üç gün sürer. Sergüzeştimi *alegori* bir piyes gibi derleyip toplamaya mecburum. Nihayet efendim, Osman sülalesinden bir prense metres oldum. Saraylarında birkaç düzine odalığa koca olan şehzadelerin hariçten kadın sevmeleri şiddetle memnu imiş. Sık kafesleri çivili alelade bir eve kapatıldım. Aman'ım seyrek ve pek gizli gelebiliyordu. Mahremiyetleri para ile satın alınmış birkaç insafsız hizmetkârın idaresinde idim. Bütün dünya ile arama bir mezar duvarı çekildi. Sokağa çıkarmıyorlar, kimse ile görüştürmüyorlardı. Benim gibi daldan dala uçan Avrupalı bir kuyruk sallayan kuşunun bu mahbusiyetini düşününüz. Sonra işittim ki hanedan kanı mukaddes imiş. Aşk macerasıyla bu kana aşılanan Avrupalı kadınların akıbeti, karanlık gecede bir çuval içinde *Bosfor*'un[11] siyah dalgaları arasına gömülmek olurmuş... Çıldıracaktım. Bana 'Sultanlar ırkına karıştın, Müslüman ol,' dediler. 'Nikâhımız yok. Irka nasıl karışabilirim?' dedim. 'Âl-i Osman sultanları için nikâh olmaz. Arzu buyurdukları her kadın onların zevceleridir,' cevabını verdiler. Korkudan ihtidaya razı oldum. Bana kelimeyi şahadet getir, dediler. Arapça okudular. Manasını bilmediğim bu şeyleri ben de tekrar ettim. Bu cebrî ve gayrişuurî ikrarımla Müslüman oldum mu hâlâ gâvur muyum? Bilmiyorum... Sezdiğim bir hakikat varsa o da girdiğim yeni dine şeref verecek bir mühtedi olmadığımdı.

"Başıma gelecek felaketten evvel mahbusiyetimin vahametini sefaretime bildirmek için hiçbir vasıtaya mâlik değildim. Etrafında dolaştığım uçurumun derinliğine baktıkça dehşetten gözlerim kararıyordu.

"Prensin bana *passion*'u[12] ziyade idi. Ölüm korkusuyla vakit kazanmak için erkek avutmakta ne kadar maharetim varsa ortaya döküyordum. Milliyetimi ve dilimi bütün bütün unut-

11 Boğaz.

12 İhtiras, tutku. (Fr.)

turmak için bana Fransızca kitap, gazete vermiyorlardı. Türkçe öğretmek için müteaddit hocalar tayin ettiler. Hemen hemen yegâne meşgalem lisanınıza çalışmak oluyordu. Mahbusiyetimin elemlerini öldürmek için bu hiç kâfi bir eğlence değildi. Tarihlerinizi, romanlarınızı, şiirlerinizi karanlık *hiyeroglif*'ler gibi bin müşkülâtla sökmeye uğraşa uğraşa nihayet açıldım. Türkçeyi evvelce *pratikman* öğrenmedikçe yazınızı okumak kabil değildi. Edebiyatta kenarsız bir okyanustan küçük bir göle düştüm. *Amor perüyru*'nuzu zedelemeden *literatür*'ünüzün çok zengin olmadığını söylememe müsaade ediniz. Hele son zamanlarınızın mahsulleri muvaffak olunamamış taklitler, *adaptasyon*'lardan ibaret... *Klasik*'lerinize gelince... Sizi çok ağlatan Leyla ile Mecnun beni bol bol güldürdü. Benimsediğiniz bu hikâyelerdeki kahramanlar ve isimler de Türk değildi. Türklüğünüz Arap, Acem edebiyatına asırlarca mağlup olmuş... Şimdi de ananevî ruhunuzu Avrupa'nın medeniyet ejderi yutuyor.

"Ben ne bir feylesof, ne bir filolog idim. Can sıkıntısından çaresiz bu meselelere düştüm. Zamanımın en mühim kısmını artık derin bir nefret duyduğum prense Türkçe yalancı aşk nameleri yazmakla geçiriyordum.

"Ayağımla girdiğim bu mahbesten tabutla çıkacaktım. İhtimal öyle de değil... Azrail'in eliyle ölmek, son meskene tabutla gitmek... Belki bana müyesser olmayacak bahtiyarlıklardandı. İp, çuval, deniz... İşte sarayların kurbanlarına tatbik ettiği üç imha sureti... Osmanlı tarihlerinin sahifelerine ziynet veren cellat kementleri, ağlamaktan şişen gözlerimin önünde akur yılanlar gibi kıvrım kıvrım kıvranıyorlardı. Bazen isyan saatlerim oluyor. Kendimi yerden yere vuruyordum. Huzurlarında hiç hâli kalmadığım gardiyanlarımdan soruyordum: 'Ben böyle adi bir evde oturmak için gelmedim. Haniya zümrütten, zebercetten, yakuttan köşkler? Haniya, güllerinin tebessümleri solmayan bahçeleri? Haniya terennümleri susmayan bülbüller?'

"O zaman dolgun bir kahkaha ile şu cevabı alıyordum: 'Oh gâvurun kızı... Bunlar Muhammet'in sadık kullarına ahret için vaat ettiği saadetlerdir.'"

4

Gittikçe coşan Ulviye Melek Hanım'ı, bu şüpheli mühtediyi dinledikçe adi bir vaka karşısında olmadığımı bir defa daha anladım. Bu şahane metresliğin yüksekliğinden Kokotlar Mektebi çukuruna düşünceye kadar hikâyenin kat edilecek uzun bir yolu var. Karilerimi bıktırmamak için bu mesafeyi kısaltıyorum. Arasına yalanlar, mübalağalar sıkıştırılmış bir macera da olsa bunu âdet, ahlak, tarih ve edebiyatımızı tetkike kadar Türkleştiğini söyleyen fakat ruhu ecnebi kalmış kahramanın bazen acı tenkitli ağzından dinlemek bir şeydi.

Charlotte Prunier, prova edilen bir elbisenin dikişi arasına sıkıştırdığı bir tazallüm-nameyi bir Ermeni kadın terzi vasıtasıyla Fransız sefarethanesinin ıttılaına kadar eriştirerek prensin sevda mahbesinden kurtulmaya nasıl muvaffak olduğunu epey heyecanlı tasvirlerle anlattı.

İmansız ihtidasıyla dünyada Müslüman cennetine girmek isteyen bu gâvur kızı, mahbesinden kurtulduktan sonra İstanbul'da güzelliği ve bin bir sergüzeştiyle iştihar ediyor. Kendi asıl ve nesline dair türlü masallar uyduruyor. Osmanlı hanedanına karıştığı iddiasıyla edilleler getiriyor. Çarşaflı Şark'ın esrarlı hayatına bürünerek Türk kadını tarzında yaşamayı, ticaretine revaç vermek için daha faydalı buluyor.

Prensten hâmil olarak ayrıldığını ilan ediyor ve bir kız doğuruyor. Prenses Şehnaz... Şimdi yetişmiş bir matmazel, Avrupa'da tahsilde...

Ahlakın kârizine düşen bir mahlukun eteğini kirden sakınmasına lüzum kalmaz. Artık onun için her irtikap yolu açıktır.

Temin-i maişet için Ulviye Melek'in son şeytanet olarak ortaya çıkardığı fuhuş felsefesi aklımı durdurdu. Birçok noktalarda cevap veremeyerek mülzem kaldım. Bu aczime gülecek kadar ilmî ihatalarının kudretine güvenen feylesoflar varsa meydana çıksınlar... Bu yaman kadın mütehassıs eliyle yarayı deşiyor. Medeni ahlakın tekâmülüyle alakadar her mütefekkirin bu kangren karşısında düşünebileceği çareyi söylemesi en mühim vazifesidir. Lakin şunu ihtara mecburum: Bu pek narin meselede yalınkat düşünenlere, riyakârlara, mutassıplara, ananeperestlere, malullere yürümek için yol yoktur. Alınlarımızı açmalı, ürkmemeli, iğrenmemeli, dimağımızın bütün genişliğiyle düşünmeliyiz...

***

Sözü yine Ulviye Melek'e veriyorum. O ateşte fıkırdayan bir kap gibi kanının bütün galeyanıyla anlatıyor ve memleketimize, hayatımıza bigâne Frenklerin Şark hakkında uydurdukları masalları andıran hikâyesinin üzerimde ne tesir yaptığını anlamak için zeki gözleriyle beni tetkik ediyordu. Yüzü kızardı. Terledi. Nemlerini ince mendiline içirdiği heyecanını taşırmaya başladı:

"Geçinmek için evveli bir can iken şimdi iki olduk. Çocuğuma büyük soyuna layık bir terbiye vermek mecburiyetinde idim. Osmanlı hanedanı, zürriyetinden hoşlanmaz. Tarihlerinin bütün sahifeleri masum çocuk kanlarıyla kıpkızıldır. Benimkini babası kabul etmedi. Çünkü nikâhsızmış... Rica ederim efendim, hanedan çocuklarının hangisi nikâhlı anadan doğmuştur? Babası sultan veya sultan-zade, anası Çerkes ve esir olmalı... O zaman evladın meşruiyetini peygamber tasdik ve Allah kabul ediyor."

Ulviye Melek, belki de hâlâ su katılmadık Charlotte Prunier -nasıl isterseniz- durdu. Yüzünde bütün insaniyetin safvetine karşı titiz bir istihza tebessümü gezinerek beni süzmeye başladı. Sözün mühim yerine geldiğimizi anladım. İnler gibi yavaştan yine girişti:

"Beyefendi, sizinle hiçbir riya *ménagement*'ı[13] yapmadan açık konuşacağım. Onun için umumun zıddına, binaenaleyh, fevkinde düşünen bir dimağ intihabıyla karşınıza çıktım. Bakalım nefretinize mi uğrayacağım, takdirinize mi? Bugün mümkün olabildiği kadar temeddün etmiş ve etmeye uğraşan bütün milletlerde bir hürriyet davasıdır gidiyor... Lakin insanlar arasında lafzen yaşayan bu mübarek şey hiçbir memlekette maddeten mevcut değildir. Kargalar, kurtlar, ayılar bu iddiada bulunurlarsa hak veririm. Fakat insanlara kahkahalarla gülerim."

Şimdiye kadar bir heykel sükûtuyla dinlediğim bu söz tufanı karşısında artık münakaşa zamanı gelmiş olduğuna hüküm ile:

"Yanılıyorsunuz sanırım..." dedim.

Ulviye Melek hafifçe başını titreterek:

"Niçin efendim?"

"Hürriyetten maksadınız nedir? Evvela kelimeyi tahdit etmek lazım gelir..."

"Aman yarabbi, siz bile hürriyete bütün şümul ve ıtlâkıyla mana vermekten korkuyorsunuz. Hürriyet mana ve medlulce mukayyit tutulursa kelimenin cevheri bozulur..."

"Biz, kelimenin cevherinden değil hayata bil-amel tatbiki kabiliyetinden bahsediyoruz sanırım..."

"Efendim, bendeniz diyorum ki polis, jandarma, mahkeme, hapishane bulunan memleketlerde hürriyet olamaz. Bunlardan hâli bana bir diyar gösteriniz, orada hürriyetin varlığına iman edeyim..."

"Çok yanılıyorsunuz. Bu saydığınız şeyler bilakis hürriyetin zâmanıdırlar. Bunlarsız hiçbir yerde hürriyet tesisi kabil olamaz. İnsanlar kurtların, ayıların hudutsuz vahşi hürriyetleriyle yaşayamazlar..."

"Demek insanlar çok defa tabiata uymayarak, uyduramayarak kendi yaptıkları kanunların icbarları altında yaşamak mecbu-

13 Ölçülü davranma. (Fr.)

riyetindedirler..."

"Bugünkü insanlar kanunlarını mümkün mertebe tabiatın ahkamına uydurmaya çalışıyorlar..."

Ulviye Melek, şerirliğinin bütün istihzasıyla tekrar etti:

"Uydurmaya çalışıyor!"

"Evet... Kanun mühim tecrübeler üzerine mübremiyetle yapılır ve onların icbarları altında yaşanılır..."

"İcbarları altında..."

"Evet... Başka çare yoktur..."

"Hürriyet ve icbar... İşte birbiriyle tos vuruşan iki kelime..."

"Ya nasıl istiyorsunuz? İnsanlar, havyanlar gibi bütün ıtlak-ı mana ile hür mü yaşasınlar? Buna hürriyet değil vahşet denir... Av peşinde gezmek, parçalayıp yemek, çiftleşmek... Onlar için, hayatın bundan başka bir hedef ve manası var mı? Sizin beşer dediğiniz koyun sürüsü değildir... Bugünkü şerirler darağaçlarıyla, giyotinlerle, prangalarla zor zapt olunuyorlar. Bunlar birbirlerine karşı serbest bırakılırsa hal neye varır?"

"Beyefendi, bu mesele uzundur. Münakaşanın bu şekliyle de bir suret-i hale iktiran mümkün değildir. Maziyi tahattur eder, halin icabı nezaketini riyasız düşünür, bu gördüğümüzden daha çok medeni bir istikbal tasavvur ve arzu edersek bendeniz meselede haklı çıkarım..."

"Rica ederim efendim, anlayamadım..."

"Kurun-ı vustayı, geçmiş zamanları düşününüz. Bugün müzelerdeki, tüylerimizi ürperten işkence aletlerini göz önüne getiriniz. Eskiden insanın insana tagallübü daha insafsız, daha yaman, kanunların şiddeti daha bî-aman olduğunu derhal tasdik edersiniz. Üzerinde doğduğumuz bu toprak güllenin daha birkaç yüz milyon (nâgehanî bir kazaya uğramazsa) ömrü olduğunu söylüyorlar. Zavallı beşeriyet, tarihini henüz yeni zapta başlamıştır. Geldiğimiz yolun ibtidaları karanlık... İlim fenerleriyle tarihin gecelerini aydınlatmaya, âsâr-ı atika mahkukâtını, mağaraları, mezarları, müstehaseleri söyletmeye uğraşıyorlar. Ya-

lan yanlış tanıyabildiğimiz birkaç bin senelik mazimizden buraya kadar gelmişiz... Mesela bundan yüz asır sonra bu sarp medeniyet yolunun hangi ideal zirvesinde bulunacağız? Emin olunuz o zamanın mesut insanları bugünümüzün tarihini okudukları zaman, bizim şimdi kurun-i vustadan duyduğumuz tevahhuştan ziyade raşeler geçireceklerdir. Medeniyet daima insanlığı yükseltecek bir mülayemete doğru gitmekle bir mana ve hedef alabilir."

"Hanım; ırklar, kavimler, milletler, medeniyetler de fertler gibidirler. Vakit vakit munkariz (olur) ve ortadan kayboiurlar. Bugünkü nesiller söner. Yarın yerlerine yenileri türer. Sonra yeryüzü devir devir tufanlarla, zelzeleler ve diğer cevvî ve jeolojikî hadiselerle tahavvüllere uğrar. Hastalık salgınları olur. Binaenaleyh şimdiki ırkların ve medeniyetlerin yüz asır bilâ-inkıta aynı tekâmül yolunda devamlarına ihtimal tasavvuru müşkildür. Bu, büyük ve daimi tahavvüller içinde iklimler değişir. Doğacak nesiller yeni muhitlere intibakla yaşayabilirler... Sanırım ki tasavvur ettiğiniz bu pek uzak zamanın insanları, bugünkülere hiç benzemeyeceklerdir. Harsları, medeniyetleri ne olacaktır? Bilinemez.

"Daha mı iyi? Daha mı fena? İnsanların giderek melekleşeceklerini hiç zannetmiyorum. Ne kadar medenileşse beşerin tıynetinde uyuyan vahşi bir hayvan var. İyilik-fenalık, müspet-menfi gidiyor. Mesela âlimin biri milyonlarca hayatı kurtaran bir serum keşfine muvaffak olurken diğer taraftan yine bir ilim adamı milyonlarca canı ölümün çukuruna dökecek muhnik bir gaz icat ediyor. Bundan anlıyoruz ki insanları kurtarmak kadar öldürmek de yine insanlık için büyük bir hizmet sayılıyor. Cihan Harbi'nden evvel ölüm, nazarlarda dehşetin gayesini tespit ederdi. Şimdi mevt ile istinas edildi. Cinayetlerin, intiharların çoğalması bu hakikate alamet değil mi? Her tarafta yeni harp için bir kaynaşma var. İnsanlar öldürmeye, ölmeye kanamadılar. Bütün kafalar bu kan sarhoşluğuyla dönüyor. Sınırdan sınıra,

komşu komşuya diş gıcırdatarak bıçağını biliyor. Bütün son icatlarda ölüm kokusu var. Tayyarelerin bizi yüksek, saf hava tabakalarında tenezzühe çıkarmak için yapılmadıklarını görüyoruz. Harp bütçelerini doldurmak için bütün milletler yarınki ölümün gölgesi altında aç, sefil yaşıyorlar. Ver kulağını, etrafi dinle. Hep işiteceğin hava harbe teşvik, teşci manzumeleridir. Yeni eserleri aç, oku. Harbin saymakla bitmeyen menfaatleriyle gözlerin kıvılcımlansın. Bütün bu ölüm felsefesine karşı son medeniyetin inşa edebildiği kale nedir? Terk-i teslihât teranesi ve Cemiyet-i Akvam komedyası... Ahlaka gelince... Eski 'uhuvvet-i beşeriye' terkibinin üzerine tüy diktikten sonra bunun filizlerini mezarların kanlı topraklarından sürecek yeni prensipler de arayacağız... Yeni şeniyet, varlığın kanunlarını ölümün bünyesinden, kudretinden taktir edecek. Evvelden merdut sandıklarımız, makbul olacak, ahlakın kulislerinde gizlenmiş umacıları yakalarından tutup sahneye fırlatacağız.

"Eski zihniyetlere hâkim olan bu zavallı periler halkın temeshur kahkahaları arasından utanarak kaçacaklar... Modasını savmış eski fısıltılarımızdan birçoklarını da beraber götürecekler..."

5

Sözümün son kararından Ulviye Melek'in şeytanî çehresine bir memnuniyet tebessümü yayıldı. Eda ile iki tarafına kırıtarak şimdi o başladı:

"Teşekkür ederim beyefendi..."

"Niçin efendim?"

"Muhakemenizi benim çıkarmak istediğim neticeye getirdiniz..."

"Benim hakikate kavuşmaya uğraşmaktan başka bir kaygım yoktur. Bu hakikatperestliğim sizin fikrinize de uyarsa buna ben de teşekkür ederim..."

"Tamamıyla..."

"Nasıl?"

"Eski zaman umacıları yeni sahnenin kulislerinden kaçarken asırlardan beri ruhumuzu geveleyen o muzır riyayı da elbette beraber alıp götürmüşlerdir..."

"Bunu ben de çok arzu ederim fakat ne gitti, ne kaldı... Bu hesap sonra anlaşılacak."

"Yok yok... Meseleyi istikbale talik etmeyiniz. Riya ifritinin aramızdan ebediyen kovulduğuna hüküm ile konuşalım. Hiç olmazsa ikimizin arasından..."

İkimizin arasından! Hususiyet ima eden bu sözü pek yavaş ben de tekrar ettim. Beni de tamamıyla kendi fikrine getirmek için bu bir nevi telkin ustalığı idi. Bakalım alt tarafi ne çıkacak...

Ulviye Melek gözleriyle gözlerimin bebeklerini arayarak devam etti:

"Ben de halimce, kudretimce insaniyete hizmet etmek için Kokotlar Mektebi'ni açtım..."

Bu acayip mantık karşısında bağırmamak için dilimin ucunu ısırdım ve aynı cümleyi büyük bir hayretle tekrarlamaktan kendimi alamadım:

"İnsaniyete hizmet etmek için Kokotlar Mektebi'ni açtınız!"

"Evet... Fakat niçin büyük bir hayretle çehreniz değişti? Sözüme itirazınız var mı?"

"İtirazım... Hayır, birçok noktalardan itirazım var..."

"İtirazlarınızı dinleyeceğim ve müdafaalarımı da dinleteceğim efendim... Buyurunuz..."

"Evvelen 'mektep' bütün insaniyetin feyiz mahalli olmak itibarıyla mübarek, mukaddes bir yerdir. Bu sakfin kokotluk öğrenmeye tahsisini, namının kutsiyetine karşı büyük bir hürmetsizlik gibi görüyorum..."

Ulviye Melek ince bir tebessümle cevap verdi:

"Bu itirazınız gayr-ı variddir ve bana teveccüh edemez..."

"Niçin?"

"Çünkü terkibin mucidi ben değilim..."

"Ya kimdir?"

"Bundan dokuz-on sene evvel Paris'te Théâtre Michel'de bu namda bir piyes oynandı... Çok rağbet ve alkış kazandı. Eserin müellifleri Armond ve Gerbidon isimlerinde iki ediptir. Bendeniz onlardan ilham aldım. Onların sahneye çıkardıkları *L'école des Cocottes*'i[14] ben hakikat âleminde tespit ediyorum..."

"Bunda sizin için büyük bir şeref hissesi göremiyorum."

"Ciddi, büyük hizmetler daima şerefsiz ve takdirsiz kalanlardır. İnsanların huyu budur. Evvelen, ben bu namı kıymettâr iki edipten aldım. Binaenaleyh itirazınızı onlara tevcih lazım gelir. Saniyen, Paris gibi medeni bir şehir halkı bu tesmiyeye karşı sizin tevehhüm ettiğiniz mahzuru asla görmeyerek bu *création*'un[15] önünde avuç patlatmışlar, heyecan tufanları koparmışlar... Fransa'da bu derece makbul olan bir şey burada neden bu kadar mezmum sayılıyor? İki memleketin *moral*'i birbirinden bu raddeye kadar ayrılabilir mi? Bunu geçelim. Diğer itirazınız?"

"Edebî dekoltede biz henüz Fransa kadar pişkin değiliz madam, affedersiniz hanım... Bazı ediplerinizin sahifelerinde öyle *description*'lar[16] vardır ki bu dereceye bizim bâhnamecilerimiz bile cüret edemezler... Ben size nezahet namına söylemek istedim. Mesela mektebinize 'hüsn-i etvar' veya 'şuhluk' müessesi diyemez miydiniz? Bu, kulaklara daha mülayim gelir ve maksatı tesisiniz sû-i telakkiye yol açmazdı..."

"Evet... Programımızda 'hüsn-i etvar' ve 'şuhluk' dersleri de vardır. Lakin asıl maksat bu değildir. Fuhşu saran çirkin tırtılları temizleyip intanî sirayetlerini *dezenfekte* ederek onu asrî, bedîî bir sınaât haline getirmek istedim. Meram buyken âlemi al-

14 Kokotlar Mektebi. (Fr.)

15 Yaratı. (Fr.)

16 Tarif. (Fr.)

datmak için tesmiyeyi tenzihe uğraşırsam riyakârlık etmiş olurum. Biz ise riyayı aramızdan def etmedik miydi? Her fenalık bu belanın nikabı altında yapılmıyor mu? İnsanların birbirlerine karşı içleri başka, dışları başka oldukça bu dünyadan salah, samimiyet beklenir mi? Bu, birbirimizi aldatmak ve birbirimize bile bile aldanmak değil midir? Mevzumuz fuhuştur. Dibeğin altına koyup döveceğim mesele budur. *Sujet*'min[17] ismini değiştirerek işe başlarsam ben hangi salim neticeye varabilirim? Mahaza maruz kaldığımız şiddetli hücumların dedikodularından korkarak kapımızın üzerindeki levhayı 'Bî-kes Kızları Sıyanet Yurdu' şekline koyduk. Kokotlar Mektebi'ni yalnız bir kısım kartlarımda muhafaza ediyorum ve bunları da ancak sizin gibi avamî telakkilerin fevkine çıkmış mütefekkirlere gösterebiliyorum.

"Fuhuştan bahsedeceğim. Fuhuştan... Erkekle kadının müştereken irtikap edip de rezilliği yalnız dişiye yükletilen fuhuştan... Fakat ben bundan, kürsülerden telinlerle bağıran vaizler, riya tiksintileri içinde sahifeler karalayan *moralist*'ler gibi bahsetmeyeceğim. Fuhuş en ziyade onun gizli mürtekipleri tarafından zem ve kadha uğrar. Fuhuş! Bu müthiş kelime dünya yüzünden kalkmalıdır beyefendi... Fuhuş... Fahişelik... Havva kızlarından birçok bedbahtın alınlarına vurulan bu damgayı hangi günah çıkarıcı bıçakla kazıyabileceğiz? Bu nasıl kalkar, nasıl! Fuhuş namuslandırılamaz mı beyefendi?"

Fuhşu namuslandırmak! Bu söz beynimin içinde gittikçe daha kabaran akislerle nâmütenahi çınladı. Neler duyuyordum? En fenası daha neler duyacaktım?

Neredeyim? Kendimi bulmak için etrafıma bakındım. İki genç kız masum fakat hiçbir hayret ifade etmeyen munis birer çehre ile dinliyorlardı. Bu nevi muhaverelere alışkınlıklarını anladım. Fakat vakaya yabancı kalan bizim İrfan Yekta'nın bu işitilmedik konferans karşısında benzi sararmış, gözleri kaymış,

17 Asıl konu, özne. (Fr.)

zihninde ifşası, itirafi müşkül bir şeyler uçuşuyor gibi dudakları titriyordu.

Bu gençlerin safvetlerine hürmeten önlerinde bahsi daha ziyade kıvamlandırmaktan kurtarmak için dedim ki:

"Fuhşu namuslandırmak... Bu temenniyi ömrümde ilk defa duyuyorum. İki zıt tarafeynin birbiriyle teadülü mümkün olmayan bir muadelenin suret-i hallini de sizden sormuyorum ve sormayacağım..."

"Siz sormasanız da ben söyleyeceğim. Mesele çok mühimdir. Burada mevzubahis olan insaniyetin namusu namına rica ederim, beni susturmayınız..."

"Fakat hanım, iki Fransız edibi içtimaî bir sınaât latifesi olarak sahneye böyle bir vaka çıkarabilirler. Kokotlar Mektebi yalnız tiyatroda açılır ve artistler tarafından temsil olunur... Hakikatte böyle bir dâr-üt-tahsilin küşadına birçok mahzurlardan dolayı imkân göremiyorum."

"Bu âlemde en iyi şeyler evvela imkânsızlık kisvesi altında büyük bir menfiyetle görünürler. Örtüyü kaldırmaya atılan ilk cesur, lanetlenir... Fakat hakikat bazı gözlere pırıldar... Birçok mezheplerin, mantarlaşmış köhne âdetlerin, tabiata mugayir ahlak prensiplerinin foyaları hep böyle meydana çıkmış, semaya yükselen taassup sadaları gürül gürül hep böyle yıkılmıştır... Bugünkü mütekâmil milletlerin terakkilerini, dehalarını, saadetlerini, refahlarını husule getiren birçok şeyler evvelden memnu idi. Günahtı. Ahlaksızlıktı. Fikirler camdan bir kapana tutulmuş sinekler gibi daracık bir mekânda mahpustu. Dışarısını görürler, eflakları seçerler fakat mahbeslerinden kurtulamayarak çırpınırlar, çırpınırlardı. Oh beyefendi, ellerinde bombalarla bulutların fevkine yükselen bugünkü dehaları artık sırçadan kapanlar içinde mahpus tutamazsınız. Sizi tekâmülümüzün âmillerinden biri olarak tanıyorum. Bu zannımda yanıldığımı görmekle çok meyus olacağım. Beni dinlemekle ahlakınız bozulacak mı sanıyorsunuz! Hayır efendim, ahlaklar çabucak öyle

ne bozulur, ne düzelir... Sözümona medeni, riyakâr *moral* nakşının tersini görmek için önünüze çıkmış bir fırsat karşısında bulunuyorsunuz. Beşeriyetin vardığı son felsefeyi huzurunuzda hülasa ve garip iddiaları tenkit edeceğim. Mademki benim *moral*'imi kalp, kendinizinkini halis ve kudretli görüyorsunuz, müsellem ilim ve irfanınız ve böyle meselelerdeki mümareseniz hasebiyle münakaşada galebenin, *şans*'ın sizde kalacağından şüphe edilemez. Beni ikna buyurunuz. Şuraya kâfir girdim, imanlı çıkayım."

6

Bu eski fahişe, yeni müdirenin fuhşu namuslandırmak *moral*'i karşısında hakikaten müşkül bir vaziyette kaldım. Tekrar yeğenimin yüzüne baktım. İrfan Yekta nefes almasını unutmuş bir solgunluk ve doğurganlıkla kulak kesilmiş dinliyor. Onu odadan savayım mı? Bu karı *ekstra moral*'inden daha ne katmerler kaldıracak? İrfan'ı savmakla belki hem çocuğu gücendirmiş hem de odaya daha ziyade bir hususiyet havası vererek ifadelerinde Ulviye Melek'i daha cüretlendirmiş olacaktım.

Yalnız küçük bir ihtara lüzum görerek dedim ki:

"Karşımızda masum bakışlı gençler var. *Moral*'inizde bu çocukların safvetlerini ihlal edecek dekolte teşrihâta girişmemenizi hassaten rica ederim."

Bu prensler metresi şahane bir bakışla gençleri süzdükten sonra:

"Ha evet çocuklar... (Telaffuzunu ince bir istihza sadasıyla iğneleyerek) Lakin bu tabiri kaç yaşındaki mini miniler hakkında kullanabileceğimizi bilemiyorum. On birinde, on ikisinde öyle kan kırmızı çumçumalar var ki bu vadideki bilgileri sizinkinden, benimkinden pek de aşağı kalmaz... (Yeğenimi göstererek) Küçük beyi gücendirmemek için hakkındaki hükmümü

belli etmek istemem. Lakin mevzumuzun kara cahili olmadıklarını tavran gösterdikleri alakadan anlıyorum. (Tebessümünü keskinleştirerek) Benim kızlara gelince... Onlar şimdiden yaşlarının üç misli sergüzeşt sahibidirler. Sıra gelecek, anlatacağım... Ah... Ah... Anaların, babaların evlat hakkındaki safvet ve hüsn-i nazarları ne kadar gülünçtür. Çocuklar bir şey görüp öğrenmesinler... Bir gün kız-erkek üç dört komşu çocuğunu sizinkiyle beraber konuşurlarken kapı arasından dinleseniz cinsiyete dair onlardan sizin bilmediğiniz çok esrar öğrenirdiniz. Evvel zamanda yirmi yaşında bir delikanlıyı on sekizindeki bir kız ile gerdeğe korlarken bazen ne olacağına ait birçok şeyler talim etmek mecburiyetinde kalırlar imiş... Şimdi bunlar hep gülünç masal oldu. Eski hamakatla şimdiki zekâvetin evleviyetine dair ukala henüz ittifak edemedi. Lakin zamane ahlakının inkişafi edebî felsefenin batî adımlarını çoktan geçti. Eskiden beri çocukları üzen bir merak vardır. Validelerinden daima sorarlar: 'Anne beni nasıl doğurdun?' Bu masumâne sualin lâ-yetegayyer cevabı şudur: 'A yavrucuğum karnımı yardılar. Seni çıkardılar...' Evvel zaman çocukları inanır ve sükût ederlerdi. Şimdikiler gülüyorlar: 'Anne yalan söylüyorsun... Ha ben biliyorum... Söyleyeyim mi?' diyorlar."

Ben:

"Melek Hanım rica ederim. Bu teferruâta lüzum görmüyorum."

"Beyefendi bunlar eski, yeni çocuk *psikoloji*'sidir. Yabana atılacak sözler değil..."

Muhatabım durdu. Mecrasından taşırdığı bahsi ihtarım üzerine biraz derleyip toplamak için düşünüyordu. Ben ondan ziyade... Yarabbi daha neler duyacaktım? Fuhşun namuslandırılması... Kelimelerde takdim ü tehir yaparsak meal şöyle oluyordu:

Namusun fuhuşlandırılması... Bu, o demekti. O, bu demekti. Kafam aynı levs-i mana içinde donuyordu. Bu agreb namus muadelesinden hangi prensibe çıkacaktık?

Bu karanlık kârize bir kere daldık. O bir ucundan aydınlık görünceye kadar devam edecekti.

Çocuk psikolojisi... O da çok tuhaf etfalin zekâvetini anlamak için "Yavrucuğum, sen nereden çıktın?" sualini mi soracaktık? Bu imtihana doğru cevap almakla sevinecek miydik? Eskiyeni çocuk zekâveti hakkında çok güzel mukayese... Kokotlar Mektebi programında acaba bu birinci temrin midir?

Ulviye Melek, mesleğinin ilminde bir mütebahhir tavrıyla süzük süzük bana baktıktan sonra yine başladı:

"Fuhuş nedir? Nereden doğar? İnsanlar arasından bunun izalesi kabil midir? Fırsat düştükçe hemen herkes bu kirli havuza girer, çıkar. Fakat ismi geçtikçe yine herkes derin bir tiksinti ile yüz buruşturur. Gayrimeşru, gayrikanunî bütün cinsî münasebetleri fuhuş çerçevesine sokabiliriz. Kanun ve ahlak haricindeki bu münasebetler nasıl azalır? Şüphesiz izdivacın çoğalmasıyla... Halbuki bugün emir tamamıyla ber-akistir. İzdivaç azalıyor. Kanunsuz rabıtalar çoğalıyor. Niçin? Ooh sebebi pek aşikâr. Kadından, erkekten bütün evlenememeye mahkûm pek çok nüfus var. Bu zavallıları izdivaçtan mahrum bırakan şey bütün âlemin iktisaden giderek almakta olduğu gayr-i müsait ahvaldir. Her memlekette milyonlarca amelenin işsiz kaldığını işitiyoruz. Beri yandan gündeliklerin galâsından şikâyet olunuyor.

"Hem amele çok hem gündelikler yüksek... Bu nasıl olur? Gündelikler yüksek değil, ondan azı yaşamaya gayrikâfi... Giderek dünyayı, neticesi endişe-âver bir taayyüş buhranı sarıyor. Ne olacağız? Buna nikbinlikle cevap verilemiyor. Bu kaht u galâ içinde bir aile yuvası kurmak her yiğidin kârı değil... İhtiyaç ejderinin kangalları arasında kıvranan bedbaht kadınlardan birtakımları son çare ve içtimaî bir intihar olarak gözlerini yumup fuhşa atılıyorlar... Kanlarının reculî ateşlerinin ufak ücretlerle söndürmek için beri yanda bu sefilelere kollarını açan hesapsız ve vicdansız erkekler var. Vicdansız... Niçin? Onu sonra söyleyeceğim. Beyefendi, bugün fuhşun büyük kısmı sırf cinsî zevk

ve telezzüz için değil iktisaden vuku buluyor... Tabii ihtiyaçlarla içtimaî zaruretler göğüs göğse boğuşuyorlar."

"Güzel söylüyorsunuz hanım... Fakat bütün sözlerinizi üzerinde topladığınız netice noktası zihnime çapraşık geliyor. Maişeten darda kalan her kadına fuhşu mazur mu göreceğiz?"

"Bu mazeret kanunî ve ahlakî değil, tabii oluyor..."

"Zannederim ki... Evet kaviyen zannederim ki ihtiyaç derdiyle bunalan her kadın halasını fuhşun çirk-âbında aramaz..."

"Kurtulmak için denizin temiz suları da var diyeceksiniz... Fakat beyefendi fuhşa lanet, intihardan nefret ediyorsunuz... Bunun ikisi ortasını lütfen bana gösteriniz. Buna kederlenelim mi, memnun mu olalım? Bugün intiharın kuyularından ziyade fuhşun aguşu kurtarıyor..."

"Kurtarıyor! Hayır... Öldürüyor deyiniz. Öldürüyor... Evvela manen, sonra maddeten..."

"Öldürüyor... Peki kabul edelim. Dalgaların arasına atılanları etraftan koşuşup kurtarıyorsunuz. Fuhşun ölümüne teslim-i vücut edenleri tahlis için neden kımıldamıyorsunuz? Bu girdaba düşenler derhal damgalanıyor, lanetleniyor, taşlanıyor... Hayvanlara hastaneler, gayrimeşru doğanlara piçhaneler yapıyorsunuz. Melun mesleğinde ihtiyarlaşmış malul, aç, yersiz yurtsuz, talihi kara, yüzü kara sefileye insaniyet bütün kapılarını kapıyor. Fahişeyi fahişe yapan kendi iradesinden ziyade cemiyetin ona karşı aldığı vaziyettir. Fuhuş, cemiyetin mübrem bir zaruretinden doğuyor. Bu zarureti izale ve hiç olmazsa tahfif için hangi memleket parlamentosu beş on dakika yorulmak zahmetine katlanmıştır? Kaldırmak şöyle dursun, fuhuş her diyarda bir sanat olarak tanınıp irat şekline sokulmuştur. Bu zalim mesleğin amelesi kama, revolver, dayak rejimi altında çalışarak her gün, dünyanın en tehlikeli işlerinden, işçilerinden ziyade kurban veriyorlar. Bütün insanlardan gördükleri mukabele lanet, nefret, zulüm, hakarettir. Çift vücutla işlenilen bu günahın bütün ayıbı neden dişiye yükletiliyor? Erkek... Hovardalığıyla fuhşu kabar-

tan erkek neden aynı derecede mesul ve menfur olmuyor? Beyefendi, sizden soruyorum... Bu vadideki bütün haklı mantıklarımı ortaya saçmaya hacet bırakmadan söyleyiniz. Fuhuş bugünkü cemiyetler eşkalinin icap ettirdiği bir zaruret değil midir?"

"Hanım, sualinize menfi cevap vermekle meselenin çok uzayacağını görüyorum. Fakat dediğinizi tasdike de bir türlü dilim varmıyor..."

"Öyleyse benim için sizinle usulünde bir *campagne*[18] yapmak mecburiyeti hasıl oluyor... Davamı tenvir için istatistikler işhat edeceğim. Türkiye'de böyle şeyler yapılıp yapılmadığını bilmiyorum. Fransa'da tutulan resmî istatistiklere ve Senatör 'Henri Loru'nun ifadesine göre orada harpten evvelki şerait dahilinde evlenmek isteyen bir delikanlının hissesine dört matmazel düşüyormuş. Zannederim ki bu nispet burada da aynı derecedir. Bir erkek kanunen bir kadın alabiliyor. Bil-hesap kocasız kalan bu üç kızı ne yapacağız beyefendi? Öyle de değil... Durunuz. Hesabımı pek dar tuttum. Bir erkeğe dört kadın mı? Hayır, daha fazla...Evlenmeyen erkekleri bir sülüs farzıyla bu adet nispetinden daraya çıkarırsak bir kocaya altı, yedi zevce düşer... Dişinin bu nispetsiz fazlasını kanun ve vicdanın cevaz verdiği namuslu, haysiyetli mevki ve işlerden nerelere yerleştireceğiz? Bu muvazenesiz, nispetsiz kadın kalabalığına meşru eş bulamazsak iş bulacağız. Bu bahtsızlara taayyüş için bulundurduğunuz açık kapıları bana gösteriniz..."

"Hanım, kadınlık artık gittikçe erkekleşiyor. Şimdiye kadar erkeklere mahsus olan çok işlere sarıldı ve pekâlâ da beceriyor. Bazılarında faik bile çıkıyor. Bugün erkekler birçok sanat ve hizmetlerde kadın rekabetinin tehdidi karşısındadırlar. Artık yan yana çalışıyorlar..."

"Hay Allah razı olsun. Benden evvel siz söylediniz. Yan yana çalışıyorlar... İşte bu omuz omuza yaklaşma kadını bütün

18 Kampanya.

bütün tehlikeye düşürdü. Hissi kabarmış azgın bir erkeğin gözleri kanının hararetini boşaltmaktan başka bir şey görmüyor... Türlü vaatlerle ayartılan kadının da bu sevda hamleleri karşısında başının döndüğü, basiretinin karardığı bir zaaf anı oluyor. Bu günahından dolayı cennet-i âlâdan kovulan dişi de bir duygu sahibidir beyefendi... Melek değil o da insandır beyefendi... Bu takarrübün meyvesi günahkârın sinesinden üfürüp teşekkülünü ihsas edince içtimaî meselelerin en fecisi ortaya çıkıyor. Tabiatın maksadı zürriyettir. O nikâh, kanun tanımıyor. Tenasülde de yalnız, rüzgârla bir tarlaya savrulup da neşvünemaya başlayan bir tohumun kaidesi cari... Vücudunun içinde diğer bir vücut peyda olmaya başladığını gören ana, şimdi ne yapsın? Ana... Bu mukaddes tesmiye burada ne zillet-âver, ne hazin bir çirkinlik alıyor. Mahrem kadın sadrındaki haram nüvenin kemale ereceği zamanı beklesin mi? Vücudundan kopacak bu canlı yükü nereye bıraksın? O, dünya havasını teneffüs eder etmez bağıracak, hilkatin her doğana bahşettiği hukuku isteyerek çırpınacak... Sosyetenin tahrim eylediği bu hukuku, ana çocuğuna nasıl versin? Beyefendi viranelerde, battal kuyularda boğuk nevzadlar bulunduğu zaman bu mazlumların morarmış çehrecikleri, susmuş masum ağızları önünde duyduğunuz büyük terahhum ve teessür esnasında caniyi ararken aklınıza yalnız kadın gelmesin... Canavar, evet, heyhat canavar ana küçük mahkûmun boynuna kement geçirirken bir şey duymamış mıdır sanırsınız! Emin olunuz bunların içinde çok sarsılanları vardır. Bu caniyâne hüküm yalnız ananın şefkatsizliğinden gelmiyor. Bunda *sosyete*'nin de bir hissesi vardır. Kanun mini mini cesedi bulduktan sonra caniyi arıyor. Kanun bu yavrucukları maktuliyetlerinden evvel himaye etmenin yolunu düşünmelidir. Fakat bu da böyle olunca doğacak evlat-ı tabiiyeyi yüz koğuşlu kışlalar almaz. Karnı şişen her kadın orada boşalır, döner. Sevda ile tüten avare kafalılar sevişmekte ve aşklar neticelerini tevdide bu suhuleti bulunca ortadan kanuniyet, meşruiyet kaybolur. Nikâhlar

azalır, gide gide belki hiç kalmaz. Aile hukuk ve intizamı bozulur... Bunu böyle diyorum ve diyorlar. Fakat nikâhsız sevişmek yasağını tutan bu dünyada kaç kişi var? *Sosyete* evlat-ı tabiiyenin himayesini salim ve kati bir usule rabten düşünmüyor. Cinayetten sonra yalnız tecziye için anayı arıyor. Erkeksiz bir kadın doğuramaz beyefendi. Bu cinayet vakasının birinci müsebbibi nerede? Ana, çocuğunu boğarken baba nereye saklanıyor? O eski bülbül-i şeyda, o dil-şikâr, o dil-figar, evet, o gönül avcısı baba, fiilinin neticesini üzerine hiç mal etmemek için etrafına kanun istihkâmları, inkâr kaleleri örmekle meşgul... İşte o hain, bu çocuk benimdir dese, ana kurtuluyor. Evlat kurtuluyor. Sosyeteye mesuliyet kalmıyor. Fakat o vicdansız, günahını bu itirafı göze aldırarak işlememiştir. Onun duygusu, onun arzusu yalnız zevktir... Zevk... Cinsî telezzüzden başka hiçbir şey değil... Çünkü bu insan ekincisi bu zevkin arkasından koşarken insanlığı unutur. Çünkü onun daha yüz tarlada yapacak haraseti vardır. Gayrimeşru masumların katli vakalarında babaların da aranıp cezalandırıldıklarını ne gördüm, ne işittim. Günah hep ananındır. Lanet hep anayadır. Dokuz ay karnında taşıdıktan sonra çocuğunu boğmak bir zevk değildir beyefendi... Şimdi sizden soruyorum üstat... Meselenin etrafını saran müşkülât, diğerlerine mebni erkeklerdir. Bırakalım yalnız hayvanî zevkleri arkasından koşsunlar... İğfal edilen kadınlar haml kazasına uğradıkça evvel çare olarak çocuklarını boğsunlar mı?"

7

Ulviye Melek, zikrinde cezbelenen bir derviş gibi kaynadı, taştı. Rengi pempeden mora döndü. Mesleği muktezası pek acı darbelerine uğramış olduğu anlaşılan erkeklere karşı yüreğinde fıkırdayan gayz ve kini bir türlü yenemiyordu. Bu muhatabenin hararetiyle bana da ter basıyordu.

Bir müddet sustu. Sualine benden cevap bekledi. Ben ne demiş olsam bahsi büsbütün kabartmaktan başka bir şey yapmış olmayacaktım. Fakat o, bu sükûtumdan bil-infial sordu:

"Beyefendi, hiçbir şey buyurulmadı!"

"Ne diyeyim hanım! Bu, insanlığın ezelî-ebedî meselelerinden biridir. Bu ana kadar bütün alakadarlarını acze düşürmüş olan bir müşkülü aramızda şimdi hemen halle biz mi muvaffak olacağız?"

Charlotte Prunier, bir kuluçka gibi kabarıp bana yandan ok şiddetiyle birkaç alevli nazar firlattıktan sonra:

"Bendeniz bu müşküle acizâne bir suret-i hal buldum..."

"Tebrik ederim hanım..."

"Fakat beğenip beğenmeyeceğinizi kestiremiyorum."

"Deva şâfi ise niçin beğenmeyeyim efendim!"

"Takdire taassubunuz manidir sanırım..."

"Taassubum mu?"

"Evet taassubunuz... Çünkü bu meselede hekim, edip, teşrici, romancı... Hasılı her erkek mutaassıptır."

"Değilim zannederim..."

"Şimdi anlaşılır efendim. Bu fikir büsbütün benden doğmadı. Büyük bir adamın gayetle mühim bir eserinden mülhem oldum. Fakat pek azim ehemmiyetine mebni meseleyi etrafiyla temhit için müsaadenizle biraz evvele irca nazar-ı mecburiyetindeyim..."

"Buyurunuz..."

"Son zamanlarda bir erkeğe beş altı kadın düştüğünü istatistikler delaletiyle gördük. Nispet-i umumiyeden taşan bu biçareleri nerelere *caser*[19] edeceğiz? Bu işsizlere, bu ekmeksizlere nasihat vermesi kolay fakat iş, kapı bulması zordur. Hamisiz güzelce kızlar iş ararlarken ekseriya belalarını bulurlar. Bazen vuslat mukabilinde kendilerine vaatler edilir. Bazen de tuzağa dü-

19 Yerli yerine koymak, yerleştirmek. (Fr.)

şerler. Kayırılmak ümidiyle çok defa yüze gülmek vaziyetinde kalırlar. Hiş piş derken münasebet ilerleyiverir. Erkek, nefsini köreltikten sonra yüz çevirir. Düşmüş bir kadın için artık kalkmak yoktur. Bu sukutun ilamı onun kara alnına yazılır. Bu bedbaht bir ikinci, üçüncü erkeğin kucağına düşer. Böylece naçar geçinmenin yolunu tutar. Beyefendi, fahişe yerden tenebbüt etmez. İşte böyle yetişir... Biraz daha nikbin olalım. Kocaya varamayan güzelce kıza iffetiyle geçinebilecek bir iş bulalım. Fakat tabiat, hayat kanunlarını unutmayalım. Kadın her işten evvel doğurmak için yaratılmıştır. Onun vücudunda, kanında telkih olunmak için kaynaşan beyzacıklar vardır. Bunlar hilkatin tayin ettiği taazzuv, inkişaf yoluna dökülemezlerse kadın bu mahrumiyet hararetiyle hastalanır. Türlü türlü asabi, bünyevî illetlere uğrar. İzdivaç yalnız içtimaiyat nokta-i nazarından değil hilkaten de mübrem bir ihtiyaçtır. Bütün medeni kanunlar bugün kadına 'Bir koca bulabildinse ne âlâ. Bulamadınsa uslu oturacaksın. Mizacının ateşine mağlup olursan sana fahişe derler. *Sosyete*'nin sana tahsis ettiği nam budur,' diyor. Evlenememiş kadınlardan bu tehdit karşısında titreyerek cinsiyet zevkini tatmadan ihtiyarlayıp ölenler pek çoktur. Fakat perhiz-i mutlakla yaşamış bir erkeğe tesadüf etmek ender değil madum gibidir. Kadın için iffetsizlik sayılan bir fiilin erkek için mübahiyeti doğrusu akıl ve adalete hiç mülayim gelmiyor..."

Muhatabem inler gibi yüreğinden kopan derinden derine asabi birkaç kahkahayı boğduktan sonra:

"Nâmeşru münasebette bulunan kadınlara fahişe diyorlar. Aynı fiilin mürtekibi erkeklere niçin böyle muhkir bir nam verilmiyor? Bunlara dense dense eski tabiriyle 'zampara' deniyor. 'Zampara' ma'yup, hacalet-âver bir sıfat olmaktan ziyade bir nevi komik yiğitliktir. Karagöz'de, Zuhuri'de yaptıklarına gülünür. Bu, maruf bir *personnage*'dır.[20] Onun hiçbir hali ayıplan-

20 Önemli kişi. (Fr.)

maz. 'Zampara', 'zen-perest' hemen Fransızcadaki *galant*[21] mukabili bir şeydir. Hiçbir erkek bu hitapların önünde ciddi bir hicapla kızarmaz. Bu tabirde yine hemen hemen reculâne bir muvaffakiyet ve hatta iftihar neşesi vardır. Fakat bir kadının yüzüne fahişe tahkiri fırlatıldığı vakit o biçare, zilletin esfeline tekmelenmiş olur. İşte aynı fiilin erkek veya kadına nispetinde gördüğü büsbütün zıt telakki... Hep erkeğin fazla gururundan doğan bu haksızlıkları geçiyorum..."

"Hanım, ifadenize iyi bir istikamet veremediniz. Daima sağa sola sapıyorsunuz. Bu söylediklerinizin hep cevapları vardır. Fakat bahis pek uzayarak çığırından çıkacak. Büyük bir merakla hep 'fuhşu namuslandırmak' nazariyenizi bekliyorum."

"İşte oraya geliyorum: Affedersiniz, fazlaca başınızı ağrıttım. Fikrimin sırasıyla teşrihi için bu tafsilâta lüzum vardır. Netice, fuhuş ortadan kalkmaz. Kalkamaz. Din, kanun, âdet, cebr, şiddet... Her şey bunun karşısında acze müncer olur. Çünkü bu, canavarlarla insanlar arasında müşterek bir histir. Bütün diğer hislere galiptir. Hayatın çivisidir. Hırsızından, yankesicisinden, katilden, cemiyetin en uslu görünen ferdine kadar hemen herkes her şeyden evvel şehvanî idealini tatmin için kazanır... Farzımuhal olarak fuhşun izalesi kabil olsa cemiyet bunu yeniden tesis için çare düşünmek mecburiyetinde kalır..."

"Umuma teşmilen yürüttüğünüz bu muhakemenizin sırıtan zayıf tarafları var..."

"Ne gibi efendim?"

"Siz, şehvetle fuhşu tev'em tutuyorsunuz. Mesela akıllı, uslu bir delikanlı bu hissini izdivaçla tatmin edemez mi?"

"Hemen hemen edemez gibi... Çünkü izdivaç birkaç yaşına girer girmez nahoş bir acuze halinde ihtiyarlıyor. Erkeğin gözü hemen harice kayıyor..."

"Kadının gözü?"

---

21 Kadınlara karşı nazik. (Fr.)

"Kadının gözü sadakatle evi bekler demedim. Kim kimden daha evvel bıkarsa vay ötekinin haline! İzdivaç fuhşun azalması için bir çare gibi düşünülmüş olsa da ortada evlenememeye mahkûm bir sürü erkekle kadın var... Bunlar cinsiyetin şiddetli mıknatısıyla daima birbirini arayarak ateşe atılan pervanelere benzerler. Ücretli sevişmelere fuhuş, fahrîlerine aşk diyoruz. Cemiyetin mazarrâtı hesabına bunun ikisi de bir yola çıkar sanırım. Büsbütün men'i kabil olamayan fuhşun ıslahı mümkün değil midir acaba?"

"Nasıl?"

"Kokotluğa mahkûm biçareleri, mesleklerine ait asrî terbiye vererek yetiştirmek suretiyle..."

"Oh! Ne diyorsunuz?"

"Sözüm taassubunuzu sarstı..."

"Taassubumu değil insanlığımı altüst etti..."

"İşte dediğim çıktı..."

"Bu fikrinizi bütün iliklerine kadar titremeden dinleyebilecek bir mütefekkir tasavvur edebiliyor musunuz?"

"Hakikat karşısında niçin titremeli beyefendi? Bugün fuhuş her memlekette bütün felaketleriyle, bütün rezaletleriyle cari. Kalemle, kama ile, revolverle kaldıramıyorsunuz. Hiç olmazsa ıslahı çaresini düşünmek bir cinayet midir?"

"Fuhuş daima fuhuştur. Fuhuş ıslah edilemez. Fuhuşla salah bir potada kaynatılarak bir üçüncü cevher husule getirilemez. Güneşle zulmetin bir arada tasavvuru kabil olamadığı gibi fuhuş namuslandırılamaz. İnsaniyete bu yüzden gelen felaketler ancak izdivaçla kabil-i izaledir."

"İzdivaçla peki... Fakat her müteehhil erkeğin yalnız zevcesiyle iktifa edeceğine dair bana bir senet veriniz... Haydi daha cüretkâr olayım. *Vice versa*[22] kadın hakkında da aynı hüküm ve ithamdan çekinmiyorum."

---

22 Karşılıklı olarak, aksine. (Fr.)

8

İş gittikçe sarpa sarıyordu. Fuhşun avukatına karşı ben namus ve iffetin müdafaasını deruhte etmiş bir şaşkına dönüyordum. Musaraa meydanına çıkmış iki pehlivan gibi dik dik birbirimizi süzerek gözden göze kuvvetlerimizi tartmaya başladık.

Beynimin emniyet supabını tıkırdatan bir feverana düşerek dedim ki:

"Hanım, cemiyetleri teşkil eden ailelerden her zevç ve zevceyi sadakatsizlikle itham edemezsiniz. Söylediğinizi bir kaide-i umumiye değil, şâzz kabilinden olarak kabul edebilirim."

"Hakikat, ifadenizin tamamıyla zıddını müeyyiddir."

"Nasıl?"

"Kaide-i umumiyeyi şâzz, şâzzı kaide-i umumiye yerine alırsak..."

"Çok ileri varıyorsunuz!"

"Hayır, eksik söylüyorum beyefendi. Karıkoca arasındaki sadakat işte o kadar azalmıştır. Büyük komik Moliere, dehasının bütün inceliğiyle bundan hemen üç yüz seneye yakın bir zaman evvel bu fesadı şaheserlerinde gösterdi. O vakitten beri iş ogalo gidiyor. Bugün Fransa'daki nikâhlı genç çiftler eğlence ve *galanterie* âlemlerinde 'Sen beni görme, ben de sana göz yumarım,' havsala genişliğine adım uydurmak zevkiyle izdivaç zincirinin ağırlığına tahammül edebiliyorlar. Nikâh mı? Bir kadını bir erkeğe perçinleyen bu ananenin kutsiyeti çoktan bozuldu. İzdivaç birkaç aylık lezzetli bir hayat maidesi... Cenab-ı hak yeryüzüne bir *confesseur*[23] göndererek bütün karıkocaların zünubunu tahrir-i nüfus yapar gibi defter-i kebirine kaydettirirse ve sonra bu kitap-ı imali mütalaa buyurabilseniz şu çarpışan iddialarımızdan hangisinin sevap olduğunu anlardınız... Siz fuhşun mazarrâtlarını tahdiden ıslahını kabul etmiyor ve hatta bunu haric-i imkân

23 Günah çıkaran papaz. (Fr.)

görüyorsunuz. Fakat hükümetlerin bugün *randevuhane* sermayelerini sıhhî muayeneye tabi tutarak oralar hakkında bir nevi murakabe yapmakta olmaları reddettiğiniz ıslahın mukaddimesi demek değil midir? Şimdi sözü kısa kesmek için zatialinizden vicdanî cevabınıza intizaren bir şey soracağım... Hal ve vakitleri yerinde birçok müteehhil erkeklerin metresleri hem de bazen çifter çifter kapatmaları var mıdır, yok mudur?"

"Bunu bir şekl-i umumide değil yüzde on beş-yirmi nispetinde kabul edebilirim."

"Karısından bıkıp da serveti müsait olan her erkek bu yaylakta otlamak zevkinden kendini alamaz sanırım..."

"Belki..."

"Binaenaleyh sosyetelerde metreslerin hemen zevceler kadar mevkileri var demektir. Kanunlar bu nevi münasebetlere göz yumuyorlar. Lakin metresler için bir hak tanımıyorlar. Mademki erkeklerce metreslenmek önüne geçilemeyen bir mübremiyet halindedir, ortaya cemiyetleri ehemmiyetle düşünmeye davet eden bir mesele çıkardığını kabulde zaruret vardır. Kanunların bu meseleye yan bakmaları nüfus-ı umumiye karşı adem-i takayyüd ve belki de bir darbedir. Mösyö 'George Angetil' isminde bir zat bütün cihan parlamento ve teşricilerinin nazar-ı dikkatlerine karşı 'meşru metres' unvanıyla ve bu maddeye dair maruf mütefekkirlerle yaptığı *anket*'leri kaydederek bir eser vücuda getirdi. Bu kitaptan dört ayda yüz bin nüsha satıldığını muharrir mukaddimesinde yazıyor."

Ulviye Melek, yanı başına bırakmış olduğu *serviette*'inden[24] siyah bir cilt çıkarıp bana uzatarak:

"Boş zamanlarınızda mütalaa buyurursunuz. Sonra müdavele-i efkâr ederiz."

Sürümün ziyadeliği eserin müfitliğine bir delil midir? Yoksa en yüksek telifler en az satılanlar mıdır? Cildi aldım. Yanı başı-

24 Çanta. (Fr.)

ma koydum. Kokotlar Mektebi müdiresi açtığı çığırın derin felsefesini yine teşrihe koyularak:

"Nâmeşru münasebetlerle geçinmeye mahkûm bir kısım zavallılar bulunduğunu ispat ettim. (Beraber getirdiği iki körpe kızı göstererek) İşte bunlar da o bedbahtlardandır. İşte görüyorsunuz ki ikisi de nadir vasfına seza birer *beauté*'dirler. Lakin bu güzellikleri saadetlerine değil, daha küçük yaşta felaketlerine sebep oldu. (Parmağını sarışına uzatarak) Şefkat şimdi fakir düşmüş ve hemen efradı kalmamış asil bir ailenin kızıdır. Fakat zımbalıdır. Akrabadan hayırsız bir delikanlı ona kıymış. Sonra kızın bu günahı şâyi olmuş. Etraftan tecavüzler başlamış... Bilirsiniz ya... Bir insanın adı çıkmadansa canı... (Kumralı işaretle) Öbürü, Şayan, o daha bahtsızdır. O küçücükken anadan babadan öksüz kalmış. Evvela konu komşu ellerinde, sonra büsbütün yabancı evlerde büyümüş. Irz tellalı bir kadın onu götürmüş, bir randevuevine kiralamak istemiş. Kızcağız işi anlayınca kaçmaya muvaffak olmuş ama bekâretini orada bırakmış. Ötesi uzun... Nasılsa bu biçareler kendi arzularıyla benim elime düştüler. İşte ilk adımlarında talihin sert kayalığına çarpan iki kazazede, işte size iki masum günahkâr... Sokak kurtları içinde kalmış iki aile kuzusu... İşte iki maişet kurbanı... Bu felaket havası başlarından esmiş, saçlarını ürpertmiş, gözlerini karartmış fakat henüz yüreklerine tesir etmemiş... Kanlarını bozamamış... Namuslu aile içine düşerlerse pek şefkatli birer valide olabilirler. Her hallerine kefilim... (Parmağıyla yeğenim İrfan Yekta'yı göstererek) Akrabanızdan şu genç için Allahın emriyle ikisinden birini intihap ediniz..."

Bu malayutak teklif karşısında başım döndü. Karıya, "Sus, patavatsız mahluk..." tekdiriyle çıkışacaktım.

Gözlerim bilâ-ihtiyar Şefkat'le Şayan'a kaydı. Müdirenin insana parmak ısırtacak kadar bu cüretkâr teklifinden bende hasıl olan tesiri anlamak için iki kız melûl birer masumiyetle, birer derin yalvarış baygınlığıyla bana bakıyorlardı. İrfan Yekta'nın

rengi attı. Göz siyahları kayboldu. İki dudağı, ateş üzerine konmuş pervane kanatları gibi birer raşe zembereği kesilmişti. O, patavatsız teklife benden evvel kabul cevabı vermek için içinde kıvranan asabi bir hamle ile güreşiyordu. Benim çehrem ne hale geldi bilmiyorum. Yalnız, büyüyen nefeslerimi ciğerlerim istiap etmiyor gibi zorlukla soluyordum.

O biçimsiz sözüyle ortada ihdas ettiği elim vaziyetten bizi yine kadın kurtardı. Enindâr bir tazallümle ilave etti:

"Teklifimin kabul edilmeyeceğini biliyorum. Medeni insaniyetin hazır telkinâtına nazaran mazursunuz. Düştükleri halden bu zavallı kızlar değil talihleri utansın! Bunlara karşı gökten ve yerden bütün insaf, mantık, af kapıları kapanmıştır. Bundan sonra maişet yolunda erkekle her temasları onları her gün sefaletlerinin daha derin bir çukuruna indirecektir. Ah beyefendi ah... Gözlerimin önünde bunlar var. Fakat görmediğimiz daha neler var neler... Bu kızcağızları şimdi birer tarafını bulup bir ticarethaneye, bir iş, bir çalışma evine yerleştirelim. Vallahi üç gün geçmez, delikanlılar arasında kavga olur. Kan olur. Biçarelerin yalnız ırzları değil hayatları da tehlikede kalır. İnsaniyetin hayrına çalışan bir mütefekkirsiniz. Hayırhâhlıkta hasr, kasr olamaz. Söyleyiniz. Bir akıl öğretiniz. Ben buncağızları ne yapayım? Rahibe yapıp birer manastıra mı kapatayım? Yoksa kendi hallerine terk edelim de sefaletlerinin son basamağına indikleri gün emsali misillû birer şişe *tentürdiyot* mu içsinler?"

Haklarında vereceğim hükmü işitmek için kızlarda o kadar hazin bir bakış ve kulak kabartış vardı ki bir maznunun masumiyetine kanaat getirip de fakat kanundan beraat istimdadına imkân bulamayan bir ceza reisinin elim vaziyetine düştüm. Bütün ruhum, vicdanım sarsıldı. Evet bir halaskâr el, günahlarının siyahı henüz yüzlerinin masumiyet nurlarını karartmamış bu iki yavruyu uçurumun kenarından beri tarafa çekebilirdi.

Bazen beşerin kanunlara, muhakemelere, tefekkürlere, mülahazalara sığmaz öyle düşkünlükleri var ki insan asıl kabahati ha-

lıka mı, hilkate mi, âdemiyete mi, medeniyete mi... Nerede bulacağını bilemiyor. Halin aldığı nezaket önünde çenelerim kilitlendi. Bu sözlere karşı tasdik veya nefret müşküldü.

Mantığımın acze dayandığını ihsasa benzeyen benim bu solgun sükûtum karşısında Ulviye Melek daha cüretlenerek devam etti:

"Mantığın muvazenesi, örf ve âdetin himayesi, beşerin insafi tükendiği yerde ahlakın, hayatın anaforu başlar. Ben bu güzel kızcağızları kibar beylere metres vereceğim. Nikâhlı hanımlardan daha muazzez, daha müreffeh yaşayacaklar..."

Şimdi düştüğüm yeni hayretle ağzımdan hemen gayrişuurî şu sözler çıktı:

"Siz bu kızları metres vereceksiniz. Nikâhlı hanımlardan daha muazzez, daha müreffeh yaşayacaklar! Yanlış mı anlıyorum yoksa?"

"Hayır, yanlış anlamıyorsunuz. Hakikat, söylediğim ve sizin tekrar ettiğiniz gibi..."

"Zihnim almadı. Nikâhsız bir kadın, nikâhlıdan nasıl daha muazzez olabilir?"

"Pek tabii bir şekilde... Bu tazizden maksadım erkeğin muhabbetidir. Bir koca metresini zevcesine tercih etmemiş olsa meşruun üzerine nâmeşruyu peydahlamaz. Mektebimde metres yetiştireceğim. Senelik, aylık, haftalık..."

"*Sosyete*'ye bundan büyük fenalık olamaz. Nikâha ve nikâhlı kadınlara karşı adeta bir rekabet, hıyanet harbi açıyorsunuz demektir."

"Oh, nikâhlı kadınlar... Bu namus mağrurlarına hiç acımam..."

"Niçin?"

"Kocalarını sıkı tutsunlar da bizim başımıza musallat etmesinler... Mademki her diyarda gizli ve aşikâre bütün randevuevleri suret-i katiyede kapatılamıyor, o halde cemiyetler birtakım naçar kadınları fuhşa tahsiste muztar kalıyorlar demektir. Böyle

mi, değil mi? Bu hakikati bilmem ki kaçıncı defa olarak tekrarlıyorum."

"Maatteessüf evet... Irzını pazara çıkarmak isteyen kadına karşı umumun gösterebileceği şey derin bir nefrettir, kati memnuiyet değil..."

"Beyefendi, bugün ırzını satarak geçinen zavallıların ve fuhşu keyif için kabul eden *amatör* kadınların sayısı zihinlere ürküntü getirecek kadar çoktur ve bunu çoğaltan da erkeğin fuhşa fazla inhimakıdır. Aşırı rağbetidir. Artık fuhuş kimsenin itiraz edemeyeceği bir sanat, bir meslek haline gelmiştir. Tanzifâtçılığa varıncaya kadar her meslekten kadın yetiştiriyorsunuz. Bunu niçin ihmal ediyorsunuz? Erkeğin en ziyade temasa geldiği bu kısım kadınlardır. Fuhuş kerih bir ahlaksızlık sayıldığı için bunlar fişkıda çirkefle sulanarak nema bulan zehirli mantarlar gibi kendi kendilerine yetişiyorlar. Sosyetenin merdutu, menfuru, aforozlusu olduklarını bilerek icra-yı sanat eyledikleri için tabii ahlakça çok düşkün ve semdâr oluyorlar. Dipte en müteaffin tortuyu teşkil ediyorlar. Bunlar insaniyetin eslefindedir. Ondan aşağı inecek artık başka basamak yoktur. Kendilerini bu menfuriyette tutan namuslulara karşı onlar da bittabi hasım oluyorlar. Bir müşateme esnasında hasma 'ırzsız, namussuz' demek kadar ağır bir tahkir olamaz... Fahişeler bu hitap karşısında yüz buruşturmamak mecburiyetindedirler. Bu tahkiri buzlu bir şerbet gibi tebessümle içmek metanetini peyda ettikten sonra artık ne kalır? Ar ve hicabın bundan öteye patlayacak damarı, yırtılacak bir iç perdesi var mıdır? Bu zavallı makhurlar için ve temaslarıyla onları namussuz edip de kendilerinin namuslu kaldıkları vehm ve zu'mundan şaşmayanlar için bundan daha garip ne fecaât tasavvur olunabilir? İşte ben bu haksızlıkları tamire uğraşıyorum. Bu hakikatin derinliğini görmeyip de bana karşı ta'n ve teşnide bulunacakların istihzalarına ben daha ziyade acı bir gülüşle mukabele ederek azmimde yürüyeceğim. Fahişenin alnından bu sıvışık rezalet boyasını, bu yüz karasını sileceğim..."

"Bir fahişe, mesleğinde devam ederek bu yüz karasından nasıl kurtulacak?"

"*Maîtresse légitime*... Meşru metres olmakla..."

"Meşru metres! Bugün kulaklarımda doğdum doğalı duymadığım kelimeler çınlıyor..."

"Evet üstat... Meşru metres... Takdim ettiğim kitapta bunun pek derin bir felsefesini okuyacaksınız. Cihanı hayırhâh, halaskâr fikirleriyle dolduran en büyük kafaların hükümlerini öğreneceksiniz. Bütün kanun-şinasların, bütün feylesofların, bütün hekimlerin, ediplerin, şairlerin bu fikrin etrafında deha meşalelerini tutuşturarak geçit resmi yaptıklarını göreceksiniz. Meşru metres, bu terkibin mefhumunda bu derece ürküntü getirecek, sinirleri gerecek ne dehşet buluyorsunuz? Nikâhın esası nedir? Bir kadınla erkeğin birbirini isteyerek bâ-mukavele tevhit-i vücut etmeleri değil mi? Metres almakta da bu istek iki tarafta mevcut... Geriye ne kalıyor? Evlenme memurluğu önündeki beledî ikrar ve kayıt mı?"

"Evet... Kim kiminle evlidir. Bunun resmen ve kayden bilinmesi elzem ve ehemm bir keyfiyettir. İleride zuhur edecek pek çok mahzurların önü ancak böyle alınır. Mademki meseleyi iki tarafın isteğinden ibaret olacak kadar sade görüyorsunuz, sâmiîn dimağında nahoş bir akis yapan bu 'meşru metres' terkibini ortadan kaldırarak beledî kayıtla işi kanuniyete bağlarsanız olmaz mı?"

"Olamaz... Çünkü evvela metres tutanlardan çoğu müteehhildir. Saniyen metreslenmek evlenmek gibi değildir. Her aile babasının veya evladının ağızlarından çıkacak bu söz bin itirazla karşılanır. Salisen evlenmek ne kadar sade olsa yine birtakım mesarifi muciptir. Rabian... Hamisen... Bu külfet ve müşkülâtın ilerisi tükenmez... Şûride erkekler için bu ikinci zifaf şekli daha kolay, daha zevklidir. Nazar-ı dikkate alınmalıdır. Binaenaleyh bir aşçı, bir hizmetçi alırken bile mazilerini araştırıyor, namus ve hüsn-i hal vesikası istiyorsunuz. Koynunuzda sizinle sa-

mimi yaşayacak bir kadının da halet-i ruhiye ve sıhhiyesine, huyuna, hilkatine vâkıf olmak istemez misiniz? Ben arzu edenlere her suretle garanti metresler vereceğim. Zavallı kızların da sıhhatlerini, istikballerini, haklarını sıyanete uğraşacağım. Bu yaptığım adeta sendikamsı bir şeydir."

"Fuhşiyyât Sendikası..."

"Hayır beyefendi, ben bu kelimenin kirini temizlemeye uğraşıyorum. Bir müddet şiddetle veya şöylece sevip geçtiğiniz kadının size verdiği zevki onun önüne atmış olduğunuz küçük ücretle ödemiş olamazsınız. Bu fuhuş kurbanlarının istikballeri niçin düşünülmüyor? Mademki birtakım kadınları lâ-ilaç bu fuhuş kısmına ayırıyoruz. Bu mesleğe mahsus da bir terbiye vardır. İşte ben bu terbiyenin tekniğini tesis ediyorum. Koynunuzda yatan kız siz uyuduktan sonra para cüzdanınızı karıştırmayacak. Hiçbir vakitte altın saat ve kordonunuz ortadan sır olmayacak. Neşe-yâb olduğunuz geceden bir müddet sonra vücudunuzda *chancre mou*[25] kabarcığı görerek dehşetlenmeyeceksiniz. Soğuk orospu nağmelerine, türlü rezilâne terbiyesizliklere, hilelere maruz kalmayacaksınız. Karşınızda size sanatının kokusunu hiç sezdirmeyecek, sözü sohbeti yerinde, israftan müctenip, can sıkmaz, muamelesi yüksek bir ev hanımı göreceksiniz. Mademki fuhuş denilen bataklıkta banyo etmeden kimseyi men kabil olmuyor. Bu tabiri işitir işitmez suratımızı ekşitip öbür tarafa çevirmedense dik nazarla bunun ka'rına bakarak miyazması, taaffünü nerelerinde ise mümkün mertebe mazarrâtını tahfife uğraşmak daha akıllı, daha medeni, daha insanî bir hareket sayılmaz mı? Fuhşu namuslandırmak diye işte ben buna diyorum."

Ulviye Melek nutkunun sonuna gelmişti. Ben de tahammülümün...

***

25 Frengi. (Fr.)

Her cümlesinde fuhşun, namusun ve şimdiye kadar müesses telkinâtın makus bir potası kaynayan bu heyecanlı mülakattan yorgun düşmüştüm. Son gerginliği bulan sinirlerim artık kadının her nefesinden müteessiren tınlayarak beynimde ıstıraplı bir uğultu peyda ediyordu. İkimiz de biraz dinlendikten sonra bu fuhuş inkılapçısı kadın, uzun nutkunu şu garip neticeye bağlamak istedi:

"Üstat, bu mebrur işte elbette bizden lütfunuzu diriğ etmezsiniz..."

"Nasıl lütuf?"

"Büyük bir lütuf..."

"Hayır, sendikanıza aza olamam..."

"İstediğimiz bu değil..."

"Ya nedir?"

"Bir romanla bu hakikati aydınlatamaz mısınız?"

"Yazacağım roman lehinize neticelenmez..."

"Yazınız da aleyhimizde olsun yine razıyız... Kübist ressamlar her tarafta sopalarla karşılandılar. Dayak yediler. Bakınız şimdi eserleri salonlara kabul olunuyor. Beşerin âdeti böyledir... İsyan, tuğyan, sonra durgunluk... Ve ünsiyet... Her teceddüdün ilk zarı böyle yırtılır..."

"Yanılıyorsun hanım, yanılıyorsun... Bu hatanı ispat için yazacağım..."

"Teşekkür ederim..."

9

Yazayım mı? Yazmayayım mı? Bu istifhamın burgusuyla kaç gündür beynim oyuluyor. Şu memnu, ateşli bir hastalığın hararetiyle yanıyor gibiyim... Önümde hokka, kalem, kâğıt tıpkı kesme billur bir bardak içinde buğulanmış buzlu su gibi duruyor. Bu su zehirli de olsa atşanımın şiddetine tahammül edeme-

yeceğim. Bardağın muhteviyâtını son katresine kadar kanımın yangını üzerine boşaltacağım. Buna meslek humması derler...

***

Zaten bî-ihtiyar Ulviye Melek'in çamurlu sergüzeştinden ailemize zifoslar sıçradı. Onun yeni bir fuhuş felsefesi doğuran hicap-âver macerasına karıştık. Karıştırıldık. İrfan Yekta bir haftadır meydanda yok... Tâharri ve tahkikimizin müncer olduğu hakikat şu: yeğenim Kokotlar Mektebi sermayelerinden Şefkat'i metres tutmuş. Sarı kız, sabah ufkundan beliren tazecik bir güneş kadar güzel; fakat insanlık haysiyetini unutacak bir şiddetle ona gönül vermek o kadar tehlikeli ve çirkin bir şey ki... Çocuk, merhum biraderimin bana bıraktığı kıymetli bir emanettir. Her halinden mesulüm...

Gençlerin bazı çirkin halleri vardır. Meylettikleri kadından onları mene uğraşırsanız sevdaları daha ziyade alevlenir. Lakin ben bu muhabbetten mesut bir netice bekleyecek kadar safdil değilim. Şimdi ne yapayım? Şeametin sonuna intizar da muvafik değil. Bu işte acele de fena teenni de...

Ben bu kararsızlıklar içinde iken yeğenim bir akşam çıkageldi. Birkaç günde adeta zayıflamıştı. Bet beniz soluk... Gözler dalgın, bilinmez nasıl geçirdiği bir hummanın şiddetiyle sersemlemiş. Ne tavır alacağını, ne söyleyeceğini, ne yapacağını bilmez bir halde...

Onun bu bozukluğuna dikkat etmemiş gibi görünerek yalnız sordum:

"Kaç gündür nerdeydin İrfan?"

Yaptığı rolü hissettirmemeye uğraşır zoraki bir ciddiyetle:

"Haberiniz yok mu? Polonezköyü'nde idim. Birkaç arkadaş..."

Yeğenim bana karşı kullanmak istediği bu mürettep ifadenin alt tarafını pek düzgün getiremeyeceğini anlayarak şaşkın bir işmizazla düşünürken ben devam ettim:

"Tuhaf şey... Bir işar vaki olmadıkça senin Polonezköyü'nde bulunduğundan benim nasıl haberim olur?"

"Telgraf çektim efendim..."

"Nereye?"

"Gaybubetimi merak etmemeniz için size..."

"Ben öyle şey almadım..."

İrfan, garip bir telaşla cebinden cüzdanını çıkardı. Oraya itina ile saklanmış bir kâğıdı bana uzatarak:

"İşte efendim, çektiğim telgrafin senedi..."

Kâğıdı aldım. Dikkatle muayene ederken can sıkıntısından gözlerim karardı. Çünkü ilk göz atışta yeğenimin sahtekârlığını keşfettim. Bu, telgraf memurlarının ekseriya kurşunkalemiyle ve alelacele yazmış oldukları makbuzlardan biri idi. Mürsil, mürsel-ün-ileyh, tarih ve saire mahalleri lastikle kazınıp tekrar bizim nam ve adresimize yazılmış. Herhangi muharref bir senet...

Yeğenim ciddi, dosdoğru bir çocuktu. Böyle çarçabuk nasıl bozulmuş? Şefkat'in sevdasındaki bu zehirli efsun nedir? İlk adımda sahte senet tanzimine kalkan bu zavallının atıldığı yolun sonundaki simsiyah hufreyi düşündüm. Fakat onu bu kötü hareketinden dolayı yüzlemeyi muvafik bulmadım. Çünkü ilk tevbihime karşı gözlerinde parlayacak isyanı okuyor gibiydim. İnanmış görünmek evla idi ve öyle yaptım.

Delikanlının yorgun, mahmur gözlerinde manalar kaynıyordu. Hemen karşımdan çekilip uzun uzun düşünmeye, belki de ağlamaya ihtiyacı vardı.

Dört gün geçmedi, İrfan yine evden kayboldu. Bu defa Polonezköyü masalına benzer bir ikinci yalana inanır görünmenin tehlikesini artık anladım. Yeğenimle yüzleşmeye, onu bu maceradan döndürmek için ne kadar şiddetli davranmak lazımsa o suretle harekete karar verdim.

Birader-zadem gaybubetinden tamam beş gün sonra eve döndü. Bu sefer karşıma çıkmaya cesaret edemedi. Belki yine bu

da bir plandı. Belki yine bana okuyacak mürettep bir mavalı vardı. Çağırttım. Süklüm püklüm odama geldi.

İlk muvacehede derin bir sükûtla birbirimize bakıştık. İkimiz de söyleyeceğimizi bulamıyor gibiydik. Yeğenimin yüzünü itirafi müşkül gizli derdin fakr-üd-demi kaplamıştı. Amcalık şefkatim galeyan etti. Acıdım. Fakat titrekliğini men edemediğim bir sesle sordum:

"Yavrum yine nerdeydin?"

O, kirpiklerine dizilen billurların arasından hazin hazin bana baktı ve bu sakit cevapla iktifa etti.

Ben sualimi tekrara mecbur oldum:

"Söyle oğlum, nerdeydin?"

İrfan bu defa Polonezköyü yalanı gibi bir dubara cihetine sapmayarak kabahati aşikâr bir mektep çocuğu teslimiyeti ve hüngürtüye benzer bir sesle:

"Huzurunuzda itiraf olunamayacak bir yerde idim..."

"Huzurumda itiraf olunamayacak bir yerde bulunmana terbiyen nasıl müsaade etti çocuğum!"

"İnsan iradesini kaybedince terbiyenin, hiçbir şeyin hükmü kalmıyor efendim..."

"Bu sözünü bir mazeret olarak kabul edemem. İradesiz adam hayatın en fena tehlikelerine maruz kalan bir zavallıdır... 'Ben bunu böyle yaptım, çünkü irademi kaybetmiştim,' demek bir özür sayılamaz. Çünkü bu özürle herkes her istediği cürette bulunabilir. İraden zayıf ise onu kuvvetlendirmeye bakalım ki insan vasfına ispat-ı istihkak etmiş olabilesin..."

Bu muahezelerimin karşısında İrfan'ın solgunluğu artıyordu. Ben devam ediyordum:

"Teşekkür ederim oğlum. Bugün kabahati yalanla örtmek cüretinde bulunmadın. Doğruyu söyledin. Neydi o geçen defaki Polonezköyü martavalı... Sahte telgraf makbuzu..."

Yeğenim iki avucuyla yüzünü sakladı ve inleyerek:

"Ah, hepsini anladınız. Her şeyi sezdiniz. Size yalan olur mu? Ne kadar ahmaklık, ne kadar alçaklık ettim."

"İrfan, bugün soracağım suallere doğru cevaplar vermekle bu kabahatlerini bana affettirebilirsin..."

"Ah amcacığım, bu itiraf-ı zünubun öyle elim noktaları var ki..."

Boğazına tıkılan müziç, muharriş bir hava ile İrfan öksürdü, hıçkırdı, yutkundu. Sonra melûl melûl önüne bakarak:

"Hakikati anladınız. Şimdi onu benim kadar siz de biliyorsunuz. Macerayı derinleştirip de beni son derecede elim bir mahcubiyete düşürmemenizi istirham ederim efendim..."

"Yok, ben hakikati senin kadar değil, henüz hiç bilmiyor gibiyim. Öğrenmek istediğim mühim şeyler var... Sen henüz eli ekmek tutmamış bir çocuksun. Benim verdiğim ile geçiniyorsun."

"Velinimetimsiniz. Bunu inkâra mecalim yok..."

"Bunu başına kakmak için söylemiyorum. Ben senin babanım. Oğluna bakmak her babanın vazifesidir. Yalnız şunu anlamak istiyorum ki benim sana verdiğim miktardaki harçlık senin öyle bir yerde birkaç hafta kalmana kifayet etmez."

"Para almıyorlar efendim..."

"Birbiri üzerine hemen iki haftadır orada yiyip içiyorsun..."

"Evet..."

"Kazancının nevini bildiğin öyle bir ticarethanenin böyle bir minnettarlığını nasıl yükleniyorsun?"

"Bu ikramlarını onlara ziyadesiyle ödeyeceğim..."

"Ne ile?"

"Kazanacağım para ile..."

"Nasıl kazanacaksın?"

"Bu aşk bana büyük bir müşevvik oldu. Çalışacağım. Hiçbir şeyden yılmayacağım. Her şeyi göze aldıracağım..."

"Her şeyi göze aldıracaksın!"

"Hay hay..."

"Beni korkutuyorsun İrfan..."

"Korkmayınız efendim. Bir şey kaybetmiyorum ki..."

"Ne demek?"

"Zaten hayatıma sahip değilim ki..."

"Hayatın kimin?"

"Onun..."

"O kim?"

"Şefkat..."

"Demek çılgınca seviyorsun..."

"Evet, çılgınca... Ben onu, o da beni..."

"Suallerime sekiz yaşında bir çocuğun hoppa zihniyetiyle cevaplar veriyorsun. Sana bir şeyler olmuş... Sen şaşırmışsın... Artık dünyayı, hayatı çarpık, bulanık görüyorsun..."

"Henüz uzun olmayan ömrümün içinde dünyayı, hayatı bu kadar doğru, bu kadar berrak, bu kadar zevkli, neşeli gördüğüm bir anı tahattur edemiyorum..."

"Bu maceranın sonu ne olacak yavrum?"

"Kim bilir!"

"Bunu sen düşünmeli, bilmelisin... Çünkü en büyük felaketlerin nüveleri hep böyle teşekkül eder. Söyle nereye gidiyorsun? Ne olacaksın?"

"Ne bileyim! Bu, serapa esrardan yapılmış hayatın içinde beş dakika sonra ne olacağını kim keşfedebilir?"

10

Yeğenim odasına çekildi. Haletiruhiyesi hiçbir münakaşaya müsait değildi. Karşı karşıya vaziyetlerimiz onu isticvap etmezden evvelki dakikadan vahim bir devreye girdi.

Alev saçağa sarmıştı. Bu yangın karşısında seyirci kalamazdım. Ateşin üzerine ne ile yürüyeyim? Bir hat-ı hareket tayini lâbüddü. Mülayemet mi, şiddet mi lazım? Şiddet gösterirsem o

da gemi bütün bütün azıya alacağa benziyordu. Sonra benim de kırbaca sarılmaklığımı icap edecekti...

Çocuğu Ulviye Melek'in ticarethanesine devamdan mene uğraşmanın beyhudeliğini anladım. Söz kâr ettiremeyecektim. Emrimin onun isyanıyla kırıldığını görünce izzetinefsim fena halde incinecekti. Peki bu böyle... Fakat zavallıyı topuklarına kadar girmiş olduğu bataklığın içinde kendi haline terk edeyim de çamur ta gırtlağına mı çıksın? Bu miyazmada göz göre boğulup gitsin mi?

Maceranın hangi tarafını düşüneceğimi bilmiyorum. Yeğenimden para almıyorlarmış... Niçin? Ulviye Melek Kokotlar Mektebi'ni hasbetenlillah mı açmış? Orada yetiştirdiği metreslikleri ne ile besleyecek? Yeğenime gösterilen bu meccanilik lütfundan bilahare benim başıma patlayacak bir kabak tehlikesi seziyorum. Gençlerin sevdalarındaki ilk hız ekseriya çok sürmez. Benim tarafımdan büyük tedbirlere lüzum görülmeden belki bir müddet sonra çocuk kendi kendine bu beladan kurtulur. Bir zaman onu kendi haline terk ile ben, evvela Ulviye Melek'le kozumu pay etmeliyim.

Bu karar üzerine Kokotlar Mektebi müdiresini bir tezkire ile nezdime davet ettim. Bekletmedi. Dediğim gün ve saatte geldi. Bu defa yalnızdı. Mütebessim ve geçkin çehresine hâlâ şayan-ı hayret bir maharetle yaraştırdığı şuhâne bir tavır alarak karşıma geçti, oturdu. Ben gayriiradî bir çatkınlıkla onun bu oynaklığına bakıyordum. Benden evvel söze o başlayarak:

"Emrinizi alır almaz hemen koştum."

"Teşekkür ederim."

"Estağfurullah. Bir şey değil efendim. Çünkü emrinizdeki müsteceliyetten mühim bir şey için çağrıldığımı anladım."

"Filvaki sizin için değilse bile keyfiyet benim için mühimdir."

"Üstat, sizin için mühim olan bir husus benim için de aynı ehemmiyeti haizdir."

"Öyleyse beni dinleyiniz."

"Bütün dikkatimle dinliyorum..."

"Size tesviye edilecek bir borcum var."

"Bana borcunuz! Ne cihetten efendim?"

"Birkaç gün fasıla ile iki haftadan beri lütf-ı kabul göstermiş olduğunuz bir erkek pansiyonerinizin ikamet ücreti..."

Ulviye Melek yüreğinden kopan bir kahkaha fıkırtısını dudaklarını ısıra ısıra yutmaya uğraşarak:

"Evet anladım efendim... Fakat biz yeğeninizi ücretli bir pansiyoner suretiyle değil, tanrı misafiri olarak kabul ettik."

"Beyhude sözler sizi yorar, beni sıkar. Çok lakırdı istemem. Hesap pusulanızı çıkarınız..."

Sesimin perdesi birdenbire yükselerek hitabın sertleşmesinden muhatabem biraz şaşalar gibi oldu. Lakin o böyle bir melteme değil, çok şiddetli fırtınalara göğüs vermiş bir kadındı. Hemen tabii fütursuzluğunu alarak:

"Aramızda alacak verecek yoktur. Binaenaleyh böyle bir hesap pusulası tanzim edilmemiştir."

"Edilmemişse ediniz. Bu nakdî nottan başka sizin bana vereceğiniz manevi bir hesabınız da vardır. Söyleyiniz bakayım. Buradaki ilk mülakatımızdan sonra derhal zavallı yeğenimi niçin avladınız? Ve maksadınız ticaret ise niçin ondan ücret almıyorsunuz?"

Kokotlar Mektebi müdiresi kapalı bir istihzanın süzgün ağırlığıyla:

"Oh hazret! Dünya umurunun böyle her günlük âdiyâtı karşısında bu kadar sinirleneceğinizi hiç memul etmezdim. Yeğeninizi biz avlamadık. Ona ne kapanca kurduk ne ökse... O kendi arzusuyla, çılgın, teskini nâ-kabil bir iştiyakla geldi. Bitkin bir halde adeta merhametimize iltica etti..."

"Kabul etmemeliydiniz. Derhal kovmalıydınız. Bir gence, mümasil macerada gösterilecek merhamet ancak böyle olur..."

"Kovmalı mıydım?"

"Evet, derhal..."

"Bu suretle çocuğa iyilik mi etmiş olacaktım?"

"Şüphesiz..."

"Yanılıyorsunuz üstat... Hem de pek çok... Siz romancısınız. Eşhasınızı dimağınızın hüceyrâtından ibdâ edersiniz. Onlar kıhfınızın içindeki muhayyelenizin mamulâtı, mahlukâtıdır. Ben ise tabiat sahnesinde bilfiil yetişmiş bir şahsiyetim... Ben Allahın yarattığıyım. Sizinkiler bir edibin kafasından doğan hayalâttır. İşte aramızdaki fark... Bugün içinde yaşadığımız vaka ise ne romandır, ne hayalât... Hakikatin sert zemini üzerinde çarpışıyoruz. Yeğeniniz hakkındaki düşünceleriniz alelade bir amcanın çok mahdut, çok amiyâne sıyanet mülahazalarından hiç başka türlü değil. Bu vadide sizi avamdan, herhangi bir ferdin zihniyetinde bulduğuma, affedersiniz, doğrusu çok meyusum..."

"Hanım, bunda hayal hakikat yoktur. Çok feci bir felaket vardır. Mesleğinizin idare dolabından çıkardığınız bu garip felsefenizle ne kadar kırk dereden su getirseniz, meselenin bariz fenalığını örtemezsiniz. Karşımda güldürücü bir mantıkla bunu tevile uğraşmak beni tahmik demektir ki bu kadar sade ve dümdüz kafalı bir adam olmadığımı tekrara lüzum görmüyorum..."

"Hazret, merhametinizi istirham ederim. Hayır, estağfurullah, bin defa estağfurullah size karşı mantık oyunu yapmıyorum ve yapamam. Buna kudretim yetmez. Çünkü yine affedersiniz, bu hususta siz benden çok üstünsünüz. Bugün bilmem neden beni ilzam için eski fikirlerin müdafii kesiliyorsunuz. Eserlerinizde bütün şiddetinizle hücum ettiğiniz fena itikatlara taraftar görünüyorsunuz. Bir delikanlı, bir genç kızı sevmiş. Bundan tabii bir şey olabilir mi? Yeğeninizi bu hakkından men etmek mi istiyorsunuz? Bilirsiniz ki tabiatın icbarı sizin tahzir, tekdir, tehdidinizden çok kuvvetlidir."

"Yeğenimi sevmek hakkından men etmiyorum. Fakat daha çocuk denecek bir yaştayken ırzı yırtılmış ve metreslik için yetiştirilen bir kızı severek sizin meccani pansiyoneriniz olmaya can atıp onunla yaşamaya kalkmasına itiraz ediyorum..."

"Cesaretimi affedersiniz. Mantık oyununu siz yapıyorsunuz. Hayatının ilk adımlarında kazaya uğramış bedbaht bir yavruyu 'ırzı yırtık kız' tehziliyle yad etmenizi insaflı bulmuyorum. O zavallıcık mahluk istihzanıza, istikrahınıza değil merhametinize, insaniyetinize, sıyanetinize layık ve muhtaçtır."

"Bu nevi kazazedelerin günahlarını hep mazur, muaf mı görelim?"

"Bu da tetkike muhtaç, mühim bir meseledir. Bu hususta umumun müesses fikirleri de tashihe muhtaçtır. Bu zavallılar hakkında hemen adavet izharı doğru değildir. Biçareleri düşmüş oldukları mühlik yolun neresinden kurtarabilirsek kârdır..."

"Pek acayip söylüyorsunuz. Siz bu kızcağızları düştükleri mühlik yoldan kurtarmak için mi metresliğe hazırlıyorsunuz?"

"Evet... Evet..."

"Tuhaf şey... Lağımdan kurtarıp çirkefe sokuyorsunuz. Ben bu ikisi arasında çok fark görmüyorum."

"Hayır hazret, hayır... Hükmünüz yanlış... Ben Şefkat'i İrfan Yekta Bey'e metres yapabilirsem kızın felaketini yüzde doksan hafifletmiş olurum... İrfan çok vicdanlı, kıymetşinas bir çocuk..."

"Şefkat'i kurtarmak için İrfan'ı felakete sokmak doğru bir iş değildir. Genç yaşında yeğenime bir metres peşkeş çekerek onu böyle bir hayata sevk etmek sizin hesabınıza muvafik gelse de bizim aile düşüncemize uymaz..."

"Yine yanlış düşünüyorsunuz hazret..."

"Yanlışlık tamamıyla sizdedir. Benim tahammülümle bu kadar pervasızca oynamamanızı size ihtara mecburum... Bu arsızlık felsefesini artık şuracıkta kapayalım. Daha öteye bir adım atmaya sinirlerimin müsaadesi kalmadı..."

"Aman üstat iki söz, iki hakikat için daha merhametinizi istirham ederim..."

Karşıki aynada kendimi görüyorum. Kulaklarıma dolan semmiyetin tesiriyle yüzüm kıpkırmızı haşlanmış ıstakoza döndü. Ulviye Melek şimdi daha velut bir felsefe, daha cüretli bir mü-

nakaşa, daha yaman bir cerbeze ile iki hakikat namına hesapsız sözlere girişerek:

"Metres tabirinden inciniyorsanız bunu zevce namına tahvil sizin için zor bir şey değildir."

"Ben yeğenimi evlendirecek olsam ona Kokotlar Mektebi'nden bir kız intihap etmem."

"Hazret, aşk intihapla, birtakım içtimaî menfaat mülahazalarıyla olmaz. Gönül kumanda dinlemez. Bu iki genç birbirine şiddetle tutulmuşlar. Bir kere ok yaydan fırlamış. Bunu geri çeviremeyiz. Yeğeninizin şimdi sevda mevsimidir. Onun kanı mutlak be mutlak güzel bir Havva kızı için alevlenecek. Şefkat'i sevmese Şefika'ya yanacak. Emin olunuz bu muhabbet her tarafın menfaatine muvafiktır. Sizin, onun, benim, kızın... İrfan Bey için en tehlikesiz sevgi budur. Çünkü bu aşk ocağı benim himayem ve sizin muavenetiniz tahtında çıtırdayacak... Sevdayı sevişenler için bir felaket sayıyorsanız her gencin bu dâhiyeden hissesi vardır. Aşk için kimseden ruhsatname alınmaz. İrfan'ı bırakınız, felaket bildiğiniz bu hissini sizin, benim gözlerimin önünde tatmin etsin. Güneşte aşikâre sevişsinler... Karanlık, gizli yerlerde ancak zehirli mantarlar biter..."

"Hanım, işte bir daha tekrar ediyorum. Buyurduğunuz acayip muhakemelerle benim zihnimi çelemezsiniz... Yeğenim, akrabamızdan güzel bir kıza nişanlıdır. Bu sene düğünleri olacak... Ara yere bir metres sokuşturarak niçin oğlanın ahlakını ve alacağı masum kızın saadetini bozmaya uğraşıyorsunuz?"

Bu nişan izahı üzerine Ulviye Melek bir lahza düşündü. Hakikatte böyle nişan mişan yoktu. Karıyı ilzam için ben bunu düpedüz uydurdum. Fakat Ulviye Melek'i ilzam müşkül değil imkânsız bir şey gibiydi. Kokotlar mürebbiyesi bu itirazlarımın altından silkinip serkeşâne başını kaldırır gibi bir tavır alarak:

"Söylediğiniz bu şey benim iddialarımın lehine, sizin itirazlarınızın aleyhinedir. O nişanlı kızın saadetini ben bozmayacağım, siz yıkacaksınız. Çünkü İrfan bana böyle bir şey söyleme-

di. Demek ki nişanlısında gönlü yok. Onu almak istemiyor. Gönlünü başka bir afete kaptırmış bir genci sevmediği bir kızla evlenmeye icbardan çıkacak çok fena neticeleri sayıp dökmeye lüzum var mı?"

"İrfan sizin yüzünüzü güldürecek bir kısmet değildir. Pederinden miras yemedi. Henüz eli ekmek tutmadı. Herhangi bir mesleğe intisap kararını bile veremedi. Böyle kafası ve cepleri bomboş bir delikanlıya ne fikre hizmet ederek metres tutturmaya uğraştığınıza bir türlü akıl erdiremiyorum."

"Hazret, bu hususta maddi menfaat düşünmediğime emin olunuz..."

"O halde saikiniz nedir? Açık söyleyiniz..."

"İki gencin sevdalarını tatmin bahtiyarlığını görmek..."

"Onlar birbirinin kalp ateşlerini vuslatlarıyla sulamakta elbette gecikmemişlerdir..."

"Oh şüphesiz... Bunu nasıl inkâr edebilirim."

"Bu mahzuziyetinizin gayesi nereye varacak?"

"Onları şu anda birbirinden ayıramam..."

"Bu âşık maşuk kavuşturmak zevkinden başka itiraf etmek istemediğiniz bir menfaatiniz daha var..."

"Nedir üstadım?"

"Maruf bir edibin yeğenini 'aman' kaydetmek ticarethaneniz için büyük bir reklam yerine geçer..."

"Hayır üstadım, hayır. Ticarethane değil... Sizin müstesna zihniniz de herkes gibi sû-i telakkiye saplandı. Kartıma Kokotlar Mektebi namını koydum ama bu müsemma pek hususi ve adeta hafi bir mahiyettedir. Bunu ancak zatıaliniz gibi hür fikirlerinden ve ahlaklarının metanetinden emin olabildiğim şayan-ı itimat zatlara gösterebilirim. Kapımızın üzerini böyle bir plakla süslemedik. Hükümetten korktuk. Hanemizin namı resmen 'Bîkes Kızları Sıyanet Yurdu'dur. Evvelce arz ettiğim gibi bu hususta kimseyi aldatmak istemezdim. Fakat ne yapalım ki dünya yalansız dönmüyor. Hakikatten ürkenleri aldatarak idare et-

melidir. İşte hayatın, medeniyetin en büyük çivisi... Bu işe namı âlinizi karıştırmak bizim için şüphesiz büyük bir reklamdır. Lakin rica ederim efendim, bunu bir sû-i mana ile almayınız. Yeğeninizin bizim evdeki bî-keslerden biriyle evlenmesi diğer kızlarımız için büyük bir alamet-i hayırdır. İrfan Yekta Bey'in bu intihabını takiben uzman kızlarımızla izdivaca rağbet gösterenler çoğalır. Bu tasvibinizle ne büyük bir sevap işlemiş olacağınızın takdirini vicdanınıza havale ederim."

Bu avukatlardan avukat kadınla dırdırı hayli uzattık. Fakat nizâmızı neticelendiremedik. Çünkü İrfan'ı ta ruhundan avlamışlardı. Bazı hastalıklar vardır ki devirlerini yapmazdan evvel marazı kesmeye kalkışmak tehlikelidir. İrfan'ın halini de böyle görüyordum. Uçurtmanın ucunu elimden bırakmamakla beraber onu alabildiğine havalandırmak için ipini gevşetmeye karar verdim. İrfan'ı bu sevdasından mene uğraşmak onu büsbütün tahris etmek olacağını anladım. Dizginleri çekmek zamanının hululünü bekleyecektim.

Ulviye Melek'le geçen bu garip mülakatımızdan sonra İrfan yine hemen gözükmez oldu. Yedi sekiz günde bir ancak eve uğruyor, tarafımdan muhassas on lira haftalığını alıyor, yengesinden, halasından da sızdırabildiği kadar birkaç lira koparıyor, çamaşır değiştirip gidiyordu.

Haftalık ihtiyacını tesviye için bu mecburi ziyaretlerinde bana görünmeye cesaret edemiyordu. Ben de kendisini hiç sorup aramıyordum. Aldığı cüzi para kokotlar evinde sürdüğü hayata tuz biber bile olamazdı.

Bir gün refikam, endişeli bir çehre ile karşıma dikilerek:

"Beyefendi, İrfan'ın hali beni korkutuyor..."

"Ne var?"

"Ne mi var? Garip sual... Çocuğu her gelişinde biraz daha solmuş, erimiş görüyorum. O kadar dalgın, o kadar alıklaşmış ki bir sözü üç defa tekrar etmeden anlamıyor ve pek sersemce cevaplar veriyor..."

"Bunda telaşa değer bir şey yok. Hayatının ilk *amour*[26] devrini geçiriyor."

"Bu felaketten o kadar kayıtsız görünüyorsunuz ki..."

"Ne yapayım? İcap-ı tabiatın her şeyden kuvvetli olduğunu bilmiyor musun?"

"İcap-ı tabiat deyip de bu fenalığın karşısında hiç çare düşünmeksizin böyle sükût etmek olur mu? Kokothane midir, batakhane midir? Oğlan işte öyle bir yere devam ediyor..."

"Batakhane... Eh belki... Fakat Tayyarzade zamanındakiler gibi değil... Bu da başka türlüsü..."

"Bu belki daha fenası..."

"Daha iyisidir diyemem..."

"O halde çocuğu kurtarmaya niçin uğraşmıyorsunuz?"

"Macerayı çaresiz gördüğüm için uğraşmıyorum..."

"Çaresiz mi? İşte bunu kabul edemem. Kati surette bir emir veriniz, İrfan bir daha oraya adım atamaz vallahi..."

"Yanılıyorsunuz hanım. Düşmüş olduğu vartaya nazaran emrimin yeğenime karşı hiçbir kuvveti kalmamış olduğunu anlıyorum... Ona şimdi kati bir emir vermek zavallıyı zorla isyana mecbur etmek demektir. Bu isyana mukabil ben de bütün şiddetimle hareket etmek lüzumu karşısında kalacağım. İş son derece sarpa saracak..."

"Bu sözlerinizden bir şey anlayamıyorum... Biçarenin bu acıklı haline karşı kollarımızı kavuşturup böyle seyirci mi kalacağız?"

"An noktasına kadar böyle bekleyeceğiz..."

"An noktası nedir?"

"İrfan atılmış olduğu bu çamur deryasının müteaffin dalgaları arasında bocalaya bocalaya takattan kalıp boğulacağını anladığı anda o kendiliğinden aman diyecek. Biz de o vakit imdadına koşacağız... Hakiki salah işte böyle olur..."

---

26 Aşk. (Fr.)

"Oh efendim oh... Bir temsil vardır: 'Ba'de harab el Basra' derler. Korkarım ki bu da öyle olmasın... An noktasını bekleyelim derken çocuğu elden büsbütün kaçıracağız. Prenses midir, metres midir? Ne idüğü bellisiz işte o çene kavafi karı bir daha buraya gelirse ağzının tadını vereceğim... Yanında iki tane güzel fakat bozuk kızla buraya fuhuşhanesine reklam yapmaya geldi... Niçin kabul ettiniz? Sizi avladı. Çocuğu büsbütün esareti altına aldı. Buraya birkaç defa daha ayak atarsa kim bilir başımıza ne türlü felaketler getirecek!"

Zevcem galeyanlı bu hüküm ve tahminlerinde büsbütün haksız değildi. Onu birtakım müleyyin, müsekkin kelimelerle yatıştırmaya uğraştım... Fakat kendi kendimi ikna edemiyordum. Şüphesiz mühim bir mesele karşısındaydım. Fahişeliğini pek mağrur bir eda ile anlatan bu bayat metresin o ateşli maceralarını İrfan'a niçin dinlettim? Yeğenimin o esnadaki dikkatini, solgunluğunu, heyecanını göz önüne getirdim. O iki güzel kızın huzuruyla tecrübesiz genç kalbi alevlenen birader-zadem her kelimeyi ruhuna hakk edercesine ve nefes almasını unutacak bir vecd ile dinliyordu. Onun masum dimağı önünde fuhşun, mütefessih katmerlerini kaldırarak derinden derine psikolojisini yaptık... Şimdi biraz da kendimi mesul görüyordum. Fakat her günah ve kabahatte mesul aramak âdetimizdir. Mesullerin mesuliyetlerini mucip sebepleri karıştırırsak feylesofların bocaladıkları vadilere düşeriz. Ahlak denilen divan yolu nereden başlar? Nereye müntehi olur? Bu şeh-rahı takibe uğraşan sürülerden bazı fertleri hayat fırtınaları sağa sola fırlatmıyor mu? Ulviye Melek şikâyetlerinin her cümlesinde haksız mıdır? Fazl ve ahlakın muakkiplerinden ziyade müdahilleri vardır. Hep, birçok ahlaksızlıkların aleni düşmanı, gizli dostu gibiyiz. Fuhşu idame ettirenler bu günahkârlığın haricinde görünmeye uğraşanlar değil midirler?

Fuhşun çok muhtelif şekilleri vardır. Bunlardan her biriyle temas edenlerin alınlarına birer damga vurulmak âdet olsaydı dünyanın fuhşu ayıplayan meşkûklarla dolu olduğunu görürdük.

Zihnim karıştı. Şer olmazsa hayır olmaz. Soğuk olmazsa sıcak, karanlık olmazsa aydınlığı takdir edemeyiz. Bu lazım-melzumluk arasında kıvranıp duruyoruz. Kötülük iyiliğin melzumu olunca kötüye ne salahiyetle buğz ediyoruz? Her şeyi zıddıyla taayyün etmek zaruretinde bulununca dünyadan yekpare bir huzur ve asayiş nasıl beklenir? Hayat, ahlak nazariyelerinde öyle akıl almaz ukalalıklar vardır ki...

Çok derin düşünmeye gelmiyor. Birçok şeylerde tefekkür gayelerimizin zırvalığına müntehi olduğunu görüyoruz. Yeryüzünde lâ-büdd iki sınıf insan olacak. İyiler, kötüler... Allahın gökteki taksimi de öyle değil mi? Melekler, şeytanlar... Adam, elinde olmayan tesadüfler icabıyla iyi yahut fena oluyor.

Ulviye Melek zihnime saçtığı müfsit tohumlarla galiba beni de zehirledi. Bu macerada benim için ibret alınacak çok dersler var...

11

Mart kızgınlığında uzun hovardalıklardan sonra arada bir soba altında dinlenmeye gelen kediler gibi İrfan yine eve düştü. Her zaman kılığını kıyafetini tazeleyip cebine beş on lira koyduktan sonra bana görünmeden sıvışırken bu defa benimle görüşmek için müsaademi istirhamen bir haber yolladı. İşte bir fevkaladelik sezerek gelsin dedim.

Odaya afal tafal, şaşkın bir mahcubiyetle girdi. Yürümek için hangi ayağını atacağını, ellerini nereye sallandıracağını, ne tarafa bakacağını, ne diyeceğini bilmiyor gibiydi. Refikamın hakkı vardı. Çocuk, miyanesine düştüğü müfsit havanın zehriyle manen, maddeten gittikçe bozuluyordu. Bu sahada 'etüt' yapmak için onu karşımda mühim bir *suje* mevkiinde görüyordum. Fakat bu, sathi bir görüşle hallolunabilen ruhiyât davalarından değildi. Çocukla beraber bu kuyunun karanlığına ben

de bir parça inmeliydim. İşte bu fırsatı bana yine İrfan kendi verdi.

Onu hiç yüzlemedim. Cevabında ıstıraba düşeceği hiçbir sual ile sıkmadım. Hiçbir şey olmamış gibi mutat laubalilik tavrımla gülerek:

"Oo İrfan, seni gören ne olur! Ne var ne yok bakalım çocuğum..." dedim.

O şimdi benim bu derece tecahül ve müsaadekâr sözlerimin arkasında bir tuzak tevehhümüyle bütün bütün şaşırır gibi oldu. Söyleyeceği sözü tavandan avlamaya uğraşır bir dalgınlıkla başını yukarıya kaldırıp indirdikten sonra tıkanık, pürüzlü, cılız bir sesle:

"Huzurunuzda bazı maruzâtta bulunmaya geldim..."

"Huzurumda bazı maruzâtta bulunmaya mı geldin? Bu ne resmiyet yavrum! Ben daima senin amcanım... Hiçbir vaka, macera bu karabetimizi bozamaz... Her zamanki gibi serbest, samimi ol..."

Zavallı yeğenim ayaklarıma kapanmak ister sarsak bir savletle odanın ortasına doğru ilerledi. Elimin sert bir işaretiyle onu bu hareketinden men ettim. Karşımda bir sarhoş yalpasıyla durdu. Fakat artık içinde kopan boğucu fırtına sağanağına mukavemet edemeyerek başı, bir mektep çocuğu gibi birbirine kavuşturduğu iki kolu üzerine düştü. Sarsıla sarsıla hıçkırıyordu. Müteessir oldum.

Bazı feylesoflar, bilhassa Schopenhauer, aşkı gençler için bir şevk ve saadet değil, en büyük elem, felaket sayarlar. Alman feylesofu, hastalıkların en müthişi olarak tavsif ettiği bu mühlik marazın seyirlerinden mehmâ-emken kurtulmadıkça bir insan için hayatta huzur ve sükûn kabil olamayacağını ve bu mesut istirahat devresine vusulün de ancak ihtiyarlıkta mümkün olabileceğini söylüyor.

Bu hüküm doğru mu, yanlış mı? Aşkın beliğ ifadesini dinlemek istersek dünyada bu yüzden mesut kalanlarla muhabbetin amansız idamıyla mezarlarda yatanları karşı karşıya söyletmeliyiz.

Aşkın ebedî mesutları, mazlumları ses veriniz:

Kopan feryatları duyuyor musunuz? Canhıraş sesler hep ikincilerden geliyor. Hicran avazeleri o kadar çok ki ara yerde mesutların şadumanlıkları işitilmez oluyor.

İrfan'ın karşımda yüreğinden taşırmak istediği pek çok elemleri olduğunu anladım. Fakat onun henüz aşk çilesi dolmamıştı. Önümde boşanarak biraz hafiflemeye uğraşıyordu. Lakin hayır... Söyletmeyecektim. Ateş onun kalbindeki muhabbet usaresini kavursun... Bir çilekeş derviş gibi onu iyice pişirip adam etsin. Binaenaleyh yeğenimin saçılmasına meydan bırakmadan sesimi ciddileştirerek:

"Yavrum," dedim, "ben senin amcanım. Fakat akranın değilim. Kalbinde seni sıkan sır her ne ise yine orada kalsın. Bunun muhtelif safhalarını dinlemek, bilmek istemem. Derdine bir mahrem bulmak arzusunda isen onu başka taraflarda ara... Ben sana dert ortağı olamam. Çünkü yaşımız, hissimiz, düşünüşümüz pek başka başkadır. Benim nasihatlerimle âmil olamadıktan sonra kuru kuruya bana dert yanmaktan ne çıkar?"

"Aman efendim. Niçin muhalesetimden şüphe ediyorsunuz. Kal dediğiniz yerde kalırım. Öl dediğiniz yerde ölürüm. Emirlerinizin fevkinde ve onlardan mukaddes, dünyada hiçbir şey tanımadığıma emin olunuz..."

Bu sözlere içimden kendi kendime güldüm. Çünkü bundan evvelki mülakatımızda söyledikleriyle bugünkü lakırdıları hiç birbirini tutmuyordu. O zaman kendi hayatına, iradesine sahip olmadığından, kafasız, dimağsız bir aşk esiri olduğundan bahsetmişti. Şimdi emirlerimin fevkinde hiçbir kuvvet tanımadığını iddia ediyor, bu birbirini tutmaz ifadeleri onun dimağca uğradığı sarsıntının derecesini gösteriyordu.

Zavallının bu unutkanlığını yüzüne vurmadım. Lakin artık kendimi de tutamayarak biraz tekdir-âmiz tavırla:

"Emirlerim, senin suret-i telakkinden evvel kendimce mukaddestir. Onları büsbütün boşu boşuna israf etmek istemem..."

"Bu ağır tekdirinize neden müstahak oluyorum?"

"Ben verdiğim emir ile behemehal hedefi devirmeliyim..."

"Şüphesiz... Tecrübe buyurunuz efendim..."

"Nasıl?"

"Öl deyiniz, görürsünüz. Bundan ötesi var mı?"

"Hiçbir zaman ben sana öl demem. Benim bütün temenniyâtım seni yaşatmaya matuftur."

Önüne baktı. Amca-yeğen bir müddet sustuk. Çocuğun dimağındaki şûrişe dikkat ediyorum. "Emrediniz öleyim," diyor. Belki de bu sözü doğrudur. Lakin "Emrediniz o kızdan şimdi vazgeçeyim," diyemiyor. Çünkü bu fedakârlığı ölümden acı buluyor. Bunu icraya kendinde kuvvet göremiyor. Binaenaleyh kati bir emrimle onu salaha davet etmenin zamanı henüz gelmemiş olduğunu bundan anlıyorum.

O aralık içeriye refikam girdi. Ben de zaten karşısındaki hastada gördüğü devasız bir illetin üzüntüsüyle kıvranan bir doktorun teellümleri içinde gibiydim. İrfan da ben de bu kısa fakat en uzun münakaşalardan daha yorucu, daha elem-nâk, nazik muhavereden bitap düşmüştük. Sözün mecrasını değiştirmek için dedim ki:

"Oğlum, deminden bazı maruzâtta bulunmaya gelmiş olduğunu söylüyordun. (Gülerek) Arz-ı meram et, anlayalım..."

Bu celî küçük inşirahımdan İrfan'ın yüzüne de biraz tebessüm, sözüne cesaret gelerek:

"Söyleyeceğimi çok garip bulacaksınız ve korkarım ki..."

"Korkma... Söyle..."

"Sizi davete geldim..."

"Nereye?"

"Bîkes Kızları Sıyanet Yurdu'na..."

"Nam-ı aslisiyle Kokotlar Mektebi'ne..."

"Evet..."

"Balo mu? Müsamere mi? Ne var!"

"Hayır..."

"Yoksa bu mucip-i mefharet müessesede nam-ı acizâneme bir profesörlük mü açıldı?"

"Hayır efendim... Böyle bir küstahlık kimin aklına gelebilir..."

"O halde oraya ne vesile ile davet olunuyorum?"

"Sınaâtınızın tetkik ve ibret nazarıyla sırf bir seyirci olmanız için..."

"O kurnaz karı, mesleğinin mühim esrarını bir sinema şeridi gibi bana gösterebilir mi?"

"O, size ifşada menfaat tasavvur ettiği şeyleri gösterir. Fakat siz bir malumdan çok meçhul keşfedebilirsiniz..."

Düşündüm. Tesmiye pek garip fakat bu Kokotlar Mektebi'nden ben de kendi nokta-i nazarımca istifaza edemez miydim? Bazı feylesoflar edebi, edepsizlerden öğrenmenin daha kestirme bir yol olduğunu söylemiyorlar mı?

Zavallı yeğenimi kurtarmak için onun düştüğü bu kuyunun dibini yakından ölçüp biçmek elbette faideli olacaktı... Binaenaleyh mütevekkil bir tebessümle:

"Peki..." dedim. Bu muvafakatim üzerine refikam karşımda çırpına çırpına haykırarak:

"Siz de mi? Oh siz de mi bu yaştan sonra o batakhanenin yolunu tutacaksınız? Oranın düşkünlerinden olacaksınız... İrfan'ı kurtaralım derken üstelik sizi de mi kaybedeceğiz? Siz de gidip de bir hafta evinizi, ailenizi unutursanız işte buna tahammül edemem. Dünya bu... Haritada her şey yazar... O karının gözlerinde, sözlerinde bin büyü yerini tutan bir efsun var. Sizi neye çağırıyor? Mutlaka bu davetinin arkasında gizlediği fahişece bir maksadı olacak."

Ben:

"Telaş etme hanım... Ben oraya bir müşteri değil, bir müdekkik sıfatıyla gidiyorum ve yapacağım tetkiklerden çok zavallılar için faideler umuyorum."

"Bu agreb davete safdilâne icabet için çok vesileler icat edebilirsiniz. Fakat benim de kadınca yanılmaz ihtisaslarım vardır. O karı evimize geldi. Başımıza bir felaket açtı. Siz kendi ayağınızla oraya giderseniz daha feci bir akıbete uğramamız muhtemeldir."

"Korkma..."

"Son sözünüzü anlamak isterim. Gidecek misiniz?"

"Gideceğim..."

"Mutlaka mı?"

"Mutlaka..."

"O halde eğer yirmi dört saat gecikirseniz beni bir bölük polis, bir tabur jandarma ile o kokothanenin kapısında biliniz..."

***

Zevcemin bu nâ-be-mahal itirazları hilafına gittim. Hem de bir defa, on defa değil sayısız kereler...

Kokotlar Mektebi'ne, oranın en parlak numaralarına elyak müstait bir şakirdi çalışkanlığıyla devam ettim... Bu şehvet fabrikasının motorlarını, volanlarını, bıçaklarını, miskablarını, kayışlarını yakından karış karış tetkik ettim. Bütün kıyı bucağının fotoğraflarını aldım.

Neticeten peyda ettiğim fikir şudur: dünyanın mihveri bu *amour* imalathanelerinin ortasından geçiyor. Hemen her şey, servetler, iflaslar, sevinçler, intiharlar, gülünç, feci bütün dünya dolapları, hırsları, vakaları bunların etrafında dönüyor. Kudemanın ayine-i devran dedikleri işte budur. Bir yüzünde kâinat var, öbür tarafı sırla kapalı...

İkinci Kısım

1

Şişli'nin Osmanbey civarında sağa dönen sokakların birinde yedi katlı büyük bir apartman... Hatt-ı fâsıllarına tozlar birikmiş, biraz bakımsız mermer merdivenlerden çıkılınca dördüncü kattaki kapılardan birinin üzerinde Bî-kes Kızları Sıyanet Yurdu plağı okunur. İçeride kızlar vardır. Belki de çoğu bî-kestir. Fakat tarz-ı sıyanetin hakikati, erbabınca malumdur. Ara sıra içeride gürültüler olur. Kapı önünde hiddetli ağızların tehditkâr şamataları duyulur. Lakin yurdun müdiresi hep bu tecavüzleri komşulara mazur gösterecek mutazallimâne mukni izahatla şüpheleri söndürmeye uğraşır.

Odadan odaya kanaryalar gibi ötüşerek uçuşan bir düzine güzel genç kız... Piyano, birkaç paslı dikiş makinesi... Sözde meşguliyet dikiştir. İştir. Fakat hakikatte alışveriş başkadır.

Kapı çıngırdayınca hep nazeninler dikişin, nakışın, piyanonun başına üşüşürler. Hepsi meşguldür...

Müdire niçin sanatını diğer bir namın sıyanetine bürünerek gizli icra ediyor? İşte kadının asıl mesleği, dehası buradadır. Gizli şeyin ne kadar cazip, tatlı ve kandırmaz bir efsunu olduğunu o bilir. Kapısı kan renkli fenerin feci şulesiyle kızarmış, rezaleti ilan edilmiş bir "randevu" evi... Bu ne kadar adi bir şey... Maazallah burası hiç öyle değildir. Burası sıyanet, geçinme, çalışma yurdudur.

Fakat söz aramızda, bazen pek müstesna zengin şahsiyetler için ırz fedakârlıkları yapılabilir. Bu umum için değildir. Gizli ve hususidir. Burayı namuslu adam namuslu adama tavsiye eder. Tanışmış ve emin kimseler tarafından takdim edilmeyenler buranın hususiyetine kabul olunmazlar. İşte bu istisnaî hususiyetine mebni sıyanet yurdunun lütfuna uğrayanlar kendilerini bahtiyar bilirler.

Yurdun akitle verilecek kızları vardır. Hemen evlenmeye cesaretiniz yoksa tecrübe için bir metres alabilirsiniz. Lakin o, izdivaçtan çok pahalıya mal olur. Bıkarsanız değiştirilir.

Ulviye Melek, işi pek müdirâne idareye uğraştığı halde yine ara sıra tecavüz, taarruz vakalarından büsbütün kurtulamıyordu.

Bir gün sabahla öğle arası kapının zili gevrek bir çınlayışla dairenin içinde akisler yaptı. Zenci hizmetçi kadın Şebistan açmaya koştu. Şapkasının enli kenarı altında esmer çehresi büsbütün kararmış, zayıf, uzun bir adam içeri girdi. Zâir koridordan geçerken etraf odalarda bir kaynaşma oldu.

Tepeli piliçler gibi kesik saçların dökümtüleri arasından merakla parıldayan birçok fettan gözler yarı kapanık kapılardan bu gelen insana dikildi. Müdirenin oldukça bir Avrupalı zevkiyle düzeltilmiş bir salonu vardı. Misafiri oraya aldılar.

Ulviye Melek gerdan, ense, kol, bilek, vücudunun açık kısımlarına alelacele bir pudra hopu dolaştırdıktan sonra mor pempe bir sabahlıkla zâirin yanına çıktı. Odada hayli bir müddet kapalı

kaldılar. Ne görüştüler? İşte bu, kızların hepsini meraktan çatlatan bir sırdı. Çünkü mevzubahis kendileri idiler. Konuşulan şey onların hayatlarını altüst edecek bir ehemmiyeti haiz olabilirdi.

Endamı mevzun, gözleri süzgün bir kız, Neşide, boylu boyunca bir tevahhuş ürpermesi geçirerek:

"Kara kuru, çirkin, gudubet, musibet bir herif..."

Pempe beyaz bir kumral, Ferendaz:

"Galiba yaşı da elliyi geçkin..."

Fıkır fıkır bir dolgun, Maide:

"Bu kart horozlar daima körpe piliç ararlar..."

Mestâne bakışlı, kıvırcık saçlı bir afet, Dilkeş:

"Ben geçenlerde böylesine düştüm... Bütün vaktimiz banyo friksiyon, banyo friksiyonla geçti. İhtiyarın sinirleri o kadar pörsümüş ki onu diriltinceye kadar ben öldüm vallahi..."

Malihulyalı mavi gözlerinden damla damla sütler sızan bir letafet, Cazibe:

"Bu zahmetine mukabil sen ne aldın? Patrona ne kazandırdın?"

Dilkeş isyankâr bir bakışla:

"Ben ne mi aldım? Söyletme beni Allah aşkına..."

Enine boyuna bir aşk dalyanı, Ferahnak:

"Beğendiğimize değil beğenene gideceğiz yavrum... Biz gizli sermayeyiz. Kaçak malız..."

Kırmızıya kaçan altın iltimalı saçları teessürden gül pempesi alnı üzerinde titreyen, Hazreti Havva'nın son torunlarından bir dilber, Revnakdar:

"Oh... Sermaye ne çirkin tabir... Mevsufunu insanlıktan hayvanlığa indiriyor..."

Siyah, parlak, zeki gözlü bir ufak tefek Nasip:

"Analarımız, babalarımız bizi peydahlarken iaşemiz için bankalara, nemalandırmaya para yatırmamışlar. İşte talihsizliğimizin başlangıcı... Birbirlerini sevmişler, ayıplarını yüzlerine vurmak için biz dünyaya gelmişiz..."

Güzel Şayan söze atılarak:

"İhtiyarların miskinliğinden, gençlerin hamaratlığından şikâyet ediyorsunuz. Cenab-ı hakkı size beğendirecek bir erkek yaratmamış olmakla mı itham edeceksiniz?"

Sarı papa Şefkat ezgin bir memnuniyet tebessümüyle:

"Hep bu üzüntüleri gönlünüzün çılgınca seveceği bir gılmana düşünceye kadar çekersiniz. Ondan ötesi oh yarabbim... O kadar safalı, o kadar zevkli, neşeli ki..."

Bir erkek gibi kemikleri iri, beti benzi diri, koyu kestane saçları tepesinden şelalevârî fışkırmış, Anafor ismine cevap veren delişmen bir kız içeriye bir kasırga gibi eserek:

"Müjde... Müjde... Müjde... Hiç Anafor'dan sır saklanabilir mi? Kapıdan dinledim... Tastamam değil ama eksik gedik neyse birçok şeyler duydum. Herifceğiz pek zengin bir Afrikalı."

Maide:

"Son numara kartaloz..."

Cazibe:

"Takır takır sırım gibi..."

Dilkeş:

"Suratı pörsümüş dümbelek derisine benziyor..."

Anafor:

"Fakat kasası da İngiliz bankasını andırıyor."

Ferendaz:

"Bu yakışıksız hayırhâh adam Bî-kes Kızları Sıyanet Yurdu'na muavenete mi gelmiş?"

Anafor:

"Evet... Evet... Hepimizi ayrı ayrı öpüp, sevip memnun etmeden gitmeyeceğe benziyor..."

Neşide:

"Benden paso kuzum... Bunlardan biriyle bir hafta kalmak felaketine uğradım. Hâlâ gönlümün bulantısını bastıramadım. Afrikalıların ciltlerine mahsus bir koku var... Fena dibagat edilmiş deri taaffünü..."

Ferahnak:

"Ben dikkat ettim. Ellisini, altmışını geçmiş her erkek ağır kokuyor..."

Maide:

"Gençler nasıl kokuyor?"

Nasip:

"Bizden ne soruyorsun? Hiç burnun bu koku ile temasa gelmedi mi?"

Anafor:

"Teke gibi kokan gençler vardır."

Ferahnak:

"Olsun... Ne yalan söyleyeyim, benim hoşuma gider..."

Revnakdar:

"Ohh, maltız keçisi..."

Cazibe:

"En iyi delikanlı nasıl kokar?"

Dilkeş:

"Ohh, yasemin gibi..."

Neşide:

"Aman imrendirme beni..."

Ferendaz:

"Öylelerinin de paraları yoktur... Yalnız hoş koku ile yaşayabilirsek ne âlâ..."

Dilkeş:

"Yaşarım... Liraları bu Arap'ın suratına katık edeceğime... Gönlüm hoş olsun ekmek peynire razıyım... Birbirimizi sevdikten sonra samanlık seyran olur..."

Anafor:

"Kapı arkasından sezdiğime göre bu Arap kendisi ne kadar ihtiyar, kara kuru ise o kadar genç, beyaz ve tombul istiyor..."

Nasip:

"Öyleyse Maide hazır olsun..."

Maide:

"Ohh, kuzum niçin? Ferahnak benden besili, benden beyaz değil mi?"

Ferahnak:

"Ben biraz battalım..."

Maide:

"İşte tamam, Arap harcısın..."

Nasip:

"Ah benim rağbetkârlarım azdır. Kan kırmızı en gevrek, en tatlı karpuzun küçüklerden çıkacağını bilmezler... Bu Afrikalı beni istese çok nazlanmam. Bütün paralarını cebime korum..."

Cazibe:

"Arap'ın kendisini nereye korsun?"

Nasip:

"Boğadaya..."

2

Kızlar böyle genç kafalarının hararetiyle kaynaşırlarken oda kapısından müdire gözüktü. Çehresi arkasındaki pempe mor matinenin rengine yaklaşacak kadar ateşlenmişti. Bu sima tebeddülü memnuniyetten mi, meyusiyetten mi? Fevk-al-memul dolgun bir pazarlıkla iş mi pişirmişti? Yoksa umduğu yüksek miktarı tutturamamış mıydı?

Dükkâna bir müşteri zuhurunda tavukçu, piliç seçmek için elini kafesten içeriye sokunca hayvancağızlar cıyak cıyak bağırarak o katil pençeden kurtulmak heyecanıyla küçük mahbesin içinde oraya buraya kaçışıp nasıl çırpınırlarsa bütün kızlarda da öyle birer tevahhuş ürpertisi göründü.

Ulviye Melek böyle anlarda mülayemetle başlar. İsyanla karşılaşırsa sözünü geçirinceye kadar derece derece sertleşmenin usulünü bilirdi.

İhtiyar, çirkin taliplere karşı kızların bu nefretleri daimiydi. Fakat müdire hiçbir şey sezmemiş gibi görünerek en tatlı sesiyle:

"Yine damımızın üstünde bir devlet kuşu dolaşıyor. Bakalım içinizden hangi bahtiyarın başına konacak?"

Bu piyaza hiç sırıtan olmadı. Durgun, çatkın çehreler önlerine eğildi.

Patron tebessümünü bozmadan devam etti:

"Son ekselans El-Mansur Ali-ül-fazl Mahmud el-Mekki... Milyoner... Mizacın'a, zevkine göre bir kız arıyor. Kahire'de, Hilvan'da, Cizze'de daha bilmem nerelerde konaklar, oteller, iratlar, apartmanlar... çiftlikler..."

Nereden geldiği belli olamayan öfkeli bir ses:

"Mizacına, rengine göre bir kız arıyorsa Habeşistan'a gitsin..." dedi.

Müdirenin gür sadası bu istihzayı bastırarak:

"Senenin her mevsimini Avrupa'nın, dünyanın en güzel, en meşhur, en zengin şehirlerinde geçirir..."

Diğer hiddetli bir ağız, şu inkisarı fırlattı:

"Yere geçsin..."

Müdire:

"Para kuvvetiyle Viyana'nın, Berlin'in, Paris'in, Londra'nın, New York'un aralarında hiç mesafe kalmaz... Dünyanın en göz kamaştıran medeniyet, safa, zevk, eğlence merkezlerinde en şaşaalı sosyetelerde servet, itibar, elmaslar içinde parlamak istemeyen bir kadın tasavvur olunabilir mi?"

Neşide asabi bir tuğyanla haykırdı:

"Olunur... İşte ben..."

Patron artık taştı:

"Çoğunuzu sokağa atılmış sıska, aç kedi yavruları gibi oradan buradan topladım. Hepiniz de gönlünüzün hoşlandığı birer delikanlıya ırzınızı sakatlandırmış, sonra terk olunmuşsunuz. Hâlâ hepiniz de gönlünüzün müntehiplerine gitmek sevdasındasınız. Hanımlar, mide ihtiyacı aşk ihtiyacından evveldir. İlk

önce karın doymazsa hayat makinesinin diğer hisleri işlemez. Gönlün çektiği oynaşlarla yaşamak zenginlere mahsus bir bahtiyarlıktır. Delikanlı diye ölüyorsunuz, bayılıyorsunuz... Pekâlâ... Fakat o eski genç mirasyediler, şehzadeler, paşazadeler kalmadı. Yüz, yüz elli lira maaşlı memurlara gideceksiniz. Birkaç ay içinde ihtilaslar yaptırtarak zavallıları hizmetlerinden kovdurtacaksınız. Ceza mahkemelerindeki muhakemeleriniz, mahkûmiyetlerinizle gazetelerin ilk sahifelerine dedikodu sermayesi olacaksınız. Sonra karşı karşıya birkaç gram tentürdiyotla yahut kucak kucağa *Bosfor*'un anaforlarına gömülerek muhabbetinize hitam vereceksiniz... Hiçbiriniz buranın esiri değilsiniz. Hepinizin iradesi elindedir. Arzu ettiğiniz vakit istediğiniz yere gidebilirsiniz. Fakat nereye gidersiniz? Sizin için açık kapı nereleri var? Ferdiye randevuhanelerine meta olmaktan başka neye yararsınız? Bu derekeye düştükten sonra 'Ben falan zampara ile yatarım, ötekiyle yatmam,' diyemezsiniz. İhtiyarına da çıkacaksınız, gencine de... Şoförüne de, vatmanına da, hamalına da, camalına da... Siz burada benim evimde, tereffü zamanları gelince hahişkârlara takdim edilen birer funda gibisiniz. Pek nadir ve müstesna ahvalden başka sizi geceliğine çıkarmıyorum. Metres veriyorum... Daha saflarını bulursam nikâhla çakıyorum."

Anafor:

"Teşekkür ederiz. Biz burayı fuhuşhane, kendimizi fahişe bilmiyoruz."

Müdire:

"Ben sizi 'kokot' olarak yetiştiriyorum. Burası fuhuşhane değil mekteptir."

Ferendaz acul ve meraklı bir sesle:

"Sevgili maman, bu iki tabir arasındaki mesafeyi bize bir daha tarif eder misiniz?"

Müdire:

"Biz bütün kadınlar, büyük anamız Hazreti Havva'nın işlediği ilk zellenin cezasını çekiyormuşuz. Sureta dini hilkatin bir

latifesi gibi görünen bu sözde ağır bir mana var. Bizim min-el-ezel, ilelebet masum mahkûmlar olduğumuzu anlayınız. Kadın izdivaç edemezse ahlaka, kanuna arkasını dönerek kendisine açılacak aguşlara atılabilir ya... Bu mukadder günahkârlığa derece derece aşüftelik, alüftelik, fahişelik, müptezellik, ilh diyorlar. Kokotluk işte bu mertebelerden biridir. Kokot, randevuhane sermayesi değildir. Ondan yüksektir. Bazen çok yüksektir. Başlı başına evi, apartmanı, hatta lüks oteli olur... Metres -bizim verdiğimiz mana ile- bir müddet için tek erkeğe hasr-ı nefs eder görünen kadındır. Ve hemen büsbütün aman'ının hesabına yaşar. Kokot, bir alay perestişkârların ortasında adeta bir matmah-ı enzardır. Onun daire, debdebe mesarifini tediye eden el veya eller belli değil gibidir. Aman'larından ikisi çekilirse üçü gelir. Bazen *ministre*'lerden[27] bile düşkünleri olur. Kokotların içinde terbiye ve dirayetçe *femme du monde*[28] denilen kibar kadınların derecesine yükselmiş olanları vardır. Medeni ve ince hayatın hemen bütün merasimine vâkıfturlar ve yine hemen her sosyeteye kabul olunurlar. İşte siz burada bu mesleğin orta mektebindesiniz. Zengin, *monden* bir adamın koltuğunda Avrupa'ya gittikten sonra her şeyi görüp öğreneceksiniz. Medenileşecek, inceleceksiniz. Başınızı arkanıza çevirip de bu şimdiki sefil hayatınızı hatırladığınız zaman aman tevahhuşuyla gözlerinizi yumarak daha ileriye kaçmak isteyeceksiniz. İşte şimdi damımızın altında bulunan Mahmud el-Mekki Hazretleri sizi hayatın bu kasvetli, elemli sığlığından cennet-i âlâ safasına çıkaracaklardan biridir. (Elini uzatıp parmağına yeni takılmış yüzüğü parıldatarak) İşte son ekselansla olan bugünkü bahtiyar mülakatımın hediyesi... Cepleri mücevher mahfazalarıyla dolu..."

Pırlanta yüzüğün çaktığı küçük şimşekler bütün kızların üzerinde peri masallarındaki efsunlu şimşirek[29] taşı tesirini yaptı.

---

27 Bakan. (Fr.)

28 Sosyete kadını. (Fr.)

29 Geceleyin parlayan yakut ya da inci.

Nazlıların yüzlerinde kalp yumuşaklığına benzer birer tebessüm belirirken müdire devam etti:

"Son ekselans, yurdumuzun senasını uzaklardan duymuş. Büyük bir tavsiye ile geldi. Memnun ederseniz bahtiyar olursunuz. Gerdanınızda, kulağınızda, bileğinizde birkaç elmas parıltısı güzelliklere başka alım getirir. Kıymetinizi arttırır... Ekselans biraz yaşlıca, fakat konuşması çok tatlı... Ağzında dişleri inci gibi... Sohbetinin şirinliğiyle insanın karşısında adeta güzelleşiyor, gençleşiyor... Çok kibar adam. Bütün sözleri terbiyeli, tartılı, yumuşak, nazik, cazip... Onun bütün bu faziletlerine, cömertliklerine, centilmenliklerine mukabil elbette bizden de kendi arzusunca bazı şeyler istemeye, aramaya hakkı olacaktır... Ekselansın hissini, zevkini şöyle bir yokladım. Ferahnak, sen o levent vücudunla karşısına çıkarsan düdüğü çalacaksın... Mahmud el-Mekki iri kemikli kuru gövdesini içine gömecek kuş tüyü bir yastık arıyor... Kızım işte o da sensin... Haydi yavrum! Malıma güveniyorum... Hiç tuvalet istemez. Temiz, nazik, zeki, hoş-eda olmalı. Amanın her bakışındaki manayı anlamalı... Hazret, lüks tuvaletten bıkmış... O, kadının çıplak tenini, işveli ruhunu istiyor... Züğürt bir gence zevce veyahut yaşlı bir milyonere metres olmak... İşte kadın hayatının iki ucu... Konfor, lüks, yaşayış, zevk, inşirah nerede... Bunu sana ben söylemeyeceğim... Bunu şansın sana açacağı istikbal söyleyecek. Seni aşağıdan yukarıya fırlatan bu talih dalgasına sonra çok teşekkür edeceksin..."

Metresliği fuhuştan ayıran, ona yaldızlı bir talih damgası vuran kadının bu müşevvik sözleri bütün kızların dimağlarını büyüledi. Ekselansın yanına girmek için yalnız Ferahnak da değil kızların birkaçında daha hareket görüldü. Fakat sonra kendilerini topladılar. Yalnız çağrılan yürüdü.

3

İçlerinden biri talihinin avazına gittikten sonra bütün kızlar düşünceli birer sima ile odanın ortasında halka oldular.

Revnakdar:

"Ferahnak buradan içeriki odaya gitmekle istikbalini temin etmiş mi oluyor?"

Ferendaz:

"Müdire işi o kadar şatafatla ballandırdı ki hepimiz yüreklerimizde birer hoplama duyduk..."

Neşide:

"Bu Afrikalı ekselans, kızı ne yapacak?"

Anafor:

"Alıp Avrupa'ya götürecekmiş..."

Maide:

"Avrupa'da kadın kıtlığı mı var sanki?"

Dilkeş:

"Bir malı çiftliğinden almak başka, pazardan almak başka... Burası metres harasıdır. Garanti mal yetiştirmekte dünyanın dört köşesinde şöhreti var... Biz bu mektebin mezunlarından kaçıncı devrin talebesiyiz acaba? Avrupa'da İran'ın halısı, Türk'ün fahişesi para ediyormuş..."

Cazibe:

"Bu istatistiği bilmiyoruz. Fakat merak ettiğim başka bir şey var..."

Maide:

"Nedir?"

Cazibe:

"Müdire buradan çıkanların feyz ve terakkilerinden bahsediyor. Acaba seleflerimizin içinde büyük servet, büyük şöhrete ermiş olanlar var mı?"

Dilkeş:

"Ne söylüyorsun... Meşhur artist, prenses ve hatta kraliçe olanlar bile varmış..."

Kızlar böyle maziden, halden istidlalen istikballerini keşfe uğraşarak enine boyuna dertleşirlerken dışarıda bir gürültü koptu... Kulak verdiler. Dakika geçmeden Ferahnak yaka, göğüs derbeder kafesten kurtulmuş bir kuş çırpıntısıyla odadan içeri atıldı. Hep şaşırdılar. Hep bir ağızdan soruyorlardı:

"Ne var? Ne oldun?"

Ferahnak, bir umacının takibine uğrayan çocuk gibi korkudan büyümüş gözleriyle arkasına bakarak:

"Aman susunuz. Söyleyemem. Söylenmez... Geçen akşam rüyamda uzun, kara bir yılan görmüştüm. Buna çıktı..."

Bu soğuk hayvanın ismi hepsinin vücudunu ürpertti.

Anafor:

"Ferahnak, son ekselansın sana taktığı yüz görümlüğünü göster bakalım..."

Ferahnak:

"O son ekselans değil yerin dibine batsın, Son *horreur*[30]... Durunuz... Durunuz... Sersemledim. Azıcık aklımı başıma toplayayım, anlatırım..."

Anafor:

"Hayırdır inşallah... Geçen akşam rüyada gördüğün yılan seni soktu muydu?"

Ferahnak:

"Oh... Yok, Allah esirgesin... Ondan da böyle kaçıp kurtulmuştum."

Firari kız iki avucuyla sımsıkı yüzünü kapadı. Biraz evvel geçirdiği sahneyi şimdi bir daha yaşamaya uğraştıktan sonra koparduğu sağanaklı kahkahaların arasından:

"Durunuz size anlatayım... Fakat hakikati ifade ne mümkün... Siz bu komedyayı Arap'ın ağzından dinlemelisiniz... Son ekselansın yanına girdim. Karşısında derin bir reverans yaptıktan sonra şöyle bir tarafa iliştim. O şimdi acayip acayip geviş getire-

30 Korku, yılgı. (Fr.)

rek, haneleri içinde sıntıp büyüyen gözleriyle yiyecek gibi bana bakıyordu. Gayetle ballı, ağdalı bir şey geveliyormuş gibi yutkundu, yutkundu nihayet: 'Ne için o kadar şok uzakta kaşdı ya efendim? Gel şöyle yanımda otur...' Biraz yaklaşır gibi yaptım. O 'Daha... daha... daha... ben senin zevc, sen benim zevce... teklif yok...' Birdenbire bileğimden yakaladı. Elimin üstünü, avucumun içini sulu şapırtılarla öpe öpe: 'Hazâ min-lütf Rabb... Şok beyaz, şok yumuşak... Sekrî, muattar... Senin adı ne?' 'Ferahnak.' 'Ferahnakkk... Maşallah... Maşallah... Bil-meyn vessaade içimde ferah doldu... Ferahnakkk...' 'Efendim.' 'Ben sana şok sevdi... Şok eyilik yapacak...' Bileğimi tekrar öpüp avucunda tutarak: 'Burada bir mücevher bilezik...' Parmağımı göstererek: 'Buradan bir pırlanta hatem...' Kulaklarımı okşayarak: 'Burada... Burada elmas küpeler...' Birdenbire göğsüme saldırarak: 'Burada bir yakut pandantif... Her tarafında... Her tarafında kıymettâr bir şey takacak... Hep tezyin edecek... Hiç boş bırakmayacak...' Göğsüme hemen sülük gibi yapışmak istedi. Her öptüğü yere sert bir diş fırçası gibi batan bıyıkları vücudumu diken diken ediyordu. Duramadım Arap'ın elinden silkinerek: 'Yapmayınız ekselans, gıdıklanıyorum...' 'Gıdıklanıyorum? Ne kelime bu gıdıklanıyorum!' '*Chatouillement...*' '*Chatouillement et bien...* Aaa *Chatouillez-moi j'aime ça...* Gıdıklayınız bana... Gıdıklayınız bana... Ben şok severim hem gıdıklanmak... Hem de gıdıklamak...' 'Oh... Yok ben hiç sevmem. Bırakınız...' 'La-vallah bırakmam... Soy kelp tuttuğu ava bırakmaz... Gıdıklama bana, gıdıklayayım sana...' Bu gıdıklama oyunu esnasında Arap'ın gözleri o kadar şeş beşe döndü, şaşıladı ki sarası tuttu zannıyla nefesinin ateşinden zor kurtularak kaçtım..."

Anafor:

"Haniya pandantifin mahfazası... Göstersene..."

Ferahnak:

"Ben istemem... Arzu ediyorsan git sana taksın..."

4

İstikbalde, bugün adı bilinmeyen nevilerden çok ticaretler çıkacaktır. Ulviye Melek'in ticareti de işte onlardan biri idi. Görünüşte bu hemen hemen bir randevuhane muamelesini andırıyordu. Fakat müdire ile bu maddeye dair istizah ve münakaşaya girişince kadın gözlerinin önüne tuttuğu mantıkî bir menşur ile sizin rüyetinizi, muhakemenizi şaşırtıyordu.

O, bu bahiste peyda etmiş olduğu cezire ile itirazınıza karşı hemen şöyle galeyan ediyordu:

"Beyefendi, ben gidip de kimsenin bakir kızını, kısrağını ayartmıyorum. Onlar bozulduktan sonra benim ayağıma geliyorlar. Avrupa izdivaçlarında bekârete pek ehemmiyet verilmez. Lakin Türkiye'de iş büsbütün başkadır. Ne yapalım ki zavallı Türkler şeametinden korkarak sıfır-ı aynda evlenmeye cesaret edemeyecek kadar henüz saf ve sadedirler. Böyle bir felakete uğramış kızların içinde bazen çok fena bir tesadüfün, zalim bir sû-i talihin kurbanı olmuş bulunmaktan başka bir günahları görülmeyen biçareler vardır. Bunlar kazara bozulmuş lakin pek çok bakirlerden ziyade iyi bir zevce, müşfik bir ana olmak hilkatindedirler. Ne yapalım ki bu hususta istisna kabul etmeyen ta'n-ı umumî karşısında boyunları bükülen bu felaketzedeler derhal namus kadrosundan dışarı fırlatılıyor. Beyefendi, her gün gazetelerde okuduğunuz hükkâm karşısına çıkmış izale-i bikr davaları sayıca hakikate ve gizli kalanlara nispeten hiçtir. Hayatı sönmez ateşiyle yaratan hayvanî mübrem şehvet; kanun, tehdit, mania tanımıyor. O, bütün vahşetiyle meramını tatmine atılıyor. Suçlu suçsuz talihin bu gadrine uğrayanları hep çamurun akıntısına mı bırakacağız? Sosyetenin ananevî bir istikrah ve merhametsizlikle yüz çevirdiği bu zavallılara uçurumun başlangıcında müşfik bir ana himayetkârlığıyla kollarımı açarak 'Geliniz bakalım. Sizi bu sukutun neresinde durdurabileceğim? Büsbütün geri çeviremezsem de gayyanın dibine kadar inmenize belki mani

olabilirim,' diyorum. Onlara devamlı erkek ve ekmek buluyorum. Gayrikanunî fakat izdivaca çok yakın bir rabıta ile başgöz etmeye çalışıyorum. Siz, benim bu tahliskârlığıma mütearrız kesilen mütefekkirler, bu biçareler için ne düşünüyorsunuz? Söyleseniz ya! Hiddetten, nefretten, ta'n ve teşniden başka hiçbir şey, değil mi efendim... Hiçbir şey... Fakat insaniyetinize muhtaç, düşünülmeye sezâ ortada bir sürü bedbaht var. Bunları cemiyetin kangren olmuş uzuvları diye kesip atacak mısınız? Vücudun sağlam kısımlarını bu ameliye ile kurtarabilecekseniz böyle yapınız. Fakat bu usul tedavi de beyhudedir. Çünkü kangren, kısmî değil bünyevîdir ve her mağduru mesul tutmakla buna bir hal çaresi bulmuş olamazsınız. Çünkü tabiatın saadetleri de felaketleri de bütün insanlara taksim olunacaktır. Çünkü siz tabii bir şeye gayritabiî nazarıyla bakıyorsunuz. Tabiatın yenilmez kuvvetine karşı kanunun çok zayıf ceza aletleriyle çıkıyorsunuz. Fakat istikbal, tabiatı tetkikten mülhem olarak buna cezrî bir çare düşünecektir. Dimağların tekemmül ve intibaha ereceği o an gelinceye kadar işte ben bu yolu buldum. Namuslu beylere terbiyeli, mesleği metresler yetiştirmek, bu suretle erkekleri birçok tehlikeli mahzurlardan ve kadınları sukut-ı sefaletten yarı yarıya kurtarmış oluyorum. Ben hiçbir kadına doğru yoldan dön, gel falan beyefendiye metres ol, demiyorum. Zevcesinin hariminden sıyrılıp *porte monnaie*'sinin[31] en şişkiniyle buselerinin en ateşlilerini metresine götüren beyleri de bu haramiliğe sevk eden ben değilim. Fenalık mevcut ve hazır tedbirlerle nâ-kabil-i izaledir. Ben ehvenişeri intihapla felaketin mümkün mertebe tahdidine çabalıyorum..."

İşte Ulviye Melek'in aynı iptida, aynı vasat, aynı intiha ile daima çevirdiği tekerleme dolabı... Namuslu beylere afif metresler yetiştirmek... Bu karının menfi, boynuzlu felsefesine bir türlü zihnim yatmıyor, alışamıyorum. Namusun, iffetin

31 Para, cüzdan. (Fr.)

buradaki tavsifî manalarındaki garabet o kadar beynimi tırmalıyor ki:

"Metres olmak acaba düpedüz başı açık fahişe olmaktan yüksek bir şey midir?" sayhasını koparmaktan kendimi alamıyorum. Bu, yalnız fuhuşta değil cemiyetin diğer nevi felaketleri için ayırdığı birtakım damgalı insanları daha vardır. Kalpazanlık, dolandırıcılık, hırsızlık ve ilh... Mücrimiyetleri özenilir meslekler değildir. Fakat ne yapalım ki tabiat, maslahat ve tasnifi kendi kendine yapıyor. En medeni memleketlerde milyonlarca nüfusun içinde, her ekili tarlada olduğu gibi böyle birkaç bebek de çürüğü, kurtlusu, kabağı zehirlisi çıkıyor...

Cemiyetler bu felaketlerin her neviyle kudretlerince güreşiyorlar. Fakat bunların öyle nâgehanîleri de var ki... Bu gece müsterih, kaygısız uyuyup sabahleyin neşe ile kahvaltısını eden bir adam iki saat sonra bir otomobilin katil tekerlekleri altında parçalanarak kanıyla kaldırımları göllendireceğini ne bilsin!

Kim bilir, şimdi içimizde böyle müthiş kazaların idamına mahkûm ne kadar bedbahtlar vardır. Kayıtsız yiyip içip, gezip tozuyoruz. Muhitte, hayatta, maişette her şeyde eksik olmayan bu nevi felaketlerin hissedarlığından insanları büsbütün kurtarabilmek mümkün mü? Fuhuş kurbanlığı da bu faturalardan bir çeşit değil mi? Bunların nâ-kabil-i ictinap diğer nevileri yok mu? Halbuki kokotlar müdiresi tabiattan, hayattan, cemiyetten yapılacak bütün tazallümleri yalnız fuhuş noktasında teksif ediyor.

Bu kadının övünüp durduğu himayetkârlıkları acaba hep gördüğümüz, ihtiyar Afrikalı milyoner komedyasına benzer facialar mıdır? Bu iş her şeyden evvel yeni bir ticaret... Ve mucidinin intizarı veçhiyle bu sanatın istikbali çok parlak olması da muhtemeldir.

Müdirenin mümkün olduğu kadar suret-i haktan görünerek döndürdüğü dolabın marifetlerinden diğer numuneleri de görelim...

Bir sabah yine zilin ihtizazına koşan Şebistan kapıyı açınca oldukça kibar, *alamod* kıyafetli biri, orta yaştan fazla; diğeri pek genç iki kadınla karşılaştı.

Her yabancı zâire iradı mutat suali bunlara da sorarak:

"Ne istiyorsunuz efendim?"

Yaşlısı cevap verdi:

"Yurdun müdiresini görmek istiyoruz..."

"Ne iş için efendim?"

"Onu kendisine söyleyeceğim..."

"Çok meşguldür. Söyleyeyim. Kabul ederse gelir haber veririm..."

Arap çekildi. Kabulün meşkûkiyeti karşısında bozularak renkleri kaçan iki kadın can sıkıntısıyla göğüs geçirdiler. Duvarları sırlarına mahrem etmekten korkuyorlarmış gibi ağız açmaya cesaret gösteremeyerek yalnız meyus bakışlarla birbirlerine teessürlerini anlatmaya uğraşıyorlardı.

Geçen her dakika ile üzüntüleri daha artan misafirleri bir hayli beklettikten sonra siyah hizmetçi ağır adımlarla gözükerek:

"Buyurunuz, buraya..." kabulüyle onları dış kapıya pek uzak olmayan küçük bir intizar odasına aldı. Orada uzunca bekletildiler. Bu kabulde bazı mühim şahsiyetler nezdinde görülen ağır bir teşrifat kokusu vardı.

Yaşlı, genç iki misafir kâh göz göze gelerek, kâh başlarını önlerine düşürerek, kâh ellerini ağızlarına tutup uzun uzun esneyerek düşünmektelerken siyah beşaretçi oda kapısından başını sokup bir ikinci "Buyurunuz," teklifiyle onların önlerine düştü. Boyladıkları uzunca bir koridorun nihayetinde bir kapı açtı.

Ulviye Melek'i şimdi sanatının sahnesinde görüyoruz. Burası tıpkı oynanan 'piyes'ten icabına göre tanzim edilmiş bir tiyatro odasının perde kalkınca görülen halini andırıyordu.

Müdire geniş bir koltukluya oturmuş. Bir tarafında üzerinde hokka-kalem, defterler, biçki patronları, mezuraları, faturaları bulunan bir masa; diğer tarafında üstüne yeni yapılmış renk

renk bluzlar, roplar yığılı diğer bir masa... Ötede geniş pencerenin hizasına sıralanmış üç makinenin önünde üç genç kız başları önlerinde harıl harıl işliyorlar. Artistlerin jestleri bu atölye manzarasına tamamıyla uygun...

Müdire, meşguliyet zamanından az bir kısmını konuşmaya ayırabileceğini anlatır imalı, ağır bir tavırla misafirlere karşısında iki iskemle gösterdi. Oturdular.

Halinde ürkeklik seçilen genç kızın gözleri önüne saplandı kaldı. Yaşlı kadın söze başlamazdan evvel muhatabesinin kalbinde merhamet uyandırmak için istirhamkâr derin bakışlarla onun gözlerinde bir melce' arıyor gibiydi.

Zâirelerin sırlarını tevdideki teennilerine rağmen hakikati yarı yarıya anlamış olan müdire, başını önünden kaldırmayan genç kızı tetkikle meşguldü.

İlkbahar çiçekleri arasında dolaşan sırtları yeşil yaldızlı böceklerin iltimalarını andırır iri gözler... Moda makasının bile henüz düşürmeye kıyamadığı ve başı bir altın taç gibi süsleyen gür saçlar... Sima kan fakrıyla solgun ve zayıf... Fakat bu zaafin kahhar bir üzüntünün neticesi olduğunu kestirmek de güç bir keyfiyet değil... Yer, içer, ferahlarsa yerine geleceğine şüphe yok. Bu kadar müstesna bir parça her zaman ağa düşmez. Ulviye Melek birkaç göz iskandiliyle her şeyi mihenge vurup anladı. Lakin böyle çok güzel kızların sergüzeştleri bazen dinleyenleri titretecek kadar müthiş oluyor.

Bu ciheti etrafiyla anlamak için sordu:

"Hanım, yurdumuza müracaatınızın sebebini söyler misiniz?"

Yaşlı zâire, bu sualden biraz kuvvet almış gibi görünerek:

"Biz de zaten onu söylemeye geldik..."

"Buyurunuz..."

"Efendim, yurdunuzun methini duyduk. Bî-kes (bir müddet tevakkufla) ve felaketzede kızları bazı şeraitle kabul ederek çalıştırıp besliyor ve kısmetleri çıkarsa evlendiriyormuşsunuz. Şimdi şurada gördüğüm hal de tamamıyla bu duyduklarımızı müeyyit..."

"Evet, ne yapalım hanımcığım... Zamanın iktisadî buhranı malum... Birçoklarımız bunun içinde kavruluyoruz. İşte böyle bir müessese kurduk. Elimizden geldiği kadar geçinmeye, geçindirmeye, iyilik etmeye çalışıyoruz."

"Hanımefendi şayan-ı tebriksiniz..."

"Teşekkür ederim. Bu hanım kızımız bî-kes midir?"

"Yalan kabul etmem... Akrabası vardır ama aile rabıtası suret-i katiyede kesilmiştir diyebilirim..."

Bu küçük izah üzerine müdire, ailesinden matrut bu güzel kızı daha büyük bir dikkatle süzerek:

"Zavallıcık..."

"Ah, felaket hanımcığım..."

"Bu da bir felaketzede..."

"Evet..."

Böyle bir kız hakkında kullanılan "felaketzede" tabirinin alacağı elim mana malumdu. Müdire, vehleten aklına mühim bir şey gelmiş gibi küçük bir deftere kısacık bir kayıtta bulunduktan sonra:

"Bu felaket hakkında tamam izahat isterim. Hiç eksik bırakmayacak, hiçbir şey saklamayacaksınız..."

Yaşlı kadın odanın içine bir göz gezdirdikten sonra:

"Bu gayetle mühim bir aile sırrıdır."

"Olsun. Meçhul üzerine, esrar üzerine hareket edemem. Eğer bu felaketzede hakkında benden şefkat istiyorsanız her şeyi söyleyeceksiniz..."

"Peki, fakat yalnız sizin mahremiyetinize razı olabiliriz..."

"Ha... Evet anladım..."

Müdire odadaki kızlara hitaben:

"Haydi çocuklarım! Çıkınız... Biraz hava alınız."

Makine başındakiler yerlerinden kalkarak bu *place*'ye[32] gelmiş bir felaket hakkında istenilen mahremiyete karşı yüzlerinde beliren birer ince tebessümle odayı terk ettiler.

---

32 Mahal, yer. (Fr.)

Müdire şimdi misafire dönerek:

"Dinliyorum efendim..."

"Bu kız şeni bir tecavüzün kurbanıdır..."

"Şeni bir tecavüz mü? İşte bu nevi vakalarda istimali âdet olmuş bir sıfat-ı mevsuf... Maşallah, küçükhanım pek ufak tefek değil... Kendi kendini müdafaa edememiş mi?"

"Efendim, çok içirmişler..."

"Hanımın işret mutadı mıdır?"

"Hayır efendim, hayır... Katiyen... O felaket saatine gelinceye kadar işret onun tattığı bir şey değildi."

"Peki ama o ana kadar tatmamış olduğu bir şeyi kendilerinden böyle bir şenaat memul edilenlerin ellerinden niçin içiyor?"

"Ah hanımefendi... Akacak kan damarda durmaz, sözü beyhude yere söylenmemiştir. Bazen olacağa çare olmuyor. Dünyada birçok masum günahkârlar olduğunu elbette siz de teslim edersiniz. Bu kız ona verdikleri şeyin işret nevinden olduğunu bilmiyormuş..."

"Bu nasıl olur efendim!"

"İnanınız olur. Şampanyanın içine sekr verici diğer kuvvetli şeyler dökerek ilaç diye içirmişler..."

"Hanımın o esnada ilaca ihtiyacı mı varmış?"

"Evet... Ufak bir mide sancısı... Reçete uydurmuşlar, şampanya mahlulünü güya eczaneden yapılıp gelmiş bir deva gibi göstermişler... Bu kızın aldanmasının en büyük sebebi de bu şenaati yapanın kendinden böyle bir cinayetin suduruna imkân tasavvur edilemeyen biri olmasıdır."

"Kim bu?"

"Yakın akrabadan biri..."

"Kızın nesi?"

Yaşlı kadın etrafına muhteriz bir nazar dolaştırdıktan sonra:

"Eniştesi..."

Ulviye Melek, bu ırz doktoru, kızın anlatıldığı şekildeki masumiyetine pek inanmadı. Fakat şimdi bu ciheti kurcalamayı da

muvafik bulmadı. Bir enîştenin baldızına tecavüzü de müdire için tüyleri ürpertecek fevkalade bir vaka değildi. Yalnız bu işe biraz şaşmış görünmek için:

"Ah böyle adam yerin dibine batsın... Ee, sonra efendim?"

"Sonra efendim... Bir türlü dışarı veremediği bu sırrın zehriyle kızcağız uzun müddet kıvranmış durmuş. Onun bu sükûtu ötekine yeniden cesaret vermiş, tecavüzünü tekrara kalkışmış... Yani felaket ev içinde müzminleşmiş."

Bu, felaketin müzminleşmesi sözünden müdirenin anladığı mana çok derindi. Bu lakırdıdan adeta enişte ile baldız arasında işlenen günahın devamlı bir şekle girdiği mefhumu çıkıyordu. Binaenaleyh biraz dikçe istizahla:

"Küçükhanım ilk tecavüzü sükûtuyla örterek niçin fenalığı müzminleştiriyor?"

"Ah efendim, bilseniz bu kızın ablası Nezriye Hanım o kadar sinirli ve kocasına düşkün bir kadındır ki felaketi duyduğu anda kıyamet kopacak... Ya derhal düşüp ölecek, ya tımarhaneye gidecek. Hiç başka türlü değil... İşte bu korku ile kızcağız sükûta mecbur olur..."

"Hanım, böyle şeyleri saklamak vehametlerini kat kat arttırmak demektir."

"Hay Allah sizden razı olsun... Nasıl biliyorsunuz. İşte bu da öyle oldu."

"Çünkü böyle fenalıkların ebediyen gizli tutulabilmeleri mümkün değildir. Siz ne kadar saklarsanız vakit ve saati gelince vaka kendi kendine patlak verir..."

"Evet... Evet... Çok hakkınız var. Ah hanımefendi, bir erkeğin gözü kızınca artık dünyayı görmüyor. Emelinin husulü için her felakete meydan okuyor. Kendi tutuştu mu etrafını da yakıyor, yıkıyor."

"Erkeğin kadından daha hazımlı, mülahazalı, metin, basiretkâr olduğunu söylerler... Başka hususlarda belki... Fakat sevda-

ya gelince cins-i kavi, cins-i latiften çok düşkün, çok iradesiz, çok zelildir..."

"İşte bu vaka da sözünüzü ispat ediyor. Bu, Sıtkı Bey'e yaraşır mı? Sen zevcenin üzerine baldızına göz koy... Türlü hile onu emeline ram et ve ev içinde bu günahına devama uğraş... Bu, Nevvare, zavallı kızcağız eniştesinin ihtiyat bilmeyen bu taşkın tecavüzlerinden nasıl korunsun? Nereye kaçsın? Ne tarafa gitse daima onu arkasında, bütün ateşli gözyaşlarıyla ayaklarının altında buluyor. Çılgın der-aguşlarından vücudunu, yakıcı buselerinden yüzünü zor kurtarıyor. Bu tecavüz ve müdafaa didişme sahnelerinden birinde elbette bir gün Nezriye Hanım üzerlerine gelecek. Bu sine sine tüten yangın bütün dehşetiyle birden alev alacak. Artık felaketin saklanacak tarafi kalmayacak... İşte bu korku ile titreyerek Nevvare bir gün Sıtkı'ya der ki: 'Enişte, benim genç kızlık namusumu berbat ettin. Şimdi de bu günahkâr arzunda devamla ailenin saadetini bitiriyorsun. Bu cinayetinde ısrara uğraşırsan benim için yalnız bir halas yolu kalıyor. İntihar... Ablama hiçbir şey sezdirmeden ölmek istiyorum. Kimseye bir şey duyurmadan bu sırrı vücudumla mezara götürüp örtmek de benim için bir nevi teselli sayılır.' Sıtkı Bey şu cevabı verir: 'İntihar... Hay hay... Fakat ben de beraber, kucak kucağa... Dudak dudağa...' Nevvare bu suretle de eniştesinin tecavüzlerinden silkinemeyince ona söylediği şeyi kendi kendine icraya karar verir. Bir gün münasip bir anda bahçedeki dut ağacına ipi atar. İlmeği boynuna geçirir... Altındaki iskemleyi tekmeler... Son nefesi vereceği esnada bu feci manzara komşulardan görülür. Koşuşurlar, kızı ipten alırlar. Baygın, yere uzatırlar. Telaşlar, doktorlar, tedaviler... Kız dirilir. Kalabalık çekilir. Ablası sorar: 'Zorun neydi yavrum? Canına kıyacak kadar seni hayatından bizar eden bu müthiş sırrı anlamak isterim.' Nevvare inleyerek cevap verir: 'Ah ablacığım... Bu sırrı senden saklamak için ölmek istiyordum. Mademki maksadımı icradan beni men ettiniz. Artık içimde bu sır ile yaşayamam... Buna taham-

mülüm yoktur.' 'Bende senin her elemin, her sırrınla müteellim ve alakadar olacak kadar ablalık şefkati tasavvur etmiyor musun?' 'Ben senin büyük şefkatine layık bir hemşire değilim. Ben mücrim bir kızım ablacığım...' 'Ah Nevvare yok! Buna inanamam...' 'İnan ablacığım... Ah şimdi ağzım mezarın topraklarıyla örtülerek ebediyen susmuş bulunaydı bu sırrı sana ifşa azabından kurtulmuş olurdum. Ah bazı feciler için hayat ne kadar hain bir ilancı, ölüm ne kadar rahim, ne kadar ketum bir örtü... Hayat bana şimdi kurtulduğum ölümden yüz kat ıstıraplı geliyor...' 'Söyle kızım, beni meraktan, azaptan öldüreceksin...' 'Seni bu meraktan kurtarmak öldürmekten daha fecidir...' 'Yetişir... Söyle bitiyorum...' 'Enistem bana ilan-ı aşk etti...' Nezriye Hanım yolmak için on parmağını saçlarına geçirerek: 'Sıtkı... Sana... İlan... Oh kulaklarımdan beynime ateş doluyor... Sonra? Sonra? Sonra?' 'Sonra beni pusuya düşürdü...' 'Sonra? Sonra? Sonra?' 'Sonra... Artık ben kız değilim...'

"Bedbaht Nezriye, bu cehennem darbesi karşısında kurşunla vurulmuş gibi sararır düşer. Nevvare'yi ölümden kurtaran doktorlar şimdi onun başına üşüşürler. Hanım da ayılır. Lakin evin içinde hazmı nâ-kabil bir geçimsizlik başlar. Nezriye Hanım zevciyle hemşiresini yan yana görmeye tahammül edemez. Her gün gözyaşı, acı sitemler, ahlar, oflar... Zavallı kadın ne yapsın? Bu üç canın bir evde bulunması işkencesine dayanılmıyor. Kocasından mı geçsin, kız kardeşinden mi? Yoksa kendi tatlı canından mı? Vakayı ortaya koyarak talak istese şüphesiz davayı kazanır. Fakat Sıtkı'dan ayrılmak kendine her şeyden müthiş geliyor... Hemşiresini evden çıkarsın... Lakin nereye? Zaten Sıtkı buna şiddetle muarız, Nevvare nerede ben orada, diyor. Artık mesele çığırından çıkmış... Son *place*'ye kadar yüz göz olmuşlar...

"Nezriye, bazı günler kendini zapt edemeyerek bütün gayzıyla haykırır: 'Ah keşke kahpeyi intihardan kurtarmayaydım... Gebereydi, ayıbını yerler örterdi. Şimdiye kadar mesele kapanır-

dı. Kocamla karşı karşıya kalır, rahat ederdim. Ölmek nöbeti şimdi bana geldi.'

"Nihayet, oh nihayet talihsiz kadın bu cehennem azabından kurtulmak için son kararını verir... Bir gün odasına kapanır. Revolveri doldurur. Şakağına doğrultur. Tetiği çeker. Lakin fart-ı heyecandan eli titrer. Kurşun hedeften inhirafla camı deler, vızlar gider. Silah sesine koşuşurlar. Kapıyı kırarlar. Hanımı yerde baygın fakat yaradan bereden salim bulurlar. Bu intihar teşebbüsü mahallede çalkanan dedikoduyu kabartmaktan başka bir faide vermez. Evde yine eski elim vaziyet, ailevî bir şekle giren yine o çekilmez işkence... Dert eskidikçe ıstırap kesilmez, artar... Çünkü Sıtkı Bey iki kız kardeşin de kocası kalmak ister... Ah hanımefendi ah... Bu kapalı damların altında ne facialar oynanıyor! Ah ü figan, büyük bir felaketin sinsi başlangıcı gibi evin bacasından tüterken vaka yeniden had bir şekil alır. Artık kendinde de tahammül kudreti kalmayan Sıtkı bütün avaz-ı tehdidiyle karısına bağırır: 'Hanım, artık dırdırı kes. Sana tebşir ederim, yakında benden de, her şeyden de kurtulacaksın. Dünya bütün gökleri, güneşleri, ayları, yıldızlarıyla senin olsun. Şarktan garba, şimalden cenuba salınarak içinde geniş geniş, ferah ferah yaşa.' Nezriye titreyen yüreğini tutarak sıtmalı bir sesle: 'Bana genişliğini methettiğin dünya sana niçin dar geliyor kuzum?' 'Bunu şimdiye kadar anlamadınsa bundan sonra anlatması müşkül...' 'Ne olacakmış? Ne yapacaksın?' 'Şimdi bütün dünyada alamod olan bir şey yapacağım.' 'Ne? Neyi?' 'Nevvare'nin de senin de cüret edip de muvaffak olamadığınız şeyi... Şimdi sıra bana geldi.' 'İnsanın mukadder ömrü olduktan sonra kendini öldürmek için beynine tevcih ettiği silaha Azrail bir yumruk vurarak kurşunun istikametini değiştiriyor.' 'Benim silahla, kurşunla işim yok...' 'Tentürdiyot mu içeceksin?' 'Tentürdiyodu aptallar içer... Ölümün o kadar ıstırapsız, tatlı nevileri varken öyle bir ateşi boğazımdan aşağı boşaltarak içimi cayır cayır neye yakayım? Tentürdiyot nedir? Bunun ne miktarı ne kadar müd-

dette insanı öldürür ve çektirdiği acı nasıldır? Dünyalarını değiştirmek için bu eczaya saldıranların içinde bu hakikati bilen kaç kişi vardır?' 'Oh bey... Oh beyciğim o tatlı ölümün reçetesini bana da öğret...' 'Allah esirgesin. Böyle bir reklam yapılırsa sonra kolera var gibi memleket boşalır.' 'Ben de beraber bey, ben de beraber... Tatlı-acı her nasıl ölüm olursa olsun arkandan bir gün durmam vallahi...' 'Sakın ha... Deli misin? Ben senden kaçıyorum. Ahrette arkamdan koşarsan seni orada bırakıp yine dünyaya avdet ederim...'

"İçin için yanıp kısa bir müddet sükûtla örtülü görünerek yine birdenbire indifalarını fışkırtan bu elim halin çare-i izalesi bulunmayacak mıydı? Evet, belki... Fakat bu, ancak bu çok fena vaziyetin sehpasını kuran üç candan birinin ortadan kalkmasıyla kabil olabilecek gibi görünüyor... Nezriye Hanım, kocasını bu büyük günahtan kurtarmak için kendisi tekrar ölmeye ve kız kardeşini de öldürmeye çoktan razı...

"Nevvare kendini bir daha assa artık kurtarmayacak. Onu ipte sallanırken görünce belki iyice ölmemiştir diye gidip ilmeğini sıkıştıracak... Hanımefendi, ben de bu aileden bir uzuvum. İş bu raddede iken Nevvare bir gün bana geldi: 'Hanım teyze,' dedi, 'bu aile miyanesinden kurtulmak yalnız ölümle olmaz ya... Ben bu evden diri diri çıkıp gidemez miyim?' 'Nereye yavrum, nereye?' 'Gözümün gördüğü, adımımın gittiği yere...' 'Kızım, genç yaşında senin için bir felaket saati çaldı. Bundan sonra nereye gitsen akrep-yelkovan aynı şeametin etrafında döneceğe benzer. Pek nev-civansın, güzelsin... Artık her yer senin için bir pusu, bir mühlikedir... Kendi öz ailesi içinde bu felakete uğrayan, başka yerde nasıl bir me'men bulabilir?' 'Teyze, en dehşetli fırtınaları kanıksayan bir gemici gibi felakete alıştım. Onun çılgın ıslıkları artık kulaklarıma ninni gibi geliyor... Nasibim beni ne tarafa sevk ederse onun rüzgârına tabi olacağım. İsterseniz beni götürüp Sudan yesircilerine satınız,' dedi.

"Kendine şefkat hisleri kapanmış bir evden bu niyetle çıkan bir kızın halini, istikbalini tasavvur ediniz. Yurdunuzun methine geldik. Alınız bu kızı ne yaparsanız yapınız. Artık onu arayıp soran olmayacaktır...."

Ulviye Melek, bu teklif karşısında biraz dalgın durdu. Dinlediği macera ayarı tastamam bir hakikat miydi? Bu, kös dinlemiş kadın "Artık bu kızı arayıp soran olmayacaktır," nevinden nağmelere inanıveremezdi. Fakat her ne farz edilse Nevvare daima ele, avuca girer bir parça değildi. Burada vehleten gökten inen bu günahkâr meleği ürkütmemeyi ticaretine muvafik buldu. Sonradan zuhur edecek mahzurlara yine ileride çareler düşünmek kabildi. Bu güzel kızı hazin bir şefkatle süzerek onu kabulden biraz müstağni görünmek lüzumuyla dedi ki:

"Vallahi yurdumuz dolu... Böyle günde bu kadar insan beslemesi kolay değil... Kazancımız masrafımızı korumuyor. Lakin bu hanıma içim acıdı. Kalsın... İki taraf birbirinden memnun olursa ne âlâ... Olmazsa burası Sudan esir pazarı değildir. Arzu ettiği vakit bizimle hesabını keser. İstediği yere gidebilir. Yalnız şunu ihtara mecburum ki onu soracak kimse olmadığını temine uğraşmanıza rağmen erkeğinden, kadınından görmeye gelenler bulunursa kimseye çıkartmam... Çıkamaz..."

Kadın:

"Emin olunuz kimse gelmez... Gelse de çıkartıp çıkartmamak hakkı size aittir."

Ulviye Melek, Nevvare'ye şimdi benimser bir şefkatle bakarak:

"Kızım, burası senin gibi hayatta günahlarıyla yalnız kalmış talih-zedelerin mektebidir. Şimdi sizin farfara bir aklınız vardır. Pusulasız bir zihniyettesiniz. Ne yapacağınızı bilmezsiniz. Her şeyden çabuk dilgir, müteessir olursunuz. Mektebimiz sizi istikbalinize götürecek kanatlar teçhiz edecektir. Münevver ufuklara çabucak uçan olur, düşen olur. Doğrusunu söyleyeyim. Burada da sizin için ikinci bir talih oyunu daha vardır."

İçinde namus, iffet kelimelerine hiçbir yer tahsis edilmeyerek kaydırak oyununu andıran bu nutuktan muhatap, istediği manayı çıkarabilirdi.

Ulviye Melek yerinden kalktı. Küskün başı hâlâ önüne sarkık duran kızın çenesini okşayarak:

"Yavrum kaldır başını, bana bak. Eski hayatının elemlerini unut. Burada senin için yepyeni bir ömür başlayacaktır. Sakın intihara falan kalkışayım deme... Yurdumuzun şöhretini bitirirsin. Sana ettiğim, edeceğim iyiliğe küfürle, hıyanetle mukabelede bulunmuş olursun..."

Nevvare önüne mahcubiyetinden değil söz arasında isyandan kendini zapt edebilmek için bakıyordu. Şimdi başını kaldırdı. O ana kadar rükûdeti, içine mehtap aksetmiş yeşil havuzlara benzeyen gözlerinde vahşi parıltılar görünerek cevap verdi:

"Merak buyurmayınız. İntihar etmem."

"Bu sözün zâmini nedir?"

"Bu sözümün zâmini yine kendi sözümdür. İntihar etmem. Çünkü artık hayatı anladım."

"Nasıl anladın?"

"Ka'rına indim, çıktım. Bütün levsiyetini gördüm."

"Ondan çok iğrenmedin mi?"

"Çok iğrenmiştim. Fakat şimdi fikrimi tashih ettim."

"Nasıl yavrum?"

"Ben ondan iğreneceğime bundan sonra o benden iğrensin."

Bu imanın dehşeti önünde Ulviye Melek yerinden hop kalktı, hop oturdu. Mesleğinin lehine prensipler, deliller, şahitler arayarak yapraklarını didik didik ettiği fuhuş felsefesinde şimdiye kadar satırı kısa, mefhumu derin böyle bir söze tesadüf etmemişti. Sesini tatlılaştırarak:

"Kızım, bu oyunda sen bize taş çıkartacağa benziyorsun. Bu küçük yaşında bu büyük tecrübeleri nasıl iktisap ettin? Enişten sana sevdasıyla bu kadar büyük hikmetler mi zerk etti?"

"Enişte bana felaketten başka bir şey aşılamadı. Onun ruhuma açtığı yaraları tedaviye, mektebinizden feyz almaya geldim."

"Bu akıllı başında, o bir yığın saçın ağırlığını niçin taşıyorsun?"

"Kesecektim, ablam mani oldu. Şimdiki kâküllerin beni daha güzel yapacağından korkuyordu. Bununla beraber ben de saçlarımı çok severim. Doğduğum günden beri beraber büyüdük. Onlardan ayrılmak feci geliyor. Yüzüme dikilen nazarlar ilk önce onların üzerinde tevakkuf eder."

Ulviye Melek bir tarak getirerek:

"Hakikaten çok güzel, göz alıcı, çok cazip, altınla değişilmez rengi var. Müsaade et de onları biraz ben de seveyim."

Müdire, mektebine şeref verecek bu yeni talebesinin başından firketeleri çıkardı. Altın dalgalı bir kucak ipek, o güzel çehrenin etrafına yayıldı.

Gönüllerde bin yangın tutuşturacak bu kıymettâr gîsûları avuçların içinde seve seve, nazik nazik taradı. Karşısındakilere hiçbir şey sezdirmeksizin masanın üzerinden biçki makasını kaptı. Hemen bir çırpıda bu güneş huzmelerini yere düşürüverdi.

Nevvare:

"Ah ne yaptın hanım?" sayhasını koparark bu budamanın fecaati üzerine birkaç damla hüzün akıttı.

Müdire:

"Hiçbir şey yapmadım. Müessesemizin nizamnamesine itba ettim," dedi.

Nevvare küçük hıçkırıklarla sarsılırken o, devam etti:

"Başını öbür yana çevir. Saçlarına bakma kızım... Bu fenalığın şimdi geçer. Ben bu ameliyeyi genç, masum başların üzerinde çok yaptım. Birazdan aynada kendini daha güzel göreceksin..."

Yaşlı kadın, bakması memnu saçlardan gözlerini ayıramayarak:

"Hanım, ya bu kesik saç modası geçerse..."

"Geçmez. Bu moda değil, tekâmüldür. Medeniyetin kati hükmü budur. Saç uzunluğunun hakikaten akıl kısalığından ileri geldiğini nihayet son nesil kadınları idrak ettiler. Ben bu güzel başı eski zaman manzarasıyla bırakır mıyım hiç? Uzun saç simayı on sene fazla yaşlandırıyor. O eski tavus kuyruklu, balon vücutlu kadınları artık tarihî filmlerde görüp güleceğiz. Yakın bir istikbalde kadınlar büsbütün erkek gibi giyinecekler... Medeni duygu iki cinsi şeklen birbirine yaklaştırıyor. Erkek, yüzünün tüylerini kazıdı. Kadın, saçlarını kırptı. Fazla kıl daima vahşete alamettir..."

5

Prenses Diçeski, zarafet hocası, moda meraklısı. Kendisinden sormuşlar:

"Kadın ropları daha ne kadar kısalacaktır?"

Şöyle cevap vermiş:

"Bu, modacıların cesaretlerine bağlıdır..."

"Nasıl?"

"Her ay bir santim kısaltırlarsa çok sürmez..."

"Ne olur?"

"Rop büsbütün kalkar."

"O halde?"

"Kadınlar pantolon giymek mecburiyetinde kalırlar..."

***

Prenses Diçeski, Prenses Bibesko'nun şarka dair "Sekiz Cennet" adlı meşhur telifini okumuş. Müsteşrikliğe heveslenmiş. Türkçeyi edebiyatıyla ve bazı ham ediplerimizden daha esaslı öğrenmiş. Romanof hanedanının döner kebabı gibi ateşte büryan edildiği esnada başka bir nam altında yaşamaya başlamış.

Fakat Bolşeviklerin ellerinden büsbütün kurtulamamış, zindan zindana dolaştırılmış, işkencelerin türlüsünü görmüş, nihayet masala benzer bir tesadüften hayale sığmaz bir cüretkârlıkla Sibirya hapishanelerinden firara muvaffak olmuş. Kapağı Avrupa'ya atmış. Lakin elinde avucunda servetinden habbe kalmamış. Piyano, dans dersleri vererek geçinmenin yolunu bulmaya uğraşmış. Görmüş ki diyarda asaletle beraber eski terbiye, nezaket, zarafet, hasılı kibarlığın bütün inceliği, bilgisi, nişaneleri, şeref ve haysiyeti sönüyor. Harbin kanlarla suladığı topraklarda yeni zihniyette kaba saba insanlar türüyor... Bazılarında servet var fakat kibarlığın tetimmâtından olan şeylerden hiçbiri yok. Binaenaleyh prenses, paraca zengin lakin terbiyece züğürt olanlara mahsus bir nevi hüsn-i etvar, zarafet, nezaket adabı yani yeni bir *Savoir-vivre*[33] ilmi icat eder. Az vakitte şöhret alır, hayli para kazanır.

Prensesin asıl ihtisası şuhluktadır. Bazen simaca çok güzel fakat meşrepçe hafif, kültürce fakir kadınlar vardır ki kendilerini satmayı bilememeleri yüzünden çabuk düşerler... Böylelerini hayvanât mürebbisi tahammülüyle maymun gibi terbiye eder.

Ulviye Melek'le prenses pek sıkı fıkı dostturlar. Bu yeni ilme pek asrî fasıllar ilave eden Diçeski, metreslik yetiştirileceklerin içinde çabuk imlaya gelecekleri ve hışır kalacakları birkaç fiskede anlar.

Prenses Avrupa turnesinden henüz dönmüştü. Yurda yeni gelmiş kızlar vardı. Sene başı kursunu açıyordu. Atölye, dershane olarak tanzim edildi.

Estrade[34] gibi bir şey yapılmış, üzerine bir masa konmuştu. Prenses makamına çıktı. Kızlar iskemlelerle karşısına dizildiler.

Bu hezarfen kadın; talebelerinin tuvaletleri, tavırları üzerinde gözleriyle derin bir yoklama yaptıktan sonra başladı:

---

33 Davranış bilgisi. (Fr.)

34 Kürsü, platform. (Fr.)

"Kızlarım, sene iptidası tedrisine başlıyoruz. Geçen yılki *eleve*'lerimin[35] içinde tefeyyüz edenler çok oldu. Siz de derslerimi büyük bir dikkatle takip ederseniz çabuk feyz alırsınız. Zannedilir ki kokotluk adi bir kelimedir. Hayır efendim... Bu âli, muğlak bir şeydir. Bu tabirde büyük bir fen, bir âlem, bir medeniyet gizlidir. Fakat maatteessüf şimdiye kadar hiçbir feylesof hûrdebinini bunun mefhumu üzerinde lüzumu derecesinde bir dikkatle dolaştırmamıştır. Ruhunda şuhluk fıkırdayan her kadın bir parça 'kokot'tur. Cins-i kadının istidadı şuhluktadır. Şuh olmayan vurdumduymaz ahmak olur. Kadın ne için giyinir, süslenir, tuvaletini her meşgaleye takdim eder? Beğenilmek için... 'Koketri' ile kokotluk arasında o kadar yakınlık var ki bu iki kelime birbirinden doğmuşa benziyor. Kadın, dünyayı avucunda tutmak için yaratılmıştır. Tabiat onun kanına o kadar sihirli bir cazibe vermiştir. Fakat cinsilatif evvela kendini, içtimaî mevkiini, aşkta, hayatta oynadığı rolü, kudret ve nüfuzunun membalarını ve son hadlerini bilmeli... Sonra erkeği etüt etmeli. Erkekle kadın hayat potasının iki kutbudur. Manalarını, varlıklarını birbirinden alırlar. Her çiftte geçim, muvazene temini gayet müşküldür. Her çiftte ve hemen daima galip-mağlup vardır. Biz kadının galip olmasına uğraşacağız. İyi bir aman'a düşmesi, hayırlı bir koca bulmak kadar zordur. Güzel bir kadın, zengin, eli açık, yakışıklı, ahlaklı bir aman yakalayabilir. Fakat asıl mesele bu ilk muvaffakiyette değildir. Yakalanan şeyi sıkı tutabilmektedir. Her temasınızda erkeğin kanındaki ateşi kadınlığınızın tulumbasıyla tufana gark edip söndürmeyiniz. Erkeğin ruhundaki yangını ateşpereştlerin mabet ocakları gibi daima fırında bulundurmayı, daima körüklemeyi bilmelidir. İşte marifet bundadır yavrucuğum. Hilal kaşların ve uzun kirpiklerle tahrilli gözlerin var. Boyun, posun, endamın yerinde... Ama ne yapayım ki oturup kalkmasını, adım atmasını, etrafına şöyle cazip bir

35 Öğrenci. (Fr.)

eda ile bakmasını bilmiyorsun. Kızım yürümüyorsun, kurbağa gibi sıçrıyorsun. Oturmuyorsun, tekmil vücudunla bir yere yığılıyorsun. Gülmüyorsun, kıvranıyorsun. Söylemiyorsun, dırlanıyorsun. 'Dünkü sıcağın hararetiyle o kadar su içtim ki karnım kırbaya döndü. Sofrada o kadar ikram ettiler ki gık deyinceye kadar yedim...' Yüzünüze misk ve amberler ... Bulantım bir türlü geçmiyor. Bu nasıl lisan yavrucuğum? Bu dili kale bedenlerinde mi öğrendiniz? Kadın vücudunun en bedi-i bir uzvu kırbaya benzetilir mi? Aman yarabbi langır lungur bir kadın... Bu sakavarî teşbihin karşısında hangi sevdalının gönlü sû-i hazma uğramaz. 'Gık deyinceye kadar yedim.' Bu fena tabirde iki türlü terbiyesizliğin itirafı var. Birincisi çatlayıncaya kadar tıkınmak oburluğu, ikincisi karnı doyunca bir insan hıçkırık tutmuş öküzler gibi gırıldar mı! Bulantıdan bahsederken muhatabının yüzünü, ona misk ve amberler serpmek suretiyle söze karıştırmak ne müstekreh bir patavatsızlıktır. Bu naneleri yiyen mahalle kadınları çoktur. Kulak dolgunluğu sû-i itiyadıyla belki bazen ağzınızdan böyle münasebetsizlikler kaçar... Dikkat ediniz kızlarım! Böyle bir tek sözle bir kadın seviyesi yüksek bir erkeğin nazarından düşebilir.

"Şık bir erkeğe metres olduğunuz zaman onun koltuğunda *monden* sosyetelere, yüksek ziyafetlere, çaylara gideceksiniz. Kibar zatlara takdim olunacaksınız. Ahenksiz bir hareket, patavatsız bir söz derhal insanın foyasını meydana kor. Erkek, bir kadını sever de kapatır... Fakat bu muhabbetin devamı bir izzetinefis meselesidir. Metres her yerde zekâsıyla, zarafetiyle, dirayetiyle, malumatıyla aman'ının göğsüne iftiharlar doldurmalıdır. Evlenmek içtimaî bir âdettir. Metres almak bir aşktır. Bir zevktir. Asabi zevcesinin çatkın çehresinden, acı dilinin dırdırlarından, dayanılmaz iz'açlarından sizin aguşunuza kaçan zavallı bir adamı yumuşak sinenizde uyutmalı, ona dünya yorgunluklarını, aile bedbahtlıklarını unutturmalısınız... Siz karşınıza çıkacak her heveskârın kucağına atılacak sefalet, sefahat kızları değilsiniz.

Vazifeten aile cehennemine düşmüş bir nâşadın dünyasını cennet yapacaksınız.

"Oh karıkoca... Sekiz-on sene bir döşekte ihtiyarlamaktan temas lezzeti aşınmış, birbirinden yorulmuş, bıkmış iki vücut... Usançtan zevk hayatı sönüyor sanılan bir erkeği siz yeniden gençleştirecek, neşelendirecek, kanına, âsâbına fer ü tâb verecek-siniz. Bu adam sizden aldığı inşirahla hayat mücadelesine yeni bir kuvvetle atılacak... Her tuttuğu altın olacak... Kızlarım, cemiyet içindeki ehemmiyetinizi biliniz. Oynayacağınız rol büyük, vazifeniz mühimdir. Erkek, aşkınızın, yüreğine doldurduğu savletle çalışacak, hem insaniyete faideli olacak hem sayenizde kazanacak ve sizin için servet toplayacak... Siz ticarette, sanayide, siyasette, fende, ilimde, edebiyatta, şiirde, hünerde, marifette... Her şeyde müessir olacaksınız. Siz durgunları cesaretlendiren, dimağları parlatan, hayatı neşelendiren bir iksirsiniz..."

Bu esnada dışarıdan tık tık oda kapısı vurulur.

Ulviye Melek:

"Kimdir o?"

Kapı arkasından Şebistan:

"Efendim, Aram Tefeciyan Efendi geldi... Sizi görmek istiyor."

"Biz de zaten kendisini bekliyorduk. Buyursun."

Kapı açılır. Esmer, gür kaşlı, ufak tefek, orta yaşlı bir Ermeni, mezürü büyük gelmiş bir kasketin içinde yarı yarıya kaybolmuş başıyla bir reverans yaparak:

"Madamlar... Matmazeller... Affedersiniz. Sizi *déranjé*[36] ettim. Fakat gayetlen möhim bir iş için gelmişim..."

Aram Tefeciyan, kendi tabirince *patrimoiene*'nini,[37] mirasını ta dibinecek yemiş bir Ermeni asilzadesidir. Şimdi Beyoğlu'nun *amour* ticareti yapan yüksek evlerine simsarlık etmekle

36 Rahatsız etmek. (Fr.)

37 Miras. (Fr.)

geçinir ve bu işe kâh "aristokratik" hizmet, kâh "nefis sanat" namını verir.

Ulviye Melek:

"Mösyö Aram, mühim dediğin iş nedir bakalım? Anlat..."

Aram:

"Madam Melek, bilirsiniz ki ben bayağı bir işin ensesinden adım atmam..."

Ulviye Melek:

"Neymiş? Söyle..."

"*Extraordinaire*[38] bir şey madam..."

"Ya!"

"*Epatant...*[39]"

"Uzatma canım..."

"Dünyanın üç uzak köşesinden üç prens geldi. Biri Amerikalıdır..."

"Yanılıyorsun Mösyö Aram... Amerika'dan prens çıkmaz..."

"Yanılan ben değilim madam, sizsiniz... Çünkim bir kerem 'etimolojik' mefhumunu arayalım. Prens demek kral hazretlerinin mahdumu demektir... Öyle değil?"

"Amerika'da kral ne gezer?"

"Ah madam, beni taaccübe bırakıyorsunuz. Çünkim kralı en çok olan memleket Amerika'dır... Şimendiferler kralı, çelik kralı, petrol kralı... kralı, kralı... Saymakla bitmez. Bunların oğullarına prens, kızlarına prenses denir..."

"Resmen öyle denmez..."

"Nemize gerek ki resmen laf edelim... Şimdicik dünyanın her tarafında resmen namlarına prens denen birtakım serseriler vardır ki açlıktan nefesleri öf kokar..."

"Evet efendim... Fakat işin ehemmiyeti nerede?"

"İşin ehemmiyeti, şimdicik hip deyi kendini gösterir. Prensin biri Amerika'nın 'Etaoni' tarafındandır. Öteki İsveçlidir?

38 Olağanüstü. (Fr.)

39 Şaşılacak, şaşırtıcı. (Fr.)

Norveçlidir? İşte öyle şimalden gelme bir şeydir. Üçüncüsü Capon'dur? Çini Maçondur? Rengi sarı esmer, burnu basık, gözleri çekik, hiç de suratına aşk ve alaka konacak bir mahlukat değildir. Ne yapalım ki en zengini de işte bu maymundur."

"Prenslerin zenginliklerinden bize ne?"

"Ah Madam Melek, bana inat olsun deyi böyle negatif laf edorsun? Prensler, burada para yiyeceklerdir. Bunlar milyonluk çeklerin altına imza koyan kıyak kişilerdir. İstanbul'un bütün kibar tavcıları pusuya oturdular. Kapancaları kurdular. Sen, ben bu anafora avuç açmayup da ne yapacağız? Öbür akşam büyük bir menfaate Pera Palas'ta balo vardır. Prensler de ondadır. En güzel kızlarından birkaçını geyindirir, kuşandırırsın. Muallimeleri Prenses Diçeski'den tazeden tazeye tutkunculuk dersi alırlar... Baloya giderler... Prenslerle bir çarlistona kalkarlarsa iş tamamdır. Zo Frenk olsun yanık olsun, Çini Maçon, Capon olsun... Heriflerin titreye titreye sıtmaya uğrayacaklarına hiç şüphe etmem. Onlar paralarına güvenerek hayyızlanmak isterler... Fakat kim yağma vardır? Hemen centilmen bir kavalye ortaya çıkarak matmazellerin arz-ı ehliyetten birer büyük *noble*[40] olduklarını çok yüksek zadegânlara nişanlı bulunduklarını söyler... Eğer kim, kızlar çok kurnaz çıkıp da prenslerin yürek lağımlarına fitili eyice yerleştirirlerse milyonların madenini *exploser*[41] etmiş olurlar... Madam Melek, insan bir günah işlemeli fakat pir işlemeli... Kazandığıyla kirk yıl geçinmeli... Şimdi ağnadın lafima, kokotlar anası..."

"Anladım aristokrat maskarası..."

Tefeciyan yılışık yılışık gülerek:

"Teşekkür ederim Madam Melek hazretleri... Aram kullarına arada bir işte böyle iltifat buyuruyorlar..."

"Bir şey değil..."

---

40 Soylu, aristokrat. (Fr.)

41 Patlamak, infilak etmek. (Fr.)

"Her iltifatınız benim için büyük bir şeydir efendim..."

"Efeciyan Efendi, şöyle bir tarafa otur da 'koketri' dersi dinle..."

"Aman efendim Efeciyan değil Tefeciyan..."

"Ne olur? Ha öyle ha böyle..."

"Çok şey olur efendim... Efe başka, tefe başka... Her yiğit babasının lagabıyla anılır..."

"Bakalım sen babanın oğlu musun?"

"Tastamam onun oğlusuyum efendim... Zavallı anam böyle 'koketri' dersi almamış idi ki babamı aldatsın..."

"Otur dinle..."

"Dinleyorum madam... Ah dünya tersine döndü. Kavuklu hocalar sustuysalar karılar kürsüye çıktılar. Bakalım neler duyacağız... Bu işe kıyametin bir alametidir diyenler vardır... Kıyamet... Kıyamet bu yuvarlak dünyamıza kuryuklu çarpar ise bu iş olacak diyorlardı. He geçenlerde hemen de hemen çarpıyor idi. Kuryuklunun kuryuğu bütüne bütün zehirli gaz imiş. İngilizler çarpsın deyi beklemişler. Çünkim bu zehirli gazları muharebelerde kullanmak için depo edecekler imiş... Hiç de taaccübe kalmayınız. Şeytanın fikrine gelmeyen İngilizlerin kafasına gelir. Kuryuklu dediysem ben demiyorum. Büyük âlimlerin lafıdır. 'Astronomi' kitabında okumuşlar... Bundan çok seneler mukaddem yine dünyaya kuryuklu çarpacak deyi ortaya bir patırtı çıkarmışlar... Ağlayanlar, delirenler, mallarını satanlar, helallik isteyenler çok olmuş... Bu kuryukluya 'bibala' deorlar... Bilmem kaç senede bir gerek gelir, dünyamızın yanından çaka ederek geçer imiş... Bu defa yine gelmiş, bize uzun saçlarının ucuyla biraz dokanup geçmiş... Biz bundan bir şey duymamışız. Şükür Allaha, İngilizler de hiçbir şey depo edememişler... O serseri karı böyle zararsız bir cilve ile gelmiş geçmiş... Fakat 'astronom'lar bunun peşine düşmeden 'ırahat' durabilirler hiç? Ensesinden teleskopları çevirmişler. Bakalım nereye gidecek? Görecekler. Bu sürtük karı keenne güneşe âşık

imiş... Ona yaklaştıkça hızlanmış, sonram ne olmuş bilirsiniz... Ortasından ikiye ayrılmış. Melekler gelmişler, saçlarını dibinden kesmişler... Taaccübe kalkacak şey işte budur. O da modaya uymuş. Tekrar dünyamıza yaklaşmak zamanı gelmiş ise de altık bir daha tarafımıza dönmemiştir. Ne olmuş? Ne bitmiştir? Astronom efendiler bunun hesabını yapmakla meşguldürler..."

Ulviye Melek:

"Mösyö Aram, hangi dersi dinleyeceğiz?"

Tefeci:

"Pardon madam, şüphesiz Prenses Diçeski'ye dinleyeceğiz. İşte ben sus olmuşum. Laf gümüş ise sükût altındır."

6

Prenses dikkatle dinlenip dinlenilmediğini anlamak için karşısındakileri miyop gözlerinin süzgünlüğüyle birer birer haddeden geçirdikten sonra ağır ağır başladı:

"Evvelden kadın içinin kirini üstünün süsüyle örtebilirdi. Şimdi kadın, kabuğu açılmış istiridye gibi meydana çıktı. Gizli tarafi kalmadı. Cismen böyle lakin ruhen böyle değildir. İnsanın kalbinde, zihninde neler vardır. Bu kolay anlaşılamaz. İnsan ahlak, malumat, dirayetçe ne kadar düşkün olsa kafasını daima dik tutmalı, yüksekten uçmaya uğraşmalıdır. Hakikî ilim ve marifet adamları azalalı *pédantisme*[42] itibar buldu. Şimdi herkes moda, dans, spor ve birbirini aldatmakla meşgul... Kimsenin ciddi bir şey öğrenmeye vakti yok... Kendinizden cüretsizlerine rast geldikçe atınız, tutunuz, korkmayınız. En kan kırmızı âlim sandıklarınızın kabak çıktıklarını göreceksiniz. Fakat büsbütün boş bulunmaya gelmeyiniz. Kafalarınızı her günün ilmî, edebî, sınaî

42 Bilgiçlik, ukalalık. (Fr.)

şuunuyla hafifçe yaldızlamalısınız... Bunun da yorgunluksuzca gidilmesi mümkün ve kolay bir yolu vardır.

"İstanbul'un yerli edebiyat, tiyatro, Dârülelhan dırıltıları para etmez. Oh, Türkiye'de tiyatro temelinden çatısına kadar mevcut olmayan bir şeydir. Fakat Türkler bu sanatın bütün tetimmâtına kendilerini malik zannederler. Tiyatro binalarına, müelliflere, mümessillere, piyeslere... Müelliflere dedim. Yalanımı yüzüme vurunuz, kızarmam. Adaptörlere diyecektim.

"Edebiyata gelince, bu zavallı şey kendilerini dâhi sanan birkaç çocuğun elinde oyuncak olmuştur. Çünkü Türkiye'de insan dâhi olamazsa budala kalır. Vasat yoktur... Kaleminizin ucuna bir sustalı çakı geçirip bu faziletinizi inkâr edenlere dişlerinizle beraber göstere göstere bu nama istihkakınızı belki tasdik ettirebilirsiniz.

"Türkiye'nin marifet çöplüğünde şaşkın tavuk gibi boş yere inci aramaya uğraşmaktansa bu yüksek fikir işleri için yüzümüzü Avrupa'ya dönelim. Oradan gelme kitaplara, gazete, risale ve mecmualara şöyle bir göz atarsınız. Bir sahifeyi tekmillemeye lüzum yok. Bu sahada yankesiciliğe alışkın bir göz şıp diye birkaç av yakalar. Mesela bakınız nasıl? Mecmuanın birinde mesela bilfarz şöyle bir ibare görürsünüz: 'Şimdi her şey spora döndü. Her şeye sürat karıştı. Sabahleyin yatağınızdan fırlayınca şu yana dönüp tuvaletinizi yapacaksınız. Öbür yana dönüp kahvaltınızı edeceksiniz. Derhal sokak, oto... Sürat, çabukluk, çeviklik... Her şey yıldırım hızıyla olacak. Sevmek de bıkmak da... Bu faaliyet hayatında daima müthiş bir boksörün karşısında gibisiniz... Yarım saniyecik gevşeyip esnediniz mi derhal yumruğu yer, oraya yatarsınız. Şimdi 'Henry de Montherlant'ın eserleri çok itibarda... Niçin? Çünkü müellifin ruhu, fikri sporla müteharriktir. Bütün hikâyelerinin kahramanları iki *rekor* arasında sevişirler... 'Paul Morand'ın romanları büyük bir alaka ile okunuyor. Tasvir ettiği âlemler mütenevvi, canlı ve ateşnâktır. 'Jean Giraudoux'nun sahte hissiyâttan yıkanmış tertemiz, parlak

üslubunun hayranları çoğalıyor. 'Jean Cocteau'nun *Bœuf Sur le Toit* (Dam Üstünde Öküz) eserini okudunuz mu? Öküzü kedi kadar çeviklendiren bu eserin muharriri hakkında şimdi yeni edipler mecmaı olan 'Montparnasse'ta kaç defa konferanslar verildi. Artık mandaları çekirgeler kadar hafiflendirecek isimler moda oldu. 'Çardakta Kaplumbağa', 'Kavakta Balık' asrî romancıların 'not' defterlerine kaydolunmuş... İşte müstakbel hikâye unvanları...

"Resimden de bahsedeceksiniz. Fakat kulak dolgunluğu yahut bir yerde okumuş olmak şekillerinde değil... Geçen ilkbaharda Paris'e gitmiş, sergiyi gezmişsiniz gibi gümbür gümbür atacaksınız. Bunun için de birkaç ressam ismi saymak ve eserden bahsetmek kâfidir. Mesela Mösyö 'Chabas'ın '*Arc-an-Ciel*', Alaim-üs-sema, adlı su perilerinden ve Mösyö 'Louis Bilol'ün '*Model*' namındaki tablosundan söz açmak münasiptir. Çünkü bunlar yalnız avuçlarıyla kadınlık uzuvlarını örten çırılçıplak *sujet*'lerdir. Bu avuçla setr-i avret hicabı da resimden birkaç zamana kadar kalkacak, her şey tabak gibi meydana çıkacaktır. Mösyö 'Chavier Picard' için firçası muşamba üzerinde genç tenlerin şeffafiyetini kaçırmaktan ihtirazen çok korkak itinalarla gezinen bir sanatkâr, dersiniz. Mösyö 'Narbonne' için hakiki mizaç sahibi sahibi bir ressamdır, fakat anatomi teşrihe ehemmiyet vermez, hükmünü savurabilirsiniz.

"Tiyatro için de 'Mofran', 'Zaz', 'Günün Saadeti', 'Kurtlar Arasında' gibi birkaç piyes ve 'Edmond Gireaud', 'George Tudose', 'Jules Romains' gibi dört beş muharrir ismi saymakla bu sahadaki malumattan da imtihanınızı vermiş olursunuz... Asıl mesele derinden derine bilmekte değil, bilir görünmektedir.

"Musikiye gelince, bu zavallı şey 'piyanola'lar, gramofonlar, telsizlerle asaletini kaybederek müptezelleşti. Bundan da üstünkörü atıp tutmak kolaydır. 'Avrupa musikişinaslarından hangisini tercih edersiniz?' kabilinden bir sual varit olursa şöyle bir cevap verebilirsiniz. 'Mussorgsky'yi severim. Ahengi cazip, nazik,

incedir. Fakat iyice zevkine varabilmek için eserlerini çok defa dinlemek icap eder. Yalnız alaturkadan bahsedilince aleyhtar imalarla dudak kıvıracak, alafrangadan söz açılınca ince meftuniyet tebessümleriyle süzüleceksiniz. Musikide inatçı milliyet taraftarları vardır. Bunlardan birine tesadüf ederseniz, "İçmişim içmişim ben / Ah ne de keşmişim ben / Yar koynuna çağırmış / Meğersem sızmışım ben" şarkısını ufak kahkahalarla okuyarak muarızınıza en güzel cevabı vermiş olursunuz. Tefeciyan Efendi..."

Aram telaşla:

"Bundayım... Emriniz Madam la Prenses?"

"Tamam vaktinde geldiniz. Bu hayalî piyesimizde geçen seneki rolünüzü bilirsiniz..."

"Bilirim... Ondan beri hiçbir şey unutmamışım... Bu yıl geçenkinden daha *perfectionner*'im...[43]"

"Bravo... Hazır olunuz..."

"Emrinize hazırım..."

Prenses, kızların üzerinde bir göz teftişi yaptıktan sonra:

"Neşide Hanım kalkınız, ortaya çıkınız..."

Neşide sıradan kalkar. Meydana gelir...

Prenses:

"İleri geri geziniz..."

Kız gezinir.

Prenses:

"Omuzlar düşük... Göğüs biraz ileriye... Baş dikçe vakur... Adımlar sağa sola inhiraf etmeksizin ileri atılışlarında talimli gibi muttarit olacak... Hareketlerinizden gerginlik hissettirmeden gevşekliği izale edeceksiniz. Tavırlarınızdan yapma bir hal seçtirmeyeceksiniz. Şehir kadınları hemen umumiyetle yürümesini bilmezler. Hele biraz dolgun tenli olanların arkalarından bakarsanız o karaman kuyruğu çalkantısından gönlünüz bulanır. Kalçaların merkez etrafında biri iner, biri biner vücut davlumbazı-

43 Mükemmelleştirmek. (Fr.)

nın bu yalpasını letafet sanarak kasten ziyadeleştirenler vardır. Bu, olsa olsa bedii terbiyeden mahrum hamal camal makulesi kimselerin ağızlarını sulandırabilir.

"Bu çirkin dalgalanmanın itinalı, sağlam adımlarla tashihi kabildir. Böyle kıçıyla değirmen çeviren kadının yüzünü görmeden arkasından içtimaî seviyesini tayin edebiliriz..."

Neşide'nin sırtına manto korlar.

Prenses:

"Kızım güya *lutr kürkünü*[44] giydin. Tiyatroya gitmek için otoya bineceksin... Talimatıma ayak uydurarak kibar, artistik bir reftar ile yürü bakalım... Mösyö Tefeciyan şofördür."

Aram:

"He, şoförüm. Arabam hazırdır..."

Neşide yapmalığı setr olunamayan bir tavırla kırıta kırıta yürür.

Prenses:

"Kızım ilk defa kıymettâr kürk giymiş kadınların sahte vakarını alma... Kibarlığa alışkın görün... Fazla jestlerini tashih et... (Diğer kızlara hitaben) Siz de güya sokaklarda ona buna sarkıntılık eden haylazlar güruhundanmışsınız gibi önünüzden geçen bu güzel, şık kadına söz atınız..."

Etraftan:

"Bu karı kokot mu acaba?"

"Evli olmalı..."

"Neden anladın?"

"Baksana gebe gibi yürüyor..."

Neşide hiddetle başını söz gelen tarafa çevirir.

Prenses:

"Kızma yavrum... Sen bu terbiyeli terbiyesiz harf-endazlıkları hiç işitmeyeceksin... Mağrur gözlerinin önünde daima dünya ve her şey küçülecek, yok olacak... En dokunaklı sözler en güzel kadınlar içindir..."

---

44 Samur kürk.

Neşide infialini yenememiş bir sabırsızlıkla gezinirken etraftan:

"Ulan kürkü mü alırsın karıyı mı be!"

"Vallahi evvela kürkü..."

"Neden?"

"Kürk yepyeni, hiç kullanılmamış..."

"Ya karı?"

"Az müstamele benzer..."

Neşide yine kendini zapt edemeyerek hışımla bu ekşi sözün mütekellimine döner.

Prenses:

"Vakarını bozma yavrum. Aman'ının yanında sokak külhanlarıyla atışacak mısın?"

Etraftan:

"Karı kürke kürk karıya kıymet veriyor. İkisini birden alırım..."

"Karıyı yatağa... Kürkü mezara..."

Tefeciyan:

"İşte gustosunda laf böyle olur..."

Prenses:

"Tefeci sen sus..."

"Ben bir şey dememişim. Hakkıyla racon kesmişim..."

Prenses:

"Böyle kibar bir madamın şoförü külhanilere racon keser mi?"

"Laf insanın yumurtalığına gelince dışarı çıkmadan olur hiç?"

Etraftan:

"Karıya böyle ezgin, bitik ne bakıyorsun ulan! Ağzın sulanıyor."

"Temelleniyorum ama ne tarafimdan bilmem..."

"Ne biçim adamsın be!"

"Ne biçim olacak... Dışım kopuk... İçim komünist..."

"Öyleyse böyle beş yüz liralık *lutr* giyen, on bin liralık otoya binen karıları ne ceza ile öldürürsün?"

"Kazıklarım..."

Neşide artık sinirlerine hükmedemeyerek sırtından mantoyu yere fırlatır. Yürür.

Prenses:

"Ne oldu?"

Neşide:

"Ne olacak? Verdiğiniz hüsn-i etvar dersi bu ağız bozuklukları ile kabil-i telif midir?"

Prenses:

"Sokağın bıçkınlarını terbiyelendirecek miyiz?"

Neşide:

"Bıçkınların bu kadar müterediddî terbiyesizleri de bu evden başka bir yerde bulunmaz..."

Prenses:

"Ne yapalım ki pansiyoner kardeşleriniz göründükleri kadar masum değildirler. Buradaki hüsn-i etvar dersinden evvel çok fena şeyler tahsil etmişlerdir. Sokakta her işittiğin söze kızma... Sen rolünü güzel yapmaya bak... Şimdi sana zengin bir aman lazım... (Ortaya seslenerek) Kızım Anafor sen bu rolü iyi yaparsın... Çık meydana..."

Anafor bir erkek tavrıyla gelir. Aktörvarî keskin bir jestle kolunu Neşide'ye takdim eder ve usulcacık fısıldar:

"Ah elmasım, sana kaç zamandır yanıyordum. Kısmet bu akşammış..."

Prenses:

"Nedir o fısıltı?"

Neşide:

"Ne olacak efendim, aman'ım bana rol haricinde sulanıyor..."

Prenses:

"Anafor kendine gel... Tuluatçılık istemem. Sonra seni 'Komik-i Şehîr'in[45] sahnesine gönderirim..."

---

45 Tuluat tiyatrosunda diğer bütün komiklerden üstün olduğu kabul edilen sanatkâra verilen unvan.

Anafor:

"Pardon madam... Ben bu kızı hakikaten severim de bana hiç yüz vermez... Rolümden istifade ediyorum..."

Prenses:

"*Niaiserie*[46] istemem..."

Neşide ile Anafor kol kola yürürler... Bir iki tur yaptıktan sonra Tefeci'nin önünde dururlar. Şoför onlara hayalî bir otomobil kapısı açarak:

"Buyrunuz efendim..."

Bu muhayyel arabaya binerlerken Neşide:

"Mersi..."

Prenses:

"Hayır, mersi demeyeceksiniz. Şoföre teşekkür olunmaz. Kızım sen onu hiç görmeyeceksin. Arabanın kapısı kendi kendine açılmış gibi davranacaksın..."

Neşide ile Anafor yan yana iki iskemleye Tefeci de öne oturur.

Anafor şoföre:

"Operaya..."

Aram yumruğunun deliğini ağzına uydurarak borusunu öttürür. Oto hareket eder. Bir müddet sükût...

Prenses:

"Put gibi sessiz, soğuk durmayınız, lakırdı bulup söyleşiniz..."

Neşide:

"Bu akşam lokantada iyi yemek yedik..."

Prenses:

"Olmadı kızım. Sen kendini bu akşamkinden daha iyi taam eder gibi kibarlıkla meluf göstereceksin... Lokantanın yemeği metholunmaz. Bilakis onun midene verdiği ağırlıktan şikâyet edeceksin... Hah şimdi mesela operaya yaklaşıyorsunuz. Neşide 'Bu akşam ne oynanıyor?' diye soracak. Oynanacak piyesi bilme-

46 Saçma şey. (Fr.)

mek daha ince zihin meşguliyetlerine delalet eder bir kibarlıktır. Şimdi operaya geldiniz."

Tefeci iskemlesinden atlayarak otonun kapısını açar ve madamın kolundan tutarak inmesine yardım etmek için elini uzatır.

Prenses:

"Anafor, kızım şoförün madama temasına müsaade etme. Ondan evvel sen davran... Metresini kendi elinle indir. Neşide, yüz bin frank iradı olmayan kimselerin ellerini vücuduna dokundurtma... Herhangi bir hizmetleri mukabilinde böyle şahıslara medyun-i şükran olduğunuz zaman hafifçe tebessüm sadakasıyla onlara nezaket borcunuzu ödemiş olursunuz... Otodan inince gayet nazik, nazenin bir tavırla *lutr*'unun eteklerini topla... Şimdi locanıza gitmek için merdivenden çıkıyorsunuz."

Onlar merdivenden çıkıyorlarmış gibi gezinirlerken Tefeciyan dört beş iskemleyi arkalıkları bir sıraya gelmek üzere bir kavis teşkil ederek yan yana dizer. Üzerlerine bir battaniye örter. Burası locadır. Bizim çift gelerek bu hayalî locanın içine girerler.

Prenses:

"Kibarlar tiyatroya birinci perdenin sonuna doğru gelirler. Kızım Neşide, locanın önünde gözlere çarpacak bir surette dur. Müsamahalı bir eda ile sırtından kürkünü bırak. Öyle arkana dönme... Gayet kayıtsız bulun. Erkeğin gelip kürkü alacak. Onu locanın arka cihetine itina ile yerleştirecektir."

Tefeciyan koşar, bir çifte dürbün getirir. Anafor'a verir. Anafor da metresine takdim eder.

Prenses:

"Neşide, salona şöyle dairevî bir göz gezdir. Orkestraya bakma. Yalnız birinci locaları süz. Dürbünün güzellik ve tuvalette kendine rakip olabilecek bir sima üzerinde tevakkuf etsin. Onu haddeden geçirdikten sonra aman'ına dön, alaylı bir tenkitte bulun..."

Neşide:

"Opera başlamışken konuşulur mu?"

Prenses:

"Hay hay... Terbiyeli insanlar teganni esnasında görüşürler. Dans edilirken susarlar..."

Locaya yerleşirler. Neşide önündeki iki iskemleden birine, Anafor arkasına otururlar. Tefeciyan, Neşide'ye bir yelpaze verir. Locanın önüne bir programla, bir bonbon kutusu kor.

Biraz sonra dışarıdan loca kapısı vurulur. Anafor:

"Antre..."

Maide bir ziyaretçi olarak içeri girer. Hemen en öne geçmek ister. Prenses:

"Hayır Maide... Loca sahibesinin ilerisine geçmeyiniz ve muhibbenize *bonjour* deyiniz."

Maide:

"Bonjur cicim..."

Prenses:

"Hayır... *Bonjour* efendim..."

Maide:

"Bonjur efendim..."

Maide bu sefer arkaya oturur.

Prenses:

"Yine hayır Maide Hanım... Sıraya geçiniz. Siz bir kadınsınız."

Maide, Neşide'nin yanındaki ikinci iskemleye oturur. Perde iner.

Bu esnada ziyaretçi bir mösyö gelir... Neşide'nin elini öper ve Maide'nin önünde eğilir. Mukabeleten Maide hemen ayağa kalkar.

Prenses:

"Yok Maide, ayağa kalkma. Sen bir kadınsın... Küçük bir baş işaretiyle mukabele kâfidir. Başını öte tarafa çevir. Başka şeylerle meşgul görün... Kadınlık vakarı bunu muktezidir. Şimdi ko-

nuşuluyor. Söz musikiye intikal edince Mussorgsky'den bahsetmek münasiptir. Kızım Maide, söyle: 'Faust'un bestekârı Charles Gounod'nun musikisi eskidi ama hâlâ hoşa gidiyor.'"

Maide:

"Evet..."

Prenses:

"Benim söylediğim gibi söyle..."

Maide:

"Nogo eskicidir ama hâlâ hoşuma gider."

Prenses:

"Yok... Yok... Maazallah olmadı. Nogo değil Gounod... Eskici değil eski..."

Maide:

"Nogo olsun Gono olsun, kimdir bu herif?"

Prenses:

"Tanımıyor musun?"

Maide:

"Hayır..."

Neşide:

"Benden de al o kadar... Hiç görüştüğüm adam değil..."

Prenses:

"Yere geçtim... Tanımamış olsanız bile böyle loca ortasında ilan-ı cehalet hiç de zekice bir hareket değildir. Hemen her şeyde farfara cahilsiniz. Peki anladım... Fakat hiç olmazsa bilmediğiniz şeyleri bilir görünmekte olsun meleke kesbine uğraşmalısınız. Gounod piyesin bestekârıdır."

Maide:

"Bizim Bestenigâr'ı o mu oynamış?"

Prenses:

"Çatlatmayınız beni... Ne ayıp sual... Boğazıma hiddetten hıçkırık doldu. Piyesin mevzuu hakkında sizden malumat sorarsam büyük bir belahette bulunmuş olacağım... 'Faust' kimdir?"

Neşide:

"İyi bilmiyorum, belki bir Rum, belki bir Ermeni, bir Yahudi..."

Maide:

"Belki bir İranî, belki bir Afganî..."

Prenses:

"Yazık kaç zamandır size verdiğim emeklere... (Umuma hitaben) Faust kimdir? İçinizde hiç bilen yok mu?"

Ortadan bir ses:

"Musikî profesörü bir Alman..."

Prenses:

"Eee..."

İkinci ses:

"Buraya Dârülelhan müdüriyetine davet olunmuş ama alaturkacılardan korktuğu için gelmemiş..."

Prenses:

"Şık... Eee daha?"

Üçüncü ses:

"Madam la prenses... Bu piyeste bir şeytan vardır ama nasıl olduğunu bilmiyorum..."

"Bravo yaklaşıyorsunuz, fakat pek körleme bir gidişle... İstanbul'un bazı gazetecileri de böyledir. Yedikule surlarını, Edirne hudutlarını geçtiniz mi gözleri kararır. Malumatları bulanır. 'Gobelk'i piyanist, Pasteur'u çoban sanırlar... İşkodra'yı Frenkçeden Üsküdar diye tercüme ederler. Termometre ile barometrenin farkını bilmezler. Mizan-ül-hava ile hararet ölçerler... Mübalağacılıkta Acemleri çoktan geçtiler. Bunların lisanında kertenkele timsah, solucan boğa yılanıdır. Gazetenin biri Hazret-i Adem dünyaya ne kadar zürriyet bıraktı, kabilinden sualler sıralayacağına meslektaşlarının bu her günkü agreb, fantezi atıp tutma yanlışlıklarından bir hata, sevap cetveli tanzim etse çok mebrur bir iş görmüş olur... Memlekette kambiyo, esham, tahvilat gibi bir de yalan dolan borsası açılır. Bu suretle yazılan şeylerin sağlamını çürüğünden ayırmaya halk alışır. Feda ettiği beş-

liğin kaç parasını 'kofti'ye vermiş olduğunu anlar. Mizah haricinde herhangi bir yazıda mübalağa, kariyi safvetle be-gayet tahmik demektir. Yalanda pervasızca cüretkârlık okuyanlara büyük hakarettir. Bugün verilen heyecanlı bir haber yarın endamıyla göçer. Boynuzlu havadis ihtiraının, hafif bir tekzipten başka cezası yoktur. Halk bu dubaralara o kadar alışmıştır ki bunun bir cürüm teşkil edeceği kimsenin aklına gelmez. Bugün verilen *épatant* bir haberin yarın aynı sütunlarda tekzibini okurken gazetecinin yüzü kızardığını göremeyiz... Çünkü onunla kari arasında daima kâğıttan bir perde vardır. Zaten gazetelerde roman kısımları sanatkârâne uydurulmuş elli, ayaklı yalanlardır. Buna da kanaat edemeyerek şimdi işi büsbütün masala çeviriyorlar. Sözüm ona edebiyatta muhayyilât Aziz Efendi devresine döndüler. Mübalağada maziyi utandıracak bir terakki var... Şimdiki kadın libasları gibi yensiz, yakasız fakat cakalı yazılar... Edebiyat sütunları havaî, havadis sahifeleri bir yüksük dolusu hakikate kovalarla su katılmış bir soğuk çorba... Baş sütunda zincirleme cinayetler, sirkatler, sokaklarda ezilenler, denizlerde, kuyularda boğulanlar, balkonlardan düşenler, tentürdiyot içenler... Sizi birinci sahifeden üçüncüye, dördüncüye atlatırlar. Bu altı yaprağı elinizde artık evirip çeviriniz... Tevcihât satırlarından, emvali metruke, evkaf, emniyet sandığı ilanlarından başkalarına inanırsanız artık ertesi sabah aldandığınızı anlarsınız...

"At cambazhanelerinde marifetler arasında tuhaflıklar yaparak halkı güldüren 'klovon'lar gibi gazetelerin köşelerine perde kurmuş latifeciler de bulunur. Gazetelerin hazmı bati ağır sütunları arasında bunlar iştiha açmak için bazen tuzu, biberi, sirkesi çok keskin salata çeşnisinde yazılardır. Lakin zavallılar, Şeyh Galip'in Mâkiyâne-i Garra'sı gibi sad-hezar vaveyla ile her gün bir türlü cevher yumurtlamak mecburiyetindedirler. Öyle ki her gün yenen bu şekerden yazanlara da okuyanlara da gına gelmiştir. Artık söz iflasına uğrayan bu gayurların ilhamlarında pek güç doğuran birer loğusa ıstırabı seçilir. Mevlutlar sakat, hepsi siga-

ra tütsüleriyle islidir. Arada bir ışıldayan cümlelerde son kadehlerin cür'a kokularını alırsınız... Hilal-i Ahdar, kadınlar birliği, Seyr-i Sefain, Şirket-i Hayriye, trenler, tramvaylar, otolar demirbaş mevzularıdır. Zihin hazineleri her gün sıza sıza artık o kadar kurumuştur ki ortaya birkaç yeni fikir kırıntısı dökebilmek için beyinlerini çakı ile kazıdıklarını görür gibi olursunuz...

"Bilmem nasıl oldu! Bir gazeteci borasına tutulduk, maksattan ayrıldık. İstanbul fahişeliği için fındıkçılıktan başka tahsile lüzum yoksa da *monden* kokotluk için epeyce bir *instruction*[47] ister... Edebiyat ve sahne eserlerinden hiç olmazsa en meşhurlarının muhtasaran olsun mevzularını bellemelisiniz.

"Fındıkçılık... Bu da fuhuş bediiyâtından bir şubedir. Bir gün de bu fasıl üzerine söyleriz. Şimdi Faust'un hikâyesine gelelim. Bu meşhur masal kahramanı ilm-i nücum, kimya ve sihirde mütebahhir imiş. Yirmi dört sene her arzusunu yerine getirmesi şartıyla ruhunu şeytana satmış. Bu müddetin hitamında Faust'un cism ü canı iblisin malı olacak. Anlaşılıyor ki eski zaman şeytanları şimdikilerden hakşinas, çok centilmen mahluklarmış, çünkü bu asrın iblisleri ruhlarımızı bilâ-mukavele zapt ediyorlar. Biz şimdi ruhlarımızı pek de şeytanlarla mukavele akdine lüzum kalmadan onlardan fena insanlara satıyoruz.

"Faust'un ilk talebi gençleşmek olmuş. Margrit isminde bir kız sevmiş. Fakat kabul görmemiş... Bir inci gerdanlık hediye etmiş. Muradına ermiş. Bir çocukları olmuş. Sonra Faust Margrit'i terk etmiş. O da çocuğunu boğmuş. Kendi de ölmüş... Buna Margrit Faciası derler. Bu ananevî hikâyede insaniyetin zaafını temsil eden derin bir remiz vardır. Hep kadınların, papazların, hâkimlerin, hasılı bütün insanların altının meshuru, şehvetin esiri olduklarını gösterir. Eğer Faust şeytanın iğvalarına karşı mukavemet edebileydi onunla yaptığı mukavele sadece bir günah hükmünde kalacaktı... İlk uğradığımız ahlak kazalarında

47 Eğitim, öğretim. (Fr.)

kendimizi toparlamak kuvvetini gösteremediğimiz için müteselsil günah ve felaketlerin girdaplarına dalıp mahvoluyoruz.

"Margrit, günahının cezasını dünyada çekiyor. Faust gayet ahlakî, mefkûrî bir piyestir. Bütün analar babalar genç kızlarını bu oyuna götürürler. Nasıl olup da bu mühim mevzudan bihaber kalmış bulunduğunuza şaşıyorum."

Anafor, yapma locanın içinde mevhum operaya karşı sırıtarak:

"Teşekkür ederiz prenses cenapları... Mevzuun felsefesini, ehemmiyetini şimdi anladık. Lakin affedersiniz siz de dahil olmak üzere içimizde işlenen ilk günah akabinde kendini toparlamaya uğraşacak salaha mail bir can göremiyorum. Ve bundan başka hiçbirimiz de sukutumuzun ilk basamağında değiliz... Hepimiz de daha dibe tekerlenmek vaziyetindeyiz."

Diğer bir ses:

"Aman'ım tarafından terk edilip de çocuğumu boğmak, sonra günahıma kefaret vermek için kendim de mezara girmek niyetinde değilim. Bu mühim mevzuun *moral*'inde bizim için bir mutabakat noktası göremiyorum..."

Prenses:

"Kızlarım... Piyes nadir bir dehanın eseri olmakla beraber bundan çıkacak hisse harcıâlem *moral*'lerindendir. Günah işleyen cezasını görür 'tez'i... Dünya ve ahrette insanları bu ceza ile korkutuyorlar. İlim ve edebiyat manevi tecrübelerimle, kanun-i ceza maddi tecrübelerimle bu fenalıkları ne raddeye kadar men edebiliyor? Böyle ahlakın, kanunun demir kafesleri içinde yaşatılmaya uğraşılan insanların tımarhanelerdeki zincirbent delilerden ne farkları kalır? Kafesi aç... Canavarı salıver... Vahşeti seyret... Hayat ihtiyaçların doğurduğu birtakım hırslardan, iyi-kötü arzulardan müterekkibdir. Beşerin tıynetini cezrî bir terbiye ile ıslah kabil midir? Medeniyetin bugünkü terakkileriyle beraber midesinin, şehvetinin, hayvaniyetinin hırslarını sırf kanun ve ahlakın müsaadesi derecesinde tatmine razı olan, dünyada kaç kişi bulunur? Cezasız kalan ve hatta tecziyesi kabil olmayan ka-

çamaklar hesapsızdır. Bu hususta hepimiz *contraband*'ız[48]. Marifet, batının levsini zahrîde setre muvaffak olabilmektedir. Size, Faust'u seyrettikten sonra fuhuştan reha-yâb olmuş bir tek kadın numunesi gösteremem. Fakat hakikat nedir? Böyle temaşaların karşısında insanın bazen yüreği yumuşar. Bu biraz hararete maruz kalan bir balmumu halidir... Çok sürmez, hayatın sert rüzgârları yine onu kaskatı yapar bırakır... Böyle dahiyâne eserler önünde teessür duymak fikri terbiyeye delalet eden bir modadır. Bu modaya uymalı... Medeni, *instruit*[49] görünmek için böyle tavırlar almalıdır."

Bir ses:

"Affedersiniz madam la prenses... Bir sahne karşısında teessürden yumuşayacak balmumu tabiatlı kalpler artık pek kalmadı. Hem şimdiki rüzgârlar çok sert ve insafsız esiyor. İçimizi dışımızı Göksu testileri gibi pişirdi."

Diğer bir ses:

"Bu zamanda sahne önünde faciaya ağlayanlara gülerler."

Başka bir ses:

"Ağlayacak şeylere gülmek daha asrî bir 'fantezi' değil midir?"

Etraftan kah kah kah kahkahalar... Birkaç ses birden:

"Margrit'in çocuğunu boğduğu asırda belki böyle vakalar nadirmiş. Şimdiki analar boğmaca öksürüğünü beklemeden bu işi kendileri görüyorlar... Gazeteleri ziynetleyen en ziyade böyle havadisler değil mi?"

Bir ses:

"Ah, biz zavallı mahluklar... Nikâhsız koca bekleyen dul kızlar..."

Prenses:

"Çocuklarım, sadetten çıkmayınız..."

---

48 Kaçak. (Fr.)

49 Bilgili, yetişmiş, haberli. (Fr.)

Bir ses:

"Piyesin ağlayacak yerini geçelim. Bunun hiç alkışlanacak tarafı yok mu?"

Prenses:

"Margrit aynanın önünde 'Aynada kendimi bu kadar güzel gördüğüme gülüyorum,' mısraıyla incilerini takındıktan sonra parmaklarınızın ucuyla hafifçe alkışlarsınız..."

Bir ses:

"Niçin hafifçe?"

Diğer bir ses:

"Bitişik localarda, bu asırlık masalın temsili önünde belki uyuyakalanlar bulunabilir. Onları rahatsız etmemek için..."

Üçüncü Kısım

1

Ulviye Melek bir gün tuhaf bir ziyaretçi ile karşılaştı... Cevherizade Baha Bey... Kendini bu namla takdim eden zat, yaşça yirmi yedi, yirmi sekiz tahmin olunabilir. Kırmızı saçlı, pempe çil yüzlü... Kınalı kekliğe benzeyen müdevver gözlerinde şeytanî bir zekânın lameleri kaynaşır gibi bir garabet var... Sırtında çok fırçalanmaktan havı dökülmüş, benzinle lekeleri siline siline rengi atmış bir 'konpile'. Saçlar kesimce şimdiki kadın modasını andırır bir mebzuliyette... Yakalık temiz. Kravat ütü ile tarazları yatıştırılmış bir emektar. Sarı glase iskarpinler boyacı fırçasıyla hırpalana hırpalana 'anemik' bir ihtiyar suratı bağlamış. Kolundaki bilek saatiyle göğsünden sarkan monokl kendisine sahneye çıkmak için hazırlanmış bir aktör tavrı veriyor. Hal ve hareketleri hoppaca, jestler fazla...

Misafir, yarı belinden yukarısına ufkî bir vaziyet verinceye kadar derin bir 'reverans' yaptıktan sonra ev sahibinin işaret ettiği koltuğa oturdu. İçinin yağını göstermemek için daima kapalı tutmaya itina ettiği fersude şapkasının üzerinde kemiklice parmaklarıyla işitilmez, asabi bir trampet çalarak gözlerini muhatebesinin gözbebeklerine diker. Bir müddet bekler... Ulviye Melek nihayet:

"Efendim, sebep-i ziyaretiniz?"

"Kendimce çok mühim... Fakat bu ehemmiyeti size de tasdik ettirmek için söze nereden başlayacağımı bilemiyorum..."

Ulviye Melek 'psikolog' bir kadındı. Tuhaf meşrepliye benzettiği, karşısındaki delikanlıdan bir ilm-ür-ruh dersi alabilmek için sükûnetle bekledi. Cevherizade devam etti:

"Akıllı adam kimdir, diye benden sorarlarsa dimağ üzerine hesapsız sahifeler karalayan mütehassısların reylerine müracaat etmeksizin şu cevabı verirdim: akıllı adam akılsızların zararına yaşamayı bilendir. Bu sözüm meçhul kalmış bir mütearifedir. Ve bundan ekseriyetin ahmak, ekalliyetin, evet küçük bir ekalliyetin, zeki olduğu neticesi çıkar. Zekâvet daima hamakatı 'eksplüvate' eder. Sıkıntıda yaşayanlar olmasa dünyada müreffeh ömür sürenler bulunamazdı. Bu sözlerden maksadım derin bir 'sosyoloji'ye girmek değildir. Bazen felek insana yar olmaz. İşte o zaman insan feleğe yar olmayı bilmelidir. Dünyada bütün membalar, sanatlar, meslekler kapışılmış... Yeni gelenlere yer yok... O zaman gayr-i mevcut sanatlardan birini niçin icat etmemelidir? İşte siz hanımefendi, olmayanı var eden emsalsiz bir mucitsiniz... İsteyenlere garanti metresler veriyormuşsunuz. Siz, fuhşun çukuru başına koşanları ehvenişer bir vadiye sevk ediyorsunuz. Sizin bu dehanızdan mülhem olarak ben de kendime bir meslek icat etmek üzereyim fakat bu hususta yardımınıza muhtacım..."

Bu alelacayip mukaddimeden çıkacak neticeye intizaren Ulviye Melek hep susuyordu. Cevherizade Baha Bey galiba ifşaâtı-

nın en garip noktasına gelmişti. Geçirdiği hafif asabi bir raşe ile elinden şapkasını düşürdü. Kirli tarafını göstermemek için hemen kaptı. Yüz bulmaya uğraşan yılışık bir çocuk kırıtışıyla boynunu çarpıtarak:

"Geçinmek için gençliğimden başka sermayem yok. Bundan istifade etmek hakkımdır değil mi efendim!"

Ulviye Melek merakına galebe edemeyerek sordu:

"Ne suretle?"

Çilli kızıl simasında kelbî bir tebessüm gezinerek Cevherî cevap verdi:

"Size sermayelik etmek suretiyle..."

Ulviye Melek kabından taşar istiğrapla:

"İşte yepyeni bir fikir..."

"Pek o kadar yeni değil hanımefendi... Bu şimdiye kadar amatörler elinde kalmış bir işti. Ben bunu sanat yapacağım... İzahatımla başınızı ağrıtmaz isem..."

"Dinliyorum efendim..."

"İnsanın nefis, adi sanatlarda çalışmasında, yemesinde, içmesinde hasılı bütün yaşamasında yalnız bir saik vardır... Sevda... Hemen bütün mesaimiz, zevklerimiz, tezellüllerimiz orada toplanır. Erkek muhtelif sahalarda bu ihtiyacını tatmine uğraşan bir pehlivandır. Kadınla güreşir. Çok defa alt eder. Fakat erkekte de kadında da içtimaî birtakım maniler, mahzurlardan dolayı güreş meydanına çıkamayanlar vardır. O zaman imkân derecesinde hileye süluk olunur. Kazanın kapağı kapalı kaynar. Senelerce metresini karısından gizlemeye muvaffak olmuş kocalar tanırım."

Ulviye Melek çarpık bir tebessümle:

"Yıllarca aman'ından kocasını haberdar etmemiş zevceler yok mudur?"

"Vardır, amenna..."

"Bazen de iki taraf birbirinin günahını bilirler. 'Değme zevkime, değmeyeyim zevkine,' kabilinden karşılıklı her şeyi yalarlar yutarlar. Kendi eğlencelerine bakarlar..."

"Bu en pratik usuldür..."

"Fakat çok sinik..."

"Fakat riyasız... Çünkü bilmeyerek aldanmaya nispetle bilerek aldanmakta büyük bir mertlik vardır..."

"Böyle şeye mertlik sığar mı?"

"Sığdıranlar çok..."

"Bir misal gösterebilir misiniz?"

"Bir değil, isterseniz birkaç... Mesela bir koca, karısına hıyanet ediyor. Fakat zevcesinde aynı fiili sezdiği günü küplere biniyor. Katl hıyanetine kadar varıyor. İşte nâmerdâne bir hareket... Bir insan karısını aldatırken aldanmayı da hoş görmelidir. Nefsiniz için cevaz verdiğiniz bir fiilin zevcenizden suduruna niçin tahammül edemiyorsunuz? Bile bile aldanmaktaki mertlik işte buradan geliyor... Zevç-zevce bâ-mukavelename birbirine bağlanmıştır. Ahkâmın nakzı için tarafeynden birine müsaade tercihi yoktur. Müsavât vardır."

"Oh, ebedî mesele..."

"Bu ebedî meselenin bazı pürüzlerini hal ile meşgulüm... Siz, müteehhil olup olmadıklarını nazar-ı itibare almaksızın erkeklere metres veriyorsunuz... Ben de size tamamıyla *contrepartie*[50] bir sanat tutuyorum..."

"Nasıl?"

"Kocalı olup olmadıklarını düşünmeden, isteyen kadınlara 'aman' tedarik ediyorum..."

"Zannederim ki *passable*[51] bir kadın hiçbir vakitte böyle bir delalete muhtaç kalmaz."

"Belki... Lakin *passable* olmayan zavallıların canları yok mu? Aşktan talihsiz bazı kadınlar vardır. Sevilmek isterler ama seveni bulamazlar. Dile gelmekten korkarlar... Her türlü ketumiyeti garantiye hazırım. Yine bazı zevceler vardır ki hıyanet gördük-

50 Karşıt. (Fr.)

51 Şöyle böyle. (Fr.)

leri zevçlerinden intikam almak için fırsat ararlar. Fakat bu emellerine alet edecek bir münasibini ele geçiremezler. Ben bu rolün büyük bir artistiyim. Kadının yaşına, simasına bakmam. Bütün maharetimle temsilimi yaparak maşukam için cayır cayır yanarım. Sine döker ağlarım. Yaralı kalplere merhem bağlarım..."

"Bu yeni meslekte siz bir kişi misiniz? Yoksa birkaç delikanlıdan müteşekkil bir kumpanya mısınız?"

"Henüz tekim... Mansur, hallaçlığı icat ettiği vakit o da sanatında tek bir adamdı. Sonradan hallaçlar çoğaldı. Şimdilik faaliyete hazır bir ben varım. Çok sürmez belki benim de muakkiplerim çoğalır. Yeni zamana yeni sanatlar, yeni idrakler lazım... Sinirli kadın hastalıklarından emraz-ı asabiye doktorları ne anlarlar. Onlar körü körüne birtakım formülleri tatbikle meşguldürler. Kadınlık illetlerinin yegâne mütehassısı, tabibi benim. Hastamın gözbebeğine bakınca ne istediğini anlarım. Onun devası eczane kavanozlarında değil, bendedir. Kulağımı göğsüne koyunca telgraf manipülatörü gibi onun yüreği bana her şeyi tıkır tıkır söyler. Sinirli kadının rahatsızlığını kendinden sormamalı. Gözlerinden, jestlerinden anlamalıdır. Çünkü bu, izhar ve itirafı müşkül dertlerden biridir. Onun istediği, daima nazlanır göründüğü şeydir. Dokunmadan gıdıklanır. Yüzüne aç bir nazarla bakınca süzülür. Nezaket-i hilkatine rağmen onun vücudu hırpalanmak ister... Ah saf ve zalim kocalar zevcelerinin marazını hekimlerden sorarlar. Behey adam, karını hasta eden sensin. Ya pek sert ya pek yumuşak bir kocasın. Hekime karını değil kendini göstermelisin... Hanımefendi daha ne söyleyeyim? İşte 'psikoloji'de yeni açılan bir şube-i maraz... Lakin hastada dosdoğru ifadeye, tabipte teşhisini derinleştirmeye cesaret yok... Çünkü hayatın riyakârlığı buna manidir. Derdini söylemeden ölenlerin sayısı hesaba gelmez... Asabi hastalıkların çoğu içtimaî vaziyetlerin icbarlarından doğar... İskarpin ayağını sıkıyor, bunu çıkarıp atarsın... Kocanın ölçüsü sana uygun değil, mizacına bir muvafığını aramak için bunu aynı suhuletle değiş-

tiremezsin... Hanımefendi, siz meşru metres nazariyesiyle bu derde bir çare arıyorsunuz. Yalnız erkekliği düşünüyorsunuz... Meselenin öbür yüzüne bakalım? Karısından gayr-ı memnun kocalar bu elemlerini metreslerle tadil edebilirler. Fakat aynı vaziyette kalan zevceler ne yapsınlar? Ben de kadınlığı düşünmek vazifesini deruhte ediyorum... Erkeğe metres lakin mukabeleten kadına da 'aman'... Biz şimdi karşı karşıya erkek-dişi birer vâzı-ı kanun gibiyiz. Mukabil cinsiyetlerin vekâletlerini üzerimize alıyoruz. Birbirimiz için lazım-melzum kabilindeniz. Metreslikle hayatları bir dereceye kadar namus ve itibarları kurtarılacak çok kadınlar var... Pekâlâ... Fakat erkeğin kahtına kıran girmekle beraber sıcacık kadın koynu arayan avare-ser delikanlılar da yok değil! Eğer tabir caiz ise bunlara da erkek metres diyebiliriz... Yurdunuzda bir de böyle bir genç erkek şubesi açarsanız teşebbüsünüz iki başlı yürür..."

Cevherizade sustu. Yalnız, şapkası üzerindeki parmakları zihninde kaynayan ekstra fikirlerin temposunu tutuyor gibiydi... Bu 'erkek metres' mübdiinin kırmızı, çilli yüzünde gençlik cazibesinin verdiği bir sıcaklık vardı. Kekliğinkini andırır gözleri yanar döner kumaşlar gibi Ulviye Melek'in üzerinde birkaç defa parladı. Kadın bu sıcaklığı ta kalbinde duydu.

Bu delikanlı şüphesiz kendi tarif ettiği avare-ser gençlerden biriydi. İş arıyordu. Gazete sütunlarında değil... Bir meslek icat etmiş, nazariyesinin ağlarını kurmuş, şimdi içine av düşürmeye uğraşıyordu. Fakat bu saatte Ulviye Melek'in karşısına hangi yollardan dönüp dolaşıp gelmişti.

Cevherizade Baha Bey... Bu lakap, bu isim hiçbir şey ifade etmiyordu. Bu kimdi? Aslı neydi? İtiraf ettiği mesleği ahlak düzgünlüğünden çok aykırı düşüyordu. Fakat Kokotlar Mektebi müdiresi böyle bir tipin lüzumu olabileceği zamanı düşündü. Binaenaleyh onun *antimoral* sözlerini iki avucuyla şak şak alkışlamamakla beraber büsbütün soğuk da bulunmadı. İşittiklerinden hiçbirine şaşmadığını anlatır hal-aşina bir tebessümle:

"Efendim, yurdumda dediğiniz şekilde vehleten bir şube açmaya kalkışamam... Çünkü idarehanemiz genç, güzel kızlarla doludur. Ateşle barutu bir araya getiremem... Bana lüzumunuz olabilir. Böyle bir ihtimali de reddedemem. Adresinizi bırakınız, ihtiyaç görüldüğü anda size telefonla seslenirim..."

"İşte adresim: Tophane, Teshil-i Muamelat Şirketi, Cevherizade Baha... Telefon 2038..."

"Arayacağımız gün ve saatte bu adresle bulunursunuz..."

"Derhal..."

2

Ulviye Melek'in erkeğe kadın, kadına erkek bulan ırz suhulethanesi tıkırında işliyordu. Birbirinden memnun olmayan nikâhlı çiftlere had ve nihayet mi tasavvur olunur! Birkaç sene ve belki de birkaç ay sonra karıkoca arasında bir turfeliktir başlar. Gözler dışarı dikilir. Gönüller harama kayar. Ekseriya elaleme karşı zahiri kurtarmak için diş sıkılır. Nikâhın bağları içinde inim inim inlenir. Çoğu aramaya müheyya, fakat bir kolayı bulunsa... Gizlemesi müşkül, tehlikeli bir iş... Kokotlar müdiresi pek mebrur saydığı bu insanî hizmetinde muvaffak olursa parlak bir istikbale erecek...

Filhakika yavaş yavaş müracaatlar çoğalır. Yine bir gün dalyana yağlı bir torik başvurur. Kısa, tıknaz, kırk sekizlik-ellilik zengin bir beyefendi... Yüzü kanlı, hareketleri canlı... Yalnız bu, bol rızık ve maişetin verdiği zindeliğin üzerinde siyah bir gölge geziniyor... Omuzlarında taşıdığı yirmi senelik nikâhın ağırlığından vücudu çok yorgun... Silkiniyor, yükü üzerinden atamıyor. Sabra tahammül edemiyor.

Ragıp Şeyda Bey oda kapısını kapatıp mahremiyeti temin ettikten sonra kokotlar müdiresine şöyle dert yanmaya başladı:

"Hanımefendi, servetim var, talihim yok... Şu âleme geldim gidiyorum. İyi bir gün görmedim. Uğraş, didin, çabala, ka-

zan... Fakat bir safasını süremedikten sonra bu zahmetler neye yarar?"

"Beyefendi, bu âleme cedelgâh deniyor. Hepimiz bu keşmekeşin içindeyiz. Ne yapalım!"

"Hayır öylesi değil... Hiç ömrünüzde hayatınıza, hürriyetinize bir başkasını iştirak ettirdiniz mi?"

"Ettirdiğim zamanlar oldu..."

"Fakat şimdi kurtuldunuz."

"Evet..."

"Öyleyse şimdi beni dinleyiniz... Kırk beşine doğru davranan bir zevcem var..."

"Allah daha ziyade eylesin... Bir yastıkta ihtiyarlamak izdivacın en büyük saadetidir..."

"Müsaadenizle bu hükmünüze itiraz edeceğim. Evvelen ihtiyarlamak benim için bir saadet değildir ve zannederim ki hiçbir kimse için de olamaz. Fakat hayatın acz ü zaafına müncer olan sonunu ister istemez bu suretle pohpohlamak mecburiyetindeyiz."

"Bu pek acı bir tesellidir. Ne yapalım ki yapacak başka bir şey yok... Saniyen iki başın bir yastıkta kocaması duasına da doğrusu gürül gürül amin diyemem ve riyakâr olmayan kocalara da sorunuz. Her akşam döşekte yüzlerine aynı nefesin dokunmasını mı isterler? Yoksa her gece değişen birbirinden güzel genç bir simanın busesiyle zevk-yâb olmayı mı arzu ederler?"

"Beyefendi, çok tuhaf söylüyorsunuz..."

"Doğru sözler insanlara daima tuhaf gelir. Onun için merhum Moliere büyük komik unvanını kazanmıştır. Biz her şeyi kendi riyakâr *moral*'imizin kalıbı üzerine geçirmeye uğraşıyoruz. Tuhaflık oradan geliyor... Zevcemin yaşı için Allah daha ziyade etsin duasında bulunuyorsunuz... Etsin fakat yaşlandıkça akıllanması şartıyla... Ne yapalım ki aksi hal vuku buluyor. Kırk beş yaşı zevcelerin cinsî arzulara veda mevsimidir. Halbuki onlar bu sinnde daha talepkâr, daha kıskanç, ah evet daha dırdırcı,

daha hoppa oluyorlar... Kendilerini daha gençleşmiş sanıyorlar. Kısırlaşmış bir kadına karşı henüz feyzdâr bir erkeğin rağbeti kesilir. Bunda kimsenin kabahati yok... Bu da tabiatın mübrem bir kanunu... Bir menkuha ile yaşayarak izdivacın bu merhalesine geldiniz mi bir teşriciye, bir doktora, bir avukata müracaatla derdinize bir deva bulamazsınız. Kanun, zevceniz âdetinden kesilirse üzerine bir daha evleniniz demiyor... Sualinize karşı doktor ellerini ovuşturuyor... Avukat kem küm ediyor... Siz tabiatın yenilmez icbarıyla sağa sola dönüyor, nihayet harama sapıyorsunuz. Bin bela baş gösteriyor. Kimsenin teşrihe dil uzatamadığı bu içtimaî en mühim meseleye en evvel siz bir çare düşünmeye başladınız. Allah razı olsun..."

"Biz kendimizi bu kadar afişe etmedik. Böyle bir mesele ile uğraştığımızı nereden duydunuz?"

"İlansız, propagandasız şeyler bazen daha çabuk duyulur... Bunları işaaya müekkil sanki bir sürü şeytan vardır. İki sene evvel sizinle alışverişte bulunan Mesut Bey'i elbette unutmamışsınızdır."

"Evet, hatırlıyorum... Mesut Kerami Bey..."

"Ta kendisi..."

"Peki ne olmuş efendim?"

"Bu zatın zevcesi bir sıraya birkaç çocuk doğurduktan sonra yarı belinden aşağısı tutmaz bir hale gelmişti... Kadın kötürüm fakat henüz erkek pek dinç... Ne olacak? Evlenmek için zevcenin ölümünü beklemek hiç insaniyetkâr bir hareket değil... Kabil olsa dahi boşamak vicdansızlık... Bu müşkülât içinde bocalayan Mesut Kerami, yurdunuza müracaat etmiş. Siz ona bir kız vermişsiniz. Mühimce bir memuriyet istihsaliyle metresini beraber alarak buradan İzmir'e savuşmuş. Bir iş zımnında birkaç gün için ben de oraya gitmiştim. Kendilerine tesadüf ettim... Metresini canı gibi seviyor, yanından ayırmıyor... Kız güzel, genç, şen, şakrak... Bir iki günü birlikte geçirdik. Neşeleriyle neşelendim. Mesudiyetlerine gıpta ettim. Hanımefendi benim

adım Mesut değil ama bana da saadet getirecek bir kız lütfeder misiniz?"

"Sizin zevceniz kötürüm değil..."

"Bilakis sırım gibi..."

"Siz de metresinizi alıp taşraya mı savuşacaksınız?"

"Hayır... Burada şık bir apartman tutup metresimi bağrıma bastıracağım... Varım yoğum, hayatım hep onun için... Anladınız mı?"

"Dedikodudan korkmuyor musunuz?"

"Asla... Dedikodular çıktıkları ağızları aşındırmaktan başka benim üzerimde bir tesir gösteremezler..."

"Zevcenizin kıskançlığından bahsediyordunuz..."

"Evet, bu hakikati inkâr edemem..."

"Duyunca kuduracak, köpürecek, dağlara çıkacak..."

"En akur fırtınaların şiddetleri birkaç gün sürer... Ve daima yıldırımları, gümbürtüleri sütlimanlıklar takip eder."

"Beyefendi, kızlarımın her biri birer kaza kurbanıdır. Bunu saklayamam. Fakat hiçbiri fuhuş hayatında gözü açılarak metalaşmış nevinden değildir. Hüsn-i idare edebilirseniz masum bir bakirle evlenmiş kadar memnun ve mesut olabilirsiniz..."

"Bu nasihatlerinize teşekkürler ederim."

"Alacağınızı bir anababa evinden alıyormuşsunuz gibi alacaksınız. Şimdi ne söylesem beyhudedir. Birbirimizi sonra anlayacağız..."

"Siz de beni sonra takdir edeceksiniz..."

"Şimdi sizi atölyeye götüreceğim. Orada kızların arasında bir kahve içeceksiniz. Hangisini gönlünüz çekerse bana söyleyeceksiniz."

"Hanımı alıp buradan gitmezden evvel elbette yurda bir tediyede bulunacağım..."

"Şüphesiz..."

"Bunun miktarını anlayabilir miyim?"

"Bin beş yüz... İki bin lirayı geçmez..."

"Bu para ne namla alınıyor efendim?"

"Deftere bakacağız. Kızın buradaki ikameti müddetince olan mesarifini hesaplayacağız. Yurt, tabii, sarfiyâtını istihsal edecektir. Ve sonra idaremize de elbette bir şey bırakacaksınız..."

"Memnun olursam sizi memnun etmeye çalışacağıma şüphe etmeyiniz. Paranın miktarını istiksaren söylemiyorum. Affedersiniz bir şey soracağım..."

"Buyurunuz..."

"Buradan kız almaya gelen her yiğit defaten bu miktarı tediyeye muktedir olabilir mi?"

"Efendim, bu para müşterinin malî kudretini tayin hususunda bizim için bir mihenktir. Bu meblağı hemen peşin tesviye edemeyen kopuklara kız vermeyiz... Evlenmek şer'î, kanunî bir âdet ise metres almak bir lükstür. Bu hakikati niçin saklayayım? Biz üç dört günlük değil adeta uzun müddet geçim için kız veriyoruz."

"Benim niyetim de öyle... Lakin geçinilemezse verilen bu para ne olacak?"

"Tamamıyla yurda kalır..."

"İzahatınıza teşekkür ederim... Affedersiniz, gözü kapalı bir iş görmüş olmamak için istizahâtta bulunuyorum..."

"A, bu hakkınızı teslim ile ciddiyetle hareketinize memnun olurum. Sağlam işlerde her şeyi evvelden düşünmek icap eder..."

3

Ragıp Şeyda Bey atölyede kahveyi içer, malların üzerinde baygın baygın göz gezdirir. Bonboncu dükkânındaki şekerlemelerin hepsini yemek isteyen aç çocuk gibi nazeninlerden hangisini intihap edeceğini şaşırır. Kimi bademli, kimi fıstıklı, kimi kaymaklı, kimi mentalı, vanilyalı... Her çeşitten var... Yurda birkaç bin lira kaparo bıraksa da mukabeleten her ay bu kızlar-

dan birini alıp götürse lezzetine kandıktan sonra onu getirse, diğerini götürse... Birer birer hepsinin çeşnisine baksa... Fakat müdire böyle bir pazarlığa yanaşır görünmüyor...

Zavallı adamın gözleri kâh kemiksiz bir gerdanın yumuşak saten sahasında gezinerek, kâh beyaz bir göğsün hadd-i fâsılından aşağı süzülerek, kâh gül pempesi bir yanağın kokusunu alırcasına bitaplıklara düşerek bütün çiçeklerin üzerinde hayran hayran dolaşıyor... Bir türlü intihabını yapamıyordu. Nihayet açık kumral, mağrur bakışlı pek turfanda bir simada karar kıldı. Beyefendinin bu göz takıntısına Ulviye Melek dikkat etti...

***

Atölyeden salona döndüler. Müdire müftehir bir göğüs şişkinliğiyle sordu:

"Beyefendi, kızlarımızı nasıl buldunuz?"

Ragıp Şeyda Bey iki derin nefes arasında adeta küçük bir inil-tiyle cevap verdi:

"Elhak, birbirinden hüsna, müstesna kumrular..."

"Gönlünüz hangisini çok beğendi?"

"Vallahi bunu söylemek müşkül... Bıraksalar hepsinin arasında, bir sultan hayatı geçirmek isterim..."

"Ah, bu mümkün değil... Sultanın adı kaldı. Hayatı tarihe geçti. Yalnız birini intihaba hakkınız vardır. Gönlünüz en ziyade hangisini çekti?"

"Köşedeki makinede işleyen lacivert bluzlu açık kumralı..."

"Nevvare'yi... Fakat bu kızı size hiç tavsiye etmem..."

"Niçin?"

"Çok körpedir de onun için..."

"Bu tavsifle sanki onu bana yermiş mi oldunuz?"

"O yaşta epeyce bir sergüzeşt sahibidir. Boğazı intihar ipinden kurtarılmıştır. Dikçe kafalıdır..."

"Ben, içkinin, havanın, kadının, her şeyin sertinden hoşlanırım..."

"Bu kız hakkındaki rivayeti ben dinlediğim gibi kabul ettim. Hiç tetkik ve tahlile girişmedim. Söylenenler doğru mu bilmiyorum! Bence Nevvare canlı bir muammadır. Arada sırada kendini yoklayan tutamakları olduğunu da söyleyeyim..."

"Genç kızın densizliklerinde de ruha safa veren letafetler vardır..."

"Siz bilirsiniz..."

"Kendisiyle yarım saatçik yalnız bulunabilir miyim?"

"Kabul..."

***

Ragıp Şeyda Bey'i diğer bir odaya aldılar... O şimdi kızın gelmesini beklerken "İkimizi bir odaya koysalar / Üstümüze altın kilit vursalar" şarkısını mırıldanıyordu. Nevvare boyasız ve hemen tuvaletsiz ihmalkâr bir kıyafetle içeri girdi. Çehresi asıkça idi.

Şimdiki kadın vücutlarının açık tarafları mestur kısımlarından fazla... Kollar, koltuk altları, yarıdan ziyade göğüs... Dizlerden biraz yukarı bacaklar... Bütün gözlere serili...

Zannedersiniz ki karşınızda modaya tab'an giyinmiş bir kadın değil hemen parende atmaya hazır bir cambaz kızı var. Her harekette bu çıplaklığın pergeli biraz daha açılıyor. Binaenaleyh eskiden var olan teşhir-i beden hicabı da yavaş yavaş ortadan kalkıyor. Henüz biraz sıkılma var. İnkâr etmeyelim. Fakat salonlarda büsbütün soyunmaya utananlar cascavlak olmak için şimdi ormanlara gidiyorlar. Maymunlara kostüm giydiren medeniler kendileri soyunuyorlar. Medeniyetin ince esrarı belki hayvanlarla bu kıyafet mübadelesindedir.

Ragıp Şeyda Bey, malumdan meçhulü bulan muadeleciler gibi kızın görünür uzuvlarından görünmeyenlerinin güzelliklerini keşfe uğraşarak onu gözleriyle yercesine didiklemeye başladı. Bu, pür-taravet, ay parçası afet yüksekçe bir para mukabilinde kendinin olacaktı... Onu alıp istediği yere götürebilecekti.

Belki bu pazarlık kendine tuzluya oturacaktı. Fakat her ne kadar talep edilse de yeriydi. Bunun randevuhane metalarını andırır hiçbir tarafı yoktu. Bu, tavırları asil, duruşu mağrur bir aile kızıydı. Ragıp Bey'in yalnız üzerinde gözleri karardığı nokta aralarındaki yaş uçurumuydu. Hemen hemen büyükbaba ile torun gibiydiler.

Bu olgun aman, körpe metresiyle söze hangi vadiden girişebileceğini düşündü. Başlayacak münasebetleri hakkında istimzacen lakırdı açmayı muvafik buldu. Lakin "Metresim olmak ister misin?" demeyi pek kaba gördü. İlk ağızda bir samimiyet göstermek için en tatlı sesiyle sordu:

"Zevcem olmak ister misin?"

Kız bu suale hayretini gösterir bir dudak büküşle perestişkârını yukarıdan aşağı bir süzdükten sonra:

"Hayır..." dedi.

Uğradığı bu inkisar-ı hayal ile evvelce iştihadan sulanan ağzının salyaları birden kuruyan Ragıp Bey tekrarladı:

"Hayır mı! Yanlış mı anlıyorum..."

"Yanlış anlamıyorsunuz... Hayır..."

"Peki ama yavrum, sen bu odaya mutlak benim bir şeyim olmak için geldin... Zevcem olmazsan nem olmak istersin?"

"Kerimeniz..."

Yaşlı talip, dalga geçiren bir sandalda imiş gibi iskemlesi üzerinde yükselip alçaldıktan sonra:

"Burayı ziyaret edenlerin kerime aramaya gelmediklerini sen benden âlâ bilirsin..."

"Metres almaya gelirler..."

"Hah... İşte bravo... Ben de bu fikirle geldim."

"Herkes düşüncesinde hürdür..."

"Benim buraya ne maksatla geldiğimi, senin bu odaya niçin gönderildiğini bildiğin halde neden böyle serkeşleniyorsun?"

"Ben de mantıksız bir şey söylemedim sanırım..."

"Pek mantıksız değil... Belki biraz nezaketsiz..."

"Olabilir... İnsan hali bu..."

"Ha şöyle kusurunu itirafla biraz yola gel..."

Kız cevap vermedi. Önüne baktı. Ah latif mahluk! Bu densizlik nedir? Nazlanıyor muydu? Gönlünden neler geçiyordu? Nihayet ram olacağa benziyordu? Söner gibi olduktan sonra yeniden şulelenen bir ümitle Ragıp Bey:

"Kapalı, ihamlı konuşmaya ne lüzum var. Ben buraya metres almaya geldim. Kısmetim karşıma seni çıkardı..."

"Karşınıza beni kısmetiniz çıkarmadı. Atölyeden seçtiğinizi gönderdiler..."

"Ha öyle ha böyle... O kadar kızın içinde gönlüm seni çekti... Ne diyeceksin bakalım şimdi... Metresim olmak istemez misin?"

"Kendi reyime kalsa istemem..."

"Hilaf-ı reyin olarak da bunun ihtimali var mı?"

"Belki..."

Bu ihtimal sözünde Ragıp Bey bir kabul kuvveti gördü. Cesaretini artırarak:

"Küçükhanım, mühimce bir servet sahibiyim. Her şeyim var. Yalnız kollarımın arasında senin gibi bir melek yok... Hayatım, bütün varım menalim hep senin... İstediğin kadar elbise, elmas, oto, sefahat, eğlencenin her nevi, seyahat, en son lüks hayat... Kabil-i tasavvur ne arzu edersen..."

Nevvare'nin ruhu tanımadığı ufuklara doğru uçarak yüzünde dalgın bir tebessüm gezindi. Ve sonra içini çekerek muhatabına bakındı... Ragıp Bey bu teslimiyet tavırlarından büsbütün cesaretlenerek hemen ayağa fırladı. Jönprömiye[52] rolüne çıkan acemi bir aktör gibi ellerini ovuşturarak kızın etrafında birkaç defa döndü. Ve döndükçe avının üzerine atılmaya hazırlanan çaylak vahşetiyle gözlerinin ateşi artıyordu. Nihayet pervane, karşısındaki saçların güneşi üzerine kapandı. Bu altın iltimalı

52 Jön.

şampanya iksirini halet-i nez'i andırır bir garam ile yudum yudum çekip kendinden geçerken tık tık dışarıdan oda kapısı vuruldu. Ulviye Melek ziyaretçilerine aşkın kevserini böyle tattırır; fakat yutturmazdı...

Ragıp Şeyda Bey, bu müskir buselerin balları ağzında iken ve o der-aguşun sersemliğinden henüz ayılmadan kokotlar müdiresiyle pazarlığa oturdu. Nevvare'yi alıp götürmek için o şimdi bütün malını değil, canını bile vermeye hazırdı.

4

Ragıp Şeyda Bey, körpe metresiyle Şişli'nin şık bir apartmanına yerleşti. Gönlünün iki kanadını fora, bu yeni sevdaya, cüzdanının ağzını da alabildiğine israfa açtı. Her ne sarf etse acımıyor, her ne semahat ve fedakârlıkta bulunsa Nevvare'nin sarı saçları, baygın ela gözleri önünde hep unutuyor, dünyada metresinden başka her şeyi kıymetsiz, manasız buluyordu.

Kırkından sonra azanın bu hali teneşire sürermiş kavlini düşündükçe kendi kendine:

"Sürsün," diyordu, "sürsün... Mademki eninde sonunda bu delikli tahtaya uzatılacağız... Önümüze çıkan her zevk ve neşe fırsatından niçin istifade etmeyelim?"

Fakat bir sabah Ulviye Melek'in kapı çıngırağı, apartmanı çın çın çınlatan bir heyecanla çırpındı. Zil çalınıyor muydu? Yoksa yerinden koparılıyor muydu? Bu artsız, arasız zırıltının aksiyle bina sinirli bir adam gibi inim inim inlerken bütün kulaklar dışarı dikildi. Bu şamata arasında kapıya koşan Şebistan haykırıyordu:

"Dur ayo... Deli mi oldun? Bozuldu, dağıldı, bitti. Zili bırak... Hiç böylesini de görmedi... Terbiyesizin zoruna bak... Dur... Elin kırılsın, geliyorum işte..."

Kapıyı açınca Şebistan, bütün bütün şaşırdı. Önde bir hanım, arkada Habeş bir hizmetçi, içeriye ilk adımlarını atar atmaz bağırıştılar:

"Aman bir iskemle... Bir yudum su..."

Çiçek çıkarmış gibi soluk alnı ter habbeleriyle dolan hanım:

"Aman Neveda, belimden tut. Artık bacaklarım vücudumu çekmiyor... Düşüp şimdi şuraya uzanıvereceğim..."

Habeş, derhal hanımının vücudunu orta yerinden kavradı. Şebistan'ın hiddeti hemen sükûnet buldu. Çünkü karşısındaki sahnenin ciddiyetinden müteessir olmuştu. O, iskemleye, suya koşarken koridordan fiskiyevârî kabarık kâküllü birkaç genç baş uzandı. Bu mütecessis nazarlar, hizmetçinin payandasında duran ziyaretçi kadının bitik bakışlarıyla çarpıştı... Zavallı kadın göğsüne yaslandığı Habeş'e ufak ufak şöyle mırıldanıyordu:

"Düğün var gibi içerisi genç kadınla dolu... Ah bilsem kocamı ayartan hangisi?"

Şebistan, iskemleyi, suyu koşturdu. Hanımı oturttular. Neveda el çantasından küçük bir şişe çıkardı. Bundan, su dolu bardağa beş on damla akıttı. Yeni ağzı çocuk gibi başından tutarak yavaş yavaş içirdi. Zavallı kadın her yudumda gözlerini koridora kaydırarak kocasını ayartan başı arıyordu.

Sonra Habeş, hanımının önüne diz çöktü. Bileklerini, dizlerini ovmaya başladı. İki zenci insiyakî bir kaynaşışla ilk nazarlarda birbirine ısınmışlardı. Şebistan da bu ovma ameliyesinde Neveda'ya yardıma girişti.

Kendine gelir gibi olduktan sonra bu asabi ziyaretçi salona alındı.

Ulviye Melek herkesten evvel işin ne olduğunu anlamıştı. Gözükmemeleri için kızlara tembih etti. Bu neviden davacı kadınların ziyaretlerini kabul etmek de bir dert idi, etmemek de... Kokotlar müdiresi şimdiye kadar böyle vakaların türlüsünü görmüştü. Bu gelen kadının ilk adımda gösterdiği bu sinir halleri ihtimal ki içeriye kabul olunmak için bir saniadan başka bir şey

değildi. Kocalarına metres bulduğu kadınların hiddetli suratlarına kapıyı kapamak yüzünden çok belalara uğramıştı.

İlk adımda ayılan, bayılan bu sabah ziyaretçisi böyle zaruri bir kabul ile içeri alınmıştı. Şimdi apartmanda üst perdeden bir hengâme kopacaktı. Yurda karşı ağır ithamlarla dolu böyle bir vaveylanın, kapı önünde, sokakta patlamasından ziyade içeride olup bitmesi ehvenişerdi.

Ulviye Melek şimdi birçok hakaretleri kelbî bir tebessümle yalayıp yutmak mecburiyetinde kalacaktı. Fakat mantıksız, akılsız şikâyetlere, tecavüzlere karşı bazen o da bî-tahammül kalarak mukabeleden kendini alamazdı.

Misafir hanım aldığı ikinci kordyal'in[53] son yudumunu çekerken müdire salondan içeri girdi. Sinirli kadın her temas ettiği şeyden çekinir bir tiksintiyle oturuyordu. Geleni, evvela cepheden dik ve sonra dargın bir çocuk gibi yandan bakışlarla bir müddet süzdü. Müdire tedafüî bir vaziyette bekliyor, misafirin gözleri gittikçe ateşleniyordu. Vaktiyle güzel bir kadınmış... Fakat kıskançlıktan, hırçınlıktan solmuş, pörsümüş, erimiş... Simasında eski letafetinden kala kala şimdi donuk bakan bir çift siyah, iri göz kalmış...

Kadın, hasta ağzıyla sükûtu bozarak:

"Hanım affedersiniz... Ben neredeyim? Siz kimsiniz?"

Ulviye Melek bu suallerin önünde biraz mütehayyir, biraz müstehzi:

"Hanımefendi, rüya görmüyorsunuz zannederim... Ayağınızla geldiğiniz yeri ve aradığınız kimseyi elbette bilirsiniz..."

"Burası bir yurtmuş... Siz de içinde müdire imişsiniz..."

"Evet, burası bir yurttur. Ben de müdireyim..."

Misafir aldığı bu cevabın hakikate derece-i mutabakâtını etrafını ihata eden eşyanın lisan-ı hallerinden anlamak ister gibi her cihete derin derin göz gezdirdikten sonra:

---

53 Kalbi, yüreği kuvvetlendiren ilaç.

"Bu yurt tabirinin sakfi altında gizlenen şeyleri ve sizin burada ne iş gördüğünüzü kendi ağzınızdan dinlemek isterim..."

"Fakat ne salahiyetle efendim? Bir hak-ı teftişiniz var mı? Ben de bunu bilmek isterim..."

"Ben ne dahiliye, ne adliye vekâletlerinden bir teftiş vazifesiyle gelmiyorum... Fakat bugün karşı karşıya kozumuzu pay edemezsek şikâyetim bu makamlara ve daha ötelere, semalara kadar yükselecektir."

"Sizin gibi ilk defa gördüğüm bir hanımla pay edilecek ne kozum olabilir?"

"Acele etmeyiniz. Şimdi bütün kozu, kozalağı meydana dökeceğim. Zaten tahammüle takatim kalmadı. Evvela siz söyleyiniz. Söyleyiniz hanım, söyleyiniz. Siz bu evde ne türlü ticaret yaparsınız?"

"İşçi kızlarım vardır. Çalıştırırım..."

"Hangi işte?"

"Biçeriz. Dikeriz. Makine ile bluz, çorap, bone, dantela öreriz..."

"Bunlar alelade işler... Çalışanlara çok para getirmezler... Siz büyük kazançlı başka fino işler de görüyormuşsunuz..."

"Bu fino iş ne demek, anlayamıyorum..."

"Anlatıncaya kadar uğraşacağım..."

"Demek siz buraya aleyhimde epey dolgunlukla gelmişsiniz... Rica ederim, neler duyduğunuzu evvela siz söyleyiniz..."

"Neuzibillah, çok fena şeyler hanım, çok fena şeyler... Yurdunuza Fransızca bir ad koymuşlar..."

"Ne imiş o ad?"

"Ben Frenkçe bilmem; fakat bunu ezberledim..."

"Ne imiş rica ederim?"

"İdarehanenize *Bazar d'amour* diyorlar..."

"Böyle uydurma şeyleri nereden bileceğim?"

"Haydi, bilmemiş olunuz da ben söyleyivereyim... 'Aşk pazarı' demekmiş..."

"Ah pek acayip... Aşk, pazarlarda okka ile mi satılırmış!"

"Ne bileyim ben... Bunu alıp satanlar elbette aralarında kullandıkları kantarı bilirler..."

"Aman yarabbi, neler duyuyorum?"

O, halsiz, çelimsiz görünen kadın iki elini kalçalarına koyup davranmaya uğraşarak:

"Her sözüme karşı tecahülden gelme. Sen kendini zeki, âlemi sersem mi sanıyorsun? Karı, ben senin cemaziyülevvelini biliyorum. Ulviye Melek, dişi pezevenk..."

"Kendine gel kadın... Sinirli ol, deli ol, edepsiz ol... Ne olursan ol... Sen beni kendi yurdumda bu suretle tahkir edemezsin..."

"Ederim... Hay hay ederim... Bu sana azdır, rezil karı..."

"Bana iyi bak! En kenar, en düşkün mahalle karıları ağzıyla ne kadar köpürsen beni kendin gibi çirkeflendiremezsin... Ben şimdiye kadar ne böyle sözlerin hatibi oldum ne de muhatabı... Böyle taaffünât, kararmış vicdanlara menfez olan kirli ağızlardan çıkar..."

"Kimi kandırmak için kullanıyorsun bu ağızları! Bu âlemde senin vicdanından daha karası bulunabilir mi? Böyle lakırdı ebeliğiyle beni susturamazsın... Kocamı isterim. Nereye sakladın? Çıkar kocamı..."

"Hangi kocanı?"

"Topla ağzını... Benim birkaç kocam yok... Bir tane idi onu da elimden aldınız. Nereye kapattın kocamı? Söyle..."

"Sen tımarhaneden dışarı mı uğradın hanım? Hiç koca saklanır, kapatılır mı?"

"Sen bu marifeti yaptın. Koskoca adamı ortadan yok ettin... Menhus kaltak... Kendi hanesinden başka bir yurt bilmeyen adam şimdi haftalar geçer de evinin barkının semtine uğramıyor..."

"Kocan kim hanım? Böyle coşkun bir kâriz gibi dolup taşacağına meramını yoluyla anlat... İş ne imiş bilelim..."

Sinirli kadın bir cenaze nevhası koparârak:

"Evet, kocam mı? Ragıp Şeyda Bey..."

"Evet, aklıma geliyor... Defterimizde böyle bir kayıt olmalı..."

"Aklım çileden çıkacak... Bu ne terakkidir? Siz defterle mi muamele yaparsınız? Ticaret odasında kaydınız var mı? Şimdi bildin mi kocamı? Ragıp Şeyda Bey... Etine dolgun, kısa boylu, kırmızı yüzlü, kanlı canlı bir adam..."

"Dedim ya biraz hatırlıyorum..."

"Elbette hatırlayacaksın... İnkâr edemezsin. Öyle ters bir iddiaya kalkarsan kocamın buradan bir kız alıp götürdüğünü sana yirmi kişiyle ispat ederim."

"Evet, Ragıp Şeyda Bey geldi. Benden alelusul bir işçi kız istedi. Verdim..."

"Alelusul ne demek? Siz buradan ne iş için kız verirsiniz?"

"Kola... Ütü... Dikiş..."

"Evet, verdiğiniz kız, kocamı pek iyi kolalayıp ütülüyormuş... Dikiş... Dikiş... Dikiş... Her gün, her saat..."

"Mazmun mu söylüyorsunuz hanım?"

"Ben mazmun bilmem. Hem mazmun söyleyecek keyifli bir halde değilim..."

"İnsan kolalanıp ütülenir mi?"

"Siz büyük hüner-versiniz. İnsanı bir kazdan âlâ yolup ütüleyebilirsiniz."

"Fesuphanallah..."

"Bu hayreti sen değil ben göstermeliyim... Bu kızın kocamla beraber bir apartmanda baş başa ne kolalayıp ütülediklerini, ne dikiş diktiklerini bana söyler misin?"

"Kendi yurdumun haricinde olup biten şeyleri ben ne bileyim?"

"Tecahülden gelme kadın... Verdiğin kızı kocam kendine metres yapmış..."

"Bana ne..."

"Nasıl bana ne!"

"Ben kızı hüsniniyetle verdim. Kocan sû-i niyet sahibi imiş... Buna ben ne yapabilirim?"

"Verdiğin kızı ne hizmet, ne fiil için yetiştirdiğini elbette bilirsin."

"Gönlünü etmeyi bilince genç bir kız her hizmete gelir..."

"Ha şöyle yola gel... Açık konuşalım..."

"Kapalı konuşuyorsam kabahat bende değildir..."

"Ya kimdedir?"

"Sizdedir..."

"Şimdi hafakandan gideceğim... Kocam azmış. Sen onun azmasına hizmet etmişsin... Ara yerde kabahatli ben oluyorum öyle mi?"

"Evet..."

"Bu garip iddianı ispat et..."

"Ederim lakin söyleyeceğim acı sözlere dayanabilir misin?"

"Sözlerin hakikatse dayanırım..."

"Pek boş bir kadına benzemiyorsun... Belki seninle de anlaşırız. Belki seni de üzüntüden kurtarmaya muvaffak olurum..."

"Kocamı bana iade suretiyle mi?"

"Hayır..."

"Başka türlü beni ıstıraptan kurtaramazsın..."

"Acı sözlerime tahammül etmeye verdiğin vaatte duruyor musun?"

"Duruyorum..."

"Öyleyse zavallı beynine bir ameliye yapacağım... Dişini sık..."

"Peki... Fakat tahammülümün derecesini suiistimale vardırma..."

"Kocam azmış diyordun. Niçin azıyor kocan? Sebebini riyasız, yalansız izah edebilir misin?"

"Ne bileyim ben..."

"Sen bilmiyorsan ben söyleyeyim. Bir koca, karısından bıkarsa azar..."

"Pek acı söylüyorsun..."

"Acı ama hakikat..."

"Yüreğime koskoca bir yara açtın..."

"Şimdi o yaranın üzerine tuz bastıracağım. Dayan... Onu 'kotorize' edelim... Teşennüçten kurtaralım. İltiyam için böyle lazımdır. Beni bir dost gibi dinle. Sözlerime inan..."

"Peki... Kocam benden bıkabilir."

"Niçin?"

"İşte bunu da bilmiyorum..."

"Daha evvel sen ondan bıkmadığın için..."

"Bu benim elimde mi? Her gün daha fazla seviyorum. Nasıl bıkabilirim? Hem kocadan bıkmak ve bu bıkkınlıkla onun tahtı izdivacında yaşamak bir saadet midir? Bana nasıl nasihatler veriyorsun?"

"Hanım, bütün hastalıkların baş ilacı perhizdir. Aşkta mağlup düşmemek için tavsiye olunacak mukavvi hamiyedir. Yani kocaya düşkünlük göstermemektir. Sen ise bu formülün aksine hareket ettin, değil mi?"

"Ben kocamın gözünün içine bakardım. Her kımıldanışından, nefes alışından meramını anlamaya uğraşırdım."

"Ah ah, zavallı akılsız kadın... İşte böylelikle kendinden bıktırdın."

"Ya ne yapaydım hanım? Ne yapaydım?"

"Bunun ilacı var..."

"Nedir?"

"İki aşk karşı karşıya çok yaşayamazlar... Bir zaman sonra ya önce biri veyahut ikisi birden ölür... İki aşktan biri ölüp öbürü kalınca tekmil ıstıraplar bu kalan tarafa yüklenir. Bu zavallı için artık hayat cehennem azabına döner. Bazı şâzzlar olabilir fakat tabiatın umumi kaidesi budur. Mademki ölen aşkın mezarı

önünde vefakâr bir kalple mecruh kalmak korkusu vardır. Bu tehlikeye karşı evvelden tedbir almak lazımdır."

"Ah ben çok bön kadınmışım... Bunları hiç bilmiyordum. Neler işitiyorum. Nasıl tedbir almalı hanım, nasıl tedbir?"

"Kendi aşkınızı zayıflatıp karşınızdakini semirtmeli..."

"Bunun reçetesi var mıdır?"

"Bir tek ilacı vardır..."

"Nedir?"

"Hıyanet..."

"Oh... Ben aksi itikatta idim. Bir koca, karısının hıyanetini duyunca ondan hemen soğur sanıyordum..."

"Bilakis hanım, bilakis... Siz beyinizin hıyanetini duyunca hemen ondan soğudunuz mu?"

"Hakkınız var... Bu felaketi duyunca ona daha ziyade ateşlendim."

"O halde hakikati kendi kalbinizden uzaklarda aramaya hacet var mı?"

Misafir hanımın saf havsalası bu şeytanî iğvayı birdenbire kavrayamadı. Yarım dakikalık bir düşünce geçirdikten sonra dalgın gözlerini bu iğfalkâr muhatabesine tevcihle:

"Benim gönlüm kocamda iken üzerine bir başkasını nasıl sevebilirim? Bu olsa olsa yapma, zoraki bir muhabbet olur... Hakiki bir sevgi olamaz ki..."

"Hanım güldürme beni... Hakiki sevgi nerede, kimin gönlünde var şimdi?"

"Hiç uzağa gitmeyiniz... İşte o burada, karşınızda, benim gönlümde var..."

"Muhabbetinizin halisiyetine bu kadar güveniyor musunuz?"

"Güveniyorum... Çünkü çok yıllardan beri o hiç bozulmadı. Arttı, eksilmedi..."

"Böyle olmasının sebebi var... Siz kendi hissiyâtınızı tahlil edemiyorsunuz... İzdivacınız müddetinden beri hiç karşınıza size ilanıaşk eden diğer bir erkek çıktı mı?"

"Ne yalan söyleyeyim çıkmadı. Ben de böyle bir şeye mahal verecek hercailiklerde bulunmadım. Böyle tehlikelerden daima kaçtım..."

"Herhangi bir kadın için böyle bir tehlike mukadder olunca ondan kaçılamaz hanımefendi... Hiçbir hususta kadere itikadım yoktur. Lakin güzel bir kadının mutlak iğfal olunmak mukadderliğiyle yaratıldığına imanım vardır. Hanım, siz zevciniz için bu ana kadar muhafaza etmiş olduğunuz bu sadakatinizi gönlünüzün vefakârlığına değil sizi iğvada şeytanın geç kalmış olmasına medyunsunuz..."

Söz böyle hasbıhal şekline dökülünce derdine bir ortak arayan Fahire Şeyda Hanım'ın muhatabesine olan büyük iğbiranı biraz kırılmıştı. Şimdi de onun ağzından duyduğu bu hüküm, bir güzel kadının mutlak iğfal olunmak mukadderliğiyle yaratıldığı hükmü, gönlünü ona adeta ısındırır gibi oldu. Demek ki kendisi, nasıl olup da bir kocanın meşruiyetiyle iktifa ettiğine şaşılacak kadar güzel bir kadındı. Bu söz maziye mi aitti yoksa halin de bunda bir hissesi var mıydı? Acaba Fahire Şeyda hâlâ bir erkeği teshir edecek bir hüsn ü ânda mı idi? Bu ihtimal bir parça yüreğine su serpti.

Yabancı bir erkekle sevişmek ve sonra kocasına "Bana ettiğin hıyanetin işte bir aynını da ben sana yapıyorum," demekte ne büyük bir teşeffi vardı. Oh... Bu düşüncelerle yüreği nasıl serinliyordu. Bu reçetenin daha şimdiden şifalı tesirini görmeye başlamıştı. Ragıp Şeyda Bey, onun bu sadakatsizliğini haber alınca kim bilir ne kadar telaşlara düşecek, onu bu sevdadan vazgeçirmek için önünde diz çökerek:

"Karıcığım ben ettim, sen etme..." diye ne kadar yalvaracak, diller dökecekti. Fakat bu tatlı tahayyüllerin tahakkuku kabil miydi? Fahire Hanım'ın aklı yine ihtimal ile muhal arasında sendeledi. Ve iniltiye benzer bir sesle sordu:

"Hanım, Allah göstermesin ya... Farzımuhal olarak söylüyorum, ben kocamdan bir suretle intikam almaya kalkmış olsam,

doğru söyleyiniz, artık beni seven olur mu? Çünkü üzüntü beni bitirdi. Ayna kendi kendimi tanıyamaz bir hale geldim."

"Hanımefendi, vakıa, üzüntüden biraz sararıp solmuşsunuz. Ama ne kadar buhranlara uğrasa güzel yine güzeldir. Melahatiniz bütün fırtınalara karşı koymuş... Sizi bir kendi elimle giyindireyim. Bir tuvalet yapayım. Kaybettim sandığınız güzelliğinizin derhal avdetine şaşıp kalacaksınız. Fakat bu üzüntüleri bırakmanız şartıyla... Sadakatsiz bir kocanın arkasından koşmak, ardı gelmez kıskançlık kavgalarıyla hem kendi kendinizi yiyip bitirmek hem onu canından bıktırmak... Bu ucu çıkar bir yol değildir. Vefasızı kendi haline bırakmalı. Nadim oluncaya kadar sürtsün dursun... Siz de beri tarafta bir gönül eğlencesiyle avunmalısınız..."

"Tesellileriniz hissiyâtımı okşamakla beraber bazı sözlerinizi yine tuhaf buluyorum..."

"Ne gibi?"

"Şimdi ben bana giydireceğiniz elbise, yapacağınız tuvaletle gönül pazarına âşık aramaya mı çıkacağım?"

"Yok... Ben böyle demedim..."

"Ya kısmetim açılsın diye niyet kuyusundan taş almaya mı gideceğim?"

"Affedersiniz. Çok tecrübesizsiniz hanımefendi."

"Ben tez canlı bir kadınım... Ne olacağını bana çabuk anlatır mısınız?"

Ulviye Melek karşısındaki saf kadının yüreğinde kopan fırtınayı anladı. Onu bir futbol topu gibi tekmeleri altında istediği tarafa fırlatabileceğini hissetti. Gayet mülayim bir sima ve tatlı sesle:

"Hanımefendi, sizi gönül pazarına çıkaracak değilim... Asaletiniz, iffetiniz buna manidir. Seven her kadın kısmetini pazarda bulmaz. Kaderin bu öyle bir cilvesidir ki o bazen kendi kendine gelir. İffetin demir kapısını zorlayarak kimseden müsaade almadan hemen habersizce içeri girer, yerleşir... Sonra cincile-

rin hiçbir efsunu, tıbbın hiçbir ilacı, insanların hiçbir topu tüfeği onu yerinden kımıldatamaz..."

"Anlamak istediğim bu değil. İşte yine tekrarlıyorum. Ben şimdiye kadar kocamdan başkasını sevmedim. Yine de seveceğime ihtimal vermiyorum. Ona hareketinden nedamet getirtmek için bir muvazaa yapmak istiyorum... Fakat bu en-kaisten[54] seveceğim erkeği nerede bulacağım?"

"Siz bir kere buna katiyen niyet ediniz. Hayallerinizde beliren aşk kahramanı çok sürmez, hakikat âleminde de karşınıza çıkar..."

"Nasıl? Nasıl? İşte bunu aklım bir türlü almıyor..."

"Pek acemisiniz hanımefendi... Kocanızın muhabbeti sizi büyülemiş, gözlerinizi perdelemiş, size dünyayı göstermemiş... Bu âna değin kim bilir ne kadar erkek gözü sizden ufak bir mukabele görmek ümidiyle ateşlerini yüzünüze saçmıştır da sizin bundan asla haberiniz olmamıştır. Etrafınıza şöyle bir alıcı gözüyle dikkat ediniz. Neler göreceksiniz neler... Fakat böyle şeylere biraz idman ister..."

"Ne gibi?"

"Mesela aşkın ağzından çıkan lisanı aldatıcı olabilir. Lakin kalbin gözden göze akıttığı ifadeye hiç hile sığamaz."

"İşte bu da bir ilim, bir sanat... Ben şimdiye kadar kimse ile böyle gözden göze konuşmadım. Kocamın beni mühimsemediği uzun zamanlarda belki ona ateşli nazarlarla bakmışımdır. Lakin ya ben anlatamadım ya onun anlamaya istidadı yok. Hiç aldırmadı."

"İşte siz de başkalarını böyle yapmışsınız. Size anlatmak isteyenler çok olmuş fakat siz fark edememişsiniz..."

"Hanım, siz pek çok biliyorsunuz. Aşk mektebinde mi okudunuz?"

"Hayır, hanımefendi... Aşkın hususi mektebi yoktur. Her yer onun dersanesidir."

---

54 An-kasdin demek istiyor. Bile bile anlamında.

"Şimdi ben beni sevecek erkeği gözlerinden nasıl anlayayım?"

"Hanım, göz, ruh lisanının tercümanıdır. Bir erkek seveceği kadının yüzüne baktığı vakit ya kızarır ya solar. Birdenbire benliği sendeler. İkinci, üçüncü, dördüncü daha ileri tesadüflerde göz göze geldikleri zaman erkeğin aşkı sanki hal-i müzaba gelir, kadının gözlerinden kalbine akmak ister. Böyle yeni doğan muhabbetin muhtazırâne bakışıyla ömrünüzde sinirleriniz hiç titremedi mi hanım?"

"Hiç... Ben kocamdan başka erkeğin yüzüne dikkatli bakmadım ki... Bakamam ki..."

"Erkek ateşini anlatmamak istiyorsa hemen gözlerini başka tarafa çevirir. Kaçar. Eğer ruhunu ruhuna gömmek istediği kadının gözlerinde ateşine ufak bir mukabele sezerse o zaman alev saçağa sarar..."

Zavallı Fahire Şeyda Hanım'ın yüreğinde sebebini pek vazıhan tahlil edemediği yeni bir heyecan vardı. O, kendinin bir maceranın kapısı önünde bulunduğunu biraz hissediyor gibiydi. Kocasından intikam almak için kendini bir talih oyununun cilvesine mi bırakacak; o, sokakların kalabalıkları içinde ruhuna sevda akıtacak baygın bakışlı erkekler mi arayacaktı?

5

Kokotlar müdiresi, sinirlerini yeni usul bir darbe ile zehirlediği Fahire Hanım'ı bir müddet avutmak için atölyeye aldı. Ona kumaş faturaları, biçki patronları, albümler gösteriyor; çaylar, pastalar, şekerlemeler ikram ediyordu. Bir aralık misafirini genç kızların ihtimamına bırakarak kendisi diğer odadaki telefona koştu, 2037 numarayı verdi. Muhavere açıldı:

"Alo... Neresi efendim?"

"Teshil-i Muamelât Şirketi..."

"Cevherizade Baha Bey'i arıyorum..."

"Kendisiyle konuşuyorsunuz efendim..."

"A Baha Bey siz misiniz? Ne güzel tesadüf..."

"Kiminle müşerref oluyorum efendim?"

"Müdire Ulviye Melek..."

"Mesut oldum... Emriniz?"

"Estağfurullah... Mühim bir iş..."

"Teşekkür ederim. Haylazlıktan esneyip duruyordum..."

"İstediğiniz kadar uzun sürecek ve pek olgun meyveler verecek bir iş..."

"Emrinize hazırım hanımefendi..."

"Hemen şimdi bize koşunuz. Bir dakika geçirmek büyük ziyâdır."

"Derhal bir oto... Son sürat... Beş dakika sonra huzurunuzdayım efendim..."

Telefon kapandı. Filvaki sayılı dakika hesabıyla Cevherizade, Kokotlar Mektebi müdiresinin önünde ispat-ı vücut etti. Gizlice bir odaya alındı. Henüz gençti. Sevimlice idi. Tebşir edilen işin kokusuyla çilli, kırmızı yüzünde sevinçler dalgalanıyordu.

Alelacele tuvaletine itina etmiş, galiba böyle günler için sakladığı yabanlıklarını giyinmişti. Meslekte kendinden daha üstün olduğuna şüphe etmediği müdirenin karşısında ala-komedyen, mübalağalı bir "Bonjur" yaptı.

Bu ifrat-ı ihtirama kadın da pohpohluca mukabele etmek isteyerek ince tebessümüyle:

"Baha Bey siz hakikaten *homme de génie*'siniz.[55]"

"Estağfurullah... Estağfurullah... Ben sizin yanınızda ve size nispeten hiçbir şey değilim."

"Bana mesleğinizden bahsettiğiniz zaman fiiliyâta girişmek için bu kadar yakın bir zamanda böyle bir lüzumla karşılaşacağımızı doğrusu hiç tahmin etmemiştim."

---

55 Dâhi. (Fr.)

"Efendim, gönül alışverişi en işlek bir sanattır. Her nevi piyasaya durgunluk gelebilir fakat şu dünya mihveri üzerinde döndükçe buna sekte ârız olmaz... Aşkın faaliyeti durursa âlem sekenesiz kalır..."

"Oh ne büyük tehlike... Çalışınız efendim, çalışınız. Dünya boş kalmasın..."

Gülüştüler. Kokotlar müdiresi devam etti:

"Baha Bey, size bir hanım takdim edeceğim fakat geçen senenin pilici değil..."

"A, kaç kuluçka?"

"Yumurtadan kesilmiş kart tavuk..."

"Eti serttir, hazmolmaz. Suyuna çorba tatsız olur..."

"Siz böylelerinin usul-i tabhını bilirsiniz..."

"Sanatım budur. Dişlerim keskin, midem kuvvetlidir. Ben ne kadar kartaloz inek etlerini kuzu güveci gibi yumuşattım."

"Bunda da muvaffakiyetinizi temenni ederim lakin bu seferki birkaç taşım kaynayışta gevşeyeceğe benzemez..."

"Ben böyle salamura lahmları pek körpe salatalarla iştah açarak yer ve hazmederim."

"Kocası, hanımın üzerine metres tutmuş... Kadın kıskançlıktan çıldırıyor. Mukabeleten o da genç bir 'aman'ın kolları arasına atılarak vefasızdan öç almak niyetinde..."

"Tamam bir trajedi mevzuu... Aşk ile şevk ile oynayacağım bir rol... Ben hanıma kocasını çabuk unuttururum."

"Aranızda çok yaş farkı olan kocakarıları muhabbetinize nasıl inandırırsınız?"

"A, bu pek kolaydır hanımefendi. Kendimi biraz ihtiyarlatıp maşukamı çok gençleştirmek saniasıyla..."

"Sözle bir insan ihtiyarlayıp gençleşebilir mi?"

"Dünya alışverişlerine bu kadar bigâne misiniz? Bu âlemde her dolap lafla döner... Kocakarılar benim kollarımın arasına atılmazdan evvel aynanın önünde çehrelerini tetkik ederek bu icazeti kendi kendilerine verirler... Ne kadar bil-riyaziye ispata

uğraşsanız dünyanın yuvarlak olduğuna inanmazlar... Fakat bir kere onlara gençsiniz, güzelsiniz denildi mi artık bunu tekrara hacet yoktur. Artık bütün tekniğinizle aksine inandırmaya çabalasanız da geçmiş ola... Bu kabil değildir."

"Kocakarılar paraca vergili değildirler, mümsik olurlar... O hususta ne yaparsınız?"

"Bu zannınız da yanlış... Kocakarılar mümsik olurlar fakat diğer hususlarda... 'Aman'larına gönülleriyle beraber cüzdanlarının ağızlarını da açarlar... Sevgililerini kuş sütüyle beslerler..."

Bu kocakarı psikoloğuna macerayı bu kadar anlattıktan sonra Ulviye Melek oda kapısını aralık ederek Fahire Şeyda Hanım'ı usulcacık ona gösterdi. Baha, sahte âşıklığıyla başına dertler açacağı kadını bu aralıktan bütün dikkatiyle süzdü.

Kapı önünden çekildiler. Müdire sordu:

"Nasıl?"

"Taama başlamazdan evvel bir düzine *aperatif* almak lazım..."

"Sonra karbonatlar, maden suları... Belki de mukayyiler..."

"Yok, yok... Benim bundan bayatlarına idmanım vardır."

"Tebrik ederim... Benim vazifem burada bitti. Sevdalanacağınız kadını size gösterdim. Lakin tercümeihaline, diğer hususâtına ve hatta nerede ikamet ettiklerine dair hiç malumatım yok... Şimdi buradan çıkınca kendinizi hiç sezdirmeksizin peşine düşüp her şeyi öğreneceksiniz. Fakat ona nerede ve ne suretle ilan-ı aşk edeceksiniz, bilmiyorum. Artık işin bundan ötesi zekâvetinize bağlı..."

6

Fahire Şeyda Hanım kafa göz yarmak için girdiği Ulviye Melek'in ticarethanesinden canciğer olarak çıktı. Saf ruhlar üzerinde şeytanî bir iğva kuvvetini haiz olan müdire, zavallı kadını pek

gafil avlamıştı. Nabzına göre şerbeti verdi. Adeta bir manyetizmacı kuvvetiyle hanıma zehirli telkinler yaptı. Kadın oradan yüreğinde yeni bir emel taşıyarak çıktı. Üzerine bir delikanlı severek o, kocasından intikam alacaktı. Yüreğini kemiren müthiş derdin ilacı bu idi. Fakat hastalığının bu Lokman'ını nerede bulacaktı? Tuhaf şey... Bu sual karşısında yine kendi yüreğinden kopan bir ses ona:

"Onu bulmak zannettiğin kadar zor bir keyfiyet değildir. Sen bir kere bu sevdaya niyet et... Etrafına bu arzu, bu imanla bakın... Çok sürmeyecek, onunla göz göze geleceksin..."

İşte bu garip telkinle yanından gelip geçenlerin yüzlerine dikkat ederek yürüyordu. Lakin genç ihtiyar kendine böyle bitik, baygın nazarlarla bakan hiçbir erkeğe tesadüf edemedi...

Cevherizade kendini sezdirmeden avını mesafelice takibe koyuldu. Hanım-hizmetçi Osmanbey köşesinden caddeye çıktılar. Bazen pek darlaşan piyade kaldırımı üzerinden ağır ağır yürüyorlardı.

Harbiye'de burun teşkil eden dükkânların önünde tramvay bekleyen kadın-erkek birkaç kişiye karıştılar. Baha hep alargada duruyordu. Nihayet aşağıdan tramvay geldi. Yarım kavis çevirerek durdu. Köşe kapmaca oynar gibi hep bekleyenlerde bir hücum... Herkes çevikliği nispetinde iyi bir yer kaparak yerleşti. Fahire Şeyda Hanım'la Neveda o kargaşalıkta birkaç koltuk yediler. Yıkılacak gibi sallana sendeleye güçlükle atladılar. Hanım bir yer bularak sıkıştı. Hizmetçi ayakta kaldı. Çarçabuk tramvay yükünü aldı.

Cevherizade kalabalığın arasında, o da arabaya sıçradı. Fakat içeriye girmedi. Sahanlıkta yüzünü onlara seçtirmeyecek bir vaziyette durdu. Biletçinin alçak tavana elini uzatarak yaptığı çançandan sonra araba hareket etti.

Acaba hanım-hizmetçi nereye çıkacaklardı? Cevherizade her ihtimale karşı tramvayın son mevkii olan Fatih'e bir bilet aldı. Şimdi içi insan dolu bu seyyar oda bazen bir öküz arabası gibi

gıcırtılı sesler çıkararak, bazen önündekileri savmak için bir hayvan homurtusuyla haykırarak çelik rayların üzerinden akıyordu.

Akşama doğru İstanbul'un mahşerî denmeye seza Beyoğlu'nun türlü çeşit kalabalığı, kaldırımları dolduran tuvaletli madamları, otomobil gürültüleri arasından tramvay yorulmuş gibi arada bir dinlenerek bazen hızlanıp bazen yavaşlayarak gidiyordu. Daha gece olmadan iki taraf mağazalarında küçük güneşler gibi yanan ampuller serptikleri musaffa nurlarla bütün camekânları rengârenk birer eşya meşherine çevirmişlerdi.

Araba, Altıncı Daire'nin önünden aşağıya bir kızak gibi kayarken kırk yaşından yukarı olan yolcular sokağın iki tarafında müteaccip bakışlarla bir şeyler arıyorlardı. Yüksek, ihtiyar servilerin gölgeleri altında uyuyan koca kavuklu mezar taşları... İstanbul Türklüğünün bu tarihî şahitlerinden hiçbiri yerinde yoktu... Bütün bu ahiret evleri yeni asrın kazma kürekleriyle süpürülmüşlerdi. Kim bilir nereye? Lazım gelmez miydi ki hep bu kemikler diğer bir mahalle nakledilerek gömülsün ve üzerlerine bir işaret dikilsin...

Biz öldükten sonra cesetlerimizin çabuk çürümeyen aksamı, ahlakımız tarafından aynı hürmetsizliğe uğrarsa? Bu düşünce belkemiklerimizin üzerinde bir ürperti yapmıyor mu? Kadavralar alelumum birer cife sayılacaklarsa mezarlıklara, o hesapsız mermer abidelere ne lüzum vardır? Ölüm herkes için siyyân bir hadise değil midir? İnsaniyeten hürmeti müstelzimse, bazılarının bundan istisnasına cevaz nereden çıkıyor? Böyle ölüyü diriyi mezada vermek âdeti kışlaları, meydanları satan İttihatçılar zamanında başladı. Bilmem ki onlara bu bedduayı kim etti? Kodamanlarından hemen hiçbirine Türkiye toprağına gömülmek kısmet olmadı. Bu hal en imansızları bile düşündürecek, vatanın manevi bir matrudiyetine benzemiyor mu?

Mezarlığın dümdüz edilmiş zemini üzerine şimdi "bar"lar kuruluyor. Ölümün hazin sükûnetini Çarliston'un neşeli "ritim"leri dolduruyor. Şehir dahilindeki mevcut ölüm tarlalarının

hüzünlerini böyle, hayatın neşatına terk etmeleri elbette diriler için kârlı bir şey sayılır.

Tramvay, Şişhane Yokuşu'nu indi. Köprüyü geçti. Sirkeci'nin kaynaşan siyah akşam kalabalığı içinden çağıra bağıra süzüldü. Salkımsöğüt Yokuşu'na saldırdı. Fakat bu kadar kısa bir mesafe içinde muhit birdenbire değişti. İnsanlar seyreldi. Binalar küçüldü. Sokaklar köyleşir gibi bir kasvet aldı. Artık ampullerin parıltıları altında bin bir eşya teşhir eden şık mağazalardan eser kalmadı. Divanyolu çıkıldı. Caddenin sağ tarafında demir parmaklıklı pencerelerden, cesetleri sanki taşlarda temessül etmiş ölüler, gelip geçenlere bakıyorlardı. Çemberlitaş geçildi. Hep ölüler... Yolun sağını bunlar zapt etmişlerdi. Parmaklıkların arkasında birbiri üzerine yığılmış gibi tozlu mezar izdihamı, yüksek çitlembik ağaçlarının koyu dallarından dökülen loşluklar altında mehip, sessiz uyuyorlardı.

Beyazıt'ta araba hafifledi. Vezneciler'de biraz hayat var gibiydi. Ampulleri yanan bazı dükkânlarda Beyoğlu'nun adi bir taklidi seçiliyordu. Şehzade Caddesi'nin sağ cihetinde İstanbul'un ölü sekenesi yine dirilere karışmaya başladı. Taşlarında celî yazılar okunan yüksek mezarlar sokağı seyreder vaz'lar alarak dizilmişlerdi. Beyoğlu'ndan kovulan muhterem ölüler sanki Türklüğün en kesif merkezî semtlerine hicretle ve artık yerlerinden bir daha tedirgin edilmeyeceklerinden emin, büyük bir huzur içinde dirilerin arasına yerleşmişlerdi.

Tramvayda yolcu seyrekleştikçe Cevherizade Baha, arka sahanlıkta yüzünü daima içeridekilerin makusu tarafına çevirerek köşeye büzülüyordu. Fatih'e varmazdan bir mevkif evvel tramvay durdu. Fahire Şeyda Hanım çok dalgın ve yorgun görünüyordu. Koltuğundan tutan hizmetçinin yardımıyla arabadan indi. Eyvahlar olsun ki hatiften kendine mev'ut âşıkını Şişli'den oraya kadar olan mesafe dahilinde henüz bulamamıştı. Bu taharri ile süzgün gözlerini melûl melûl dolaştırdı. Cevherizade tramvayın öbür sahanlığından bir kedi çevikliğiyle atladı. Araya

epeyce bir mesafe bıraktıktan sonra şikârını takibe başladı. Kadınlar, caddenin sağındaki ilk sokağa saptılar. Su kemerinin altından geçerek Atpazarı'na doğru yürüdüler. Sola döndüler. Az bir mesafeden sonra yangınlardan masun kalmış ve müteaddit tamir görmüş eski bir konağın kapısını çaldılar. Baha için artık matlup hasıl olmuştu. Fakat hemen oradan savuşuvermedi. Ortalık kararıyordu. Binanın etrafını, girmek istediği kümesi dolanan sansar gibi tetkike başladı. Kaç kapısı var? Hangi sokaklara açılıyor? İçerisi kalabalık mı? Ev halkı ne tarz hayatta yaşıyor?

Tetkikini yaptıktan sonra nazar-ı dikkati celp etmemek için o akşam çekildi. Fakat Fahire Hanım geceyi nasıl muhayyel bir âşığın kolları arasında teselli aramak kâbuslarıyla geçirdiyse Baha da bu mutasavver macerayı hakikatleştirmek için planlar tertibiyle uğraştı.

Bir muhabbetname yazarak mı ilan-ı aşk etmeliydi? Bu, sade ve çok amiyâne bir şey olacaktı. Bazen tesadüflerin gördüğü işi hiçbir kuvvet göremez. Lakin tesadüfü yaratmak... İşte bu mümkün olamayan bir şey... O kendi kendine habersizce vaki olur. Ve öyle de akıl almaz keyfî zikzakları vardır ki...

Cevherizade artık o semtlerde dolaşmayı iş güç edindi. Çok sürmedi. Tesadüfün lütfuna uğradı. Bir gün Fahire Şeyda Hanım'la siyah hizmetçisine Fatih Parkı'nda rast geldi. Park namı verilen tozlu, seyrek, cılız, bakımsız ağaçları neşesiz ve her tarafından sam yeli geçmiş gibi çiçekleri kavruk bu halk bahçesinin çarpık bir kanepesinde iki kadın oturuyorlardı. Hanım çok düşünceli görünüyordu. Artık bu fırsatı kaçırmamak lazımdı.

Cevherizade elinde yanmamış bir sigara ile onlara doğru yürüdü. Tamam önlerinde durarak aktörvârî bir boyun büküş ve hazin bir tebessümle:

"Hemşireciğim varsa bir kibrit lütfediniz..."

Bu sesin musikisi hanımın yüreğine işledi. O aradığı sevdanın ilk elektrik raşesine uğrar gibi bir hal geçirdi. Arap'tan kü-

çük çantayı aldı. Kendi eliyle çıkardığı kutuyu bu nâgeh-zuhur centilmene uzatarak:

"Buyurunuz efendim..." dedi.

Titreyen bu sesteki küçük heyecana dikkat eden Baha Bey yaktığı kibritin alevini sigarasına tutarken gözlerini hanıma doğru öyle muhtazırâne bir ezginlik ve baygınlıkla kaptırdı ki zavallı kadın nazardan nazara içtiği bu sihirli şarabın tesiriyle adeta baş dönmesine uğradı. Baha ihtiramla eğildi. Kutuyu iade ederken:

"Teşekkür ederim hemşireciğim..." tasgir edatını tekrarla güldü ve yine süzük bir nazardan sonra yürüdü.

Fahire Hanım daha ziyade bir süzgünlükle onun arkasından bakakaldı. Bu, kaç zamandır tutulduğu hayalâttan doğan bir hakikat miydi? Niçin kendisine "Hemşireciğim..." edat-ı tasgir ve temellüküyle hitap etmişti? Fahire Hanım hemşirelikten pek hoşlanmadı ama tabirde pek safiyâne bir hususiyet ve masumiyet vardı. "Hemşireciğim..." Fahire Hanım bu vasfa muhatap olacak kadar genç, çıtır pıtır bir hanımkızcağız mıydı? Nasıl olup da kendisi delikanlının gözüne böyle görünmüştü?

Bu muammanın dolambacı arasında zihni dönen Fahire Şeyda kendi kendinin yaşından şüphelenir gibi olarak merakını hal için Neveda'dan sordu:

"Kadın söyle... Bu delikanlı bana niçin 'Hemşireciğim' diye hitap etti? Benim halimi, yaşımı seçemedi mi?"

Neveda, hanımını o anda yeni görüyormuş gibi yüzüne dikkatle bakarak:

"A hamfendiciğim, ufak tefeksiniz de adeta küçükhanımlara benzersiniz. Uzaktan sizi görenler vallahi daha kızoğlankız sanırlar. Başınızdan nikâh geçtiği hiç belli bile değildir ki..."

Hanım, şimdi, Arap'ın bu teminatına inansın mı? Fakat niçin inanmasın? Öyle görünmese hizmetçinin böyle söylemesinde ne zoru olabilir? Bahusus kendinde böyle körpelik gösterişi olmasa hiç tanımadığı bir delikanlı o tatlı hitabıyla onu bu kadar küçültür müydü?

Hoşa giden şeylere çabuk inanılır. İnsanlığın büyük bir zaafi da buradadır. Hoşa gitmeyen hakikatlerin şahadetlerinden de o nispette ürküntü ile kaçılır.

Fahire Hanım o gün önünde sigara yakan delikanlının hayalini gönlünde konağa götürdü. Zavallı kadın ertesi günü hanımkızcağızlara yaraşır hoppa bir tuvaletle yine parka döndü. Aynı kanepenin üzerine oturdu. Ona yüreğinin derinliklerinden gelen bir ses:

"Bekle, o şimdi gelecek..." diyordu.

Bekledi. İçi içine sığmayan bir sabırsızlıkla bekledi. Lakin gelen olmadı... Bu kırmızı yüzlü, sevimli gencin sigarasını yakarken kaydırdığı o baygın bakış neydi? Elbette bunun bir manası vardı. Acaba hanım bu nazarın ifadesini yanlış mı anladı? Ona hemşire diye hitap etmişti. Fakat o bakışında hiç biraderlik hali yoktu.

Baha o gün kadına gözükmedi. Onu hep uzaktan yeşilliklerin arasından tarassut etti. O gün elindeki kibritle sigaradan evvel hanımın tutuşmaya müheyya çalı çırpıya benzeyen gönlüne ateş vermiş olduğunu anladı.

Hanım, delikanlıyı ateşlemek için elinde kibrit bekliyordu. İki gün sonra Baha gözüktü. Fakat bu defa sigara yakmak için hemşireciğinin yanına gitmeyerek ta karşısındaki kanepeye oturdu. Arada bir gözlerini o tarafa kaydırarak içini çeker gibi bir şeyler yapıyordu. Bu nazarların altında kadın gittikçe elektrikleniyordu. Bu delikanlının ne muammalı halleri vardı. Ne demek istiyordu acaba? Ne demek? Yoksa bu genç her kadına böyle süzgünlükler yapan bir meczup muydu?

O gözlerin cazibesi önünde Fahire Hanım kendini tutamaz bir hale geldi. Hemen kalkıp oraya gitmeye niyetlendi. Lakin bu aceleyi de pek muvafik bulmayarak yine sabretti.

Nihayet, Cevherizade bir münasebet düşürerek geldi. Hanımın oturduğu kanepenin bir ucuna sokuldu. Şundan bundan

biraz konuştular. Kadın, yüreğinden lisanına akseden heyecanı bir türlü men edemeyerek sesi titreye titreye konuşuyordu.

Bu park ahbaplığı üç dört gün sürdü. Muntazaman her gün orada buluşuyorlardı. Delikanlının bu muammalı hali hanımı bitiriyordu. Ne olursa olsun artık tahammül edemeyerek sordu:

"Beyefendi, affedersiniz... Gözlerinizde mahzunluğa benzer bir dalgınlık var. Bir şeye canınız mı sıkılıyor?"

Cevheri, biraz ezilip büzülerek gözlerinden muhatabesinin ruhuna yapma bir meftuniyet akıta akıta:

"Ah hanımefendiciğim, sormayınız halimi... İtirafıma şaşacaksınız... Zaten avare haldim. Sizi gördüm, bütün bütün perişan oldum."

Hanımın titrek dili şimdi anlaşılamayacak kadar dolaşarak:

"A, bu nasıl şey? Size bu kadar fena bir tesir mi yaptım?"

"Hayır, iki gözüm... Bilakis size tesadüfümden dolayı çok mesudum. Müsaade buyurursanız anlatayım."

"Meraktan öleceğim... Rica ederim, anlatınız."

"Zaten hayatımın feci hikâyesi kısadır. Dinleyiniz... Ben huriler kadar güzel bir kız seviyordum."

Bu itirafın karşısında hanımın boğazını birdenbire bir kıskançlık hafakanı tıkadı. Bu tek söz onun gönlünde kurduğu muazzam hayalât binasını temelinden devirivermişti. Baygınlığını geçirmeye uğraşarak bekledi. Cevheri devam etti:

"Birbirimizi mütekabil bir şiddetle seviyorduk. Nişanlandık lakin felek bu saadetimizi çok gördü... Bermurat olamadık... Zavallı Nahide (burada bir hıçkırık geçirerek) sizlere ömür..."

Cevherizade'yi çok meyus eden bu felaket, Fahire Hanım'ı sevindirdi. Ama neye yarar! Gönlü bir ölüde olan delikanlıya bu kederini unutturmak kabil olabilir mi?

Fahire Hanım şimdi yeis ile ümit arasında peltekleşen diliyle:

"Beyefendi, güzel nişanlınız ölmüşse bunda benim ne taksirâtım olabilir ki... Bana tesadüfü, perişanlığınızın artmasına bir sebep gibi gösteriyorsunuz..."

Baha Bey sızmaya yaklaşmış bir sarhoş gibi kendinden geçer haller göstererek:

"Ah meleğim! Sen masumsun. Tamamıyla masumsun... Hiç günahın yok... Bu olsa olsa feleğin yine aleyhimdeki bir kastı olabilir. Ah, efendiciğim sen merhum Nahide'ye benziyorsun... Ama ne kadar bilsen... Sanki o, hayatın bir ufkundan üful eder etmez öbür ufkundan karşıma sen doğdun."

Bu samimi bir ilan-ı aşktı. Fahire Hanım kendisinin merhum Nahide'ye benzemesindeki tesadüfe itiraza mahal görmedi. Lakin nâ-murat ölen zavallı kızcağız kırk beş elli yaşlarında mıydı? Bunu ne hanımefendi sorabildi ne de beyefendi bu vadiden söze yanaştı...

İhtiyar kadınla bu genç arasındaki muaşaka eflatunî bir şekilde başladı. Mukabil ateşlerle her şey itiraf olundu. Lakin faaliyet yoktu. Cevherizade çok toy ve sıkılgan görünüyordu. Maşukasına baygın ve bazen birdenbire feveranlı, ateşli gözlerle bakıyor fakat el uzatmaya cesaret edemez saflıklar yapıyordu.

Cevherizade bu aşka yuva olmak için Beyoğlu'nda bir apartman tuttu lakin kirayı ödemeye vüsati mütehammil olmadığını anlattı. Kadın sökülmeye başladı... Haftada bir iki gün orada birleşiyorlardı ama iş hep eflatunî, saf, temiz gidiyordu. Acaba Nahide dünyada bıraktığı sevgilisinin erkekliğini bağlayıp da mı ahirete gitmişti? Baha Bey bu pısırganlığına mazeret olmak üzere hep şöyle söylüyordu:

"Meleğim seni o kadar seviyorum, o kadar seviyorum ki yanına gelince fart-ı arzudan bütün sinirlerimin zembereği gevşiyor... Hiçbir harekete muktedir olamıyorum. Bir doktora danıştım. 'Büyük aşklarda heyecanın şiddetinden daima böyle âsâba felç ârız olur,' dedi."

Cevherizade sanatında övündüğü büyük idmanıyla beraber ayıklıkta bu işe pek muvaffak olamayacağını anladı. Bir gün sevgilisinin bezminde işret tepsisini kurdu. Bir düzine kadar çaktı. Hanımı gıdıklamaya ilk yanaştığı zaman onda tuhaf hallere şa-

hit oldu. Kadın uzun ahlar çekerek titreye titreye renkten renge giriyordu. Adeta bir kızoğlankız ürküntüleri...

Baha hayretle sordu:

"Ne oluyorsun güzelim?"

"Ah, kocam aklıma geldi..."

"Beni kocana tercihan kabul etmedin mi?"

"Ettim..."

"O halde?"

"Ömrümde ilk defa olarak yabancı bir erkeğin kolları arasında bulunuyorum..."

"Hâlâ ben senin gönlünde yabancı mıyım?"

"Değilsin Baha, değilsin... Vallahi değilsin..."

"Sözlerin, tavırların birbirini tutmuyor..."

"Mazur gör... Namuslu bir kadın iffetini kaybederken elbette müteessir olur..."

Namus kelimesinin o anda, ruhları mütefessih bu iki vücut arasında ne mevkii vardı? Oğlu yerinde bir delikanlıyla muaşakaya çanak tutan bu kadının kaç zamandır büyük bir iştiyakla beklediği neticede böyle iffetperver görünmesi Baha'yı kızdırdı. Bu nedameti ciddi miydi? Yoksa bir namus fanteziyesi miydi? Bu sevda komedyacısı, o geçkin, pörsük bedene değil onun kendine siper etmek istediği namusa bütün şiddetiyle hücum etti...

Kadının örselenmiş vücudu, kirli bir paçavra gibi bir köşeye serilmiş yatıyordu. Dişi günahkâr geçirdiği hıçkırıkların sadmeleriyle sarsılırken galip erkek sordu:

"Hanım, nedir bu matem? Bazen insan hazzından, sevincinden de ağlar... Bu da öyle mi?"

"Seviniyor muyum, yeriniyor muyum? Bilmiyorum. Deli gibi oldum."

"Bu ciddi bir nedamet mi?"

"Ah ne olduğunu tarif edemem ki..."

"Niçin ağlıyorsun canım?"

"Sukutuma..."

"Artık bunun tamiri kabil mi?"

"Değil... Bütün günahlarım kocamın boynuna... İffetim bu acı hayatımın yegâne tesellisiydi."

"Onu kaybettin..."

"Tamamıyla..."

"Şimdi ne yapacaksın? Artık ne ile teselli bulacaksın?"

Hanım, kaba toprağın içinde böceklerini dökmek için yan üstü eşinen tavuk gibi çalkandığı yerden birdenbire fırladı. Gözlerinde yanan yeni bir arzu ile delikanlının boynuna sarılarak:

"Ne ile mi teselli bulacağım! Seninle Bahacığım, seninle... Artık oldu olacak. Ha bir günah ha bin günah..."

7

Kırkından sonra kızan gönüllerin ateşi teneşirde sönermiş, sözünün en sadık hükmü Ragıp Şeyda Bey'le zevcesinde, bu karıkocada göründü. Gencin gençle sevişmesi tabii bir haldir. Fakat ihtiyarın gençle muaşakası feci bir muvazenesizliktir. İhtiyar her lahza uğradığı ağır istiskallerin acılığına rağmen o körpe vücuttan aldığı hazzı bütün dünya saadetlerine tercih eder. O güne kadar toz kondurmadığı izzetinefsini çiğnetir. O en nazik damarından çiğnenmek bile belki onun için bir zevktir.

Genç metres Nevvare, Ragıp Şeyda'nın başına akla sığmaz bir masraf, israf kapısı açmıştı. Bu adam İttihatçıların hatırı sayılanlarından bir mesleksizdi. Müsait zamanlarda vurabildiği kadar vurmuştu. Hep bu vurgunları vatanperverlik teranesine uydurarak yapmakta mahareti vardı. Siyaseti, dini, imanı para idi. Hiçbir hükümetin şeklinde onun alakası yoktu. Kuvvet, nüfuz hangi idareye geçerse derhal onun meşrebine boyanır, en yaygaracı bir parti adamı olarak ortaya fırladı. Mazilerinde silin-

mez lekeleri bulunan böyle en fena şöhretlerle maruf kurtların en yeni hükümet teşekküllerine nasıl sokulabildikleri şayan-ı hayrettir.

Onun şimdi Galata'da bir idarehanesi vardı. Birkaç Avrupalı ile gizlice şirket akdetmişti. Etrafa parmak yalanarak iş becermeye uğraşıyor fakat uzun kesat devirleri geçirdiği de oluyordu. Onu çok sarsan metresinin israfına tahammül edemez bir hale geldi. Birkaç defa terk etmeye niyetlendi. Fakat yaptığı tecrübelerde çok hâsir ve mağlup kaldı. Mümkün değil ondan ayrılamayacaktı. Bu iptila mühlik bir tırtıl gibi her gün dünkünden daha ziyade onun bütün varlığını sarıyor, damarlarını kurutuyor, iradesini felce uğratıyordu.

Bu münasebetin temadisiyle erkeğin ateşi büyüdükçe genç kadının mukabeleten usancı artıyor, artık yüreğinin sıkıntısını muhakkir kelimelerle ortaya saçmakta pek beis görmüyordu.

Ragıp Şeyda Bey, avutmak için metresini devriâlem seyahatine çıkarıyor, birinci sınıf yolculuk yapıyorlar, en lüks otellerde, en pahalı eğlence âlemlerinde yaşıyorlardı.

Son zamanlarda bey'in ıstırabı tahammül-fersa bir devreye girdi. Kadından şüphelenmeye başladı. Bu genç, sinirli, densiz mahluk, hiç memnun olamadığı yaşlı aman'ının der-aguşlarıyla iktifa etmeyerek kendi ateşli gönlüne tekabül edecek feveranda delikanlılar arıyor ve bu arzusunu bazen cüretkâr acılıklarla itirafa kadar varıyordu.

Nevvare'nin bu sözleri kuru bir itiraftan ibaret miydi? Yoksa genç kadın söylemekten çekinmediği bu arzusunun fiiliyâtına geçmiş miydi? Bu kadar fedakârlıklarla beslediği bu nefis vücudu haberli habersiz diğer bedavacı ortaklarla paylaşmak tahammül olunur felaket değildi.

Ragıp Şeyda Bey'in yüreği bu şüphe ile kavrulurken bir gün Tophane Caddesi'nin kalabalığı arasından homurdanarak kendine yol açan bir otomobilin içinde erkek dişi genç bir çift gördü. Kadını Nevvare'ye benzetti. Delikanlıyı pek seçemedi.

Sokağın ortasında yıldırımlanmışa dönerek şaşırdı kaldı. Hemen bir otomobile atlayıp takibe koşmak istedi. Nevvare'yi bu genç aman'ıyla yakalarsa ne olacaktı? Onun densizliğini, cüretkârlığını biliyordu. Belki rakibinin karşısında ağır hakaretlere uğrayacak, metresi gizli yaptığı bu sadakatsizliğini artık aleniyete vuracak ve bütün bu bedahetlere rağmen ihtimal yine bu şımarık kadını terk edemeyerek macerayı büsbütün sarpa sardırmış olacaktı.

Birkaç gün geçti. Kıskançlığın bu müthiş azabına sessizce takat getirmek de mümkün olamıyordu. Tahammülü gayeyi buldu. Ragıp Şeyda Bey ıstırabın törpüsü altında her gün biraz daha erimekte iken imzasız bir mektup aldı. Şu satırları okudu:

Zevceniz hanımefendi hayli müddetten beri genç bir 'aman' ile yaşıyor. Bir sır halinde değil, hemen aleni bir aşk hayatı sürüyorlar. Duymayan, bilmeyen, görmeyen veyahut ki görmek, bilmek istemeyen bir siz varsınız. Bunu da böyle farz etmek ne kadar feci... Bir zevç sıfatıyla herkesten ziyade alakadar olmanız lazım gelen bu maceradan haberiniz yok mu? Buna ihtimal vermiyoruz. Eğer her şeyi biliyorsanız biz, vakanın bütün şahitleri bu tahammülünüze çok fena sinirleniyoruz. Namus babında kayıtsızlığı icap ettiren asrî kocalığa bir numune göstermek istiyorsanız böyle bir sû-i misale kahraman olmaktan nasıl bir iftihar duyduğunuzu anlamıyoruz. İhtiyar zevceniz hakkında bî-his olsanız bile haysiyetinizi kıskanmak lazım gelmez miydi?

Refakatinden yorulmuş olduğunuz refikanız hanım, sizden gördüğü her hainliğe tab'an genç bir aguşta gönlüne teselli arıyor. Fakat kollarının arasına atıldığı delikanlı zamanın meşhur sevda madrabazlarından biridir. Fahire Hanım'ın peltelenmiş yanaklarına kondurduğu buselerin beherine şöhrette Lokman'a yaklaşmış tabiplerin vizitelerinden yüksek ücret alıyor...

Vahameti sizi şaşırtan bugünkü malî vaziyetinizde munis bir hırsızın eliyle zevcenizin kasası tamtakır edildiğinden de haber-

dar değil misiniz? Bu ihbarımı ister bir dostluk sayınız, ister bir düşmanlık... Ben elimi vicdanımın üzerine bastırarak insanî bir vazife ifa ettiğimden eminim...

Zevcenizin genç âşığıyla buluştuğu mahal, Tophane'de Marangoz Sokağı'nda Diyamandi Apartmanı'nda 18 numaradır. Telaki günleri haftada iki defa, pazartesi, perşembe saat on beşten geç vakte kadar...

Hürmetlerimin kabulünü rica ederim efendim...

İmza
Benî âdem

Bu mektup, Ragıp Şeyda Bey'in kalp yarası üzerine tuz biber gibi geldi. İçinin sıkıntısı arttı. O, şehevî bir endişe ile karısını hiçbir nazardan kıskanmazdı. Çünkü bu bir delilik olurdu... Zevcesi o mevsimi tamamıyla geçirmişti. Eğer Nevvare aleyhinde böyle bir ihbarname almış olaydı evvelden bu hakikati sezmiş olmakla beraber ıstırabı taşardı. Karısını kıskanmak imkânı kalmamıştı ama onun şu aralık ailede ihdas ettiği bu vaziyet çok nahoştu... Kendisi bir taraftan genç metresinin israflarıyla mahvolurken öbür yandan zevcesinin bir delikanlıya soyulması biraz uzak tahmin ettiği iflası yaklaştırıyordu.

Karısı, genç oynaşının her bir busesine Lokman ücreti veriyormuş... O, buruşuk surat bundan aşağı para ile de öpülmez. Fakat ne midesiz delikanlı... Para için dudaklarıyla böyle istikrah-âver bir temasa katlanıyor.

Ragıp Şeyda Bey, bu düşünce önünde bütün vücuduyla elim bir sarsıntı geçirdi. Metresi de kendine buselerini böyle pahalıya satmıyor muydu? İkisinin arasında da uçuruma benzer bir yaş farkı yok muydu? Eğer aşkındaki bu muvazenesizlikten mutlak bir istikrah doğarsa kendi dudağı Nevvare'nin turfanda cildinde gezinirken kızcağız aynı tiksinti ile rahatsız olmuyor muydu?

Kendisi ihtiyar zevcesine karşı sönmüş yüreğine kanı kaynar genç bir vücuttan ateş ararken aynı ihtiyaçla azan bu kadına ne

demeye hakkı olabilirdi? Nefsimize muzır olan diğerlerinin haklarını pek kolay teslim edemeyiz. Lafzen teslim etsek de fiilen bu hakkın icabını yerine getiremeyiz.

Bu sadakatsiz koca, karısının aynı fiiline karşı şimdi ne tedbir alsın! Mektupta ihbar edilen Marangoz Sokağı'ndaki 18 numaraya gitsin, tamam gününde, saatinde karısını delikanlı âşığıyla tutsun... Netice ne olacak? Kadını bu sevdadan vazgeçirmeye uğraşmakla ne kazanacak? Sonra kadın da onu aynı zevciyet sadakatine davete kalkacak, iş falso olacak... Bu fenalığa tahammül etsin... Gizli kalması şartıyla bu hale belki tahammül edilebilir. Lakin vaka âleme bir parmak bal olmuş... Karısıyla kendisini adeta bir rezalet sahnesi üzerinde görüyordu. Evet, ikisi karşı karşıya ta'yipkâr gözler önünde mevsimsiz sevdalarının çok gülünç komedyasını oynuyorlardı.

Ragıp Şeyda Bey, hem zevcesine hem metresine aldanıyordu. Bu sadakatsiz koca, bu şaşkın, taşkın âşık ne yapacağını birkaç gün düşündü. Zihni o kadar karışıktı ki infialâtına kapılarak gayrişuurî bir harekette bulunup da kendini daha feci, daha komik bir vaziyete düşürmekten korktu.

Böyle müşkül ahvalde ne yapacağını şaşıran insan, sıkıntı içinde debelenir durur. Lakin vakanın cereyanı durmaz. Bu akıntıda sürüklenen kazaya teslim-i nefs ile olacağı bekler. Ragıp Şeyda Bey de hemen bu halde gibiydi. Bir müddet, vukuâtın kendi kendine bir netice almasına intizaren sabretti. Yavaş yavaş zevcesinin bir delikanlıyla olan sevda rezaletini unutur gibi oldu. Artık hep metresiyle meşgul oluyordu.

Bir an geldi ki genç rakibini, amansız bir yerde yakasından kavrayarak tehdit etmek galeyanına düştü. Delikanlı âşığıyla metresinin arasında ne oluyor, ne bitiyor bütün bunlara bigâne kalmamak lazımdı. Tahkikata girişmek için apartmanın kapıcısını elde etmeyi düşündü. Ufak ufak bahşişlerle onun gönlünü kazanmaya başladı.

Nihayet bir gün, kendi gaybubeti esnasında apartmanda metresinin nasıl vakit geçirmekte olduğunu sordu. Kadın, acayip tebessümlü bir bakışla beyin yüzünü süzdükten sonra:

"Vallahi beyefendi, çoktandır ben size acıyorum ama söylemeye bir türlü cesaret edemiyorum..."

Ragıp Şeyda, kalbinde bir damarın birdenbire boşanmış bir zemberek gibi oynadığını duydu. Fakat renk vermemeye uğraşarak:

"Bana neye acıyordun?"

"Bu genç kadına aldandığınıza..."

"Ne yapıyor?"

"Hiç boş oturmaz..."

"Ne ile meşgul canım?"

"Zevkiyle..."

"Ne gibi zevk?"

"O yaşta hoppaların müptela oldukları zevk..."

"Ne biliyorsan anlat..."

"Çok şey bilmiyorum..."

"Çok şey bilmeden onu nasıl itham ediyorsun?"

"Az biliyorum fakat sağlam biliyorum..."

"Sağlam, çürük... Söyle..."

"Siz onu çok seviyorsunuz. O da aynı şiddetle başkasına yanıyor..."

"Yanıyor?"

"Cayır cayır..."

"Kimdir bu?"

"İsmini bilmem..."

"Suratını?"

"Az tanırım..."

"İsmini bilmediğin, suratını az tanıdığın biri hakkında böyle kuvvetli bir hüküm nasıl verebiliyorsun?"

"İsmi Ahmet olmuş, Mehmet olmuş... Bunun bana lüzumu yok... Ben göreceğimi görüyorum..."

"Hem çok şey bilmiyorum diyorsun hem göreceğimi görüyorum diyorsun..."

"Beyefendi, sevgilisinin geleceği saatlerde sizin hanımın merdivenlerden aşağı bir uçuşu, sokaklarda bir koşuşu, köşe başını dönünce orada bekleyen otomobile bir atlayışı... Sonra arabanın içindeki delikanlının kucağına bir düşüşü vardır ki... Lazım hükmü çıkarmak için bu kadarını görmek kâfi değil midir?"

"Otomobil ile nereye gidiyorlar?"

"Bilmem..."

"Bunu merak etmedin mi?"

"Ettim ama diğer bir otomobile atlayarak arkalarından koşmak için evvelen param yok... Saniyen buradaki vazifemi bırakamam..."

"Delikanlıyı apartmana alıyor mu?"

"Alıyor ama pek ustalıkla..."

"Nasıl?"

"Altıncı katta Braaum isminde bir Alman aile oturuyor. Sizin delikanlı oraya gelen bir sürü misafirin arasına katışır, içeri girer... Almanların yanında biraz oturduktan sonra sizin apartmana geçer..."

"Çok kalır mı?"

Kapıcı kadın, elini yelpaze gibi sallayarak:

"Saatlerle..."

Ragıp Şeyda Bey, aldığı bu haberlerin elemiyle yüzünü buruşturarak bir müddet düşündü. Kapıcı kadının malumatı bundan mı ibaretti? Yoksa bildiklerini ileride azar azar ve daha pahalıya satmak için saklıyor muydu? Binaenaleyh sordu:

"Hep bildiklerin bu kadar mı?"

"Şimdilik bu kadar..."

Bey, kadının eline birkaç papel sıkıştırdı. Bu 'şimdilik' tabirinden, işin arkası geleceğini anladı... Bey ayrılacağı esnada kadın aldığı paraların şükrânesi olmak üzere:

"Unuttum... Bir şey daha var..."

"Nedir?"

"Geçenlerde bir gece delikanlı apartmanda iken siz üzerine geldiniz. Ben bir patırtı çıkmasından adeta korktumdu. Fakat genç kadın işi nasıl idare etti bilmiyorum... On dakika sürmeden ve size sezdirmeden âşığını savdı. Çocuk her zamanki gibi şapkasını ta burnunun üzerine indirmişti. Yüzünü gizleyerek buradan rüzgâr hızıyla esti gitti..."

Bu tahkikatından sonra Ragıp Şeyda Bey büyük bir cebr-i nefsle metresine hiçbir şey belli etmemeye uğraştı. Birkaç gün geçti. Yine kapıcı kadına uğradı:

"Ne var ne yok?"

"Fazla bir şey yok... Hep öyle..."

"Hanım, ben senden mühim bir iş isteyeceğim..."

"Emrediniz..."

"Benimki otomobile atladıktan sonra delikanlı ile beraber nereye gidiyorlar?"

"Vallahi bilmem beyefendi..."

"Bunu bilmeye uğraşmanız kabil değil midir?"

"Kabildir. Fakat buradaki vazifemi gördürmek için yerime bir gündelikçi koymalıyım... Sonra elimin altında bir otomobil olmalı ki arkalarından koşabileyim..."

"Bu dediklerinizin temini zor bir şey değil..."

Ragıp Şeyda Bey, kapıcı kadına o gün yine bir avuç para sıkıştırdı. Birkaç gün sonra uğradı. Tahkikatın henüz itmam edilemediğini öğrendi. Her günün mürüruyla artan işkenceler içinde bir müddet daha bekledi. Nihayet kadın başardığı işin muvaffakiyetiyle gülerek ona şu haberi verdi:

"Beyefendi, muvaffak oldum ama akla karayı seçtim... Bunların girip çıkmadıkları yer yok... Lakin çok şükür merkezlerini öğrendim..."

"Neresi?"

"Tophane'de Marangoz Sokağı'nda 18 numara..."

Bu sokak ismi ve bu numara karşısında Ragıp Şeyda Bey'in ağzından bir "Yaaa!" istigrabı fırlayarak gözleri parladı. Kadın devam etti:

"Daha esrar çok... Fakat hepsinin tahkikine zaman ister, para ister... Delikanlı o apartmanda bekâr olarak oturmuyormuş. Bu gence tutkun yaşlı bir kadın varmış... Bütün masrafları bu zavallı çekiyormuş... Rabbim, ihtiyarlıkta kimseyi azdırıp da âleme maskara etmesin... Bu geçkin hanım da kocalı imiş. Elbette bu da yaşlı bir erkek olacak... O da başka tarafta genç bir metresle gönül eğlendiriyormuş. Ah beyefendi, dünyanın halini görüyor musunuz? Bu ne azgınlıktır. Yüz binlerce fakir fukara bir lokma ekmeğin peşinde... Bol bolamat varlığı olanlar bilmem nelerinin havasında... Bu delikanlı, ihtiyar metresini aldatıyor. O boynuzlu kocanın da genç metresine aldandığına hiç şüphe etmem... İhtiyarlar rezalette böyle gençleri geçtikten sonra bu dünya nasıl düzelir?"

Kapıcı kadın bütün esrara tamamıyla vukuf peyda etmiş olduktan sonra mı böyle söylüyordu? Yoksa bilmeye bilmeye mi baltayı taşa vuruyordu? Öyle de olsa böyle de olsa hakikat yine hep o hakikatti.

Çok tuhaflaşan maceranın helezonu içinde beyefendinin zihni dolaşmaya başladı. Bu 18 numarada karısı aman'ına, kendisi metresine aldanıyor ve sonra bu tutkuncu sadakatsizler için karıkoca da birbirlerini aldatıyorlardı. İkisi de bu cezaya müstahak idiler. Fakat bundan mütenebbih olabilecekler miydi? Hayır, hayır... Bu ihanetle onların hainlere olan sevdaları bütün bütün artıyordu.

Bu katmerli komedya uzun müddet devam edemezdi. Ragıp Şeyda Bey tahkikatını ilerletti. Felakette kendisiyle karısını aynı vaziyette buldu. İkisi de aynı gülünç aynı müellim surette aldatılarak soyuluyorlardı. Kendisi apartmanda iken Nevvare içeride zamparasını saklamaya nasıl muvaffak oluyorsa zevcesinin sevgilisi de maşukasını, ihtiyar metresinin bulunduğu dairede öylece gizleyebiliyordu.

Zevcesinin Diyamandi Apartmanı'nda 18 numaraya gittiği günler, saatler malum. Pazartesi, perşembe... Saat on beşten geç vakte kadar... Bunların üçünü bir arada yakalamak epeyce heyecanlı bir şey olacak... Aldanır görünerek sükût ettikçe genç kızla hempası delikanlının cüretleri artıyor. Pirincin taşını ayıklamak lazım... Bu çapkını tehditle def ederek şerrinden karısını ve metresini kurtarmak kabil...

Ragıp Şeyda Bey bu suretle harekete karar verdi.

8

Fahire Şeyda Hanım'ın hali kocasının macerasından daha acıklıydı. Elinde, avucunda olanı hep hayırsız dostuna yedirmiş; fakat onu doyurmaya muvaffak olamamış... Şimdi sıra sandığına, dolabına gelmişti. Yüzük, küpe, pırlanta iğne, broş, bilezik... Bütün mücevher takımlarının mahfazaları boşalmış, kıymetli kürkler, şallar hep mezata verilmiş; tamtakır soyulan zavallı kadında gönlünün dolgun ateşinden başka hemen bir şey kalmamıştı.

Suyu seli çekilmiş bu ihtiyar kadının mal ü menalcede kuruduğunu gören tutkuncu çapkın, artık istignaya, kendini dirhem dirhem satmaya başlamış, telaki için muayyen gün ve saatlerde apartmanında bulunmaz, aranılan yerlerde görülmez olmuştu.

Biçare kadın, bu aşk dolandırıcısını ara sıra ele geçirebilmek için malının son kırıntılarını gönlünün külhanına atarak yakıyor ve yanıyordu.

Cevherizade'nin genç, güzel bir kadınla kendini aldattığını Fahire Hanım da evvela sezmiş, sonra duymuş ve daha sonra ince tahkikatla her şeyi öğrenmiş ve apartmanda ikisini beraber yakalamak için o da pusu kurmuştu.

Bir perşembe günü öğleden üç saat sonra Ragıp Şeyda Bey, Marangoz Sokağı'ndaki binayı tarassuda başladı. Çok sürmedi. Zevcesinin köşe başında bir otomobilden indiğini gördü. Kadın

yalnız başına idi. Ne kadar halsiz, solgun ve bitikti. Ara sıra yıkılacak gibi sendelemeler geçiriyor, duvarlara tutunmadan yürüyemiyordu. Diyamandi Apartmanı'ndan içeri girdi. Birkaç dakika sonra da Ragıp Şeyda Bey zevcesini takip etti.

Bir dolap kadar küçücük odasında oturan ihtiyar Rum kapıcıdan sordu:

"Cevherizade Baha Bey..."

"Üçüncü kat, 18 numara..."

"Mersi..."

"Bir şey değil..."

Ragıp Şeyda Bey, duyduğu kesikliği her katın sahanlığında dinlendirerek heyecanını teskine uğraşa uğraşa taş merdivenlerden çıkıyordu. Nihayet üçüncü katı buldu. 18 numaranın önünde karısını gördü. Henüz apartmana girmemiş, kapının açılmasını bekliyordu.

Kocası, karısını gördüğü anda karısı kocasıyla göz göze geldi. Zevce, bu takipten çıkardığı ilk mana ile sinirlenerek baygın baygın haykırdı:

"Arkamdan ne geliyorsun? Beni takibe ne hakkın var?"

"Kocan değil miyim?"

"Çoktan beridir değilsin..."

"Müsterih ol Fahire, ben seni takip etmiyorum..."

"Ya burada işin ne?"

"İçeride bir başkasını arıyorum..."

"Bir başkası... Bu kim?"

"O da senin üzerine vazife değil..."

"Beyefendi, biz lafzen karıkocayız artık, fiilen değiliz..."

"Peki, kabul ettik..."

"Kaç zamandır bütün malınla, canınla elin fahişeleriyle meşgulsün..."

"Bu hakikati de inkâr etmiyorum..."

"Bu apartmanın içinde benim sevdiğim delikanlıdan başka kimse yoktur. Burası ikimizin aşkına mahsus bir yuvadır. Metre-

sinle bulunduğunuz yere gelip sizi basmak kanunen benim hakkımdır. Fakat ben buna tenezzül etmedim. Allah safa-yı hatır versin. Git, gönlünün melikesiyle yaşa... Beni de sevgilimle rahat bırak..."

"Hâlâ anlamıyorsun Fahire... Benim seninle ve sevgilinle bir zorum yok... Şu kapının önünde karıkoca karşı karşıya bizim ikimizin de mevkiimiz gayet naziktir. Hakikati sen de biliyorsun fakat niçin böyle manasız nağmeler yapıyorsun? Sevgilin delikanlı içeride yalnız değildir."

"Kiminle beraberdir?"

"Genç, güzel bir kadınla..."

"Mademki hakikate benim kadar sen de vâkıfsın, Ragıp, açık konuşalım... Bu genç kadın kimdir?"

"..."

"Susma... Söyle... Senin metresin..."

"Evet..."

"Bu iki genç bizi soyarak sevişiyorlar..."

"Buna da evet... Fakat delikanlının içeride yalnız olmadığını biliyordun da niçin aksini iddia ediyordun?"

"Seni buradan savabilmek için..."

"Ben buradan nasıl savulurum?"

"Metresinin içeride bulunduğundan belki haberin yoktur. Buraya gelişin belki sırf beni Baha ile yakalamak içindir. Mademki sen de benim gibi her şeyi biliyorsun şimdi ona göre konuşalım. Ben seni metresinle yaşamakta rahat bıraktıktan sonra benim de senden aynı müsaadeyi talebe hakkım olmaz mı? Bu hususta uzlaşabilirsek elbette buradan çekilip gidersin değil mi?"

"Benim buradan çekilip gitmemden sen ne kazanacaksın?"

"Çok şey..."

"Nedir o şeyler?"

"Ben buraya her şeyi yakıp yıkarak Baha'dan ayrılmaya gelmedim. Ne kadar olsa kocamsın, gücenme... Ben hayatın lezze-

tini bu delikanlıyla yaşamaya başladıktan sonra tattım. Üzerime bir genç kadın sevdi. Olabilir. Beni de büsbütün boşlamasın, ben bu acıya katlanırım. Baha'dan bütün bütün ayrılmak... Aman yarabbi, işte buna tahammül edemeyeceğim. Dünya gözüme zindan olacak... Belki senin yanında silah vardır. Erkeksin. Kanının galeyanıyla belki elinden bir kaza çıkarırsın. Ragıp, sana itidal, akıl ve basiret tavsiye ederim. Bu saadetimizi elden kaçırmayalım..."

"Ah karıcığım, bu delikanlının koynunda ne kadar feylesoflaşmışsın..."

"Aşk, adamı her mürebbiden ziyade terbiye ediyor."

"Merak etme... Tamamıyla ben de senin fikrindeyim. Buraya yakıp yıkmak, vurup öldürmek kastıyla gelmedim."

"Bu iki genç, kendilerine bizim gibi düşkünleri çok bulurlar ama biz onlar gibilerini bir daha ele geçiremeyiz... Ah nasıl anlatayım Ragıp, Baha'ya o kadar düşkünüm, o kadar düşkünüm ki..."

"Ben de Nevvare için sönmez bir volkan gibiyim... Fakat içeridekilerin hilkatlerini de olduğu gibi muhakeme etmek lazımdır. Onlara pek de yumuşak bulunmaya gelmez. Hem paramızı yerler hem bizi hiçe sayarlar. Onlara biraz görünmeliyiz... Aldanmadığımızı anlatarak dizginlerini çekmeliyiz..."

"Buna iyi dikkat et Ragıp... Baha'ya biraz sitem edeceğim ama ondan büsbütün ayrılmak niyetinde değilim..."

"Anladım... Anladım... Yetişir..."

"Şimdiden heyecan beni boğuyor. İçeride bir fenalık gelip de bayılırsam beni onların ellerine bırakıp da savuşma..."

Ragıp Şeyda Bey zile dokundu. Çok sürmeden kapı açıldı. Önlerine Cevherzade çıktı. Delikanlı saçlar alan talan, gözler mahmur, çehre yorgun, vaktin gecikmiş olmasına rağmen pijamayla sabahlık halinde idi. Ragıp Şeyda Bey'le yüz yüze gelince onu derhal tanıdı. Çok defa fotoğraflarını görmüş, sokak tesadüflerinde kendini tanıtmadan onu tanımıştı.

Yalnız zevcenin geleceği bir saatte zevcin de beraber bulunmasına iyi bir mana vermemekle beraber bu garip ziyaretten hiç telaş eseri de göstermedi. Onları alelade bir misafir gibi küçük salona kabul etti. Ve gülerek:

"Ortalığın dağınıklığından dolayı kusura bakmayınız. Bekâr evidir. Yabancı değilsiniz..." itizarını savurdu.

Bu sade kabulün samimiyetinde derin bir istihza örtülüydü. Ragıp Şeyda Bey bu zeklenişe mukabele olarak:

"Şüphe yok... Şüphe yok... Hane sizin değil bizimdir," dedi. Çapkın sevda madrabazı, kocasının önünde ihtiyar metresine gülerek:

"Hanımefendi, beyefendiyle birlikte geleceğinizi haber vermiş olaydınız hazırlıklı bulunurduk. İkramda kusurumuz olmazdı."

Vücudu vakit vakit spazmlar geçiren kadın hiçbir cevaba kadir olamadı.

Ragıp Şeyda Bey:

"Yalnız değilsiniz zannederim."

Baha:

"Nevvare Hanım burada... Biraz dekolte, yatak halinde de... Giyiniyor, şimdi gelecek..."

Bu darbe karıyı da kocayı da yıldırımladı. Ragıp Bey itidalini muhafaza edemeyeceğini anladı. Yüz buruşturmadan bu zehirleri yutmak, beynini hacamatlayan bu sözlerin aksülamelinden sinirlerini kurtarmak mümkün olamayacaktı.

Nevvare, adımlarının üzerinde vücudunu tarta tarta bir rehavetle, geçirdiği yatak yorgunluğunun mestâneliği gözlerinden aka aka içeri girdi. Hemen çırılçıplak, yerinden üzerine şöyle mühmel bir sabahlığa bürünmüştü. Zaten karşılarına çıktığı iki erkekten saklayacak neresi vardı ki...

Beyazlıkta, düzgünlükte en latif mermer heykellerle rekabet eden bu genç vücudun iştihasıyla biçare Ragıp'ın gözleri kararadı. İhtiyar hanımefendi, inkâra imkân olmayan bu güzelliği ce-

hennemî bir afet gibi görerek artık iradesine hâkim olamadı. Haykırdı:

"Ey canlı felaket! Kocamı ayarttın. Sevgilimi elimden aldın. Bir mazlum canım kaldı. Onu da al da kurtulayım bari."

Hanımın belahatine acır gibi Nevvare ince bir eda ile güzel başını çarpıtıp ellerini havaya kaldırarak:

"Hanımefendi, siz kocanızdan, sevgilinizden evvel aklınızı kaybetmişsiniz..."

"Aklım Allaha emanet... Niçin kaybedeyim. Saadetimi kaptırdım. Onu elimden sen çaldın."

"Namusunu da feda ettin. Onu niçin söylemiyorsun?"

"Şus... Bu kelimeyi ağzına alma... Her şey olur fakat sen bana namus dersi veremezsin."

"Bu kelimenin faziletinden hangimiz daha ziyade mahrumuz?"

"Sus diyorum... Allah beni sana benzetmesin..."

"Korkma... Ne cismen ne ruhen bana benzeyemezsin... Bir kere aramızda otuz seneye yakın bir yaş farkı var."

"Oh oh daha neler... Daha neler... Sen kendini o kadar bebecik mi sanıyorsun..."

"Ben bebecik olayım olmayayım... Sen büyükanaların kadrosuna girmiş bir kadınsın. Aman ne tuhaf şey... Bana benzemekten korkuyor. Yaşça, simaca bir parçacık bana benzeyebilmiş olaydın kocan seni bırakıp da benim sevdama tutulmazdı. Sonra namusça benden çok aşağısın... Ben sevk-i talihimle alnımdan damgalanmış bir kızım. Başımı açtım, pazara çıktım. Sen hâlâ namus patentası altında fuhuş yapıyorsun. Bir tarafında ihtiyar kocan, bir tarafında genç dostun. Ne müstesna vaziyet... Kocandaki geniş havsala sendeki dar kafa her zaman tesadüf olunan *fenomen*'lerden değil..."

"İnsafsız... Beni bu vaziyete sen düşürdün..."

"Herkes vaziyetini kendi iyi veya kötü hareketleriyle ihdas eder. Kocamı ayarttın, diyorsun. Kocan çocuk mu ayartılacak?

İşte bu bütün ahmaklara mahsus bir hükümdür. Daima kabahati asıl sebebin uzağında ararlar... Kocan masum, sen masum... Günahkâr... İşte o yalnız benim..."

Nevvare hışımla ayağa kalktı. Omuzlarından kayan sabahlığını çekmeye üşendi. Öfkeden memelerinin pempe uçlarının titrediğini göstere göstere:

"Al kocan da dostun da senin olsun... Allah mübarek etsin... Vah zavallı hanımefendi, ben artık kabul etmesem de bu iki erkek yine seninle oturmayacaklar. Başka bir genç kadına gideceklerdir. Kocandan ibret alsana... Bak o beni Baha ile paylaşmaya razı oluyor. Sen niçin genç oynaşını benden kıskanıyorsun? Akıl eksikliği... Budalalık... Başka bir şey değil... Baha'yı kendine hasretmek kuruntusuna düştükçe aynanın önüne git de suratına bak... Ne kadar kat kat kaimelere boyansan yine zor yutulursun... İşte bırakıyorum. İkisi de senin olsun..." dedi.

Dalgalı bir yürüyüşle dışarı fırladı. Bu ağız düellosunu o dakikaya kadar sessiz dinleyen erkeklerin de benizleri attı.

Ragıp Şeyda Bey, karısına hiddetli bir bakışla:

"Hanım, sen buraya ne niyetle geldin... Bak ne yaptın... Bana itidal tavsiye ederken sen yangına körükle gittin. Nevvare anladığın kızlardan değildir. Bir kere inadı tuttu mu Nuh der peygamber demez..."

Zevcesinin vereceği cevabı beklemeden Ragıp Şeyda, Nevvare'nin arkasından koştu. Fakat dışarı çıkarken gözlerini garip merkuziyetle Baha'ya dikti. Bu keskin bakışında şu mana vardı:

"Ben ötekini yola getirmeye gidiyorum. Sen de hüsn-i idareyle bu kadının sinirlerini teskine uğraş..."

Fahire Hanım, işi büsbütün bozgunluğa vardırmamak hususundaki kararına rağmen heyecanına mağlup olmuştu. Şimdiki vaziyeti biraz evvelki halinden daha tuhaflaşmıştı. Kocası metresiyle barışmak için kendisini aman'ının ihtimamına bırakarak gitmişti. Şimdi zevcini mi kıskansın yoksa şu kısa anda Baha'nın

kolları arasında onun birkaç sıcak busesiyle gönlüne teselli mi arasın? Fakat tutkuncu herif, kadına bu iki cihetten birini intihaba vakit bırakmadan hemen onun beline sarıldı. İhtiyar metresini mesleğinin idmanıyla şapur şupur öperken şu serzenişleri savuruyordu:

"Ah cicim, ne patavatsızsın! Bana bir diyeceğin varsa yalnızken söyle... Bu deli kızı neye böyle kızdırdın."

Fahire Hanım, âşığının sahte der-aguşuna ruhunun bütün galeyanıyla sımsıkı bir mukabele göstererek gözlerinin ateşli sızıntıları arasında:

"Tenhalarda canın, cananın... Benim yanımda onun adı deli kız öyle mi? Deli değil... Edepsiz, çirkef..."

"Ben delidir demiyorum... Kendinin ne olduğunu kendisi de saklamıyor. 'Başımı açtım. Pazara çıktım,' diyor. Daha bunun ötesi var mı?"

"Öyledir de bu adi mahluku kocam da sen de niçin bu kadar şiddetle seviyorsunuz? Beni o kadar tahkir etti de müdafaa için ikiniz de ağız açamadınız."

"Ah güzelim, bu kıza karşı böyle dilsiz durduğumun büyük sebebi var..."

"Baha bana böyle yalancıktan diller dökme... İnanmam artık... Bu sükûtun büyük sebebi neymiş? Anlatır mısın?"

"Anlatırım fakat bugün sırası değil... Daha saati, dakikası gelmedi...

"Sus sus... İnanmam... Bu yalanları hep beni avutmak için uyduruyorsun. Senin beni zerre kadar sevmediğini artık anladım. Gönlümü sana bir kere verdim. Bir türlü geri alamıyorum. Ne arsız gönlüm varmış! Ne arsız... Mümkün olsa onu koparıp köpeklere atacağım..."

"Köpeklere atma... İşte ben de senin bir köpeğinim. Bende dursun..."

"O sükûtun sebebi neymiş? Anlat bakalım. Nasıl ustalıklı bir yalan uyduracağını merak ediyorum."

"Benim lakırdımı yalan yerine dinleyecek olduktan sonra neye söyleyeyim? Fakat dur... Ben bir parça perdenin ucunu kaldırayım da sen istersen inanma..."

"Söyle..."

"Nevvare'den anlayacağım bazı mühim esrar var. Onun için yüzüne gülüyorum..."

"Neye ait?"

"Ragıp Şeyda Bey'e ait..."

"Kocamın esrarını benden iyi o kaltak mı bilecek?"

"Darılma... Ragıp Bey'in gönlüne o senden ziyade girgin ve hâkim..."

"Peki neymiş o esrar?"

"Şimdi sana bunu açması iyi değil ama ben de dilimi tutamayacağım..."

"Söyle... Beni meraktan öldürme..."

"Peki... Sizin Edirne civarında büyük bir çiftliğiniz var..."

"Var... Yarısı benim yarısı kocamın..."

"Kocan birtakım kanunî hud'alarla çiftliği bütün bütün kendi üzerine çevirip satacak... Bu paralarla metresini Avrupa'ya götürecek... Prensler gibi yaşayacaklar..."

"Hay beynimin içine ok gibi bir şey saplandı... Sahi mi söylüyorsun?"

"Sahi mi yalan mı beş on güne kadar anlarsın..."

"İkisi de yere batsın... Bu karının sevdasıyla kocamın irtikap etmeyeceği cinayet yok. Baha söyle bana ben bu felaketin önüne nasıl geçeyim?"

"Çok kolay... Üzülme... Sen işi bana bırak..."

"Herçaisin falansın ama zaten senden başka dert ortağım yok ki... Elbette sana bırakacağım..."

"Âlâ... O halde endişeye hiç mahal yok..."

"Ne yapacaksın?"

"Şimdi sen beni tarafından ahz-i kabza-i ferağa yani bütün umurunu tedvir için vekil tayin edersin. Yahut ki aramızda on

beş yirmi bin liralık bir muvazaa senedi yaparız. Sen bana borçlanmış olursun. Ben çarçabuk bir müşteri bulup çiftliğin sana ait hissesini satarım. Onlardan evvel Avrupa seyahatine biz ikimiz çıkarız..."

"Benim böyle şeylere aklım ermez Baha... Seninle beraber dünyanın öbür ucuna giderim. Mal, çiftlik hiçbir şey gözümde yok. Sat, sav ne yaparsan yap... Yalnız beni üzme... O edepsiz, o insafsız zalim kızdan vazgeç... Dünyada her şeye tahammül ederim. Onun rekabetine dayanamıyorum..."

Zavallı kadın yüzünün kartlığını daha ziyade arttıran sel ve revan bir ağlayışla maşukunun boynuna sarılarak:

"Baha, acı bana... Belki ölümünden sonra pişman olup da ah edersin... Benim üstüme onu sevmek, bile bile bana kıymaktır."

Delikanlı, rolündeki tiksintiyi pek setr edemeyen bir aktör feveranıyla bu der-aguşa yanak yanağa mukabeleye uğraşarak:

"Güzelim, sen çok yaşa... Yoluna ben öleyim... Baha sana kurban gitsin..."

"Bahacığım, yalan da olsa bu dillerin beni bitiriyor... Kucağında her derdimi, her kederimi unutuyorum..."

"Her ne söylesem yalan telakki olunuyor. Bu sû-i zannın beni bitiriyor."

"Söyle... Söyle... Seni seviyorum de. Bu musikiyle yüreğimin en ince damarları titriyor... Bu itirafına şeytanlar inanma, melekler inan diyorlar..."

"Şeytanların yalancı, meleklerin doğrucu olduklarını bilmiyor musun? Ağzımın ihmalini vücudumun ispat ettiğini görmüyor musun? Seviyorum Fahire, seviyorum. En açık bedahetlerin tekrar tekrar teyitlerine lüzum var mıdır? Fiil, kâlden çok kuvvetli bir ispat değil midir?"

Baha, genç nefesinin harareti altında kocakarıyı bir buse tufanıyla boğmaya uğraşırcasına hırpalayarak:

"İşte al... Hâlâ aşkıma, ateşime inanmıyor musun ha? Söyle... Bu da mı yalan? (Köpekçe ısırışlarla) Yanaklarının lokmaları ağzımda kalacak... Hâlâ mı sevdama iman etmeyeceksin?"

"Oh... Yala... Isır, kopar, yut..."

Delikanlı otuz iki dişi ve bütün vücuduyla sahte aşkını hakiki kıvamda göstermeye uğraşırken dışarıdan Nevvare ile Ragıp Şeyda Bey'in mücadele sesleri işitildi. O muvazenesiz iki gönül arasında da aynı çekişmeler oluyordu.

Birkaç saniye geçmeden Nevvare ürpermiş bir dişi kaplan gibi oda kapısının önünde göründü. Teferrukuna çarpan o manzara karşısında bir müddet gözlerini elleriyle örterek haykırdı:

"Tüüü Allah belanızı versin... Ne iğrenç, ne hayvanî, ne feci *amour* tablosu... Ellilik hanımefendi... Vay namuslu ev kadını... Bu mevsimsiz fahişeliğinle bütün sokak orospularını utandırdın... Fakat kocan arlanmamaya yemin etmiş. Baha... Rezil herif kalk... Bu bayat sütlacı kaç liraya yalıyorsun midesiz! Tabiatına köpekler... Bu ağır taama ne hazım reçetesi kullanıyorsun?"

O ara Ragıp Şeyda Bey de gözüktü. Nevvare devam etti:

"İşte karının halini gör... İbretle bak da ahlaksızlığa tövbe et... Zamane ukalası, fenalığı randevuhanelerde değil aileler arasında arasınlar... Hanımefendi, beyefendi biz mi sizi düşürüyoruz? Siz mi bizi ahlaksız ediyorsunuz? Günahlarınızı cehennemin ateşi temizleyemez. Artık sukutun burasında durunuz. Mademki hanımefendi erkek, beyefendi kadın istiyor artık birbirinizin meşruiyetiyle yaşayarak bu günahlarınıza kefaret ediniz. İkinize birbirinizden başkası haramdır. Hem her insan yaşça dengiyle sevişmelidir. Hanımefendi, kocanı artık bütün bütün sana terk ediyorum... Milyonlar mukabilinde artık onun olmamaya yemin ediyorum... Hanımefendi, sen de bu namussuz aguşta artık zevk arama... Baha'nın sözlerine inanma... Hepsi yalandır. Karıkoca Allah sizi birbirinize bağışlasın... Baha beni seviyor. Biz de iki ahlaksız birbirimize yaraşırız. Allahaısmarla-

dık. Artık emin olunuz, bizim yüzümüzü hiç görmeyecek, lakırdımızı işitmeyeceksiniz. Haydi Baha..."

Baha garip bir irkilişle sallandı. Kız yine birden parladı:

"Baha gelmiyor musun? Ya bu kocakarı ya ben... Anladın mı?"

Nevvare, sarı saçlarının ürpertisiyle bir şihab-ı sâkıb gibi merdivenlerden aşağı uçtu. Baha, birbirinin muvacehesinde pek hazin birer mevkide kalan karıkocaya bilhassa bedbaht dildadesine seri, tuhaf bir yüz buruşturuşla işaret verdikten sonra kızın arkasından yaydan çıkan ok gibi fırladı...

Bu felaketin mesuliyetini birbirine yükletmek için karıkoca tarif olunmaz bir şaşkınlıkla bakışırlarken zevç kendini tutamayarak:

"Beğendin mi yaptığını hanım?"

"Elden vefa zehirden şifa... Dünya yerinden oynasa ben senin karınım, sen benim kocamsın..."

Zevcinin kucağına serilerek:

"Kocacığım teselli et beni... Ben de sana onu unutturmaya uğraşacağım..."

"Ben senin için Baha olabilir miyim? Sen benim gönlümde Nevvare'nin boşluğunu doldurabilir misin?"

"Hepimiz, onlar da biz de etten kemikten yapılmış insanlar değil miyiz? Gözlerimizi kapayınca sen beni Nevvare'nin yerine koyamaz mısın? Ben sana Baha niyetine sarılamaz mıyım? Vallahi kocacığım, hep et kemik... Biz şimdiye kadar beyhude üzülüp durmuşuz... Hep insan eti, hep insan kemiği... Ha benim etim ha onun eti... Ha seninki ha Baha'nınki... Bir parça daha esmer, biraz daha beyaz, daha yumuşak, daha sıkı, daha dolgun, daha hafif... Aşk uğrundaki hep o ıstıraplar, kıskançlıklar, cinayetler, intiharlar hep bu küçük, vücut, sima farkları için mi? Her kadın, her erkek kısmetine çıkan eşe razı olsa bütün âlem ne rahat yaşayacak... Onun en zoru erkeğin kadından, kadının erkekten bütün bütün mahrum kalmasıdır... Olanla iktifa... İşte üzüntüsüz hayat..."

Ragıp Şeyda Bey, genç metresinin ıstırab-ı aşkından kesilen kollarını şimdi kendinden tesliyet arayan zevcesinin boynuna dolayarak:

"Ah karıcığım... İnsan çile doldurmadıkça eremiyor. Çok elim tecrübelerden sonra bu felsefeye yükseldik..."

"Nevvare terbiyesiz, edepsiz, ağzına geleni kulakları duymadan savuran bir kızdı. Ama bize altınla yazılacak büyük bir nasihat verdi de gitti. 'Her insan yaşça dengiyle sevişmelidir.' Uğurlarına her şeyimizi feda ettik, onlara yine yaranamadık."

"Bütün malımızı, ahlakımızı, manevi mukaddesâtımızı feda ettik..."

"Bu pahalı dersten artık mütenebbih olalım... Sel gitti kum kaldı. Birbirimizin kıymetini bilelim..."

Karıkoca, uğradıkları hüsranın acısıyla bir müddet birbirinin kolları arasında sarmaş dolaş kaldıktan sonra zevce uzun bir iç çekişle sordu:

"Bey doğru söyle... Nevvare sana tekrar gelse ne yaparsın?"

"Doğruluk talebine karşı doğru cevap vereceğim... Kendimi zapt edemem... Ya sen karıcığım... Ya sen..."

"Bu samimiyetine karşı niçin eğri cevap vereyim... Benden de al o kadar..."

"Ah bu insanlar..."

"Hepsi etten kemikten mahluk..."

"Şimdi tecrübesine vardık. Hepsi etten kemikten ama itiraf et ki lezzetleri başka başka..."

Dördüncü Kısım

1

Kokotlar Mektebi mezunları İstanbul'u endişe-âver bir sevda salgınına verdiler. Cüzdanları dolu, kafaları boş aile babaları, toy mirasyediler, ticaretlerde vurgun yapanlar, piyangoda talih çekenler paralarını götürüp bu gönül bankasının etten kasalarına yatırıyorlar. Her türlü ticaretin durgunluk, kesat zamanları olur fakat bu sevda alışverişi durmaz, işler... Hatta muharebe zamanlarında bile... Ve asıl daimi harp bunun için edilir.

Bu salgına biz de aileden bir kurban vermek üzereyiz. İrfan Yekta'yı kurtaramadık. Boynuna dolanan sevda kemendi onu boğmak üzere... Nasihat, tehdit hiçbir şey kâr etmiyor. Hayatı öğrenmek için insanlara felaketten büyük mektep olmaz. Nasihat almayanlar ancak bu mektebin falakasıyla adam olurlar.

Karşıdan seyrediyorum. Yeğenim başını en sert kayaya vuruncaya kadar bekleyecektim. Belki bu şiddetli müsademenin sarsıntısıyla zavallı kafasından boşanacak gafletin yerine akıl kaim olur.

Bu muhabbet, iptidadaki gibi bahar şefkati gül pembeliğiyle devam etmiyormuş. Kara bulutlu, gümbürtülü fırtınalar başlamış.

Geçenlerde İrfan, dövmek için sevgilisinin üzerine yürümüş. Cebinde dolu revolver taşıyormuş. Kokotlar Mektebi'nde epeyce patırtı olmuş. Galiba kıskançlık davası... Zavallı çocuk! Öyle bir ticarethanedeki sermaye kıskanılır mı? O hafta eve avdetinde gece odasında hüngür hüngür ağladığını duymuşlar.

Istırabı gayeyi bulunca beynine bir kurşun gömmezden evvel son bir dertleşme için elbette bana müracaat edecektir. Fakat o zamana kadar boş durmayayım. Ulviye Melek'in suret-i musırrada mütalaasını tavsiye ettiği *Meşru Metres* kitabını okuyayım. Bakayım dört ayda, yüz bin nüsha satılan eserinde George Angetil ne demiş! Yaptığı mühim anketten ne fikirler toplamış.

Bu kitap beş yüz sahifeye yakın, büyük bir hacimde olduğu için şu kısa sütunlarda onun tamamından bahse imkân yoktur. Şurasından burasından atlayarak bazı cümlelerini nakledeceğim.

Bazı satırları okuyanların yüzlerini hicap hararetiyle kızartacak kadar üpüryandır. Hep bunları üzerlerine koyu mürekkep dökerek geçeceğim. Ben bu yolda teşrihâta, donsuz edebiyat diyorum. Bilmem bu tabir her örtünün altındaki gizlilikleri karıştıran yeni kalem ve firça psikolojilerini tarife kâfi geliyor mu? Hakikat aramak bahanesiyle çâk edilmedik perde kalmadı. Bu pervasız taharrilerde ekseriya elimize, şimdiye kadar ar ve edebin rüyet ve temasına cevaz vermediği şeylerden başka değerli bir hakikat geçmiyor.

George Angetil'in kavlince cinsiyet zevkine, tenasül hizmetine ait şeylerden de ayıp ve sıkılma yoktur. O derecede ki setr-i

avrete uğraşmak bile fazla bir safvet ve külfettir. Bu hususta mübalâtsız yaşayan vahşiler bu âdetlerince içtimaî mahzurların yasağına tutulup da sevişmekten hâli kalmamalıdırlar.

Birçok havyan gibi beşerde de bir izdivaçla yaşamak halikiyeti yoktur. Ankete verilen cevapların bazılarında her kadın her erkeğin zevcesi ve her erkek her kadının zevcidir, nazariyesine yol açmak isteniyor. George Angetil yaptığı anketlere bazen şöyle cevaplar da alıyor:

"Be adam, insanları köpekleştirmek istiyorsun... Fakat o derekeye insek de haraza bitecek mi? Köpeklerin de dişi için daima hırlaşmaktan kurtulamadıklarını görmüyor musun?"

Muharrir, kitabının başına Camille Mokler'in *Amor Fizik* unvanlı eserinden şu parçayı naklediyor:

"Aşkın fiil-i tagaddi ile ve onun gibi beşerin harekâtında gizli ve aşikâre bir amel olduğu her gün hayattan gördüğümüz derslerle sabit ve müberhendir. Fakat riyasız iş görülür mü?

"Çoklarımızın kapalı düşündüğünü açık söylemek bir muharrir için mucip-i itâb olur. Maksadın mesturen ifadesine devam edilse anlayanlardan bazılarının hal-âşinayâne birer tebessümlerine mazhar olursunuz. İşte bu kadar halden hiçbir şey değişmez. Muharrir fikrini yüksek sesle ifade etmek cüretini gösterince kelbî bir muazzib, menfur bir dedikoducu olmuş olur. Ben sanatımın bu dehşetinden, bu sıfatlara mevsuf olmak tehlikelerinden yılmadım. Muhafazası müraîlerin menfaatleri mukteziyâtından olan bir *moral*'e karşı riayetkâr kalmayı kanaatime muvafik bulmadığım için bu isyan-âver ve mantıksız, manasız ketumluğun perdesini yırtıyorum."

George Angetil, yaptığı ankette, meşahirin mezarlarına müracaatla dirilerden evvel ölüleri söyletiyor. Montesquieu, Voltaire, Büyük Napoleon, Diderot, Mirebau, Schopenhauer, Schiller, Shakespeare, daha sayısız birçokları mavera-yı hayattan onun suallerine cevap veriyorlar.

Muharrir davasına şöyle başlıyor:

"Karinin, müelliften hüsn-i niyet talebine hakkı vardır. Fakat mukabeleten müellifin de karisinden hüsn-i telakki istemek hakkını teslim etmelidir. Dimağımızı yeni telakkilere açmak için çocukluğumuzdan beri kâzip medeniyetin ve sahte terbiyenin oraya doldurmuş olduğu asılsız fasılsız, muzır fikirlerden, itikatlardan kafalarımızı temizlemeliyiz.

"Tanımak istediğimiz bu yeni vadiye ancak bakir bir dimağla girebiliriz. Kelimelerin hicabı, cismin hicabı, fiilin hicabı vardır. Hep bu ar ve hâyâ babındaki bilgilerimizi bir tarafa bırakalım. Fransız dehasının büyük bir numunesi olan Montaigne'yi dinleyelim:

"'*İnsaniyet için pek tabii ve elzem olan tenasül fiilinden niçin bu kadar sıkılır, niçin ondan kaçar görünür, niçin kızarmadan bu hissimizden açıktan açığa bahse cesaret edemeyiz? Katlden, sirkatten, hıyanetten, fiil-i şeniden bî-perva söz açarız. Fakat kendimiz gibi bir mahlukun teşekkülüne sebep olan fiili açıktan açığa telaffuzdan arlanırız. Bunu çok kaba ve galiz buluruz. Ne sahte hicap, ne şerm-âver riyakârlık... Asıl galat ve gılzet bâis-i vücudumuz olan bir fiili kaba görenlerde değil midir?*'"

George Angetil, kelimelerin, cismin, fiilin hicaplarından en meşhur fikir adamlarının meşhudât ve akvaline istinaden bahsediyor.

İşte bir tanesi... Fransız Akademisinin medar-ı iftiharı Marquis de Ségur ne diyor:

"Pekü'de, Siyam'da, Kamboç'ta zina pek muteber, pek muhterem bir fiildir. Sekene zevcelerini ecnebilere takdim ederler, ret vukuunda bunu karılarının güzelliklerine karşı bir hakaret sayarak çok meyus olurlar...

"Müverrih Herodot'un Jandan tesmiye ettiği ahali arasında bir kadının itibar ve makbuliyeti yattığı erkeklerin adedi nispetinde artarmış. Ve her yeni dost tutuşta elbisesine alamet-i iftihar olarak bir zil ilave olunur ve bu eteklerin üzerinde en ziya-

de taşıyan kadın bütün diğer Havva kızlarının o derece mahsudu ve erkeklerin makbulü olurmuş.

"Akıl ve terbiyeye mugayereti cihetiyle zihni isyana düşüren bu usulden şu netice çıkabilir. Bu asrın erkekleri, kadınları iğfal için her çareye başvurmaktan çekinmezler ve sonra bütün ömürlerini onlara iftira etmekle geçirirler. Bilmem ki medenilerin bu hareketleri yukarıda mezmum gördüğümüz kaba halkın âdetinden daha az çirkin bir şey midir?"

Beşeriyette umuma numune-i imtisal olacak ahlakî meziyetler, içtimaî faziletler hangileridir? Şu kavim nezdinde makbul olan bir telakki ötekinde mezmum... Ve hatta aynı insanlar arasındaki aynı telakkiler vakit vakit muteber, mutâ ve merdut, menfur oluyor. Ahlakiyâtta da elbise modaları gibi akıl ermez bir fanteziye rüzgârı esiyor. Şimdi hicabın adına riyakârlık diyorlar. Ahlak, donunu çıkarmak üzeredir. Hiçbir şey, hiçbir şey gizli, örtülü kalmayacak...

Büyük sanatkârların çiçekleri altından çıkan heykellere, yüksek, taşkın dimağların mahsulü sahifelere, en kemalli fırçaların boyadıkları tablolara bakınız. Hepsi cascavlak... Hepsi gizliyi aşikâreye vurmak gayesine doğru koşuyor. Musikide, dansta öyle bir şehevî çırpınma vardır ki tutulan kulaklar derhal elektrikleniyor. Dudaklar buse aşkıyla yanıyor, titriyor, kollar sarılıp sıkacak vücut arıyor. Gözler süzülüp bayılıyor, zannedersiniz ki bütün hayat ebedî bir vuslat sarhoşluğuna inkılap halindedir.

İnsaniyetin bugünkü pervasız taşkınlığı dedikoduya o kadar müsait ki... Ukala, humeka boğaz boğaza, utanmazlar utananlara hücumda... Ortada, her şeyi paylaşma hukuk davasıdır gidiyor... Her şey senin benim... Bu iştirak nazariyesi nihayet kadına kadar dayandı. Onu da sekiz hisseye ayrılır bir menkul yapmaya uğraşıyorlar. Bilmem ki birçok erkeğin ateşli nefesleriyle hırpalanmak kadının yeni hayatında sevinilecek bir şey midir?

George Angetil'in yaptığı ankete aldığı cevaplardan en namuslu gördüğüm birkaçını işte naklediyorum:

Standart Teşkilat Kulübü Müdürü Mösyö George Fovay tarafından varit cevap:

"Heyet-i içtimaiyenin izdivaç hakkındaki suret-i telakkisi yanlıştır. Bünye, mizaç ve karakterlerinin yekdiğeriyle tevafuku düşünülmeyerek birbirini tanımayan iki kişinin mâdâm-el-ömür yan yana yaşamaya mahkûm edilmelerinden daima bir hüsn-i netice beklemek bir hayal-i hamdır.

"Kadınla erkek serbest münasebette bulunmaları ise iki katlı bir cinayettir. Bu fiilin mazuru, kurbanı kadındır. Çünkü hâmil kalınca terk olunur. *Sosyete*'den günahını gizlemek için ıskat-ı cenine mecbur kalır. Kadının mağlubiyetini müntic zaafi kazara valide olması cihetiyledir.

"Gebe kalan bir kız ta'n-ı umumîye tutulur. Bir sevgiliye ram olan kız diğer herhangi zâni bir kadından daha mı günahkârdır? Samimen doğru söylemek lazım gelirse zevçlerden çoğunun ve zevcelerden hemen cümlesinin aldatılınakta olduklarını itiraf etmeliyiz. Ve sonra gayr-ı müteehhillerin daima irtikap ettikleri bu içtimaî günah hesaba mı gelir?

"Standartlaştırarak[56] ilmî surette halledilebilecek kapalı bir daire vardır.

"Taaddüd-i zevcât, kadının hürriyetine karşı büyük bir tecavüzdür. Bu da medeniyeten geri kalınmış olmaktan ileri geliyor. İki kişinin birleşmesi bir şirket akdi demek olduğu prensibinden hareket edersek bir tip şirket numunesi görmek için hayat-ı içtimaiyeye bakmak kifayet eder. Komandit ve anonim şirketlerini tetebbuyla keyfiyeti 'standartlaştırarak' istikbal için bir 'formül' tipi tasavvur edebiliriz ki o da 'kooperatif'tir.

"Komandit şirket: Üç dört kişinin iştirak-i izdivacıyla kurulacak ailenin resmen tasdike iktiranıyla kabil-i teessüstür. Mesela gerek bedenen gerek nakden zevcenizin arzularını yerine getirebilmek iktidarından mahrumsunuz. O halde şirket hissedarların-

56 Tabiri aynen naklediyorum. (Hüseyin Rahmi'nin notudur.)

dan birini bu vazifeyi ifaya tevkil edersiniz. Aynı özürler zevceniz tarafında vaki olduğu takdirde kadın da size aynı müsaadede bulunur. Bu suretle hissedar dostlar arasında ihtiyaca göre zevcelerin tebdili şeklinde kapalı bir daire teşekkül etmiş olur.

"Anonim şirket: Bu, komandit şirketin tevsiidir. Zevç, müessis hukukuyla beraber bir miktar hisse muhafaza eder. Kadın da zevcine karşı aynı harekette bulunur. Hisselerin diğer aksamı âra usulüyle dostlar arasında tevzi olunur. Bunun emsalini cemiyet içinde her gün görüp durmuyor muyuz? Mösyönün metresleri, madamın aman'ları vardır. Yalnız şeklen hukuk-i içtimaiye muhafaza olunuyormuş gibi gösterilir.

"Kooperatif: Biri erkeklerden, diğeri kadınlardan müterekkip iki mecmu alalım. Bir hepsi için ve hepsi bir için... Şirketin remzi budur. Bir merkeziyet bürosu, her mecmudaki ihtiyaç ve arzuları bit-tespit rabıtaları teminiyle kontrat ahkâmının zâmini olacak ve bu suretle standart beldesinin nüvesi teşekkül etmiş bulunacaktır. Cemiyet doğacak çocukların himayelerini, tahsil ve terbiyelerini temin edecek, kadın erkekle müsavi hukuku haiz olacak ve hayatın açığında yaşayan kadınlar içtimaî birer koca bulacaklar ve bu suretle kadın çokluğu, erkek azlığı meselesi bir hal suretine iktiran edecektir."

George Fovay

Mösyö George Angetil, standart müdürünün, bizim mum söndürmek tabir ettiğimiz suretten başka bir şey olmayan ve medeni izdivaçtan ziyade hayvanî çiftleşmeye benzeyen kadının böyle banka muamelesini andırır hisse senedâtı üzerine tasarrufunu muvafik bulmuyor. Şu itirazı ediyor:

"Bu sistemdeki ince düşünüşü takdir ederim. Yalnız kadınla erkek arasındaki mizaç farkının nazar-ı dikkate alınmamış olduğuna muterizim. Taaddüd-i ezvac[57] hakkındaki mülahazalarım

57 Bir kadının çok kocası olması. (Hüseyin Rahmi'nin notudur.)

esnasında ben bu farktan bahsetmiştim. Ben 'poligami'yi yalnız serbest bulunan erkeklerle kadınlar arasında muvafik göstermiştim. Kocalı kadınlar için değil..."

Diğer anket:

"Aziz meslektaşım,

"Kanunen yok olan taaddüd-i zevcât (poligami) taaddüd-i ezvac (poliyander) fiilen mevcuttur. Fakat şuna dikkat ediniz ki hovarda bir erkeğin metreslerinin çokluğu nispetinde zürriyeti az oluyor. Cemiyetin tenasülüne müfit surette hizmet edenler ancak birbirine sadık kalan karılar, kocalardır.

Dostâne hissiyâtıma itimadınızı rica ederim."

Clement Votel

Cevap:

"Gazetecilerin prensi Clement Votel taaddüd-i zevcâtın fiilen mevcut olduğunu itiraf ediyor. Buna dikkat edelim.

"Bir erkeğin metreslerinin çokluğu nispetinde zürriyetinin az olması hükmüne gelince bu hususta serd edilecek iki mülahaza vardır.

"Birincisi: sosyetenin gayrimeşru çocuklar hakkında reva gördüğü imha muamelesi.

"İkincisi: yaşamalarına hiç itina edilmediği halde piçlerin cemiyet içinde şayan-ı hayret suretteki tekessürleridir. Zadegândan birini tanırım. Bu zat hem evlidir hem üç metreslidir. Böylece dört ev idare eder. Üçü meşru zevcesinden, ikisi de bir metresinden olmak üzere beş çocuğu vardır. Demek isterim ki nikâhsız doğanları kanun kabul etse zürriyet yetiştirmekte metresler zevcelerden hiç aşağı kalmazlar..."

George Angetil

Diğer bir anket:

"Azizim,

"Filhakika taaddüd-i zevcât niçin olmasın? Kendi hesabıma bunu ben hiç nahoş görmüyorum. Lakin müsaade buyurunuz, ben 'feminist'im. Taaddüd-i zevcâtı kabul edince taaddüd-i izdivaca da rıza göstermem lazım gelir. Binaenaleyh mesela bir mösyönün üç zevcesi ve her zevcenin üçer kocası olunca halin neye varacağını tasavvur buyurunuz."

Goncourt Akademisi'nden büyük kardeş

Roseni

Diğeri:

"Taaddüd-i zevcât ahlak-ı vaziyetimizde vardır. Eğer olmasaydı zamane tiyatrosu bu huyu edinmemize kifayet edecekti.

"Bunun kanuniyet kesp etmesini mi istiyorsunuz? Sabrediniz..."

Lucien de Kav

Diğeri:

"Aziz meslektaşım,

"Böyle bir mesele benim için gayr-ı variddir. Çünkü yamyamlık hakkındaki fikrim ne ise taaddüd-i zevcâta ait düşüncem de onun aynıdır."

Akademi azasından
Henry Lavdan

Diğeri:

"Her Fransız'ın, aynı dam altında yaşayan, aynı sofrada yiyen, aynı yorgan altında uyuyan birçok kadınlara meşruen malikiyetini arzu ediyorsunuz.

"Bilmem bu arzu edilecek bir şey midir?

"Müsaadenizle size bir fikra anlatacağım. Bu biraz sert ve açıkçadır. Fakat siz de anketinizi genç kızlara hitaben yapmıyor-

sunuz ya! Fransızların Roma'yı işgalleri zamanında hizmetçi kıyafetinde Gaet'e firar etmiş olan Papa'yı getirmişlerdir. Askerler kadınsızlıktan şikâyete ve az bir ücretle bu tabii ihtiyaçlarını teskin edecek umumhanelerin küşadını ısrar-ı talebe başlamışlardı. Askerin bu arzusu General Lamoriciér'in kulağına gitti. Ve bu davayı haklı buldu. Fakat bu nazik mesele üzerine Papa ile görüşmek icap ediyordu. Ondan mezuniyet alınmaksızın ahlakın müsamaha ve kanunun müsaade ettiği bu hanelerden birkaçı açılamazdı.

"General bu ruhanî hükümdarın karşısına çıkınca meseleyi açmak için epeyce sıkıldı. Lakin nihayet üstü kapalı sözlerle eğer bu hanelerin küşadına müsaade edilmezse bütün Romalı kadınların maatteessüf tecavüzlere maruz kalacaklarını anlattı.

"Dokuzuncu Pie, gençliğinde çok günahlar çıkartmış zeki bir papaz olduğu için insanların zaafını bilen mübarek bir adamdı. Binaenaleyh şu cevabı verdi: 'General, gayur askerlerinin ihtiyaçlarını tatmin için bu fisk ü fücur membalarının açılmasını arzu ediyorsunuz. İstediğiniz kerhane değil mi? Fakat efendim buna ne lüzum var... Roma baştan başa vasi bir kerhanedir...'

"Hususi bir mektubunda bu vakayı nakleden General Lamoriciér, hikâyesini belki biraz mübalağa ile söylemiştir. Bu da muhtemel... Lakin ne beis var. Mösyö, ben de size aynı cevabı vereceğim. Siz poligami istiyorsunuz. Fakat azizim bu, yeryüzünün her tarafında ahlakın, insaniyetin, medeniyetin muhtelif suret tedbir, nezaket ve riyakâr âdetleriyle ölçülüp biçilmiş olarak mevcuttur. Şimdiki halde mahzurları vardır. Eğer arzunuz veçhile taaddüd-i zevcât kanuniyet kesp ederse bundan büyük iyilikler husule gelecektir.

"Bu şeyleri şimdi âlâ haline terk edelim. Bu bir feylesof nasihatidir.

"Bir kocaya birçok meşru karılar veriyorsunuz. Fakat ne hakla bir kadının aynı kanuniyetle çok kocaları olmasını reddediyorsunuz? Belki şimdi bana bu hususta mütevatir çok misaller bil-

diğinizi söylersiniz. Bunları ben de bilirim. Keyfiyet yeni değildir. Çok zaman evvel Alexsandr Dumas-zade şöyle yazmıştı:

İzdivaç o kadar ağır bir zincirdir ki bunun sıkletine tahammül etmek için ekseriya karıkoca üçleşirler."

Matbuat Cemiyeti Müdürü
Jean Bernard

"Erkeklere çok kadın verseniz sonra onları cinsilatiften bıktırır, kulamparalığa meylettirirsiniz."

Dük Sagniel

Muharririn biri de şöyle söylüyor:

"Karının üzerine hıyanet et. Fakat sonra onu daha ziyade sev. Zinanın ahlakî ciheti budur."

Ankete verilen cevaplar ve cevapların cevapları yüzü mütecavizdir. Ve zikredilmeden geçilemeyecek kadar güzelleri vardır. Fakat hikâyemizin çerçevesi bundan fazlasına mütehammil olmadığı için maatteessüf bunların dercine hitam veriyorum.

***

George Angetil, icap-ı tabiatı tetkikle düşündüğünü söyleyerek bir erkeğe istediği kadar kadın veriyor fakat kadına bir kocadan fazlasını yasak ediyor. Onun büyük emeli bütün metresleri, evlat-ı tabiiyeyi meşrulaştırmaya matuf...

İcap-ı tabiat sözü tabiatın kanunlarına uygun surette düşünmek demek ise muharririn bu iddiasında pek tabiilik göremiyorum. Erkek, hissiyâtında memnun ediliyor. Lakin kadına cebren itaat emrolunuyor... Bakalım kadın bu cebre münkad olacak mı? Olmazsa onu nasıl yola getireceğiz? Bu isyana karşı kullanacak elimizde istibdattan, şiddetten başka bir silah var mı? Karıkoca arasında istibdat ebedî bir aile faciasıdır. Ruhen birbiriyle kaynaşan, sevişen çiftler için mesele yoktur. Kocasını seven ka-

dın mutidir. Fakat sevmeyen, sevemeyen bedbaht, isyankâr ve firsat-cûdur.

Zorla güzellik olamayacağını söylüyoruz. İyi... Fakat bir kadını hissiyâtı hilafına tazyikle bedbaht etmeye hakkımız olabilir mi?

Cinsî, samimi aşk kabil-i taksim değildir. Hedefi daima bire karşıdır. Bir koca, üç karı... Bir zevce iki zevç... Böyle aileler hususiyetten çıkar. Umumiyete girer. Hisler arasında emniyet, muvazene kalmaz. Her saat kıskançlık burguları kalpleri oyar. Böyle çiftlik zihniyetiyle aile kurulamaz.

Bir sürü içine bir teke salıverildiğini görüyoruz. Döl almak için tabiatın bize gösterdiği örnek budur. Pek çok erkek, teke tabiatlıdır. Fakat bu tenasül usulünün medeni cemiyetlere tatbik mümkün değildir.

Haklı-haksız türlü mazeretler icadıyla erkek birden fazla kadın istiyor. Niçin saklayalım, bu talepte hâkim olan en büyük arzu cinsiyet zevkidir. Arada bir eş değiştirmek büyük bir haz ise bu hissi kadın için katiyen nasıl red ve inkâr edebiliriz? Dersimizi daima tabiattan alacaksak bazı hakikatlerin üzerine göz yummamalıyız. Bazı ateşli kadınların bir koca ile iktifa edemeyerek dalalete düştüklerini görüyoruz. Hal böyleyken bir erkek üç dört kadını memnun edebileceğine nasıl ihtimal verilir? Bu taaddüd-i zevcâttan erkek mahzuzdur. Fakat kadınlar daima mazurdurlar. Kadınların bu mazuriyetlerini munsifâne tetkik cihetine gidilmeden bu hususa karar veriliyor. Binaenaleyh meseleyi munhasıran erkekler lehine halleden kanunların tabiata muhalefetlerini inkâr edemeyiz. Tabiat kendine uymayan beşerî kanunlara hak-ı infaz vermiyor. Evli, bekâr hemen her erkek birden fazla kadın bulabilir. Tek zevçle kanaat edemeyen zevcede firsat düştükçe kanunun mania setlerini aşıyor. Hangi taraf bu hercailiğindeki hakkını öbür tarafa kabul ettirebilecek?

Ben yapayım, sen yapma zorbalığına hangi vicdanî kanun mesağ verebilir?

Görüyoruz ki kadın olsun erkek olsun zorlu çıkan taraf öbür tarafı yeniyor. Bu daima böyle olacaktır.

En çok aldananlar kadınlar mıdır, erkekler midir? Ankete bakılırsa erkekler kendilerinin daha günahkâr olduklarını söylüyorlar. Fakat Allah bilir. Belki bu da zevçlerin izzet-i nefsleri lehine uydurdukları bir nevi tesellidir.

Meselenin istikbali ne olacak? Bu da lüzumsuz bir sual... Yapılacak kanunun mesağını bekleyen var mı? Alışveriş, halde de mazideki tempoda gidiyor. Bundan istikbal için aynı hükmü çıkarmakta güçlük yok... Kanunlar ister şedit olsunlar ister müsait... Beşerin zaafı, beşerin tabiatı, gönlü, aşkı, vefasızlığı, riyakârlığı, hodbinliği daima odur.

2

Kaç zamandır İrfan Yekta'nın yüreği tahammül-fersa bir kıskançlıkla yanıyor. Delikanlı neden bu işkenceye düşüyor? Bunun için görünürde bir büyük sebep yok gibi... Kızı taşkın, pek alevli bir muhabbetle seviyor. Onu bir gün elinden kaçırmak korkusu, işte bu müthiş ihtimal önünde bütün aklını, iradesini kaybediyor.

Sevgilisiyle yatıp kalktıkça hep aralarında tekrar edilen ahd ü misak şudur:

İrfan:

"Şefkat..."

"Efendim..."

"Ben seni çok seviyorum."

"Bunu tekrara hacet var mı?"

"Var... Çünkü bu, gönlümü doldurup taşan, bütün ilikleri-mi yakan öyle bir ateş ki bunu içimde tutamıyorum. Daima etrafıma saçmak istiyorum. Bunu sana tekrarladığım zaman beklediğim cevabı alamayarak büsbütün meyus oluyorum..."

"Beklediğin cevap nedir İrfan?"

"Ben seni seviyorum'a edilecek mukabele 'Ben de seni'den başka bir şey olabilir mi?"

"Eee... Peki ben de seni..."

"Böyle benim ihtarım, icbarım üzerine söylenen sözü ne yapayım? Lakırdı senin ağzından çıkıyor ama ben kendi kendime cevap vermiş oluyorum..."

"İrfan ben seni seviyorum. Muhabbetimin samimiyetinden her lahza şüpheye düşmen beni tahkir etmektir. Sen bu tahkiri gece gündüz tekrarlamaktan yorulmuyorsun. Ben gönlümü sana verdim. Sen gönlünü bana verdin. Ruhlarımızı değiştik. Şimdi sen bendesin... Ben sendeyim... Ölüm var, ayrılık yok dedik. Ahd ü peyman ettik. Birbirimizin kolları arasında yaşıyoruz. Artık her dakikada bir, beni sevdiğini tekrarlayarak benden de aynı teminatı almaya neden lüzum görüyorsun?"

"Bilmiyorum... Bu temini her an senin ağzından işitmek, yemek içmek gibi benim için mübrem bir ihtiyaç sırasına girdi... Onlardan da daha beter... Belki açlığa, susuzluğa uzun müddet dayanırım... Lakin bu teminatı almadan bir dakika duramıyorum... Bu kadar kısa bir sözü tekrara üşeniyor musun Şefkat?"

"Üşenmiyorum... Bu bana bir itimatsızlık, samimiyetsizlik gibi geliyor da..."

"İyi bir Müslüman her lahza tecdid-i imandan münşerih olur."

"Peki İrfan, dediğin gibi olsun... Üzülme..."

"İşte bak bu sözün ne kadar soğuk..."

"Ey, ne yapalım efendim?"

"Şefkat senin gönlün daima sıcak durmak için içine bir düziye odun atmak icap eden bir sobaya benziyor..."

"Tuhaf... Ya seninki neye benziyor?"

"Ezelden ebede doğru ateş saçan bir yanardağa..."

"Ben de iyi bir şair olaydım zavallı gönlümü mutfak sobasından daha güzel bir şeye benzetirdim..."

"Şefkat, gönlümdekileri hep sana söylesem benden korkarsın..."

"Oh... İşte ne kadar şüpheli bir adam olduğunu kendin söylüyorsun. Gönlünde benden gizli şeyler mi var?"

"Evet... Dehşetli şeyler..."

"Nasıl şeyler?"

"Vahşi şeyler... Sana karşı öyle yenilmez, teskin edilmez, nihayetsiz bir hıncım var ki... Bazen öyle zamanlarım oluyor ki seni şiddetle seviyor muyum, senden nefret mi ediyorum; bilmiyorum. Seni aşkımın işkencesiyle öldürmek istiyorum... Kollarımın demir mengeneleri arasında ezinceye kadar sıkmak... Dişlerimle parçalamak..."

"Korkutma beni... Sen bu vahşete aşk mı diyorsun!"

"İnsanın aslı canavar olduğunu söylüyorlar... Hayvan ecdadımız belki dişilerini böyle severdi. Belki asıl aşk işte budur."

"Oh İrfan, ben medenice sevilmek isterim. Kadınları paralayan erkekler çok var. Hem de bu cinayeti aşk namına, sevda namına yapıyorlar... Sen onlardan biri değilsin ve olamazsın... Fakat bu şakaları bırakalım artık..."

"Şaka değil Şefkat, hissimi söylüyorum... İki münteha birleşir diyorlar. Belki muhabbetin ifratı da nefrete varıyor... Lakin ah senden nefret edebilsem bahtiyar olacağım sanıyorum..."

"İtiraflarından bir şey anlayamıyorum..."

"Niçin anlamıyorsun? Her zıt iki müntehada birleşmiyorlar mı? Saadetin bittiği yerde felaket başlamaz mı? Ben saadetimin son noktasındayım. İşte bu uçtan felaketimin karanlığını görüyorum..."

İrfan maşukasını öpmezdi, ısırırdı. Okşamazdı, didiklerdi. Ekser zaman sevişmeleri dövüşmeye benzerdi. Tabii aşk vardır, serapa haz ve neşedir. Marazi aşk vardır, bütün bütün hüzün ve elemdir. Bu ihtilaf, sevda-zedelerin ruhî mizaçlarından doğuyor. İrfan kız ile hem-bezm olduğu anlarda gülmez, ağlardı.

İrfan iki gün zaruri bir gaybubetten sonra kokothaneye döner... Koridorun kuytu bir köşesine sıkışmış küçük odalarına çıkar. Şefkat'i evde bulamaz. Rast geldiği kokota, metresinin nereye gittiğini sorar... Patronla beraber sokağa çıktılar, cevabını alır.

Bu tabii cevap çocuğu kızdırır. Kendinden izinsiz onun sokağa çıkmasında bir hile sezer. Evet, kendinin geleceği günü, saati bildiği halde beklemeyip de savuşmak... Şahsına karşı yapılan bu saygısızlığa pek içerler. Fakat hemen bilâ-ücret denecek bir vaziyette öyle güzel bir metresle yaşıyor... Bir de böyle fuzuli kâhyalıklara kalkmaya hakkı olabilir mi?

Tekrar odaya girer. Her şey darmadağınık... Şüphelendiği hilenin bir ser-riştesini bulmak için her tarafı karıştırır. İthama medar olacak hiçbir şey bulamaz. Fakat bütün eşyada bir hıyanet kokusu keşfine uğraşa uğraşa kıskançlığı büsbütün artar. Nihayet döşek yastığının arasına sıkıştırılmış mavi kaplı bir defter bulur. Sahifelerini karıştırır. Adeta mekteplerde kullanılan sınıf defteri... Numaralara ayrılmış dersler yazılı... Birinci dersten okumaya başlar:

Hayatta Kadının Vazifesi

"Medeniyet, her şeyde muvazene bulmaya uğraşan ilimlerin mecmuundan vücuda gelebilir bir külldür. Müşahhas, mücerret kıymetleri tartar. Muadillerini bularak tasnifler yapar. Kâinatta teadülleri icap eden mahlukât içinde en evvel kadınla erkek gelir.

"İnsanın erkeği vahşette hayvanınkine benzer. Onda, dişi kadar yavru, yuva muhabbeti yoktur. O, sırf keyfi ve zevki için yaşayan bir hodbindir. Kâm alıncaya kadar dişinin yüzüne güler. Kadına her temasıyla onun aşkı yavaş yavaş ölür. Bazen ilk temasında arzusunun ölümüne kadar doyar, kaçar. Onun her busesi kadın için zehir, kendi için panzehirdir. Kuvvetçe, akılca, sebatça kadına faik olduğunu söyleyerek övünür. Kadının

pâ-yı istirhamı önüne kelbî bir istimanla serildiği dakikaları unutur.

"Kadın, sana hâkim olmak isteyen bu mağrur mahluka hükmedecek zaman işte bu andır. Bu zafer dakikanda ayaklarının altında yatan bu mağlubu çiğne, ez, öldür... Ondan intikamını ve bütün hemşirelerinin öcünü al... Erkeği öldüren kıskancıdır. Halinden şüphelendirerek onu daima üz... Kıskanç yularını onun boynuna geçirdikten sonra bu hayvanı istediğin tarafa çekip götürebilirsin.

"Onu ne kadar üzersen nazarındaki kıymetini o kadar arttırmış olursun. Onu iştiyakınla yak, harap et. Tamam, son nefesini vereceği anda alevli ağzına âb-ı visalden birkaç damla akıt, tekrar dirilsin. Tekrar yatsın, tekrar yalvarsın...

"Erkeğin cemiyet içindeki sınıf farklarına bakma. Bir tulumbacıyla bir edebin, bir şairin tıyneten hiçbir farkları yoktur. Hepsi aynı mayadan yapılmıştır. Dikkat et... Seni mağlup edemezse, emeline eremezse, hırsını yenemezse canavar kesilir. Gözlerinde iptidaî orman adamının kanlı vahşeti parlamaya başladığını görünce ıstırap ve tahammülünün sonuna gelmiş olduğunu anla... O zaman öldürür, ölür.

"Katillerin nevilerini tayin için istatistikler tutulsa çoğunun sevda-zedelerden olduğu görülür. Maşukasının eşiğine yüzler sürerek ağlar, sızlar. Fakat son cevabın ret olduğunu görünce silaha davranır.

"Erkekler, kadını yenmek için bütün içtimaî kanunları kendi lehlerine tanzim etmişler. Fakat emellerine tamamıyla nail olamayarak bütün vahşet ve şiddetlerine rağmen zaman zaman kadına yenilmişlerdir. Meşhur Fransız edibi Paul Bourget, bu mevzuda yazdığı romana *Cruelle énigme* (Zalim Muamma) unvanını vermiştir.

"Bir kadın kendini zevcinden veya aman'ından gayrı bir erkeğe verince bütün ahlakın ve kanunların, faziletleri ahkâmı altüst olmuş gibi kıyamet kopuyor. Cismî, aklî tevaffuklarıyla ka-

dını madunlarında gören efendilerin bu telaşları nedir? Niçin tabiatı tetkik etmeyerek indiyyâtınıza kapılıyorsunuz? Bir kadın tek bir erkeği memnun etmek için yaratılmamıştır. Kadın, bütün insaniyeti bahtiyar etmek için gökten inen bir lütf-i ilahidir. Onun yetişebildiği kadar erkeği dil-sîr, mesut etmesi ulüvvcenabı iktizasındandır. Tabiatın ona emreylediği vazife budur. Kadın sırr-ı hilkatini biliniz efendiler... Her biriniz onu kendi nefsinize hasretmek zaafiyla malul olduğunuz için tabiatın bu icabını bî-taraf bir his ve nazarla göremiyorsunuz. Bunda zalim bir muamma var. Evet... Fakat bunun nereden çıktığını niçin tetkik ve teslim edemiyorsunuz? Bunun ameli, her şeyi kendi hodkâmlığına göre mana vermeye uğraşan ve her şeyi kendi işine yarayacak tarafa çekiştirmeye alışmış olan ve çok hakikatleri istibdadı önünde kurban etmekten çekinmeyen medeniyet dedikleri ifrittir.

"Bu hakikati bütün kainat işitsin... *Amour* dedikleri büyük hissin mayasında sadakat yoktur. Bu zan, aşka sadakati izafe etmek isteyenlerin kapıldıkları azim bir hatadır.

"Efendiler, aşk cismanî değildir. O, güneş gibi gönlümüze gökten inen esîrî, lahutî bir mevhibedir. İşte, yayın altında ağlayan Mozart'ın nağmelerini dinleyiniz. Kemanın sinesinden çıkan bu ilahî enîn o tahta parçasına mı aittir? Yirmi, yüz, bin musiki âlâtı üzerinde bu hava böyle inler, ağlar ve ağlatır. Mozart nerede? Sanatkâr toprak oldu. Şimdi bu nağmeler bize nereden geliyor ki! Görüyorsunuz... Cisim fani, ruhun eseri baki... Şu lambanın latif ışığına bakınız. Keramet lambada mıdır? Burada sönen şuleyi diğer hesapsız lambalarda yine uyandırabiliriz. İşte dudaklardan alınan buselerdeki nihayetsiz haz ve saadet de cismanî değildir.

"Başkalarına verdiğiniz aşk saadetlerini düşününüz. Diğerlerinde de böyle fart-ı telezzüzden gaşy getirecek saadetler vardır. Aşkın ebediyen teskin-i hararet ettiği bu membalarını senin dudakların kurtaramaz. Keman, lamba, insan o tesirin altında ihti-

zaz eden basit aletlerdir. Fakat hep bunlar herhangi bir kaprisle kırılabilecek fani şeylerdir. Bunların içinde layemut olanlar musiki, şule ve aşktır.

"Bülbül bir kişi için ötmez, gül bir burun için kokmaz. Seviyor musun? Bir gün aldatılacağını bil. Yahut ki bu hadiseyi muhal telakki etme... Hakikaten sevmiş olan, şikâyet hakkını kaybetmiş olur..."

3

Elindeki satırlardan tebahhur eden zehirlerle İrfan Yekta'nın gözleri karardı. Başı döndü. Bir müddet, karanlık ve nihayetsiz bir boşluğun içinde mevcudiyeti dağılır, benliği kaybolur gibi bir baygınlıkla düştü. Bu elindeki defterden okuduğu şeyler Prenses Diçeski'nin kokotlara verdiği derslerden birkaç sahife idi. Kıraatin ilerisine devam edemedi. Biraz kendini bulmaya uğraştı. Bazı cümlelerin ateşli intibaları hâlâ zihnini yakıyordu. Kadın tek bir erkeği memnun etmek için yaratılmamış imiş. Kadın bütün insaniyeti bahtiyar etmek için gökten inen lütf-i ilahî imiş... Onun, yetişebildiği kadar erkeği mahzuz, mesut etmesi ulüvv-cenabı iktizasından imiş... Kadının hayattaki vazifesi işte bu... Visaline talip ne kadar erkek zuhur ederse hepsiyle yatmak...

Bu yüksek orospuların elinde fuhuş bir felsefe oldu. Ondan yeni, feci bir ilim çıkarıyorlar. İnsaniyetin şimdiye kadar üzerine ahlak prensiplerini kurmak için arayıp durduğu temel belki işte budur. Fakat çıplak fikirlerle dolu bu fahişe edebiyatı tezattan, tenakustan da hiç çekinmiyor. Belki bunlar da kendilerince sınaî-i lafziyeden madut hünerlerdir. Bu sahifede erkeği ayaklarının altında tepele, ez, öldür nasihatleri verilirken öbür yaprakta kadının bütün insaniyet-i reculiyeyi teskin ve mesut etmek için gökten menzul bir lütf-i ilahî olduğu yazılıyor.

Erkek iptidaî orman adamı... Medeniyet içinde vahşetini muhafaza eden bir canavar... Kurbanlık koyunlar gibi alnına kadının taktığı çatal çutal ziynetlerle iftihara alıştırılacak bir hayvan...

İrfan Yekta, terazinin bir gözüne bu tahkirleri, öbür kefesine aşkını koydu. Tartmaya uğraşıyordu. Her ne kadar hakikat cihetine imale ettirmeye çabalasa da daima sevda tarafı ağır basıyordu. Şefkat'i başka erkeklerle paylaşabilecek miydi? Hayır, buna imkân yoktu. Fakat o anda içinde bulunduğu kokothanenin teorisi buydu. Onlardan bir kız severek aralarında yaşayıp da kanunlarına tabi olmamak... Bu da mümkün değildi.

Hele en son okuduğu şu "Seviyor musun? Bir gün aldatılacağını bil. Yahut ki bu hadiseyi muhal telakki etme... Hakikaten sevmiş olan, şikâyet hakkını kaybetmiş olur..." cümlelerinin her kelimesi kızıl ateş kesilmiş birer çivi gibi sırasıyla beynine kakılmış duruyordu. Bu satırların mealleri inkâr kabul etmez birer hakikatti. İğrenç birçok fisk ü fücur içindeki bu doğru sözlere kızmamak lazım gelirdi. Lakin İrfan Yekta, bu hakikatlerin sert ifadelerine tahammül edemiyordu.

Aşkı ile vicdanı, faziletle seyyie arasında mücadelede iken Şefkat odaya girdi. Defteri aman'ının elinde görünce biraz şaşalayarak:

"Nerden bulup çıkardın onu?"

"Döşek yastığının altından..."

Kız başını yumruklayarak:

"Ah sersem kafa... Orada unutmuşum... Ver bana... Okuduğun kadar yetişir. Bahusus hiç de seni alakadar eden bir şey değil..."

"Dünyada beni bunun kadar yalnız alakadar değil, ahlaksız, vicdansız belki de katil edecek bir şey tasavvur edemem..."

"A beyim, ne var onun içinde?"

"Dünyada ne kadar pislik, müstekrehât, müstehcenât, hıyanet, denaet, rezalet varsa burada mevcut..."

"Mübalağa ediyorsun..."

"Mübalağa değil, çok pest kalıyorum..."

"Buna sırf faziletler telkin eden bir ahlak kitabı diyemem..."

"Buna sırf ıdlal, ifsat kitabı emsalsiz bir rezaletname demeye çekinmiyor musun?"

"Bey, içini biraz ferah tut... Öyle vara yoğa kızma. Üzüntüden zayıflıyorsun... Zamaneye uy, geniş mezhepli, büyük havsalalı ol... Sen beni seviyorsun. Ben de seni seviyorum. Şurada koyun koyuna yaşıyoruz. Bundan öteye şeylerle kendine niçin rahatsızlıklar bulup çıkarıyorsun?"

"Bana güzel ahlak dersleri veriyorsun... Bu *moral*'leri hep bu defterden mi öğreniyorsun?"

"Evet... Prenses Diçeski işte bu defterle bize hayatı öğretiyor..."

"Prenses Diçeski bir orospu eskisi... Artık vücudu para etmediği için fuhşun hikemiyâtıyla yaşıyor."

"Öyle söyleme İrfan... Orospuluğu niçin bu kadar adi görüyorsun?"

"Dünyada bundan daha berbat, daha iğrenç ne tasavvur olunabilir?"

"Bari yüzüme karşı bu kadar açık söyleme..."

"Prenses Diçeski'nin fahişeliğinden sana ne?"

"Ben de öyle değil miyim?"

İrfan, elindeki defteri odanın bir köşesine fırlattıktan sonra yerinden iki adım geriye sıçrayarak:

"Şefkat, sen fahişe misin?"

"Ya neyim beyefendi!"

"Söyleme... Söyleme... Nefesim tutuluyor. Boğulacağım."

"Şaşıp kalıyorum. Bu hakikati yeni mi öğreniyorsun? Fuhuştan, fahişeden o kadar iğreniyorsan benden de tiksinmen lazım gelir..."

"Öyle isen elbette tiksinirim."

"Öyleyim diyorum. Bu hakikati ben inkâr etsem de sen inanmamalısın..."

"Sus... Şimdi ağzını tokatlarım..."

"Hakiki seviyorsan beni susturmamalı, söyletmelisin. Bu itirafımdan nefesin tutulacak kadar madrup oluyorsan sen söyle bakayım... Ben neyim? Cemiyet içinde bugünkü vaziyetim itibarıyla bana ne derler?"

"Bugün sen benim metresimsin..."

"Metres, fahişenin öbür adı değil midir?"

"Sen yalnız benimle yaşadıkça fahişe sayılmazsın..."

"Yalnız seninle yaşayamamak mecburiyetinde kalırsam iş nasıl olacak?"

İrfan iki yumruğunun tazyiki arasında beynini ezmeye uğraşarak:

"Yalnız benimle yaşayamamak mecburiyeti hasıl olabileceğine ihtimal veriyor musun?"

"Niçin vermeyeyim? Ben bu vaziyette kaldıkça..."

"Ya!"

"Evet..."

"Yoksa böyle bir mecburiyet şimdiden hasıl oldu mu?"

"Olmuş, olmamış... Geç bunu artık..."

"Hava değişmiş, benim haberim yok..."

"Değişen bir şey yok... Sen evveli öyle zannediyormuşsun. Şimdi böyle sanıyorsun..."

"Bu ne demek?"

"Bilmem... Beni abuk sabuk söyletiyorsun..."

"Sabahtan beri nerdeydin?"

"Sabahtan beri değil iki gecedir ben bu evde yoktum."

"Yalan... Beni çıldırtmak için böyle söylüyorsun..."

"Vallahi doğru..."

"Bu sözlerin beni şiddetle sevdiğin hakkındaki teminatına hiç uymuyor..."

"Ne yapayım? Benim elimde ne var? Patron beni nereye götürürse oraya gitmeye mecburum. Burada kimseyi bedava beslemezler..."

"Boğaz masrafını çıkarmak için patron seni çalıştırmaya mı götürdü?"

"Onun sanatı, işi bu değil mi?"

"Vücudunu kiraya vermeye mi gittin?"

"Maksat bu idi ama... Fakat..."

Birden aklını, iradesini kaybeden İrfan, kızın ifadesini bitirmesine meydan vermeden donuk gözlerle üzerine atılarak bir gıcırtı gibi çıkan sesiyle:

"Şimdi seni gebertirsem bil ki gayr-ı mesul bir katil sayılırım."

Şefkat, mütehevvir aman'ının yumrukları altında haykırarak:

"Haksızsın İrfan, haksız... Al beni götür. İstediğin yere kapat... Söz veriyorum seninle otururum. Lakin burada bütün bütün ben senin malın değilim. Patronun iradıyım. Fahişeliğimden iğreniyorsan nikâh et... Üzerimden bu çirkin nam kalksın... Gönlün emin ve vicdanın müsterih olsun."

"Senin gibi sadakatsizliğe alışmış bir mahlukun nikâhtan sonra sadık kalacağına nasıl inanabilirim..."

"Görürsün İrfan... Görürsün..."

"Kokot sözü... Hep yalan... Hep dolan..."

"Yalan söylemiyorum İrfan... Seni aldatmak isteseydim iki gecelik gaybubetimden bahsetmez, nereye gittiğimi söylemezdim..."

"Nereye gittiğini ben biliyor muyum?"

"Beni gençliğimden istifade edecekleri bir yere götürdüler lakin kabul etmedim. Kandırmaya çok çalıştılar, muvaffak olamadılar."

"Nereye götürdüklerini bilmeden mi gittin?"

"Hemen de onun gibi oldu..."

"Hemen de onun gibi ne demek? Ben, tek manalı, düzgün lakırdı isterim... Öyle yere götürüldüğün ilk defa mı vuku buluyor?"

"Evet... İlk defa fakat bunun sonuncu olacağını iddia edemem."

"Öf, ne karışık, zayıf sözler... Öyle bir yere seni yine götürmek isterlerse demek gideceksin."

"Bir, mukavemet edemem... İki, ederim... Üç, ederim... Dördüncü de beşinci de belki ihtiyarım haricinde götürülürüm..."

"Kokot nağmeleri... Esir değilsin... Zorla seni bir yere götüremezler..."

"Bütün masumiyetimle tehlikeyi sana haber veriyorum..."

"Bütün masumiyetinle... Oh gülünecek şey..."

"Bunun ne kadar ağlayacak şey olduğunu sonra anlarsın..."

"Beni o kadar mankafa yerine koyma... Anladım, gideceksin... Kurnazlık ederek şimdiden kapı yapıyorsun..."

"Samimiyetime mademki inanmıyorsun, ben doğru söyleyeyim de sen eğri anlat... Lakırdılarıma istediğin manayı ver... Peki öyle olsun..."

İrfan Yekta, tutulduğu spazmın şiddetiyle çeneleri takırdaya takırdaya bir daha kızın üzerine yürüyerek:

"Ha şöyle çıkar yüzünden maskeyi... Tamamıyla zamane orospuları serbestliğiyle, hayasızlığıyla çırılçıplak görün..."

Şefkat'in ikinci feryadı esnasında içeriye Ulviye Melek girer... Yumruklar altında gördüğü sermayesinin imdadına yetişerek:

"Ne oluyor beyefendi?"

"Ne olduğunu bilmem... Onu sizden sormalı..."

"Benim evimde dayak olmaz... Ben karşımda böyle şeye tahammül edemem..."

"Senin evinde her şey olur. Sen her manzara karşısında tahammüle idmanlısın..."

"İnsaniyet hayırhâhı bir feylesofun yeğenisin... Sana kadın dövmek yaraşır mı?"

"Tahammülün son kerteye geldiği işlerde yaraşık aranmaz... Benden izinsiz bu kızı nereye götürdün?"

"Yanında ben varken senden izin almaya lüzum kalır mı?"

"İki gecedir kimlerin koynunda yatırdın?"

"Ben depoda çok mal tutmak istemem. Gelsin gitsin... Alışveriş olsun... Sana sevgilini al götür diyorum. Aldırmıyorsun. Amcan bu kızla izdivacına razı olmuyor... Onunla böyle gayrimeşru surette yaşamanı da bir cinayet sayıyor. Kızı zevceliğe isteyenler var. Mademki onu almıyorsun, alamıyorsun. Zavallının kısmetine mani olmaya vicdanın nasıl müsaade ediyor? Bunlar pamuklar içinde müşteri bekleyen turfanda meyvelere benzerler. Revac-i ömürleri pek azdır. Birkaç sene zarfında kendilerini bahtiyar edecek bir erkeğe eş olabilirlerse ne âlâ... Olamazlarsa artık dükkân bayatı sayılırlar. Râğıbları kalmaz... Evet, saklamıyorum... Ve bir kelime hilafım varsa kahrolayım. Şefkat'i nikâhla isteyen var... Gizli kapaklı bir şey de değil... Sana talibin ismini, cismini, mesleğini, ticaretgâhını... Hepsini haber vereyim... Git görüş, sor... Anla... Yalan söylemediğimi öğren... Ali Vahit Bey genç, güzel, dalyan gibi delikanlı... Kasası para dolu... Ticarethanesi banka altında, Demirciyan Apartmanı'nda 18 numara... Ticareti vâsi... Elinden her iş geliyor... Karadeniz'e, Akdeniz'e gemileri işliyor... Şefkat için çıldırıyor... Fakat bu aptal kızın aklı fikri hep sende... Parayla, elmaslarla, türlü vaatlerle bir türlü gönlünü edemiyoruz. Bu nihayetsiz aşk ve sadakatine mukabeleten sen biçareyi yumruklarınla insafsızca pataklıyorsun."

"Ali Vahit Bey, Şefkat'i nerede gördü?"

"Burada..."

"Demek onu benden habersiz görücüye çıkarıp duruyormuşsunuz..."

"Ne yapalım efendim, ne yapalım... Kızın vakti geçiyor... Çok bekletemem."

"Şefkat, bana aşkında sadıkmış da şimdiye kadar çıktığı bu görücülüklerinden niçin hiçbir şey çıtlatmamış?"

"Terk edip gidersin diye korkusundan ağız açamamış. Kızcağızın aleyhinde reva gördüğün bu haksızlıkları hep kuru bir kıskançlık yüzünden yapıyorsun..."

"Evet, kıskançlığımdan yapıyorum... Kıskançlığın kurusu, sulusu olmaz. Bende bu his insanlığımı, her şeyimi utandıracak derecede şiddetlidir."

"Vahşi his... İnsanı canavar yapan cehennemî his... Fakat beyefendi bu melun hissi damarlarından, dimağından söküp atarak asrî bir genç olmaya çalış... Burası mekteptir."

"Kokotlar Mektebi..."

"Evet, Kokotlar Mektebi... Bu müzeyyif nam altında burada çok hakikatler öğrenilir..."

"Evet... Evet... Fuhşa ait derin felsefenizden birkaç yaprak okudum... Aşkın mayasında sadakat yokmuş..."

"Evet, yoktur... Bugüne kadar işitilen bütün sevda faciaları aşkın tuynetinde sadakat tevehhüm olunması yüzünden vukua geliyor. Bu yanlış, bu kurun-i vustaî fikri tashih etmeliyiz, bilmeliyiz ki aşk çok gıdadan ölür. Uzunca müddet yaşatılması müşkül, nazik bir kuştur. Çok izzet ve ikram çok nevaziş, çok düşkünlük gördüğü yerden çabuk uçar. Bu kevserin, dudakları kandıracağı bir kıvamı vardır. Orada durmalı, yorulan tarafın merhametini dilenerek aşkı idameye uğraşmak felakettir. *Carmen* operasındaki şu meşhur mısraları tahattur etmiyor musunuz?

Aşk Çingene çocuğudur
Asla kanun tanımaz
Beni sevmezsen severim seni
Seversen beni sevmem seni
Aşk öyle bir kuştur ki
Yakalayacağım sanırken
Kanat çırpar elinden kaçar
Bekle artık gelecek diye
Beklemediğin vakit yanındadır
Gelir, gider, yine gelir
Tuttum sanırsın kaçar
Kaçarsın o seni tutar

Beyefendi, bu mısraları operada makamla söylerler."

"Müdire hanım, hayat opera değildir. Kokotlar Mektebi'nin gizli faciası hiçbir sahne üzerinde makamla söylenemez. *Carmen* operasını bu vakaya misal getirmeni de hiç uğurlu bulmadım. Çünkü malum ya zavallı kız Don Jose'nin hançeri altında can verdi. O da bir kıskançlık cinayeti idi. Aşk Çingene çocuğu olabilir. Fakat ben sahip-i haysiyet insan evladıyım... Bir müddet burada yaşadım. İnsanlığımdan çok şeyler kaybettim. Biraz daha yanınızda kalırsam ne olacağımı bilmiyorum. Ben kalbi açık, sözü özü doğru bir gencim... Ben bu kızın ilk günahını affetmiş ve onunla izdivaca karar vermiştim. Elimde olaydı bu izdivacı iki gün tehir etmezdim. Fakat büsbütün ihtiyarım haricinde şeylerle güreşmek icap ettiği için bekliyordum. Siz ara yere Ali Vahit Beyler çıkardınız. Rezilce, gizli vakaların arkasından benim saffetimle oynadınız. Eğlendiniz... Ben gözlerimi daha çok evvelden açmalıydım. Hep bu denîce hareketler Kokotlar Mektebi müdiresinden beklenilmeyecek şeyler değildir. Bu kız da hakikati benden sakladı, seninle sırdaş yaşadı. Elbette ikiniz usta, çıraksınız. Her şey bitti. Şimdi sizinle görülecek ücret hesabımız kaldı. Onu da iki üç güne kadar gelir, tesviye ederim. Adiyo..."

4

İrfan Yekta küpeşteye tutunarak apartmanın mermer merdivenlerinden aşağı su gibi aktı. Niçin böyle süratle kaçtığını, bu koşmadan maksadı ne olduğunu, bu kadar acele nereye gitmek istediğini bilmiyordu. Sokağa çıktı. Beyni ağır bir kâbusun altında eziliyordu. Etrafını sisler içinde görüyor, hiçbir şeyin şeklini seçemiyordu. Rüyadaki gibi müphem bir varlığın içinde attığı adımların zeminle temasını hissedemeyerek gidiyordu.

Dimağından geçen bir alev silindiri onun bütün hatırâtını yakarak beyninin içini dümdüz etmiş gibiydi. Ne olmuş, nasıl

bir vaka geçirmişti? O, nereden geliyordu? Sebebini pek bilmediği halde *Carmen* operasının son faslını teganni ederek koşuyor ve primadonnaların sahneleri inlettikleri şu nihaî hazin mısraları daima dudaklarından fışkırıyordu:

Je l'aime
Je l'aime et devant la mort méme
Je répéterais que Je l'aime

Zihninden yavaş yavaş Ulviye Melek'le ettiği sözlere ve ondan evvel Şefkat'le geçirdiği sahneye dair bir silsile-i intikal açıldı.

O, Şefkat'i dövmüş, Ulviye Melek'i tahkir etmiş, her münasebeti bozarak, her şeyi çiğneyerek Kokotlar Mektebi'nden çıkmıştı. Bir günlük ayrılığına dayanamadığı bu kızın şimdi ebedî hasretine nasıl tahammül edecekti?

Amcasının köşküne döndü. Odasına çıkıp kapandı... Bazı ameliyelerde et üzerinde neşter gezinirken o kadar acı duyulmaz. Fakat yaranın sonradan bir müzminleşmesi vardır ki ıstırabı, iltiyamı senelerle sürer.

Kızı son şiddetle kıskanıyordu. Bu kıskançlığının deliliğiyle ne yaptığını bilmemişti. Kıskançlık çok müthiş bir ruh ıstırabı... Fakat bunun tedavi çaresi nedir? Bu azabı çektiren sevgiliyi terk edip kaçmak mı? İrfan işte böyle yapmıştı. Fakat elemi kat kat artmıştı. Şefkat'i yeni aman'ının kolları arasında dudak dudağa tasavvur ettikçe aklı çileden çıkıyor, bütün damarlarında mevcudiyetini yakan bir alev dolaşıyordu.

Kızı bırakıp çıkmamalı, var kuvvetini vererek rakiplerine galebeye uğraşmalıydı... Şimdi vakanın tamire kabiliyetli cihetlerini araştırmaya başladı. Acaba her şey bitmiş, artık bu münasebeti tazelemek ihtimali hiç kalmamış mıydı?

Maceraya yeniden atılmak için savlet edilecek cepheleri tetkike girişti. Şefkat'i ithamda çok acele ve insafsızlık etmişti. Kız,

Ulviye Melek gibi bir ırz bezirgânının elinde kendini ne kadar muhafaza edebilirdi. Biçare çocuk, Ali Vahit Bey'e takdim edilmeye götürülmüş fakat her türlü ibrama karşı gelerek bu yeni müşterinin koynunu kabul etmemişti. Daha ne yapabilirdi. Kıskanç yumrukları altında inlerken:

"Beni nikâhla al... Bunların ellerinden kurtar. Al beni götür. İstediğin yere kapat... Söz veriyorum. Seninle otururum. Bu yaptıklarında haksızsın İrfan, haksızsın..." protestosuyla haykırmamış mıydı?

Evet, İrfan haksızdı. Fakat bu hakikati şimdi anlıyordu. Bu hatasını nasıl tamir edebilecekti? Artık bütün aklının varışıyla, bütün ruhuyla düşünüyordu. Hayatı pahasına da olsa bu devirdiği çamı tekrar dikecekti.

İrfan, Ulviye Melek'le son hesabını görmeye gitmeyecek miydi? İşte bu mülakat esnasında bir tasımına getirip izzet-i nefsini zedelemeden barış-görüş olmanın bir kolayına bakacaktı. İtirafâtına nazaran kızın da bu iftiraktan müteessir olmaması kabil değildi. Aşkın yıktığını yine aşk tamir edebilirdi.

Fakat bu hesabı görmeye gitmek için para lazımdı. Yakında satılan bir han hissesinin bedeli olarak validesinin sandığında beş bin lira bulunduğunu biliyordu. Annesi, oğlunun hayatına taalluk eden böyle mühim bir meselede elbette bu paradan bir kısmını fedadan çekinmeyecekti. Zaten kadın, çocuğunun malihulyalı bakışlarından büyük endişelere düşmüştü. İrfan'ın hastalığı setr olunur gibi değildi. Biçare yemiyor, içmiyor, uyumuyordu. Bir ana gözü bu tetkikinde hiç aldanmazdı.

İrfan, validesini rikkate getirecek bir meyusiyet bitkinliğiyle meseleyi açtığı vakit kadın bilâ-tereddüt:

"Peki..." dedi. İki bin lira verdi. Fakat boğazını tıkayan bir merak gıcığıyla sordu:

"Nen var yavrum? Böyle günden güne sararıp soluyorsun..."

"Bir şeyim yok anne..."

"Nasıl bir şeyin yok..."

"Sorma..."

"Sorma olur mu? Senden evvel meraktan, kederden ben öleceğim."

"Gençlik hastalığı..."

"Ah bilirim! Bu hastalık bazen çok tehlikeli olur."

"Senden aldığım bu parayla gönlümü tedavi ettireceğim. Yakında iyi olacağım, görürsün..."

"İnşallah yavrum, inşallah..."

İrfan paraları cebine koyup annesinden böyle dua aldıktan sonra doğru Kokotlar Mektebi'ne koştu. O binanın merdivenlerinden aşağı nasıl kendini bilmez bir akışla indiyse yine öyle uçar gibi bir süratle çıktı. Yüreğinde ifadesi meşkûk bir çarpıntı vardı. Bu bir sevinme miydi, bir yerinme miydi? Kestiremiyordu... Acaba nasıl muamele görecekti? Fakat bu müspet menfi hislerin arasında kendini kamçılayarak koşturan bir heyecan bütün öbür duygularına galebe ediyordu. Bir saniye evvel Şefkat'i görmek heyecanı...

Apartmanın ziline dokundu. Çok sürmedi, Şebistan kapıyı açtı. Habeş kadınla yüz yüze gelince İrfan hemen sordu:

"Maman nerde?"

"Burada 'atalya'da toplandılar. Prenses ders veriyor. Bugunun muamelesine bakıyorlar."

Şebistan lisanında 'atalya' atölye demekti. Kokotlar Mektebi heyet-i idaresi toplanmış, günün muamelesine bakıyorlarmış. Bu muamelelerin, bu idari müzakerelerin pek gülünç ve bazen çok ibret-âmiz safhaları olduğunu İrfan bilirdi. Evin yabancısı olmadığı için atölyeye doğru yürüdü. Parmağının ucuyla kapıya üç istizan darbesi indirdi. İçeriden:

"Kimdir o?"

"İrfan Yekta..."

Birkaç saniyelik ufak bir mırıltıdan sonra:

"Buyurunuz..."

Delikanlı içeri girdi. Bu pek az süren mırıltı onun gönlünü bulandırmıştı. Bu bir sû-i kabul, bir istiskal mukaddimesi miydi? Atölye halkını başıyla selamladı. Ve aynı suretle mukabele gördü. Prenses Diçeski ile Ulviye Melek yan yana *estrade*'ın profesör makamında oturuyorlardı.

Eski talebelerden birkaçı 'aman' bularak gitmiş, yerlerine başkaları gelmişti.

Ulviye Melek'in ticarethanesi has fırın gibi işliyordu. Onun mallarını elliyorlar, sıkıştırıyorlar, gevrek, kıtır, yumuşak, beyaz, esmer... Herkes tabiatına göre bir şey bularak alıp götürüyordu.

İrfan, mevcut kızlara baygın ve seri bir göz gezdirdi. Şefkat'i arıyordu. Nazeninlerin arasında sevgilisine tesadüf edemeyince kalbinin darebanları yavaşladı. Ruhunda bir ezginlik duydu. Onu çok göreceği gelmişti. Tahammülünün gayesinde idi. Bu tahassürün iki üç gün daha devamına takat getiremeyecekti.

Atölyenin yandan bir kapısı daha vardı. Şefkat, İrfan'ın sesini duyunca acaba oradan savuşmuş muydu? Kapıya vurduğu esnada işittiği birkaç saniyelik mırıltı buna mı delalet ediyordu?

Bir kere oraya girmişti. Nasıl olsa neticeyi beklemeye mecburdu. Heyecanına sükûnet, ıstırabına deva aramak için koştuğu bu ev şimdi onun nazarında cehennem kesilmişti. Şefkat kendinden daima böyle kaçarsa artık her gün onun arkasından koşarak yirminci asırda Kerem ile Aslı macerası mı yaşayacaklardı?

İrfan ıstırabına, heyecanına sükût emrederek bekledi.

Ulviye Melek bulunduğu *estrade*'dan meclisin kâtibine:

"Dilkeş Hanım, günün evrakını okuyunuz. Anafor'dan mektup var. Kıraate ondan başlayınız. Yurda elli bin franklık bir çek göndermiş. Bu hafta kendisine teşekkürname yazılsın..."

Anafor, Mahmut ül-Mekki hazretlerinin metresliğini kabul ederek bu milyonlarla beraber Avrupa'ya gitmişti.

Kâtibe Dilkeş Hanım okumaya başladı:

Paris, 8 Eylül 1924

Sevgili maman,

Yurdun damında dolaşan devlet kuşunu nihayet benim avare başıma kondurdunuz. Nerede olduğunu bilemediğim talih körebe oyunundaki gibi geldi, beni sımsıkı kucakladı. Artık onun aguşundayım. Ben prenses hayatı süreyim. Bunu rüyada görsem hayra yormazdım. İçinde yaşadığım bu yeni muhitin hakikat olduğuna bir türlü inanamıyorum. Zannediyorum ki feerik sahnenin bir gecelik prensesiyim...

Talih, servetçe bu kadar yükseğe hoplattığı bugünkü mukabbilini yarın kucağından silkip atamaz mı?

Onun eski mağduruyum... Pek muvakkat da olsa bu kısa iltifatına da teşekkür ederim. Meğerse biz kabukları içinde yaşayan salyangozlarmışız... Hayatı İstanbul ufukları arasına sıkışan kısımdan ibaret sanmak, ah, ne bahtsızlık... Avrupalı kadınlar tayyare ile Bahr-i muhiti geçmek için tecrübeler yaparken biz Yeşilköy'le Pendik arasında dolaşmayı devriâlem seyahati sanacak kadar uykuda imişiz.

Her kabahati talihe yükletmekte, her gadri ondan bilmekte pek haklı değiliz. Talihin de kanunları var. İnsanların çoğu bunlara dikkat etmeyi bilmiyorlar. Onlar tedbirde kusur edip de talihe bühtana kalkışıyorlar. Mektebinizde çok diplomalı kokot yetiştirdiniz. Fakat bunların ekserisi büyük kokot prensesi Diçeski'den öğrendikleri ince sanatın icabından ziyade kendi azgın gönüllerinin, deli kafalarının havasına gittiler. Gözleri aşkın ateşiyle mercan gibi parlayan, öptüğü yeri çürüten, sardığı beli kütürdeten ömrünüm yirmi beşinci yılını süren sevda canavarlarının peşlerinden koştular. Alt alta üst üste, al sevda ver sevda, ah cicilerin cicisi canımın içi, aman da yalelli... Böyle oynaşla bir yatakta fırtınalar geçirmeyi kim istemez... Fakat böyle delikanlıların gönüllerin dolgunluğu kadar cüzdanları boş oluyor... En büyük geçimsizlikler yoksulluktan çıkıyor. Sonra bin bir felaket baş gösteriyor...

Ben şimdi kendi kendime yeni bir felsefe çıkardım. Onun prensibiyle yaşıyorum. Çirkin güzel, genç, ihtiyar cenab-ı hak esas itibarıyla bütün erkekleri bir model üzerine yaratmış, tamm-ülaza olduktan sonra birbirlerinden o kadar büyük ne farklar kalır. Elverir ki yüreklerindeki sevda kandilinin yağı büsbütün tükenmemiş olsun...

Benim Arapçığımın (bu taşgir edatına gülmeyiniz) içinde kör kandil değil vallahi hiç sönmez bir salamandra sobası var. Doğduğu iklimin kızgın güneşi altında feyzdâr olmuş ateşîn bir mizaç. Afrika'nın çöllerinde yakutî tulû ve gurubları selamlayarak kızaran, yetişen hurmalar gibi uzun, narin ve tatlı...

Bu hâr iklimin meyvesinden tadan İstanbul'ın cılız mahsullerinden müstağni kalır. Gözlerim onun koyu rengine alıştı. Şimdi beyazlar bana çiğ ve soğuk geliyor. Esmer ekmeğe alışmış olanlar francalayı tatsız ve kuvvetsiz bulurlar. Erbabınca asidenin baklavaya tercih edildiği kabil-i inkâr mıdır?

Fakat baharatı kızgın bu Arap yemeğine idman edinceye kadar ağzım dilim kabardı. Çok sıkıntı çektim. Bakınız, onu yavaş yavaş nasıl sevdim size anlatayım... İşte her sabah aç karnına bir karabiber tanesi yutar gibi başladım. Gittikçe taneleri çoğalttım. İlk cilvelerimize şöyle giriştik:

O: "Senin adı 'Anafor'... Bu çok tuhaf... Kim koydu sana bu?"

Bu birinci isticvaplarda ben biraz ezilip büzülerek:

"Affedersiniz ekselans... Asıl adım bu değildir."

"Bana asıl adı bağışla..."

"Hatice..."

"Hadice't-ül-kübra sallallahü aleyhi vesselem... Hadice... Ah anam Hadice... Sarılayım sana... Opeyim sana..."

Aman'ım uzun kulacıyla belimden kavrar. Kendimi iri bir yengecin kıskaçları arasında bulurum. O, kuru Arap'ın dudaklarından o kadar mebzul salya boşanır ki suratıma bir bulamaç çanağı dökülmüş sanırım. Sevgilim yalnız sarmakla, öpmekle kanaat edemez. Büsbütün erkekleşen kalın sesiyle:

"Hadice bir şey söylersem olur mu?"

"Niam ya seydi..."

"Sen bana niçin sarılmaz? Ellerini belimde koy... Op bana... Op bana... Isır bana..."

İdmanımın ilk devrelerinde bu der-aguşları midem pek kabul etmedi. Arap'ın ricalarını çok gönülsüz, gevşek gevşek yapabiliyordum. O bana tekrar ediyordu.

"Bütün kuvvetle niçin bana sıkmaz? Kırmızı dudak, beyaz dişlerle niçin bana ısırmaz..."

"Ah ekselans, bilseniz sizi o kadar seviyorum ki... Nazik vücudunuzu incitirim diye sıkmaya, öpmeye kıyamıyorum..."

"Ve min-el-garaib, ben nazik? Ben katı basdırma gibi sen yumuşak... Tatlı... Rahat-ül-hulkum... Ben sana böyle hep babuşlarıyla yutsam doyamam..."

Vücutlarını hırpalatmaktan hoşlanan kadınların Arap'a varmalarını tavsiye ederim... Bu seviş başka seviş... Hiçbir milletin erkeğinde bu kadar ateşlisini tasavvur edemem. Kendi mübarek vücuduna pastırma diyor. En büyük bir şairde teşbihte ancak bu kadar isabet gösterebilir. Evet, pastırma... Hem de bildiğimiz o sığır pastırması değil... Ondan çok katı, hazmı çok batî bir hayvanın pastırması... Evet, pastırma fakat bunu tekmil çemeniyle, keskin sarımsaklı kokusuyla tasavvur ediniz.

Arap'ın sevda cenderesinde sıkıştırıla mıncıklana vücudumun itiraf edilemeyecek yerleri nasır bağladı. Henüz üftadem kadar pastırmalaşmasam da hahambaşının sucuğuna döndüm. Herkes sanatının haddelerinden geçerek incelmeli, pişmeli değil mi? Ben sevgilimin aşk kazanında fıkır fıkır kaynıyorum... O kadar birbirimize karışarak hal ve hamur ve yekvücut olduk ki ben biraz esmerleştim. O biraz beyazlaştı. Ben şimdi biraz tarçın, kâkule kokuyorum. O kolonyalarla biraz ıtrını değiştirdi. Ben nasırlaşarak katılaştım. O yorgunluktan yumuşadı. Kanımızı, beynimizi, mizacımızı yavaş yavaş değişiyoruz. Istıfâ denilen şey bu mudur? Bilmem ben ne vakit bütün bütün Arap olacağım? O

ırk-ı ebyaza dönecek? İşte bu mucizenin husulüne kadar ikimiz de çalışacağız.

Sabahları beni uykudan bir uyandırışı vardır:

"Hadica, aç közlerinden opeyim..."

Uyanırım. Aman'ımın midesi bir değirmen gibi çabuk öğütür. Akşamdan ne kadar doysa sabahleyin yine acıkmış uyanır. Onun ilk kahvaltısı benim. Vücudum, kollarının cenderesi içinde çatırdar. Sonra göğsümü karıştırarak:

"Hadice, koy benim ağzımda bu turunclar..."

İşte en zoru budur: bu ihtiyar malağı sabahleyin aç karnına emzirmek... O keyfinden bayıla bayıla mışıl mışıl emerken benim içim gıcıklanır, kabarır, bulanır...

Bu süt kuzusu gayet-ül-gaye bir tezevvukla süzgün süzgün yüzüme bakarak:

"Oh yarab şükür... Leziz min-el-asel vel-kevser... Artık hiçbir maraz bende gelmez. İçimde şifa ve hayat doldu."

Şimdi onu seviyorum. Meşin gibi vücudun da başka tadı var. Arap'ımı öptükçe ağzımı 'Porto' ile, şampanya ile çalkalaya çalkalaya bu sevdaya idman ettim.

Bu obur çocuğu doyurup memnun ettikten sonra prenseslik hayatım başlar. 'Bois de Bologne Avenue'sünde Prenses Otel'de oturuyoruz. Yalnız ikimizin otel masrafımız günde bin frangı geçiyor. Emrimize amade hususi otomobilimiz var.

Sâmân-ı nimetler, elmaslar, servetler içinde yüzüyorum. İnanınız Paris'in en monden, en şık, en lüks, en gıpta-âver kadını şimdi benim...

Sabahleyin banyomu yaptıktan sonra masöz gelir... Beni kurular. Etlerimi tatlı tatlı yoğurur. Damarlarımı, sinirlerimi ezer. Arkasından pedikür, manikür, kuaför gelirler. Sonra fam döşambr sabah promadı için icap eden surette beni giyindirir. Paris'in en yüksek moda evleri camekânlarına son numune olarak ne kıyafet koymuşlarsa işte ben öyle süslenirim.

Kahvaltıdan sonra otomuza bineriz. Etoile Meydanı'ndan Champ Elysées Avenue'sundan, Concorde Meydanı'ndan, Tuillerie'den dış ormanlara kadar bir uçuşumuz vardır.

Paris'in tiyatroları, operaları, sinemaları, müzeleri, kütüphaneleri, tarihî sarayları, ilmî ve eğlence yerleri gezmekle bitmiyor. Seyredilmekle bunlara doyulmuyor.

Mahmut el-Mekki'nin Mısır'da ihtiyar bir zevcesi ve yetişkin oğulları, kızları var. Babalarının genç bir metresle sefahate koyularak servetine tırpan atmakta olduğunu duymuşlar. Pek ziyade telaşa düşmüşler. Geçenlerde bürosunun üzerinde unutmuş olduğu Arabî-ül-ibare bir mektup elime geçti. Bu lisanı biraz öğrendim. Fakat böyle kitap, mektup okuyacak kadar değil. Şöyle üstünkörü şavulladığıma nazaran babalarını Mısır'a çağırdıklarını, biraz da acı serzenişlerde bulunduklarını anladım. Onlar istedikleri kadar davet ve tazallum etsinler. O benim sevdama perçinlidir. Artık ayrılamaz. Farzımuhal olarak terk olunsam bile üzerimdeki bugünkü mücevherâtla ferah ve fühur on sene daha yaşarım. Aman'ım simaca başka bir ırktandır ama vicdan ve terbiyece çok medeni adamdır. Bana kayd-ı hayat şartıyla rente[58] *yapacağını ve ihtiyar zevcesinin vefatında nikâh edeceğini söylüyor.*

Geçenlerde Lorgchamp'a at yarışlarına gittik. Orada koşuya çıkan hayvanlar için bahis koyuyorlar. Benim böyle şeylerden henüz pek anladığım yok ya çok sevimli matmazelin biri yanıma gelerek:

"Ben 'Lili' için koydum... Siz de bunu intihap ediniz. Aldanmazsınız... Çünkü 'Lili'nin babası Arap, anası İngiliz'dir. Göreceksiniz. Mutlak bu soy melez, kazanacaktır..." dedi.

Matmazeli çok sevdim. Bu Arap ve İngiliz aşılaması Lili için kaydolundum. Yarış oldu. Oh uğurlu hayvan... Bana iki yüz elli bin frank vurdu.

---

58 Gelir. (Fr.)

Maman, bu piyangodan elli bin frangını yurda naçiz bir hediye olarak gönderiyorum. Kabulünü rica ederim. Böyle ehemmiyetsiz bir parayla yurda medyun olduğum şükranımı eda etmiş olamam. Emin olunuz, sizi hiç unutmayacağım...

Sevgili valideciğim, sizin ve muhterem Prenses Diçeski'nin mübarek ellerinizden ve çok mütehassir kaldığım hemşirelerimin gözlerinden öperim.

Paris
Avenue de Bologne, Prenses Otel
Hatice Mahmut el-Mekki

5

Bu mektup böyle bir şansa konmak için kokot namzetliği ile yurtta bekleyen kızların üzerinde büyük bir tesir yaptı... Yıldızı parlak, dâhi bir tilmiz yetiştiren bir profesör gururuyla Ulviye Melek'in koltukları kabardı.

Müdire, mevcut pansiyonerlerine bir göz gezdirerek başı önünde düşünen Ferahnak'a hitaben:

"Gördün mü kızım... Arap çorap diye beğenmeyerek nevazişlerinden kaçıp da bir meddah gibi ortada taklidini yaptığın Mahmut el-Mekki hazretlerinin nasıl bir servet madeni sivilize, inamkâr, nadir bir zat olduğunu şimdi anladın mı?"

Ferahnak titrek, sivri bir sesle:

"Neme lazım benim... Ne olursa olsun..."

"Nasıl neme lazım... Burada ne için bekliyorsunuz? Acaba içinizden hanginize böyle bir istikbal müyesser olabilecek?"

"Ben bu türlüsünü istemem... Ne Şam'ın şekeri, ne Arap'ın yüzü..."

"Yavrum, bunlar bayat lakırdılar... Büyükanalarınızın kullandıkları darbımeseller... Şimdiki hayata yeni vecizelerle girmeli."

"Mektubundaki pohpohlara tamamıyla inanmadığıma emin olabilirsiniz. Zavallı Anafor, namını Hatice Mahmut el-Mekki'ye çevirmekle bahtiyar oldum sanıyor. Arap'ı öptükten sonra ağzımı Porto ile, şampanya ile yıkıyorum dediğine dikkat ettiniz mi? Zavallının ürküntüsünü ta buradan duyar gibi oluyorum. Mektubun diğer kısımlarında da çok mübalağa var..."

"Kızım, yanlış düşünüyorsun... Mektupta mübalağa değil bilakis mahviyet var... Elli bin frangı önümüze birkaç lira ehemmiyetsizliğiyle atıverişinden servetinin derecesini anlamalısın. Mektebimde Anafor gibi kokot nadir yetişir. İhtiyar demedi, Arap demedi. Beğenilip çağrılınca kız gözlerini yumdu. Talihinin işaretine koştu. Bütün kadınlığının ferasetiyle aman'ını memnun etmeye uğraştı. Bahtiyar etti ve oldu..."

Nazeninliğe müteallik evrakla yurda kabul hakkında birkaç istida okundu. Günün muamelâtına ait kararlar verildikten sonra Prenses Diçeski kokotluk dersine şöyle başladı:

"Erkek karşısında kadın: bu mühim vaziyet üzerine düşünmüş veya düşünen dünyada pek az Havva kızı vardır. Ben bu sername altında, ***amour*** mazeretiyle kadına karşı kurulan tuzaklardan, yapılan tehlikeli oyunlardan bahsedeceğim.

"Feylesofların bu mebhasta duyguları mahduttur. Mevzuya samimiyetle yanaşamazlar. Bunu ancak erkeğin canavar pençesi altında yerden yere çarpılarak sinesi, kalbi kanamış kadınlar bilirler.

"Kızlarım, gençliğin toy mevsiminde sevmek tehlikelidir. Çünkü erkek bu yaylakta evvelce çok kuzuların canlarına kıymış bir aç kurttur. Senin masum yüreğinin de kanını emer ve sonra sevdiği vücudu posa halinde bırakıp gider. İşte böyle çok kızlar ilk samimiyet ve safvetlerinin kurbanı olurlar. Siz iştihalılarınızın karşısında aşkbazlığa çıkacak hüner-ver namzetlerisiniz. Fakat bu oyunu nerede öğrendiniz? Tiyatrolarda seyrettikleriniz sırf nazarîdir. Romanlarda okuduklarınız aşkın kendisi değil, gözlerinizin önünden geçen onun yalan yanlış bir hayaletidir. Bunu

samimen bilmek için çekmek, ıstırapla yaşayarak hissetmek lazımdır.

"Aşk bir hastalıktır, diyorlar. Kendi hükmümce bu cinnet envainden biridir. Çünkü en evvel aklı, muhakemeyi, tedbiri, iradeyi, tahammülü selb ediyor. Dünyada hükümran olan hep onun istibdadı, garabetleri, fanteziyeleridir. Sevdasız gönül, ateşsiz bir sobaya benzer. Ve tıpkı bir soba gibi ona atılan madde-i ihtirakiye yanar geçer. Onu yeniden doldurmak, kaloriyi tazelemek icap eder. Âlemin başlıca meşguliyeti de zaten işte bu ocakçılıktan ibarettir. Damarlarını bu ateşle doldurup boşaltırlar.

"İzdivaç kalorisi hararetini kaybettikten sonra çiftin gözleri zevk aramak için harice kayar. Bu, hayatın önüne geçilmez bir iptilasıdır. Ahlak bu müptelalığın ayıplarını örtmeye memur müraî, sersemce bir jandarmadır. Çünkü bu örtü altında bütün hareketlerin eşkali harice seçtirilerek her şeyi oynanır.

"Kızlarım, dikkat ediniz. Bütün komediler, bütün dramlar bu mastardan, bu membadan çıkar. Bütün muharrirler ilhamlarını bu gönül maceralarından alırlar. Bütün mümessiller kendilerini bu usullere benzetebildikleri kadar alkışlanırlar.

"Mösyönün aklı metresinde, madamın zihni aman'ındadır. Zevç, ailesinden ziyade metres için kazanır, zevce kocasından ziyade amanı için giyinir. Onlara tesadüf etmek için kolpolar yapılır. Mahrem dostlar arasında geçen en ehemmiyetli sözler şunlardır: 'Ah, benimkini bir haftadır görmedim. Gözümde tütüyor. Bu kısa tahassür müddeti bana bir seneden uzun geliyor. Hasretine hiç dayanamıyorum.' 'Büsbütün ayrılırsan ne olacak acaba?' 'Aklıma getirme, çıldırırım.'

"Hep sözler böyle benimki-seninki üzerinedir. Zevç-zevcelerden derin bir bıkkınlık hulasa eden yüz buruşukluklarıyla bahsolunur. Her günün en mühim, en meraklı dedikodu sermayelerini aman'larla metresler arasında geçen vakalar teşkil eder. Herkes kendi gönül esrarını saklamaya uğraştığı kadar başkalarının gizli maceralarını karıştırmaktan zevk alır.

"Erkek, aşk gıdasına kifayetten çok fazla avlanmak merakıyla dolaşan bir sayyaddır. Bazıları av peşinden koşmak meşgalesinden o kadar hoşlanırlar ki hep bu eğlencenin havailiğine dalarak asıl maksadın aşk olduğunu unuturlar.

"Şimdi geçen dersin sual cevabını yapacağım. Kızım Nasip ayağa kalk söyle:

"Huysuz erkeğin mizacını tashih için ne yapmalıdır?"

"Yüz bulunca her erkek müstebit ve hırçın olur. Huysuzluk bünyevi midir, ârızi midir? Tetkik etmeli. Bünyevî ise tashihi müşkül ve uzun zamana muhtaçtır. Uğraşmaktansa böylelerini atlatmak evladır. Ârızi ise sebeplerini araştırmalı... Meme için ağlayan dilsiz çocuklar gibi tabiatları muammalı bazı erkekler arzularının kadın tarafından keşfolunmasını bekleyerek huysuzlanırlar... Zekâca erkeğe mütefevvik olan kadın bu arzulardan işine gelenleri anlar ve kelimelerini anlamamış görünür."

"Bazen erkekleri hoyratlıklara sevk eden bu densizliklerin ekserî menşeleri nedir?"

"Hislerini, arzuları veçhiyle tatmin edememiş olmaları... Yahut içlerinde gizli bir kin ve kıskançlık kaynaması veyahut ki bıkkınlık, doygunluk asabiyetleri..."

"Erkeğin gösterdiği infiallerin bu nevilerden hangisine ait olduğunu fark edebilir misin?"

"Evet..."

"Söyle..."

"Eğer infial reculî hissin tatmin edilememesinden ileri geliyorsa erkeğin somurtkanlığında ya bir mazlumiyet hali veyahut hiddet ve şiddetinde mürebbisi önünde böğüren bir canavar azgınlığı vardır. Kadın elindeki aşk bagetiyle çok defa ona emrettiği taklağı kıldırtabilir. Çünkü gözlerindeki sahte hiddetin altında yanan şey taşkın bir arzudur, şehvettir. Asabilik doygunluktan, bıkkınlıktan geliyorsa bu, kadın tarafından çabuk keşfedilmesi lazım gelen mühim bir meseledir. Bu hal, kadının zaa-

findan doğan bir neticedir. Sevgilisini kendinden bıktıran, usandıran kadının safvetine, idaresizliğine acınır."

"Erkeğin tekrar gönlünü ateşlemek için ne yapmalı?"

"Bu çok zor ve ekseriya icrası hemen nâ-kabil bir iştir. Bu kendini sevda muvazenesinde düşürecek kadar kifayetsizlik gösteren bir kadının başarabileceği bir oyun değildir."

"Ne yapmalı? Yalvarmalı mı?"

"Hayır, katiyen... Yalvarırsanız erkeği büsbütün kaçırmış olursunuz. Son derecede metanet göstermeli. Gelip sizi görmüyorsa arkasından gitmemeli, aramamalı, sormamalı... Fakat çok seven gönüller için bu tahammül olunmaz bir felakettir."

"Buna tatbik edilecek hiçbir çare yok mudur?"

"Bir tek vardır..."

"Nedir söyle..."

"Kıskandırmak... Size edilen ihmale karşı son derecede kayıtsız görünmemekle beraber derhal başka bir aman'ın kolları arasında yaşadığınızı ona ihsas etmek. Alphonse Daudet'nin *Sapho* romanı bu hakikati ispat eden kuvvetli bir tezdir."

"Bu usulde daima muvaffakiyet muhakkak mıdır?"

"Hayır... Büsbütün giden olur. Avdet eden olur. Fakat nedametle dönen, eskisinden ateşli bir muhabbetle, uzun müddet sadık kalır..."

"Aferin kızım... Bon puan... Otur yerine... Ferendaz sen kalk..."

Ferendaz:

"Madam la prenses affedersiniz, dersi yapamadım."

"Niçin?"

"Geçen hafta *classe*'ta[59] bulunamadım."

"Nerdeydin?"

"Ameliyât görmeye gitmiş, nazariyâta yetişemedim..."

"Cazibe..."

---

59 Sınıf. (Fr.)

"Prezan..."

"Dersi hazırladın mı?"

"Oldukça..."

"Söyle, gözüne kestirdiğin bir erkeği teshire nasıl başlarsın?"

"Lakayt görünürüm. Evvela hissimi ona hiç sezdirmeden nazar-ı dikkatini celbe uğraşırım..."

"Nasıl uğraşırsın?"

"Tuvaletimle, nezaketimle, zarafetimle, zekâvetimle... Bir kere onun gönlünde ufacık bir yer edindim mi gözden göze hafiften şerareler uçuşur. Sizden öğrendiğim usulde bu bakışlarla konuşmaya başlarım."

"Erkek nazarında nasıl temin-i kıymet edersin?"

"Ağır ağır... Kadın kendine çok zor fetholunur bir kale ehemmiyetini vermeyi bilmelidir."

"Nasıl?"

"Muvaffakiyetin hemen bî-imkân olduğunu anlatır müşkülât icadıyla... Visale talip bir erkeği ilk savletlerinde ne kadar çok yorarsan, üzersen onun gönlündeki muhabbetini o kadar kökleştirmiş olursun..."

"Onu büsbütün ümitsizliğe düşürmekle elinden kaçırmaktan korkmaz mısın?"

"Buna *artistikman* istigna derler. Bir taraftan yemler, bir taraftan zora çekersin..."

"İşte kokotluğun hurdeleri... Biraz daha inceleyelim. Mesela sen aile kızı değilsin. Ortaya çıkmış bir mal gibisin. Bu kadar istignayı hangi mazerete yükleterek yapabileceksin?"

"Oh... Kendimi o zamana kadar hiç aşkla temas etmemiş gibi satmaya uğraşırım."

"Daha başka türlü istigna, üzme usulleri yok mudur?"

"Bilmiyorum..."

Prenses sınıfa göz gezdirerek:

"İçinizde bilen varsa söylesin..."

Ağızlardan kulaklara bir fısıltı dolaştıktan sonra Ferahnak·

"Müsaade ederseniz size küçük bir vaka anlatayım..."

"Söyle..."

"Buraya gelmezden evvel bir kız tanıdım. Bu, mektepten çıkma değil anadan doğma kokottu. Türlü türlü vakalarıyla artist gibi iştihar etti. Erkekler onun için bayılırlar, çıldırırlardı. Birçok kimseler onun yaman bir büyücü olduğuna kaildiler. Bir mirasyedi beyi, tamam iki sene arkasından koşturduktan sonra karısını boşatturarak nihayet ona nikâhla varmaya muvaffak oldu. Bu galebeyi nasıl kazandığını anlatmasını rica ettim, 'Pek kolay,' dedi. 'Onu üzdüm, üzdüm, ölecek bir hale getirdim. Nihayet kendimi onun dimağında bir fikr-i sabit yaptım.' 'O kadar uzun müddet nasıl üzdün?' 'Erkek muvaffak oluncaya kadar yalvarır. Eğer seviyorsan sonra sen onun esiri olursun. Onun yılmaz savletlerine karşı her gün verdiğim nutuk şu idi: erkeğin muvaffakiyeti sayılan bu fiil kadın için bir sukuttur. Aşk mülkî kalmak şartıyla aşktır. Bozulunca çirkef olur. Doğru düşünülürse bu çirkin şey erkek için de bir süfliyet sayılmalıdır. Çünkü bir erkek hasmını tahkir etmek istediği vakit 'anamı bilmem ne yapayım' küfrünü savurur. Binaenaleyh bu çok ayıp tecavüz en ziyade sevilen bir kadın hakkında nasıl reva görülür? Şimdi birbirimizi seviyoruz. Bu gönül ateşlerimizin üzerine niçin soğuk su dökelim. Belki bu tatminden sonra yüz yüze bakamayacak kadar birbirimizden iğreniriz. Beni cidden seviyorsan gece gündüz bu ateşini söndürmek çaresini düşünmezsin. Muhabbetini kâl'an değil fiilen ispata çalış. Benim aşktan anladığım mana budur. Hem beni sevdiğini iddia ediyorsun hem sukutuma çalışıyorsun. Bu iki zıt şey kabil-i telif değildir. Ebedî muhabbet, platonik olanlardır. Şehvet aşkın kolerasıdır. İşte bu nutukla her gün aman'ımı kendimden üç arşın uzakta tuttum..."'

Prenses:

"O da pek ileri varmış... Asıl maksat *amour* ile hiç temas etmemek değil, kendini bıkıtmadan sevdirmektir. Yalnız şu var ki erkeğin gözlerinde arzu hissi parladığını görünce rahatsızlık ve

saire nevinden derhal bir mazeret fakat makul şekilde bir mazeret icadıyla onu takarrübten men'e uğraşarak bu suretle iştihasını bütün bütün tutuşturmuş olursunuz. Yoksa daima bir *amour*-platonik iddiasıyla iş yürümez."

Talebelerin arasından bir ses:

"Oh... Kuzum, bu da çok tuhaf... Gençlik için platonik aşkın manası istihzadan başka bir şey değildir. Bu zamanda sırf karşıdan yüzüne bakmak için maşuka aranan insana tesadüf edilebilir mi? Bu eflatunî muhabbet eski zamandan kalma bir masal... İsmi var, cismi yok bir anka... Kuvvetten kalmış ihtiyarların uydurdukları bir nazariye..."

Prenses:

"Darılırsanız nasıl barışırsınız?"

Cazibe:

"Hiç yüzüne bakmam... Kendi pişman olup da yalvarıncaya kadar surat ederim."

"İstediğiniz bir şeyi yaptırmak için nasıl hareket edersiniz?"

"Yoktan bir bozgunluk çıkararak hırçınlanırım. Sözümü kabul ettirinceye kadar güleryüz göstermem..."

Ders bu vadide iki saat devam etti. Talebeler arasında sâmi sıfatıyla bulunan İrfan Yekta'yı müz'ic bir düşünce aldı. Bu yeni ilimden onun da istifade edeceği hikmetler yok değildi. Fuhuş ufkundan asrî bir felsefe doğuyordu. Bunun psikoloji ile, fizyoloji ile, *moral* ile, içtimaiyât ile olan sıkı ve nazik rabıta noktalarını kimse reddedemezdi. Bugün Kokotlar Mektebi'nde vaz edilen bu esas üzerine muazzam binayı istikbal feylesofları kuracaklardır. Bu temelin çok sıkleti tahammülü vardır. Stendhal'in aşk üzerine olan büyük cildi, Balzac'ın *Physiologie de Marriage*'i belki bu ilmin nüvelerini teşkil eden ana eserlerdendir.

Güya içtimaî bazı hakikatlerin teşhirleri için yazılmış öyle meşhur eserler vardır ki bunlar iffetin, safvetin, sadakatin, zevciyetin cephelerinde patlayan birer bomba mahiyetini almışlardır. Evet, anladık. Cemiyet içinde karılarını aldatan kocalar, kocala-

rını aldatan karılar var... Fakat sadakatle yaşayan çiftlerin vücutlarını büsbütün inkâr edebilir miyiz? Gönüllere bulantı getiren bu namussuzluk faraşının süprüntülerini her gün ortaya saçmaktan ne faide bekleniyor? Bu artistik teşhirler birbirine kalben merbut kalmış karıkocalara da sû-i misal teşkil edecek reklam hizmetini görmezler mi? Bu hastalığın sirayetini tamimden niçin korkulmuyor?

İrfan Yekta şimdi böyle düşünüyordu. Zevçler zevcelerini zapt edemezlerken, o, metresine bütün bütün nasıl sahip olabilecekti? İşte olamamış, kıskançlık feveranıyla ne yaptığını bilmeyerek onu elinden kaçırmıştı. İyi hareket etmemişti. Bir kısım bedbaht kocalar bile zevcelerinin bazı hazmolunmaz vakaları önünde sabır ve teenniye mecbur kalmıyorlar mı? Sevgilisi Şefkat ahlak-ı umumiye haricinde yaşamak için Kokotlar Mektebi'nden diploma almaya çalışan metreslik kızlardan biri değil mi? Kendisi de Kokotlar Mektebi'nin kanunlarına tabiyeti kabul ile bir müddet onların arasında aynı müfsit havayı teneffüs ederek yaşamamış mıydı? Fakat kıza fazla tutkunluğu hasebiyle hep bunları nâ-kabil-i ictinab felaketler şeklinde görüyordu.

Şefkat nerdeydi? Niçin *classe*'ta yoktu? Kendine yeni bir oyun oynamak için mi kızı ondan gizliyorlardı?

İrfan tekrar kıza malik olmak için eski hayatın kepazeliklerine razı olacaktı. Fakat bu defa çok ağır şeraitle kabul olunacağa benziyordu. Bu defa galiple mağlup muahedesi yapılacaktı. Hiss-i kabl-el-vukuu andırır pek müellim bir duygu, içinden böyle diyordu.

Bugün nefret ettiğimiz bir şeye yarın bil-ıztırar taraftar olmak, bugün ahlaksızlık saydığımız bir fiilin yarın cereyanına kapılarak fenalara karışmak...

Kızın yüzünü görünce kendinden geçerek, hep olanları unutarak, galiba her şeyi kabul edecekti.

6

Ders dağıldıktan sonra İrfan Yekta süklüm püklüm bir heyecan solgunluğuyla müdirenin yanına girdi. Ulviye Melek delikanlının halindeki perişanlığa dikkat etti. Fakat eski muamelesini hiç bozmayarak:

"Buyurunuz İrfan Beyefendi... Birkaç zamandır bizi unuttunuz. İltifatınıza alışmış olanlara bu gaybubetiniz ağır geliyor. Fakat ne oldunuz? Rahatsız mısınız? Sizi biraz zayıflamış ve solgunca görüyorum..."

"Evet... Bir soğuk algınlığı..."

Bu yalan, İrfan'ın ağzından aldığı soğuktan daha soğuk çıktı. Fakat ne yapsın! Birdenbire başka söz bulamamıştı. Bir iki yutkundu. Ulviye Melek ağzı açmıyor, sözünü karşısındakinden bekliyordu. İrfan Yekta, Şefkat'in nerede olduğunu sormak için çıldırıyordu. Fakat söz sırası gelmeden bu suale atılmanın münasebetsiz olacağını düşünüyor, bu asabi halleriyle kadının nazarında daha *ridicule* [60]olmaktan korkuyordu. Şefkat'i tahkirle terk edip gitmemiş miydi? Şimdi onu sormaya ne hakkı vardı? Fakat tekellüm kudretinden kalmış gibi büsbütün susmakla da heyecanının derecesini ölçtürmüş olacaktı. Oraya niçin gelmiş olduğunu düşündü. Gelmesinden asıl sebep Şefkat, zahirî sebep de para, hesap görme meselesiydi. Binaenaleyh bu zeminden söz açmak üzere ve sesindeki ihtizazları yutarak kaybetmeye uğraşa uğraşa başladı:

"Ulviye Melek Hanım, pansiyonunuzda hayli müddet yaşadım. Her ne zaman hesap görmek istesem bir bahane ile bunu âtiye talik ederdiniz."

"Beyefendi, beyhude yorulmayınız, üzülmeyiniz. Aramızda hiçbir hesap meselesi yoktur... Rica ederim bunu geçiniz."

"Beni meccanen mi kabul etmiştiniz?"

---

60 Gülünç. (Fr.)

"Estağfurullah, bu suretle size bir minnet tahmil ediyormuşum gibi bir fikre zâhib olmayınız..."

"Bu nasıl olur efendim! Ücret kabul etmemek bana cebren minnetinizi yükletmeye uğraşmak demektir. Bundan bir üçüncü mana çıkamaz."

"Beyefendi oğlumuz, hiç sinirlenmeyiniz. Siz burada meccanî yaşamadınız. Arada bir hesap var fakat bunu sizinle görmeyeceğim."

"Ya kiminle göreceksiniz?"

"Amcanız beyefendi hazretleriyle..."

"Bu, amcamın çok canını sıkan bir meseledir. Macerayı onun huzurunda bu suretle de deşerek iz'açta ileri varmayınız."

"Merak etmeyiniz. O kadar yol izan bilmez bir kadın değilim. Ben bu işi onu taciz değil memnun ederek göreceğim. Artık bu meseleye avdette ısrar göstermeyiniz. Şimdi başka şey konuşalım... Zavallı Şefkat'i hiç sormuyorsunuz..."

İrfan Yekta'nın yüreği telaffuz olunan ismin heyecanıyla birkaç defa hızlı hızlı çarptı. Sonra durur gibi oldu. Benzinin ani kaçkınlığından müdireye bile bir korku geldi.

İrfan anlaşılır anlaşılmaz zayıf bir sesle müdirenin tabirini tekrar etti:

"Zavallı mı?"

"Evet, zavallı..."

"Niçin? Ne oldu?"

"Siz onu terk edip gittiniz..."

İrfan bu hükmü tasdik edemedi. Sustu. Müdire devam etti:

"Bu metrukiyetinden sonra kızın düştüğü yeisi görmeliydiniz. Bunu size tarif edemem ki..."

Nedametini itiraf etmek için delikanlının yüreği titriyor fakat edemiyordu.

Müdire:

"Siz ona acımadınız. Ben acıdım. Fakat benim acımam kaç para eder. Bir gün acırım, iki gün acırım. Üçüncü günü onu

besleyecek bir erkekle baş göz etmeye mecburum. Ve öyle yaptım..."

Bir maslup gibi İrfan'ın boynu bir tarafa çarpıldı. Gözlerinde bir ihtizar durgunluğu peyda oldu. Şu kısa istifhamı kekeledi:

"Ne yaptınız?"

"Ali Vahit Bey'e gönderdim."

"Gitti mi?"

"Gitmemek için çok ısrar etti. Yalvardı. Fakat burada onun turşusunu kuracak değilim ya... Bahusus öyle karasevda getirmiş gibi hazin suratlı kızlar bana yaramaz. Bu evde ben neşe, şetaret isterim... Gittiği yerde belki hoşlanacağı delikanlılara tesadüf eder de güler eğlenir, açılır diye gönderdim."

İrfan, hemen Ulviye Melek'in gırtlağına atılmak için damarlarında şahlanan galeyana zor mukavemet ediyordu. Karının bu acelesini protesto etmeden kendini alamıyordu:

"Çok fena etmişsiniz..."

"Onu hâlâ seviyor muydunuz?"

İrfan, gözlerinden süzülen iri yaşları zapt edemedi. Bu sâkit cevap karşısında müdire celî teessürüne hakikat manzarası vermeye uğraşır bir telaşla:

"Onu hâlâ böyle şiddetle sevdiğinizi anlayamamıştım. Ne bileyim ben... Fakat beyefendi gençsiniz. Birbirinizi çabuk unutursunuz. Şimdi sizin ayda bir yâr değiştirme zamanınız... Şefkat gittiyse burada daha güzelleri var... Hiçbirini esirgemem. Hepsi sizin beyim..."

"Lütufkârlığınıza teşekkür ederim; fakat Şefkat'ten başkasını istemem..."

"Şimdilik bu mümkün değil..."

"Niçin? Kızı geri getirtemez misiniz? O da beni istiyorsa elbette gelir..."

"Getiremem... Mümkün değil..."

"Niçin canım?"

"Maceranın alt tarafını size daha anlatmadım."

"Maceranın alt tarafı ne oluyor?"

"Ne olacak! Felaket... Şefkat buradan gittiğinin ertesi günü yeni aman'ının evinden kaçmış..."

İrfan nefes almasını unutarak:

"Nereye?"

"Kim bilir! Arıyoruz, arıyoruz bulamıyoruz. İş zabıtaya aksedecek diye korkuyorum. Vaka duyulursa yurdumuz aleyhine propaganda yapmak isteyenlerin çok işlerine yarar..."

"Hanım, niçin bir canın kıymetinden evvel yurdunuzun şöhretini düşünüyorsunuz!"

"Düşünürüm, çünkü o kaybolan gibi benim başımda çok can var... Yurdumuzun işi bozulursa onlara kim bakacak..."

"Mevcutları bırakalım şimdi... Ortadan yok olanı arayalım... Bu gaybubet için ne düşünüyorsunuz? Şefkat'in iltica edeceği yerler nereleri olabilir?"

"Ne bileyim? İstanbul büyük..."

"İntihar aklınıza gelmiyor mu?"

"Buna çok ihtimal veremiyorum... O kız hemen canına kıyacak kadar budala değildir..."

"Ailesinden hiçbir kimse kalmamış mıdır?"

"Ailesi asil fakat çok düşkün ve hemen efradı kalmamış gibidir. Uzaktan uzağa bazı akrabası var. Onlara haber gönderdim. Görmediklerini söylemişler."

İrfan Yekta, tutulduğu nöbetle gözlerini boşluğa verip düşünmeye başladı.

Ulviye Melek, bu büyük yeisin karşısında bir müddet sustuktan sonra:

"Beyefendi, o kadar meyus olmayınız. O kız nereye gitse aç ve açıkta kalmaz. Sıcak bir koyun bulur..."

"Beni büsbütün çıldırtmak için böyle söylüyorsunuz."

"A beyefendi, siz onu döverek insafsızca terk ettiniz. O kız gençliğiyle, güzelliğiyle geçinmek mecburiyetindedir. Şimdi is-

tiyorsunuz ki kimse yüzüne bakmasın da viraneye bırakılmış bir kedi yavrusu gibi tam bir metrukiyet içinde ölüp gitsin..."

"Şimdi bırakınız bu sözleri... Bana Ali Vahit Bey olacak herifin adresini veriniz..."

"Ne yapacaksınız?"

"Kendilerine teslim olunan bir kızı nereye kaçırmışlar, soracağım... Buradan kaçtı, gitti demekle mesuliyeti üzerlerinden atamazlar. Türlü türlü fenalıklar olmak ihtimali vardır. Akla çok şey gelir..."

"Beyefendi, onlar haşarı kimselerdir. Bu adamlarla bir maceraya girişmekten lehinize bir netice beklemeyiniz..."

"Bu adamlar tabirinde bir kalabalık var... Kaç kişi bunlar?"

"*Kollektif* iş gören birkaç arkadaşlardır."

"Siz kızı *kollektif* bir şirkete mi gönderdiniz? Zavallı Şefkat... Niçin kaçtığının sebebini şimdi anlıyorum. Bir Arap kısrağının birkaç mutasarrıfı olduğunu bilirdim. Fakat bu suret-i tasarrufun bir gün gelip de medeni kadınlara teşmil edileceğini düşünemezdim..."

"Teessürle taşıyorsunuz... Meselenin bu kadar i'zâm edilecek bir ciheti yoktur."

"İşin içinde bu tasavvur ettiğim fenalıklar yoksa adresi benden neye saklıyorsunuz?"

"Gidip bu adamlara çatacaksınız. Onlar nazik kimseler değillerdir. Size huşunetle mukabele edecekler... İş büyüyecek... Sizi esirgediğim için adresi söylemek istemiyorum..."

"İsterseniz söylemeyiniz... Ali Vahit... Kumpanyayı bulmak için bu isim bana kâfidir. Şimdi çıkayım Galata'yı, Beyoğlu'nu bir dolaşayım. İki saat sürmez."

"Peki beyefendi, yorulmayınız... İşte adresi: Galata banka altı, Demirciyan Hanı, numara 18... Telefon 326..."

"Teşekkür ederim..."

"Mademki Şefkat'ten bu kadar şüpheleniyorsunuz, Ali Vahit'i şimdi telefona çağırıp görüşeyim de işitiniz."

Ulviye Melek telefonu açıp numarayı bulduktan sonra:

"Alo..."

"Alo..."

"Kimsiniz efendim?"

"Ali Vahit... Ya siz?"

"Ulviye Melek..."

"Teşekkür ederim hanımefendi... Ben de sizinle görüşmek ihtiyacında idim."

"Kızdan ne haber?"

"Hiç... Biz bütün arkadaşlar bu işin peşindeyiz... Kaç gündür bir iz bulmak kabil olmadı. Bu kız bize epey heyecanlı saatler yaşattı."

"Nasıl efendim? Rica ederim, anlatınız..."

"Evimizin bir tenha zamanını kullanmış. Kimseye gözükmeden savuşmuş... İlk geldiği gece rahatsız olduğunu söyledi Istırabı halinden de belli idi. O akşam bir şey yemedi. Gece odasına kimseyi kabul etmedi. Kapısını kilitledi yattı. Firarından sonra yattığı odayı araştırdık... Buraya geldiği vakit bir paket içinde birkaç kat iç çamaşırıyla mendil, çorap, kolonya gibi şeyler getirmişti. Bunların hepsini bırakmış... Evvela, firarından kimseye şüphe vermemek için eli koltuğu boş olarak sıvıştığına hükmetmiştik. Fakat sonradan yerde bazı kâğıt parçaları bulduk. Üzerlerinde kurşun kalemi ve pek asabi bir el ile karalanmış şöyle bazı yazılar okuduk: 'Soğuk dalgalar vücudumun ateşini... gönlüm hicran için yaratılmış... aman Allahım öyle bir muhitte... ey hâlık... gönül satılır mı? Aşk bir sanat mıdır? Kalp ticareti... beklenilmeyecek bir zaman...' İşte tamam mana çıkmaz bu yarım, kesik cümleleri bulduk. Kâğıtların öbür parçaları meydanda yok... Süprüntü tenekelerine varıncaya kadar her tarafı aradık taradık... Başka şey bulamadık. Çok garip bir tesadüf olarak ertesi günü gazeteler Adalar vapurundan Kınalı açıklarında genç bir kadının kendini denize attığını yazdılar. Kâğıt parçalarında okuduğumuz şu 'soğuk

dalgalar vücudumun ateşini...' mealindeki nakış ibareyi bu havadis tamamlar gibi oldu. Telaşa düştük. Morglara kadar tahkikata gittik. Ertesi günü lodos dalgaları müntehirenin cesedini Fener sahiline atmış... Bu 'Despino' isminde bir Rum kızı imiş. Yaptığımız tahkikat bunu müeyyit... Sahilde bulunan ceset ve Despino ismi vapurdan kendini atan kıza mı aittir? Yoksa bu da felaketzede diğer bir kız mıdır? Birkaç güne kadar hakikat tavazzuh eder... Biz duyduklarımızı size söyleriz. Siz de bize..."

"Aman beyefendi, bu sır aramızda kalsın... Başınıza iş mi çıkaracağız..."

Müdire ahizeyi çengeline asar. İrfan'a dönerek:

"İşittiniz ya!"

İrfan, dudaklarında keskin bir sıtma raşesiyle:

"Keşke işitmez olaydım..."

"Niçin?"

"Kızı ortadan kaybettikten sonra birbirinize ketumiyet tavsiyesinde bulunuyorsunuz. Zabıtanın tahkikatı ilerleyip ta yurdunuza dayanınca ne cevap vereceksiniz?"

"Vereceğimiz cevap pek sade... Evvelen evimin kapısından çıkan bir kızın hariçteki harekâtından ben asla mesul değilim. Saniyen, gittiği yerde ona bir fenalık eden olmamış ki... Kendisi aklına uymuş, kaçmış..."

"Ada vapurundan denize atılan Despino'nun intiharını hepimiz gazetelerde okuduk. İsim başka, cisim başka... O intiharla Şefkat'in gaybubeti arasında bir münasebet aramak hiç aklımıza gelmedi. Çünkü böyle bir münasebet aramak münasebetsizliklerin büyüğü olacaktı. Ali Vahit'in o vakayı kendi macerasına karıştırmaya uğraşmaktaki maksadı başka..."

"Nedir Allah aşkına...?"

"Kızı iç ettiler. Harice böyle işaada bulunuyorlar..."

"Oh beyefendi, bu kızın muhabbetiyle size *idefiks* gelmiş... Daima meseleyi en simsiyah cephelerinden görüyorsunuz. Ner-

deyiz? Koskoca kızı iç etmesi kolay mı? Ali Vahit'in apartmanı bir batakhane olduğu zannı size nereden geliyor?"

"Kim bilir bizim memlekette de kadın azraili 'Landrü'ler türemediği ne malum! Kendisine bir fenalık yapılmadan aklına uyarak kızın kaçmış olduğunu söylüyorsunuz. Böyle olduğu ne malum? Ali Vahit'in kavl-i mücerredinde kalan ifadesine mi inanacağız? Şefkat'in ne türlü bir muameleye maruz kaldığını, nasıl bir zor görüp de kaçtığını biliyor muyuz?"

"Beyefendi, ifadeleriniz birbirini tutmuyor. Önce kızı iç ettiklerini söylüyorsunuz. Şimdi kaçtığını iddia ediyorsunuz..."

"Her türlü ihtimale kapıları açık bir vaka karşısında bulunuyoruz."

"Belki... Fakat ben o kızın tatlı canına kıyabileceğine pek inanamam. Ortaya öyle yazılı kâğıt parçaları bırakarak kaçması, firarına bir intihar şekli vererek kendini takibe çıkacakları şaşırtmak içindir. Ben en ziyade bu fikirdeyim."

7

İrfan Yekta, beyni şimşekli, kanı ateşli bir feveran halinde yurttan çıktı. Dimağını kavuran bu muammanın halli için şimdi nereye, kime müracaat edecekti? Şefkat'in nereye iltica edebileceği hakkındaki suale Ulviye Melek'in verdiği şu "İstanbul büyük... Ne bileyim," cevabı zihninde sanayi-i nâriye çarkıfeleği gibi kıvılcımlar saçarak dönüp fışkırıyordu. Müdirenin, kızları hakkında gösterdiği ihtimamkârlıklar meğerse ne kadar sahte imiş, şimdi Şefkat için sezdiği bu şefkatsizlik İrfan'ı çok müteessir ediyordu. Ali Vahit'e "Aman bu sır aramızda kalsın!" tavsiyesiyle meseleyi örtbas etmeye uğraşıyordu. Fakat İrfan Yekta'nın kime ne demeye hakkı vardı! Zavallı kız aleyhinde en büyük şefkatsizliği en evvel kendi göstermişti. Şefkat gittiği yabancı evde yemek yememiş... Gece odasına kimseyi kabul etme-

miş... Pek mustarip görünüyormuş... Ali Vahit'in hep bu sözleri tamamı tamamına doğruysa, kızın bu hallerine, İrfan'a fartı muhabbet manasından başka bir suret-i tefsir bulunabilir mi?

İrfan, sönmez bir nedamet ateşiyle cayır cayır yanıyordu. Hayatını bu gaybubet meselesinin tenviri uğruna nezre yemin etti. Böyle vahim, nazik, esrarengiz vaziyetlerde bazen insanda bir kalp lisanı peyda olur. İşte öyle bir şey İrfan'ın içinde şöyle bağırıyordu:

"Bu kız sağdır... Yine birleşeceksiniz..."

Uğradığı sevda felaketinin şiddetiyle delikanlının aklı ve muhakemesi gittikçe bileniyor, keskinleşiyor, cilalanıyor gibiydi. Bütün zihninin varışıyla düşündü taşındı. Bu Ali Vahit denilen zat hovarda-meşrep biri olacak... Hovardalık ahlakça bir nevi laubalilik demektir. Hiç şüphesiz ki Şefkat, Ali Vahit'in hanesine aşırdığı ilk kız değildir. Bu adam bu yolda çok macera geçirmiş biri olacak...

Hele müdirenin şu "Onlar *kollektif* hareket eden bir şirkettir," sözü bütün ehemmiyetiyle şimdi kulaklarında çınlıyordu. *Kollektif* hareket ne demekti? Birkaç çeşit mesai erbabının toplanıp birbirini itmamen çalışmaları değil midir?

Bu *kollektif* şirket, oradan buradan kandırdıkları güzel kızları cemiyetlerine katarak eğleniyorlar... İrfan'ın aklına birdenbire Tefeciyan Aram geldi. Bu kadın tuzakçısının belki o şirkete de simsarlığı vardır.

Aram, Beyoğlu'nun küçük tütüncü dükkânlarından birinde ortaktı. İrfan hemen bir otoya atladı. Ermeni'yi dükkân namı verilen aralıkta hesapları kontrol ederken yakaladı. Nefes nefese bir telaşla:

"Haydi Aram, seninle biraz mahrem görüşmek istiyorum. Bir tarafa çekilelim..."

"Beni ile namehrem görüşmek istiyorsun? İrengin solmuş, nefesin tutulmuş... Ne hale urgamışsın ki böyle... Bu *enigmatik* suratınla beni *entrike* ettin..."

"Haydi, durmaya vaktimiz yok..."

"Ha canım, bu ne aceledir. Biz iş güç sahibisi adamlarız. Aport deyincek av köpeği gibi koşabiliriz hiç?"

Aram muhasebede bulunduğu ortağıyla son sözünü kestikten sonra İrfan'la kol kola çıkarlar. Bir pastacının içerlek kuytu bir köşesine çekilirler. Önlerine birer duble bira getirterek sohbete girişirler.

Tefeciyan, kendisine kadın meselesinden hariç bir sebeple müracaat edilmeyeceğini bildiğinden evvel kelam İrfan'ı efsunlamak için başlar:

"Beyefendi, talihin varimiş ki bugün bana geldin... Elimin altına bir av düştü... E vallahi billahi dosta kısmet olacak bir parçadır. İçi fıstık üzümle dolmuş bıldırcın..."

"Aram Efendi, ben sana başka bir iş için geldim."

"Başka iş için geldin? Evladım bu âlemde karı işinden başka iş olur hiç? Bu yuvarlak dünyanın bütün işleri karının üzerinde toplanır."

"Aram, işim çok acele... Sana kısaca söyleyeceğim, sen de bana öyle cevap vereceksin... Banka altında Demirciyan Apartmanı'ndaki Ali Vahit'i tanıyor musun?"

Aram biraz ağırlaşarak:

"He..."

"Nasıl adamdır?"

"Koperatif üzerinden kadın dalaveresi kurmuş birisidir..."

"Kollektiften şimdi iş kooperatife mi döndü?"

"Efendim, senin ağnayacağın bu gayetlen nazik bir meseledir. Şimdicik iki 'kollektivitite' alalım... Biri erkeklerden mürekkep, diğeri kadınlardan... Biri hepsi için... Hepsi biri için... İşte sosyetenin 'diviz'i budur... Çaktın şimdicik?"

"Hayır..."

"Koperatif deyincek sen o menşur İngiliz mağazalarını ağnadın... Bunlar karı-erkek turna katarı giderek eğlenirler... Bu iş koperatifin karı ve erkek arasındaki tatbikatıdır..."

"Vazıh bir mana anlayamıyorum..."

"Bundan bir mana kavrayamıyorsun? Evladım daha sen çocuksun. Ağzında ananın taze sütü kokor. Ağıldan çayırlığa yeni çıkmış kuzu gibisin... Bu kahpe hayattan daha ne gördün ki... Ben bu ibne dünyanın dibine seksen kürek parmak atmışım... İnkâr etmem... Kendim de çok parmak yemişim... Hesabını mevlam bilir. Canım yandıkcas of anam deyi bangır bıngır bağırmışım... İşte insan böyle böyle dünyanın tadını acılığını ağnayarak adam olor..."

"Aram, bu laflara ne lüzum var?"

"Ne diyorsun yavrum... Sana baba nasihati veriyorum. Daha koyduğum yerde otloorsun. Gör bak kim sana ne fenalıklar edecekler. Sen de başkalarına edeceksin... Benden tecrübeleri bu 'konsey'leri bana geçtiler. Ben de sana geçiyorum. Bu acuze dünyanın temeli kahpelik üzerine kurulmuştur. *Moral*'ciler boğazlarını yırtınca kıdar birbirinize fenalık etmeyiniz deyi bağır çağır olorlar... Ne için bu kıdar feryat ederler bilirsin? Onlar da çok parmak yemişlerdir de canlarının acısından bağırırlar..."

"Geç bunları Aram, rica ederim..."

"Sen ki bu yaşa gelmişsin daha koperatifi bilmiyorsun... Hem de ağnamak isteyorsun. Bu bir derin feylezofidir. Bu maslahatı eyice kavrayasın deyi sana 'prefas' yapıyorum..."

"Ben senden *moral* dersi almaya gelmedim... Ali Vahit hakkında malumat istiyorum..."

"İşte ben de onu ağnattırıyorum... Azıcık sus ol, sabır ol, dinle... Diyorlar ki dünyanın *moral*'i bozuldu. Hayır efendim, bu eskiden beri bozuğdu. Fakat tencerenin ağzı kapalı kaynıyordu. Şimdicik kapağı kaldırdılar, her şey dibinecek görünür oldu. İşte bak sana bunu meselasını diyeyim. Meselam bir erkek evlenir. Karısıyla yatar kalkar... Yatar kalkar... Bir sene, iki sene... Üç sene... Bir çocuk olur. Beklim bir daha olur... Bir daha olur... Bu adamcağız evvelem koca oldu. Sonram baba oldu.

Daha sonram büyükbaba olacak... Eline ne geçerse bu eve taşıyacak, bu aile dedikleri şey öyle dipsiz bir kuyudur ki ne getirsen dolmaz. Doymaz. Zavallıcık koca daha gençtir. Dışarıda güzel karılar görür. Ateşlenir. İçinin yağları erir... Evdeki karıya karşı uyuşan vücudu hariçteki nazeninlere uyanır... Yüreğinden ah eder, vah eder... Beş on para nasıl arttırsın da dışarıda birkaç hovardalık yapabilsin... Gönlünün arzusunu kıramaz... Bir gün olur ki anasını satayım, der... Evin masrafından kısar. Ateşini söndürmeye gider. Yavrum, bunun adına cici mama demişler. Bir kerek tadan gayrık divane olur. Bazı genç aile babaları öyle kerteye gelirler ki altık, gözleri evi barkı görmez olur. Ellerine ne geçerse şimdicik öbür kuyuyu doldurmaya urgaşırlar. Herkesin ağzı bu zavallı adamın üzerine açılır: 'Ayıp değil... evinde gül gibi karıcığı, çocukları dururken Vahit Efendi'nin gözü dışarıya dönsün... parasını pis karılara yedirsin...' Pekayla... Fakat karıcığı dedikleri hatun, on seneliktir. Dört doğurmuş iki de düşürmüştür. Pis karı dedikleri on yedisindedir. Yavru kokan öyle bir vücut ki bir sarılan bir daha çözülmesini istemez. Vahit Efendi'ye ayıplayanların kendileri de o fırsatta düşseler aynı haltı edeceklerdir. Vahit Efendi'nin damarlarında, kanında öyle zorlu bir şeytan vardır ki dur-otur, aman-zaman dinlemez. O işi etmeye icbarlık eder. Ve onun zoruna karşı gelinmez... Yavrıpa'da frengiye, kansere çare düşünenler olduğu gibi bu işin peşinden de akıl yoran ulemalar çoktur... Birisi bir koperatif usulü düşünmüş... Bu teori nasılsa Ali Vahit Bey'in kulağına gitmiş, burada tatbike başlamış... İşte şimdicik 'prefas'ı bitirdik... Asıl 'matyer'e geldik."

Biraları tazelediler. Birer sigara yaktılar. Zavallı İrfan Yekta, işiteceği kooperatif nazariyesinden Şefkat'e ait bir ipucu yakalayabilmek ümidiyle bu pezevenk felsefesini yukarıdan aşağı bütün gılzetiyle dinlemek mecburiyetinde kalıyordu.

Tefeciyan, muhatabının mağmum yüzüne mütebessim bir dikkatle baktıktan sonra:

"Oğulcuğum, affedersin. Suratında bir acaiplik görorum. Bir karıya tutularak yüreğine ateş koydun? Ne yaptın? Gençliktir, ayıplamam. Fakat bilesin ki böyle şeyler düpedüz divaneliktir. Ben kadın sarrafiyım. Bu cinsin her çeşidini tanırım. Bu dünyada derin bir duygu ile âşık olunacak karı kalmamıştır. Hepsi de şimdiki sahte ticaret malları gibi 'falsifiye'dir. Ağnadın? Sen onun için yemez, içmez, sıskalanırsın. O da senin yüzüne kım kım ederek cilvelenir... Fakat kim köşeyi dönüncek burnuna güler... Seni ile karşıdan mahtap eder. Kendisine sevdirir ve lakin kendisi sevmez... İşte karının ustalığı bundadır. Akıllı bir erkek, karının bu dubarasını çabuk ağnamalı, bir kısraktan inip hemencecik ötekine binmelidir. Rabbimiz Allah çok şükür, karıyı bol yaratmıştır. O aradığın şey hepsinde vardır. Ve hepsi de bir örnektir. Bir tek karıya yanmak avanaklık alametidir. Karı istiyorsan sen bana gustonu söyle... Beyhude yere yanma böyle..."

"Aram, benim seninle konuşmak istediklerim bunlar değildir. Ben senden Ali Vahit'e ve onun kooperatif şirketine dair bütün tafsilâtıyla malumat almak istiyorum."

"Ben sana babaca nasihat veriyorum..."

"Nasihati kes... Sorduğumu söyle..."

"Peki canım, peki... Fikrine çoktan ağnamışım... Ben kaç senelik Aram Tefeciyan... Bu işin içinde bir kadın dalaveresi vardır. Ali Vahit kumpanyası hemen de çetesi diyeceğim, Bolşevik tertibi bir şeydir. Sen zayıf, nazik, çelimsiz, *noblesse*[61] bir delikanlısın... Karı meselesinde bu adamlarla çekişemezsin. Sözüme kalma, zokayı yersin... Eğerkim sevdiğin, aradığın karı bunların ellerine düşmüş ise aman Allah savuş bundan... Sus ol altık... Kurtaramazsın... O karı ha vebaya tutulmuş, ha da Ali Vahit'in eline düşmüş... Bu ikisi birdir."

"Korkma Aram, o kadar ihtiyatsız değilim..."

---

61 Soylu. (Fr.)

"Efendim gençsin... İşin içinde *amour* vardır. Bir dakkan bir dakkana uymaz. Şimdi akıllı görünürsün... Şimdicik divanelenirsin..." .

İrfan Yekta cebinden cüzdanını çıkararak:

"Bak Aram, epeyce para tutuyorum. Zahmetini kat kat ödeyeceğimden emin ol..."

Aram yüzlük-beş yüzlük kaimeleri görünce:

"Oh yavrucuğum, yakınlıkta miras yedin? Ne ettin? O çok paradır. Beyoğlu'nun yankesicileri arasından nasıl kazasız, belasız geçerek burayacak gelebildin?"

"Ben sözümü tutarım, namuslu çocuğum..."

"He bilirim... Bu para çok kişilerin lamuslarını bozmuştur. Fakat sen toysun... Ahlakının fıratı daha bozulmamıştır. Sözüne inanırım. Sana tuhaf bir şey diyeyim? Lamuslu adamların üzerinde bu hallerini tanıttıracak bir alametleri yoktur. Ve lakin lamussuzluk için boynuz senbol olmuştur. Güyakim, kim lamustan çıkar ise kafasında bir çift boynuz biter imiş... Bu kuru bir laftır. Hangi aptal feylezof uydurmuş ise başından büyük halt etmiştir. Alınlarımızın üzerinde, görükürde bir şey yoktur. Ya maazallah bu söz doğru olaydı. Bazı kocaların ayda birkaç kerek destere ile kafalarına operasyon yapılmak icap ederdi ki utanmadan sokağa çıkabilsinler. Boynoz... Bu ne laftır. Rabbimiz Allah öküzlere boynuz verdiyse bu kabahatlerine senbol olsun deyi vermiştir sanırsın? Eğerleyim öyleyse biz bu hayvanların sütlerinden, etlerinden her gün yiyip duruyoruz. Elbette o huylarına da çekmemiz lazım gelir... Öyle değil?"

"Haniya 'prefas'ı yaptık, 'matyer'e geldikti. Lafa boynuz nereden karıştı?"

"Kusura kalma, boynuzsuz iş olmaz. Uğurluktur... At nalı bir, boynuz iki... Hep bet bereket bunlardan çıkar. Fransızca *Corne d'abondance*'ı bilmezsin? Frenklerde bu, bereketi, bol bolamatlığı senbolize eder. Bu çok mübarek şeyi Türkler yalnız pezevenklere takarlar. Boş laf canım. Ben kaş yıldır bu boynuz

zanaatının üstadıyım. Alnımda şükür Allaha bir sivilce bilem çıkmamıştır. İşte altık matyere geldik.

"Evet efendim... Bazı erkekler vardır kim bir karıyla, iki karıyla avunup kanaat edemezler. Ali Vahit Bey de işte bu horoz tabiatlı insanlardandır. Evde karı, ahırda beygir beslemek... İkisi de masraflı şeylerdir. Bu zamanda her yiğidin harcı değildir. Bir karı aldın. Birkaç sene yattın kalktın. Sen dinç kaldın. O pörsüdü gitti. Şimdicik ne yapacaksın? Bu inek değil ki sütünü içip buzağılarını bir tarafa ayırarak ihtiyarlığında hanımı kasaba gönderelim. Bu babda kanunname ne deor. Bir erkek bir karı ile iktifa olunacaktır. Nikâh üzerine nikâh olmayacaktır. Kanundur bu emanet be-Allah... He fakat... Gençliklerinde evlenmiş bir karıyla kocayı ele alalım... Yirmi beş sene sonram bey ellisine gelmiş, hanım da kırk beşe... Hanım saçlarını boyalamaya, dişlerini kurunlamaya başlamıştır. Beyefendisi maşallah daha tosun gibidir. Asıl zamparalık kırk beşten sonram başlar. Ben bu zenaatın içindeyim... Biz parayı bu pişkin adamlardan kazanırız. Karılar da böylelerine ehtibar ederler... Bu şimdiki zamanede sakalını, bıyığını kazıttıktan sonram genç misin? İhtiyar mısın? Kim tanıyacak ki... Düşen kılların beyaz idi? Yahut kim kara idi? Kim bilecek? Tüyleri birkaç irenk olanların bu modaya sarılmaları hep bu sebepten dolayıdır. Gazetelerde altık boyacılık ilanâtı görürsün hiç? Boyacılar hapı yuttular. Sabahleyin kalk, suratına bir ustura geç... Nevcivan ol, çık sokağa... Gençler ne kepazelik ederlerse sen de yap. Korkma, hiçbir kimse sana 'Efendi, ak sakalından utanmorsun?' diyemez altık..."

"Aram boğuluyorum..."

"Allah emanet... Sana ne olor ki... Lafi söyleyen benim... Oynayan gırtlak benimkidir. Senden evvel ben boğulmalıyım..."

"Fena halde heyecandayım... İşim acele, fazla bir kelime dinleyecek vakitte değilim. Boğuluyorum dediğime inan... Yalan söylemiyorum, mübalağa etmiyorum. Fazla lafa yekûn kes... Şu kooperatif keyfiyetini anlat... Bu ne şekilde bir cemiyettir,

merkezleri nerdedir? Kaç erkek ve kadın azadan mürekkeptir? Hariçten cemiyete adam alıyorlar mı? Duhul şeraiti nedir?"

"Bu işe neden bu kadar merak koydun? Koperatif olacaksın? Bu çetenin içinde sen yaşayamazsın. Beş on liranı alayım diye sana haydi şöyle böyle laf deyeyim. Sen nazik tertip bir civeleksin. Ali Vahit karşısında bir genç, bir güzel görünce erkek dişi demez ha..."

İrfan Yekta, cebinden bir elli liralık çıkarıp uzatarak:

"Al şunu... Bu ali-ül-hesaptır. İtiraz etme, bana akıl öğretme... Yalnız suallerime cevap ver..."

Tefeciyan kaimeyi kemal-i itina ile düzleyip cüzdanına yerleştirerek:

"Beyefendi, sen benim ahlakıma bozacaksın... Sen böyle ellişer ellişer çıkar isen bende takat kalır hiç? Tefeci, donunu çöz deyi emret... Ananı getir deyi bir işmarda bulun. Hepsi olur... Hepsi..."

"Sen donunu helada çözersin... Karşımda öyle şeye müsaade edemem... Ben ananı kurcalayacak yaşta, o tabiatta bir erkek değilim... Geç bu münasebetsizlikleri..."

"Yanlış ağnadın. Demem o deme değildir. Ben *alegorik* laf edordum. Yani ya sen böyle parayı sökülünce familyamızın ırzını, lamusunu iste, getirip önüne korum demek istedim..."

"Benim istediğim senin ailenin ırzı değildir. Sözüme iyi dikkat et... Haydi dinliyorum. Sorduklarıma cevap ver... Aldığın parayı hak et..."

"Beyefendi, inan ol kim ne kendi menfaatime düşüneceğim... Ve ne de Ali Vahit'in antresosunu... Hep seni için söyleyeceğim... Efendim, şimdicik bana dinle... Bu Ali Vahit ile görüşürsen birden ne adam olduğunu anlayamazsın. Köpoğlu heriftir. Gustolu laf eder. Fakat adam vurmak onun için hıyar doğramak gibi bir şeydir işte... Bir kerek de şaroş oldu mu öyle irezillenir kim... Yarabbim Allah hemen yanından kaç, ağzının öf kokusuna burun dayanmaz... Ve lakin karıcıdır. Eskiden men-

şur on ikiler vardı ya işte bu onlardan birinin torunudur... Bu kepazeliğin on üçüncüsüdür. Uğursuz âdet ağnadın? Evvel zamanda bu on ikililer bir karıya beğendiler mi ırzlı ırzsız sokak ortasında yakalayıp bağırta çağırta götürürler imiş... Şimdi kanun vardır, böyle iş olur hiç? Ali Vahit bana birkaç iş gördürdü. Para mı? Savul ondan geç, o senden almasın... Zahmetimin karşılığına teşekkür ederek arkamı sıvazladı... Deprenecek olsam pendi frankı suratımın ortalık yerine yiyeceğim. Sonram kırılan dişlerimin tamirâtına koşacağım... Şimdiki zamanede evlensen bir karı alacaksın. Bir iki metresi tutsan para yetişmez. İşte bu herif ehven fiyatla birçok karılarla yatıp kalkmak için bir koperatif yaptı. Keenne Yavrupa'da böyle bir iş olmuş imiş de Ali Vahit o model üzerine bu kumpanyayı *constituer*[62] etmiş. Bunlar dokuz erkek, on beşten fazla karıdırlar. Ortaköy'de içinde büyük bir evin tekmilinde ikamet olurlar. Güyakim karıların dokuzu heriflerden her birinin zevceleridir. Arta kalan karılar da öbürlerinin teyze kızları, hala, bilader-zadeleri... İşte öyle... Filan fıstık, düzme uydurma hasım akrabalardır. Bu ne hesaptır bilirsin? Başına çok ağrıttım. Sana kısaca ağnattırayım. Her kadın bu dokuz erkeğin de karısıdır. Her erkek bütün karıların da kocasıdır. Bunlar hariçten lamuskâr bir aile sanılır. Beklim de öyledir. Irz işini ortadan kaldırırsan kimseye bir zararları yoktur. İşlerinde en kepazeleri Ali Vahit'tir. Karı dalaviralarından hariç işlerde güyam kimsenin hakkını yemez. Karılar da erkekler de iş güç sahibisidirler. Mağazalarda, orada burada çalışırlar. Ali Vahit banka altında komisyonculuk yapar... Hepsi de çalışkan canlardır. Kazanırlar. Hep bir araya korlar. Yerler, içerler... Mükemmel yaşarlar... İçlerine hariçten adam sokmazlar. Hizmetçi almazlar. Kendi işlerini kendileri görürler. Fakat emniyet ettikleri kimseler tarafından garanti olarak bu gizli tarikata girmek isteyen olursa birtakım tercübelerle o zatı elekten, delikten geçi-

62 Teşkil etmek. (Fr.)

rerek koperatife alırlar... Eğerkim Ali Vahit'e 'Bu ettiğiniz iş sivilize bütün dünya kanunlarından aygırı bir gidiştir,' deyi itiraz edecek olursan şu cevabı alırsın: 'Aygırı olan, bozuk olan bizim işimiz değil sivilize dünyanın kanunlarıdır. Farz et kim bizim Ortaköy'deki hanede dokuz erkek ve yirmi karıdan ibaret ve ayile ayile birtakım halk oturur. Onların arasında türlü biçim sevişmeler olacak... İş gizliden gizliye koperatif halini alacaktır... Fakat kim karı günahını kocasından ve kocası da karıdan saklamaya urgaşarak panimiçi panka olacaklar. Ve arada bir kepazelik kendini dışarı verecek gavga, gürültü, beklim cinayet, katl her bir türlü fenalıklar yüze çıkacak... Zabıtaya yorgunluk, hâkimlere üzüntü olacak... Halk âlemin çenesi oynayacak, gazetelerin kolonları dolacak... Oğulları, kızları olan ayleler böyle şeyler başlarımızdan ırak olsun deyi dövünüp ah edecekler... İşte koperatifimizde bu patırtıların hiçbirisi olmaz. Çünkim ben bu akşam beni ile yatan karının yarın gece arkadaşımın koynuna gideceğini bilirim. Ben bu racona bir kerek he demişim... Havsalamı lastik gibi genişletmişim. Sivilizelerden sivilize bir adam olmuşum. Bilirsin 'pre-ıstorik'te karıyla erkek böyle yaşarlar imiş. Sivilizasyonun son kertesinde de böyle olacaktır. *Globe Terrestre* dedikleri bu dünya yusyuvarlaktır. Sivilizasyondan haraket eder isen *suvajeri*'ye[63] vasıl olursun, *suvajeri*'den ilerler isen sivilizasyonla kavüşursun... Büyük feylezoflar işte böyle keşfetmişlerdir. Dön, dolaş bu koca *üniver*'de gidecek başka yol yoktur. Şimdi biz bu işin ortalık yerindeyiz, *alerotor*[64] yapıyoruz'..."

"Ben bu Ali Vahit'i görmek isterim..."

"Ne yapacağın yavrum?"

"Görüşeceğim..."

"Ne üzerine?"

"O bana ait bir keyfiyet..."

---

63 Sauvagerie (vahşilik) demek istiyor.

64 Aller-retour (gidiş-dönüş) demek istiyor.

"Bu adam ile her *sujet* üzerine konuşulmaz... Koperatife *asosiye*[65] olmak istoorsun?"

"Şimdi bunu sorma..."

"Bu adam, osuruğu cinli bir huydadır. Şimdi güzel güzel konuşur iken bakarsın birden haydutlanır..."

"Ben Ali Vahit ile bugün hemen şimdi görüşmek istiyorum. Sen vesatet etmezsen bir başkasını bulurum. Yahut adresini biliyorum, kendim müracaat ederim..."

"Şimdi vakit akşamlıyor. Bundan sonram onu bulsak meyhanede bulabiliriz. Rakıyı bardak ile çeker. Tastamam belalı zamanında görüşmeye gideceğiz..."

"Sen gitmiyorsan işte ben gidiyorum..."

"Yok yok... Divane olma... Seni yalnız bırakmam. Ben de beraber... O şimdicik Galata'da Tekkulak Yorgi'nin meyhanesindedir."

"Her nerdeyse..."

Hesabı görerek pastacıdan çıkarlar...

8

Dışarı çıkarlar. Ne gece ne gündüz... Aydınlıkla karanlığın müsavi miktarda birbirine karıştığı bir zaman... İki keçeli Beyoğlu mağazalarının ampulleri yanmış... Ortada tramvaylar, otomobiller, piyade kaldırımlarında kesif bir halk birbirini göğüsleyerek aşağı yukarı akıyorlar.

İlk rast geldikleri otoya atlarlar. Soluğu Galata'da alırlar. Tünel'den öteye Galata'nın insana, kurun-i vustada yaşadığı hissini veren başka tarihe ait ve fetihten bu kadar yüz sene sonra hâlâ Bizans'ın kasvetli manzaralarını yaşatan, yüksek zindanları andırır taş duvarları arasından ve eğrile büğrüle uzanan güneş girmez dar sokakları vardır.

---

65 Associé (ortak, dernek üyesi) demek istiyor.

Tefeciyan, çocuğu oralarda dolaştırmaya başlar. Nihayet bir tonozdan içeri girerler. Dahili, harici gibi ürküntü getirecek bir manzarada değil... Sağır, kuytu fakat stampalı duvarlarda dizili tablolar gözleri alıyor. Elektrikler yanıyor. Kanaryalar ötüyor. Büyük saksılardaki yeşillikler buraya nim bir ser halini veriyor. İki tarafına türlü renk ve biçimde şişelerden kuleler yapılmış, geniş büfenin ortasında Tekkulak Yorgi öküz kadar koca başlı, iri gövdeli bir Rum, fakat hakikaten kulağı tek mi çift mi belli değil... Mebzul kıvırcık saçlarını başının bir tarafına yatırarak taramış, bu nakıs uzvun deliği üzerine perde çekmiş... Buraya meyhaneden ziyade birahane demek daha münasip, müşteriler temiz, sessiz... Bu hali görünce İrfan Yekta, kılavuzu Tefeciyan'ın Ali Vahit'i sû-i tavsifte mübalağaya kaçtığını anladı ve ondan yavaşçacık sordu:

"Aradığımız adam burada mı?"

"He... He... Bunda..."

"Nerede?"

"İşte bak... Bize karşı be-karşı... Sağ köşede üç kişi sacayak olmuşlar, anzarotu çekerek muhabbet ediyorlar... Ortalık yerdeki kumral delikanlı Ali Vahit'tir. Suratından haydutluğu belli değildir? Centilmen gibi görünor. Sakın aldanmayasın... Yanındakilerde koperatif şirketinden Besim Nadir, Murat Ata beylerdir."

"Şimdi ben şuraya, ayrı bir yere oturayım. Sen onların yanına git... Kendileriyle görüşmek istediğimi söyle... Fakat beni asil isimle takdim etme. Mehmet Nihat namıyla tanıttır. Ne olur ne olmaz, bazı mülahazalara mebni ihtiyat etmek istiyorum."

Aram gider. İrfan Yekta bir tarafa çekilip oturur. Ermeni, kooperatif şirketi hissedarlarıyla bir müddet fiskos ettikten sonra İrfan'ın yanına dönerek:

"Mehmet Nihat Bey, buyurunuz size çağırıyorlar..."

İrfan o tarafa yürür. Yanlarına gidince üçü birden kıyamla genç misafire ihtiram gösterirler.

Ali Vahit kumral kırpık bıyıklı, sık kirpikli, koyu ela gözlü, mütenasip simalı, dolgunca orta vücutlu, bakışları cevval, tavırları tosun-vârî, otuz beşlik bir delikanlı, kıyafetçe alelade... Herhangi bir gençten farkı yok... Hasılı umumi heyetince korkunç değil, sevimli...

Hoş beşten sohbet başlar. Teklif olunan işrete karşı Mehmet Nihat Bey itizar etmek ister fakat Ali Vahit şairin:

Hoş geldi bana meygedenin âb ü hevası
Billah ne güzel yerde yapılmış yıkılası

mısralarına atfen:

"Efendim buraya Kulaksızın Meyhanesi derler. Ne âb ü hevası latiftir ne de manzarası, ancak pek iyi rakısı vardır. Bu Ceneviz yadigârı tonozun altında içerek sohbet ettiler... Burada diğer suretle ikamet adeta büyük kabahattir," ısrarlarıyla genç misafire kadehi sunarlar.

Mehmet Nihat Bey artık redde imkân göremez. Kadehler tokuştururlar. Gradosu yüksek bir rakı... İrfan, boğazının ateşini söndürmek için serinlik verecek bir meze arar. Masanın üzeri bir meyhane sofrasınca kabil-i tasavvur çerezlerin envaiyle dolu... Garsonlar hovarda müşterinin huzurunda susta duruyor, bir ihtiram ve isticalle çalışıyorlar, arada bir Kulaksız Yorgi elinde bir tabakla gelerek:

"Vallahi beyim, balıkçı şimdi getirdi. Elimde çarliston oynuyordu," senasıyla bir pisi tavası ve sair taze mezeler takdim ediyordu. Mehmet Nihat Bey, iki üç kadehte iyice sarsıldı. Ali Vahit, gencin bu haline dikkat ederek:

"Beyefendi işrete pek idmanlı değil..."

Tefeciyan:

"Değildir efendim, işte görüyorsunuz ki daha toy yavrudur. Sayenizde elbettem alışacaktır. Bu dünyada işretsiz, karısız yaşanır hiç?"

Ali Vahit:

"Bir şeyi unuttun..."

Tefeciyan:

"Nedir efendim?"

"Parasız..."

"He bilirim... Parasız yaşanmaz derler ama bu zamanede yaşayan çoktur. Onu için parayı lafa katmamışım."

"Aram, be herif, sen de rakıya sığ gidiyorsun. Sen de mi toy yavrusun?"

"Ey biz de vaktiyle toy yavru idik. Güzel delikanlıya irahat bırakırlar hiç... Karılar bir taraftan, erkekler öbür taraftan musallat olurlar. Nihayet bir gün baştan çıkarsın... Bir gün gelir ki siya ederek kıçtan çıkarsın... İşte vesselam..."

"Gençlik zamanının tercüme-i haline girişme... En mühim kısımlarını çok defa dinledik. Haniya sen daha dört yaşında iken mahallenin senden kabaca çocuklarıyla kümeste horoz-tavuk oynarmışsınız."

"He, köpoğlu piçler beni kümese soktular... "Bunda yumurtlayacaksın' dedilerse ben de 'Zo ben nasıl yumurtlayabilirim,' deyi cevap ettiysem 'Üzerine horoz binerse yumurtlarsın,' deyi beni kandırdılar. Vay köpoğlunun köpoğulları beni her zaman tavuk ederlerdi. En nihayet ben de örgendim. Horozluğa sıra geldi ama pek çok aldandıktan soñram... Bu kahpe dünyanın işi hep böyledir. Tavuk olursun, tavuk olursun en sonram horoz olursun..."

"Aram sen bugün rakıya, mezeye iştiha göstermiyorsun."

"Efendim beyim, perhizdeyim..."

"Ulan perhiz zamanı mı şimdi?"

"Kilise perhizi değil... Hastalık diyeti..."

"Nedir rahatsızlığın?"

"Sorma efendim... Sofra başında söylenmez..."

"Söyle canım... Sıkılacağın mı tuttu?"

"Sayenizde sıkılmam... Dibim kaşınıyor."

"Tavukluk zamanından kalma bir illet olacak..."

"Hekimlere gösterttim. Kimi basurdur, kimi egzamadır, kimi de bilmem ne cins mikroplar oralara yumurtlamış dediler. Nihayet efendim Ermeni Millet Hastanesi'ne gittim. Onda dediler kim, güden bağırsağının buruşukları birbirine yapışmış, buna ameliyat ister. Eğerkim ettirmezsen makadın büsbütün kapanır, deyi sözü kestiler. Vay babasının canına böyle ters hastalık işittiniz hiç? İçeriye kalıp sokup yapışan yerleri açmak icap edermiş... Halinize teşekkür olunuz. Allah her türlü hastalık versin... Yalnız dibinize bir keder gelmesin... Zor şeydir. Ağnadınız beyefendiler... Hekim kim? Başına gelen..."

"Ey sonra ne oldu? Kalıpladılar mı seni?"

"Durunuz ki ağnadayım... Beni operasyon yatağına yüz üstü uzattılar. Millet Hastanesi'nin baş doktoru Marpuççuyan gözlüğünü koyup da vücudumun tünel antresine bakdıysa 'Ulan edepsiz... Gençliğinde yemediğin halt kalmamış...' dedi. Vallahi ben ağnayışa hayran kaldım. *Medisin*[66] çok ilerlemiştir. Keramet sahibisi bir papaz olaydı böyle çabuk keşfedemez idi. İnsanın dibine gençliğinde ettiği bütün günahlarını söyloorlar. Dip deliğimizde, sankim günah ve sevaplarımızın kadastrosu vardır? Belkim de 'dip koçanı' dedikleri işte budur. Her neyse uzatmayalım efendim, baş doktor 'Sana anestezi yapmayacağım. Çünküm idmanlısın,' dedi. Evet, beni bayıltırmadan kalıpladılar. Dibimden makineyi soktularsa inan olunuz kim ağzımdan alef çıktı."

Masa başında bir kahkaha borası koptu. Öbür sofralardan başlar hep bu tarafa döndü. Mevzuun letafetini pek anlamadan küçük tebessümlerle bakışıyorlardı.

Tefeciyan yarım yamalak birkaç kadeh içtikten sonra ortaya çıkardığı perhiz itizarına rağmen ağzı kızışarak adamakıllı çekmeye başladı.

---

66 Médecine (tıp) demek istiyor.

Ali Vahit, genç zâirin maksat-ı ziyaretine rücu ile Tefeciyan sustu:

"Mehmet Nihat Bey'in sebep-i ziyaretini anlayabilir miyiz?"

Aram cesaretlenmek için kadehi son cür'a damlasına kadar çektikten sonra:

"Haşa huzurunuzdan dışarı, size lololo olmaz... Bu gencin sizle ne görüşmek istediğini kendinden sorsanız belkim sıkılarak lafi dolambaç sokaklardan dolaştırır. Onun fikrini ben size düpedüz deyivereyim. O sizle maan beraber koperatif olmak isteor..."

Bu söz üzerine Ali Vahit'in kaşları birden çatıldı. Şimdi Mehmet Nihat Bey'i yukarıdan aşağı ehemmiyetlice süzerek:

"Şirketimiz sırf maksat-ı ticaretle teşekkül etmiştir. Azalarımız mahdut ve muayyendir. Beyefendinin teveccühüne teşekkür ederiz. Fakat hariçten kimseyi iştirak ettiremiyoruz."

Tefeciyan Aram'ın damdan düşer gibi meseleye girişivermesi İrfan Yekta'nın canını sıktı. Ali Vahit'in verdiği sureta vazıh görünen bu cevaba karşı ne denebilirdi? O, şirketi sırf ticarî bir mahiyette gösteriyordu. Bunun hilafi iddia olunabilir miydi? Aram, çakırkeyif yaklaşmış olmasına ve terbiye, mülahazan bîrûn malum patavatsızlıklarına rağmen bu cevabın zıddını izaha cesaret edemedi. Mehmet Nihat Bey de Vahit'in bu inkârı üzerine meselenin ilerisini deşmek cüretine kalkışmadı. İlk adımda çıkmaz sokağa giren bahsi, ne suretle geri çevirebileceğini hazin bir teemmül ile düşünmeye daldı. Fakat Ali Vahit zeki bir çapkındı. Kendine Mehmet Nihat namıyla takdim olunan, tamam sevda çağındaki bu gencin şirketin ticaretine değil *amour* kısmına iştirak için gelmiş olduğunu anlamakta gecikmedi.

Birkaç kadeh daha içildi. Ali Vahit, reisi bulunduğu kooperatifin şâyi sû-i şöhretini bilmiyor değildi. Bu çocuk işte bu sû-i şöhrete gelmişti. Onun, Aram Tefeciyan gibi bütün Beyoğlu'nun meşhuru bir muhabbet simsarının delaletiyle gelişi de bu maksadını izah etmiyor muydu? Fakat bu çocuk kimdi? Onun ortaya attığı Mehmet Nihat ismi hüviyetini tanıtmaya hiç kâfi

değildi. Belki de bu uydurma bir namdı. Ermeni simsar şüphesiz kooperatif hakkında bu genç müşterisine yağlı ballı tafsilâtla malumat vermiş olacaktı. Bu genç zampara oraya pek de cepleri boş gelmişe benzemiyordu. Acaba bu hovardalığa çıkmış yeni bir mirasyedi miydi? Fakat Ali Vahit'in kurduğu kooperatif, randevuhaneyi andırır bir şirket değildi ki oraya bir muhabbet tellağıyla müracaat etmek küstahlığında bulunulsun...

Ali Vahit bu işte bir bit yeniği sezdi. Hakikati anlamayı merak etti. Onlara maksatlarını açık söyletebilmek için kendisinin de az açılması lazım geliyordu. Binaenaleyh dostâne, tatlı bir sohbetle birkaç kadeh daha içildikten sonra söze şöyle girişti:

"Mehmet Nihat Beyefendi, kooperatifimize iştirak niyetiyle buraya gelmişsiniz. Bu bir hüsn-i teveccüh veya sû-i teveccüh eseri olabilir. Çünkü kısm-i küllisi Tefeciyan'dan menkul olmak üzere şirketimiz hakkında birçok rivayet dinlemiş olacaksınız. Bundan hiç şüphe etmiyorum. Kadehlerin adetleri arttıkça insanın gönlünü kurcalıyor, kalbi genişliyor, dili serbestleşiyor. Bu akşam riyayı ortadan kaldırarak sizinle açık ve samimi görüşeceğim... Bazı itirafâtta bulunmaya lüzum görüyorum. Fakat evvela aleyhimdeki sû-i zehabınızı tashih etmelisiniz. Bu mühim ciheti ihtara mecburum. Ben pezevenkle müracaat edilecek bir şirketin reisi değilim." Hafif ve mantıkî başlayan bu meyhane nutkunun bu çok ağır kararı Tefeci'yi telaşa düşürdü. Zira o, Vahit'in bedmestliğindeki tehlikeyi bilirdi.

Ermeni, sanatının yüzsüzce yaltaklanışlarıyla hemen söze atılarak:

"Aram köleniz, daima zatlığınızı methetmeyi diline bir vazife yapmıştır. A velinimet, bundan şüphe olunor hiç? Ben hiç ham hum bilmem, yüreğim ne diyorsa ağzım da onu der... Kadın tellallığına gelince bu zenaatı altık pratik etmiyorum. Çünkim eskisi kıdar kâr bırakmaor. Çünkim pezevenk çoğaldı. Çünkim orospular, zamparalar kurnazlandılar. Birbirlerini gözden göze ağnıyorlar. Vasıtanın arada ne işi var ki?"

Ali Vahit:

"Aram, nafile çeneni yorma... Ben seni anlamak için kendinden tezkiye etmem..."

Gülüştüler. Huşuneti biraz kırılan Ali Vahit, yine söze başlayarak:

"Samimi konuşacağız dedik. Mehmet Nihat Bey, bizim kooperatif aleyhindeki dedikodularla kulak dolgunluğu hasıl etmemiş olmanız hemen kabil değil gibidir. Şimdi şurada tatlı tatlı sohbet ediyoruz. Söz lazım ya... Şirketimizin esbab-ı teşekkülü ve aslı faslı nedir? Ve neden ta'n-ı umumîye maruz kalıyoruz. Bunları size açıkça anlatacağım. Fakat siz daha pek gençsiniz. Bu yeni akidenin anane şenliklerini belki hazmedemezsiniz. Binaenaleyh siz de kafanızı köhne fikirlerin tortularından tamamıyla temizleyerek beni dinlemelisiniz. İptidaî insanlar, hayvanlar gibi çiftleşirlermiş. Buna hiç şüphe yok. Sonradan nikâh icat olunmuş. Her memleket, her hükümet kendi din, ahlak, itikat, istidat ve ihtiyacına göre buna meşruiyet şekilleri vermiş fakat bugüne kadar hiçbir yerde izdivacın aranılan ideal sureti bulunamamış ve birtakım ağır mahzurların önü alınamamıştır. Bazı dinlerde bir koca bir karı, bazılarında bir koca çok karı ve hatta bazı kavimler nezdinde bir karı çok koca gibi izdivacın türlü şekilleri kabul olunmuş fakat insaniyet bu yüzden aradığı saadet ve dirliğe tamamen nail olamamıştır. Kanunun izdivaç hakkındaki bazı maddeleri beşerin zevk ve tabiatıyla tevafuk edemeyince icbar şeklini almış, binaenaleyh kadınla erkek arasında izdivacın zararına gayrimeşru münasebet *contrebande*'lıkları başlamış, kanun yakalayabildiğine ahkâmını şiddetle tatbikten geri durmamış... Fakat bu ezelî-ebedî meseleyi makul bir hadde irca suretiyle kati bir zapturapt altına almak kabil olamamıştır. Bugün insanlar azgın ve kanunlar yorgundur. Zabıtayı, mahkemeleri en ziyade işgal eden bu meseledir. Kanun yorgundur çünkü bugün gözünün önünde ve himayesi tahtında olarak randevuhaneler işlettirmek mecburiyetiyle müteellimdir. Buraların müdavimleri

üzerinde henüz belki kabil-i tatbik görülemediği için bir teftiş, tahkik lüzumu vaz edilmemiştir. Müteehhil erkekler böyle evlere kabul edilemezler şeklinde bir memnuiyet-i kanuniye yoktur. Hiçbir kabahati olmayan masum zevcesini evinde bırakarak bu rezalet ve sefahat hanelerde sefil, illetli karıların koyunlarında zevk ve neşe, telezzüz arayan kocaların had ve hesabı mı var? Ailelerinin, çocuklarının gıdalarını, rızklarını kerhane ziyafetlerinde, işret tepsileri başında israf eden, insanlıklarını unutmuş vicdansız babalar için ne ceza tertip olunur? Cemiyet içinde kesret-i vukuundan dolayı hemen âdet hükmüne girmiş bu hareketlere her ne dense cinayet namı bile verilmez. Fakat cemiyetin haysiyetini, nizamını, saadetini bozan asıl cinayet bunlardır. Tespiti, ispatı müşkül olduğundan dumanı gizli tüten bu aile davaları nadiren hükkâm huzuruna çıkar. Ve hemen daima aileler arasında gözyaşlarıyla fasl ve rüyet olunur. Her zaman kabahat erkekte olmaz, bazen de çocuklarını bırakıp kaçan soysuz analar ve bazen de kocalarının azgınlıklarına naçar tahammül etmek vaziyetine düşmüş zevceler ve yine bazen karılarının sadakatsizliklerini hazmetmek mecburiyetinde kalmış kocalar vardır. Hasılı göz kızgınlığı ne taraftan başlarsa aileyi felaket sarar. Netice budur. İnsaniyet bu hallolunmaz meselenin işkencesiyle bî-zar ve nalandır. Bazı aileler nezdinde izdivaç iğneli fıçı ıstırabını alır. Ne tarafa dönsen zahmdâr olursun. İzdivacın müstakbel ve en muvafik şekli nedir? Ne olabilir? Bunu bilmiyorum. Bütün vücuhuyla bir bilene de tesadüf edemedim. Fakat mesele bu yüzden çok elem-dide olan insanların nihayet gözlerini açtı. Zamanın mütefekkirlerini derin derin düşündürmeye başladı, lakin ne çare ki beşerî sürünün görenin ve ananeperestlik zaafları hasebiyle, serbest düşünerek bulabildiğiniz suret-i halli ortaya koyamazsınız. Sonra ta'n belki de rahm olunursunuz. Bu sözlerden varmak istediğim netice şudur: ben medeniyetin izdivaca vereceği son şeklin uzun müddetini beklemeden kendi kendime buna bir suret-i hal buldum. Ve tatbikata giriştim. Bakınız bu fik-

rin ilhamını nereden aldım. Bundan çok sene evvel Fransızca *Illustration*'da şöyle bir yazı görmüştüm: 'Yirmi beş yıl mukaddem (bugünkü tarihe nazaran) cemiyet içinde diğer türlü ahrarâne efkâra sâlik bir zümre toplanarak kendi tasavvur ettikleri kanunlarla yaşamak çarelerini düşünmeye başlamışlar fakat bu arzularını her hangi bir hükümet idaresi tahtında fiile çıkarabilmelerine imkân göremediklerinden Amerika'da vâsi ve hâli arazisi bulunan Peru Cumhuriyeti'ne müracaat etmişler. Geniş topraklar istemişler. Hicretle orada tavattun edecekler. Fakat bir şartla... Hükümete her nevi vergilerini verecekler, onun nizamlarına tabi olmayacaklar, her nevi müdahaleden âri sırf kendi kanunlarıyla yaşayacaklar. Bu şartla Peru Cumhuriyeti'nin müsaadesini istihsale muvaffak olmuşlar. Birkaç yüz kişi Yeni Dünya'nın bu müsaadeli arazisine hicret etmişler. Aralarında tanzim ettikleri cemiyet kanununun hulasası şudur: sokakları geniş, meydanları çok, bağlı bahçeli, hep bir seviyede evleri muhtevi sıhhi bir şehir kuracaklar. Muhacirlerin içinde mühendis, mimar, zürrâ, çiftçi, dülger, duvarcı, terzi, kunduracı, marangoz gibi her nevi meslek ve esnaftan adam var. Medeni şehirler sekenesini asırlardan beri bî-zar eden kal' ve refi nâ-kabil ne kadar kökleşmiş köhne âdetler, itikatlar, taassuplar varsa bunların hiçbiri yeni şehre giremeyecek. Evvelen bütün cinayetlerin, sirkatlerin, irtikapların, sefaletlerin en büyük müsebbibi olan para, aralarında tedavül etmeyecek. Herkes kendi sanatı dahilinde çalışacak, cemiyet çalışanlara her saati mesai mukabilinde bir 'bono' verecek. Ve bu 'bono'lar para makamında tedavül edecek. İzdivaç bildiğimiz akit suretiyle değil gayetle serbest bir şekilde vuku bulacak. Birbirinden hoşlanan erkek-kadın istedikleri kadar beraber yaşayabilecekler. Fakat bu çiftten herhangisi öbürüne karşı 'Artık senden usandım. Ayrılacağım,' kabilinden bir iftirak arzusu izhar ettiği vakit müstaskil tarafın cebir, tahkir, tehdit gibi hareketlerle idame-i münasebete kalkışmaya hakkı olmayacak... Kendiyle yaşamaya rıza gösterecek bir diğerini aramak

üzere hemen çekilip gidecek. Doğacaklar için soy sop tayinine lüzum görülmemektedir. Nevzad, etfalhaneye teslim olunacak... Valide arzu ettiği zaman çocuğunu görecek, isterse emzirecek. Etfalhane büyük ve çocukların yaşlarına göre en muvafik terbiye sistemleriyle mücehhez aksamı havidir. Bu yeni kurulan şehirde mabet ve ruhanî bir sınıf bulunmadığına da dikkat etmişsinizdir. Hâlık hakkındaki düşünceleri şudur: zat-ı Allah insanlarca anlaşılamaz. Eğer hüviyet-i ilahiyesini bize bildirmek murat edeydi dimağlarımızı bu esrarı istiaba kâfi bir kuvvette yaratırdı. Havsala-i idrakimize sığmayan bir şey üzerine ne söylense beyhudedir. Bugün heyet, kozmografya, coğrafya ilimleri bize dünyanın yuvarlak ve feza dahilinde muallakta akıllara hayret verecek bir süratle seyahat eden bir cisim olduğunu vazıhan ispat etmemiş olsaydılar onun bir öküzün boynuzuna istinat ettiğine biz-zarure inanacak ve sonra mahut öküzü dört ayak üzerinde durmak için bir zemin arayacak ve tekrar bu zemini tutturmak için altında temeller tasavvur edecek ve bu temelleri yüklenecek diğer istinatgâhlar düşünecek ve bu suretle meselenin bir türlü dibini bulamayarak nihayet hatadan hataya düşüp hüsran içinde kalacaktık. İşte bu da ona benzer. Allah yeryüzüne gönderdiği kitaplarda zatını bize iyi tarif edememiştir. Demek murad-ı Allah budur. Kendini bize anlatmamak... Zatı hakkındaki yanlış rivayetleri cenab-ı hakkın tekzibine tenezzül etmemesinden cesaret alan insanlar ondan dünya yüzüne bir zürriyet indirmeye kadar iddialarında ileri vardılar. Din-i İslam Allahın doğup doğurmadığını söyler ki bu pek makul, mantıkî bir hakikattir. Hıristiyanlık ona babalık isnat eder. Allahın babalığına bir dinde inanan ve öbür dinde inanmayan kâfir olur... Hâlık, hariç-i idrak kalınca mahluk din yolunda hangi hidayet meşalesiyle yürüyebilir... Her biri hak ve hakikatin kendinde olduğunu iddia eden bütün dinler birbirine karşı tezatlarla, tekziplerle, muhalefetlerle, husumetlerle doludur. Bu yanlışlıklardan hangilerinin tashihiyle uğraşırsınız? En kaba tahta putlara

tapan vahşi kabilelerden tutunuz da tasavvufun, felsefenin, ilim ve fennin en yüksek, esîrî ideallerine kadar uçmaya uğraşan medeni milletlerden her birinin dimağlarında kendi telakki ve tasavvurlarına göre bir Allah vardır. Bazı mütefennin münkirler için de tabiatın fevkinde ve ona hâkim ve ondan ayrı hiçbir kuvvet yoktur. Akidelerimizde ne kadar yükselirsek yükselelim, dinden dine, itikattan itikada, olan tezat ve husumetleri izale edemeyiz. Daima cenneti birbirimizden kıskanırız. Dünyayı zapt etmek için daima muharip olan milletler ahirette de firdevsi tamamıyla kendilerine hasr ile diğer insanları cehennemde bırakmak siyasetini gütmek niyetindedirler. Meşrutiyet ittihatçıları, hocayla papazı bir arabada yan yana oturtarak sokakları dolaştırdılar. İki dinin bu barışıklığına bütün halk el çırptı. Fakat Ermeni azgınlıkları, Yunan muharebesi ondan sonra zuhur etti. Belki Muhammet ile İsa'nın ruhları kan sellerinin tebahhurâtından yükselen kırmızı bulutların arasında dolaşarak gökten menzul kitaplarının bazı ayetlerini birbirine karşı tefsir ile Allahın evamiri ve kendi tebliğleri hiç de öyle olmadığını söyleyerek dertleşip ağlaşmışlardır."

Ali Vahit'in meyhanede vaazı andırır bu uzun nutku, Tefeciyan'ın onun hakkındaki dehşetli rivayetleriyle pek tevafuk etmiyordu. Bazı yarı kaçık insanlar vardır ki parlak görünen tasallüfleriyle kendilerini dinleyenleri aldatırlar. Ve yine umumi itikatlardan sapıtmış bazı dalalet-zedeler vardır ki bunlar yalnız dini değil ahlakı da inkâr ederler. Ve yine müsbetiyyûndan bir zümre vardır ki ilim ve fennin aydınlatabildiği şeylerden gayrılarına iman etmezler. Ali Vahit bunların hangi nevindendi? Onun çeşidi sözlerine vereceği neticeden ve kadehlerin adetleri arttıkça göstereceği tavır ve hareketlerden anlaşılacaktı.

İrfan Yekta hazin bir sükût içinde dinliyordu. Fakat Şefkat'e dair küçük bir haber bu uzun sözlerin neresinden çıkacaktı?

Kadehler doldu, boşaldı. İçtikçe Ali Vahit'in gözlerine parıltı, sözlerine şiddet geliyordu. Devam etti:

"Elbette dikkat etmişsinizdir. Bir köpek nereye siyerse diğer köpekler de koklayıp oraya işerler. Kösemen ne tarafa giderse sürü de arkasından yürür. Hayvanlarda olduğu gibi insan sürüleri de kürenin hastalığıyla maluldürler. Bu hamakattan ileri gelir. Kendi zekâlarına güvenemeyenler diğerlerinin gittikleri yolun izini takip etmek mecburiyetinde kalırlar. Dâhiler böyle değildir. Onlar milyonlarca halkın nesilden nesle çiğnedikleri yapışkan çamuru bir hamlede atlayarak zihinlerinin hendesesiyle açtıkları yeni tarikten henüz gidilmemiş vadilere doğru yürümek isterler.

"Ben izdivaç için mevzun kanunların maksada kâfi olmadığını gördüm. Peru muhacirlerinin yeni hayatlarını tetkik ve George Angetil'in meşhur eserini mütalaa ettim. Dünyanın her tarafında izdivacın lafzı murat bir şey olduğunu anladım. Her yerde cinsî münasebetler daima izdivaç hudutlarından taşıyor. Bu taşkınlığın önüne set çekecek bir izdivaç şekli tasavvur olunamaz mı? Bunu düşündüm. Ve kendi fikrime uygun birkaç arkadaş daha buldum. Kadın ve erkekten mürekkep bir kumpanya olduk. Eski usul izdivacın mahzurlarını nasıl tadil ettik. Şimdi bil-mukayese bunu anlatacağım. Mesela kadim âdet üzere evlenmek için ne lazımdır? Evvelen para... Saniyen birbiriyle hoş geçinmek için iki taraftan medeni bir terbiye ve tahammül... Hukuk-i zevciyete tamamıyla riayet hakşinaslığı, salisen doğacak çocukların adetleriyle artan mesarife tekabül edecek bir azimkârlıkla çalışmak hüsn-i niyet ve metaneti... Rabian aile namına diğerkâmlık yani menafi-i şahsiyeyi ailenin saadetinde aramak, nefsini onlara vakf ve feda etmek... Hamisen, sadisen... Bu şartî sayıların arkası gelmez... Müteehhillerin içinde bütün bu ağır şartları yüklenmeye karar vererek evlenmiş kaç kişi vardır? Gençlerin ekseriyeti bu vazifelerin sıkletleriyle kendi derece-i tahammüllerini muvazeneye lüzum görmekten sırf cinsî bir cazibe tesirine tutularak evlenirler. Çok sürmez, uğradıkları inkisar-ı hayalin çöplüğünde gaga gagaya gelen iki horoz gibi birbirine kar-

şı baş kaldırarak didişirler... Biz bütün bu mahzurları hafifletmeye uğraştık... Şimdi iyi bir zevce bulması müşkül fakat iyi bir kocaya düşmesi daha güçtür. Biz kendimize eş olmak için intihap ettiğimiz kadınların mazilerine pek bakmadık... Lakin her iki taraftan yapılması icap eden feragatleri anlattık. Meseleyi bütün çıplaklığıyla ortaya koyduk. Kadınla erkeğin birleşmesi için iki suret vardır. Meşru, gayrimeşru... Bu iki nevin mahzurlarını birbirine yedirerek bunların ortasında biz bir üçüncü şekil icat ettik. Nasıl? Biz şimdi on beş kadın, dokuz erkeğiz. Büyük cemiyet âleminde de böyle değil mi? Kadın çok, erkek az... Bu yirmi dört kişi cinsî, hayatî, maaşî teavün üzere yaşarız. Birbirini tercih eden kadın-erkek istedikleri müddetçe eş olurlar. Fakat iki cins arasındaki bu çiftlik çok devam edemiyor. Daima değiştiriliyor. Çünkü cemiyetimizin esası kanununca her kadın her erkeğin zevcesi ve her erkek her kadının zevcidir. Bu suretle taaddüd-i zevcâtla, taaddüd-i ezvac arasında müsavât temin edilmiş oluyor ki bu mahzura şimdiye kadar medeni nikâhların hiçbir şekille bir çare bulunamamış olduğu malumdur. Kadın-erkek, hepimiz, birer sanatla meşgulüz. Her ay cemiyete muayyen miktarda bir para vermekle mükellefiz. Bu tediyeden fazla kazananlar kisblerini istedikleri surette istimal edebilirler. Bu usul ne alelade surette evlenmeye benzer, ne de bir metresle yaşamaya... Bu malum iki şekle nispeten bu üçüncüsünün iktisadî menfaati büyüktür. Kurduğumuz kooperatifte bir kadının dokuz kocası var. Bir erkeğin on beş karısı... Bu yeke yek evlenmek masrafına, gailesine hiç benzemiyor. Kadın hem kendi kendini besliyor. Hem dokuz kocasının ekmeğini yiyor... Yirmi dört kişinin malî, fiilî, iktisadî iştirakiyle kurulmuş, binaenaleyh idare gailesi nüfus başına taksim olunmuş müşterek-ül-menfaa bir aile... Her fert diğer fertlerle hal ü hamur olmuş yekpare bir izdivaç grubu... Doğan çocuklardan her birinin on beş anası, dokuz babası var... Dünya yüzünde hiçbir kavim ve kabile arasında böyle bir vücut oluncaya kadar azası kaynaşmış bir aile ta-

savvur olunamaz... Şimdiye kadar medeniyet tabiattan uzaklaşır, yani onun fevkine çıkmaya uğraşır bir tarzda gidiyordu. Bunun hata olduğu anlaşıldı. Bir tabiatı tashih edemeyiz. Kendimizi ona göre yontmak mecburiyetindeyiz. Hayvanlarda nikâh var mı? Bu âdet benî âdem icadıdır. Binaenaleyh hilaf-ı tabiattır. Akit, ilk Âdemoğullarının huşunetlerine hoş gelmedi, Habil ile Kabil vakası buna delildir. Ama diyeceksiniz ki her şeyden sarfınazar çocuğun pederi malum olmayınca miras meselesi nasıl halledilir. İstikbalde miras usulü değişecektir... Hiçbir zengin milyonlarını bir veya birkaç evladına hasredemeyecektir. Çünkü o milyoner olan herif, kollarını sıvayıp bir başına çalışarak o serveti toplamamıştır. Diğer insanları çalıştırarak zengin olmuştur. O milyonlarda yine milyonlarla insanın ıstıraplı emekleri, kanlı alın terleri vardır. Zaten istikbalde kimse milyoner olamayacak, servet-i umumiyenin daima nüfusu başına taksimi cihetine gidilecektir. Binaenaleyh bizim bulduğumuz bu serbest izdivaç usulü istikbalin müjdecisidir. İleri nesillerde tamamıyla böyle değilse de işte buna yakın kollektif izdivaçlar olacaktır."

9

İrfan Yekta, geçirdiği elim üzüntü ile zihni yorgun ve meluf olmadığı işretin fazla kadehleriyle muhakemesi durgun bir haldeyken bile bu işittiği agreb sözlerin istikrahıyla sarsılmaktan kendini alamadı.

Bu kâr ü kesp âleminde herkes milyonların tılsımını bulmak için çalışıp çabalamakta serbest değil midir? Sıfırdan hareketle milyoner olmak büyük bir liyakatle yenilmez bir azm-i iradeye mütevakkıftır. Fakat herkeste bu zekâ, bu deha, bu kudret var mıdır?

Mahalle aktarlığını beceremeyen bir sersemin, büyük fabrikaları, müesseseleri parmağının ucunda çeviren bir irade ve azim sahibine karşı "Ben de senin kadar kazanmak isterim," yahut

"Kazancının yarısını bana vereceksin," demeye hakkı olabilir mi? Müflis, haylaz, atıl bir mirasyedi bey, ahmakça israflarla bütün serveti hayatın lağımlarına dökerek bitirir. Beri yanda bir kârşinas, hemen hiçten bir sermaye ile milyonların yolunu tutar. Bütün insanlar için aklen, kisben müsavât talebine nasıl kalkılır? Mesai saatlerini bono ile tediye eden Peru muhacirleri idaresi acaba bir lağım rençperiyle bütün bir şehrin planını kuran bir başmühendise aynı hisseyi mi ayırıyordu? Amele milyonlarla var fakat acaba kaç Lesseps, kaç Eiffel bulabilirsiniz? Bütün dâhi büyük mucitler ihtira beratlarının temettüünü halk ile taksim mi edecekler? Bir cahil eline geçen parayı iki günde boğazına indirir. Paranın kıymeti onun için sırf yenmesindedir. Fakat deha-yı icada yükselmiş bir kafa yeni ihtiralarla uğraşmak için onu fabrikasına sermaye yapar. Büyük keşif ve ihtiralarıyla bütün insaniyeti medyun-i şükran bırakan dâhi kafalarla kuş beyinli hiçleri nasıl müsavi tutabiliriz?

Türlü türlü servet vardır. Spekülasyon şeklinde yahut üstü örtülü hilelerle zahmetsizce azim kazançlar yapanların vücutları inkâr edilemez. Bunlar ne mucittir, ne tüccar, ne fabrikatör, ne sanatkâr. Bunlar her diyarda bulundukları cemiyetin kanını emen tufeyli hırsızlardır. Mesela Abdülhamit zamanında her meşhur semtte seksen odalı bir sarayı, her havadar karyede bir köşkü, her sahilde bir yalısı bulunan paşalar vardı. Devletin küçük memurları her üç ayda bir istihkaklarını güç alırlarken hafiyelikten yetişme bu donsuzların lortlarla, kontlarla yarışan bu ihtişamlarına meşru bir kisb denebilir miydi? Onlar bütün müsavisiyle Abdülhamit'i yaşatmaya uğraşıyorlar, padişah da kendi nef'ine olan sû-i idarelerine mükâfaten onları yaşatıyordu. Büyük kordonlarla, murassa nişanlarla donanan sine-i sadakatlerin altında millet için ne kadar hain yürekler çarptığı biliniyordu fakat söylenemiyordu.

Bugün sakfları, saçakları mantar kesilerek kargalara, baykuşlara yuva olmuş dağ başlarındaki bu köşklerden bazılarının

önünden geçerken tarihe karışmış bir devr-i mezalimin kendi kendine yıkılan bu şahitleri önünde insanın tüyleri ürperiyor.

Bugün dar, karanlık birer çukurda çürüyen bu harami zorbalar bağları, bahçeleri, çiftlikleri, kaşaneleriyle o zamanki Osmanlı ülkesine sığamıyorlardı. Meşrutiyette millete bakacak yüzleri olmadığı için her biri bir ecnebi memleketine savuştu. Orada burada, veballerinin sıkleti altında hacel, günahkâr söndüler.

Rusya gibi bazı memleketlerde ifrata varan bu sû-i idare ve irtikap, istibdat mezaliminin aksülamelinden bugünkü tefritkâr fikirler doğdu. Hakkı inkâr etmeye hakkaniyet ortadan kalkar mı? On beş analı, dokuz babalı çocuklar tek valide ve pederden doğanlardan ziyade mi bahtiyar olurlar? Dokuz erkek müştereken on beş kadının kocaları olmakla izdivaç kanunu terakkiyâtınca hadd-i kusvâyı mı varmış olurlar? Bu iştirakte cinsî, içtimaî ne haz ve faide vardır? Horoz, gagalı bir hayvan iken zevcelerinin arasına tek bir rakip sokmak istemez. Erce atıldığı kavga meydanında bazen son nefesini verinceye kadar dövüşür. Köpekler, kancıklarına diğer bir erkeğin tecavüzü manzarasına tahammül edemezler. Hırıltıları yedi mahalleyi tutar. Birbirlerini paralayasıya dişlerler... Bugüne kadar umumhanelerdeki orta malı dostlarını diğer müşterilerden kıskanarak katil olan insanlar bundan sonra bir kadını bilâ-his dokuz kişi arasında taksim edecek kadar erlik aşklarını öldürecekler mi? Tabiat bize her hissi bir lüzum üzerine vermiştir. Dişiye tesahüpte insanların horozlardan, köpeklerden müteredddi bir derekeye inmelerine acınmaz mı? Othello faciası hiss-i beşerden hariç yalnız büyük bir şairin hayalâtından doğma bir fanteziye midir?

İrfan Yekta, Şefkat'i kimse ile paylaşamazdı. Bütün dünya kanunları, prensipleri değişse, bütün yeni zaman feylesofları, hekimleri eski vakitlerin aksine bir cereyana kapılsalar, kâinat alt üst olsa... Hayır, İrfan Yekta kendi rızasıyla, Şefkat'i diğer bir erkeğin kolları arasına atamazdı. Dünya dişi dolu iken niçin bazı sevdazedeler bir tek kadının aşkından mecnunlaşıyorlar? Gö-

nüller birlikle bağlanmadıktan sonra aşk olur mu? Maşukalarından mehcur düşenlerin içinde niçin dünya huzuzâtından hiçbiriyle mahzuz olamayarak beyinlerine kurşun sıkanlar görülüyor?

Saadet deyince akla aile gelir. Bu iki kelime mefhumen birbirinin mütemmimidir. Ailesiz saadet nasıl olur? Ailesiz bir insan nerede bulunsa ebedî bir gurbetzededir. Yabancılar arasında bir garib-üd-diyardır. Ailesiz insan ebedî bir vatan-cüdadır. Vatanımızın bizi tutan kökleri ecdadımızın mezarlarından başlar. Ana, baba, kardeş, zevce, evlat, konu komşu, dost, ahbap... Arada kaynayan ırk kanı, akraba kanı, sıcak muhabbet samimiyeti... Vefatımızda gözyaşlarına inkılap eden bu muhabbetler bizi toprağımıza kadar götürürler. Dokuz, on zürriyetten doğan çocuk hangi babasının vefatına ağlayacaktır? Babadan evlada, evlattan babaya samimiyet kalmıyor. Karabet, vatan, yurt, toprak alakaları kesilen insanlar çakal sürülerine dönmezler mi?

Cisimleri teşkil eden zerrâtın cazibeleri gibi bütün aileyi kütle halinde tutan rahm ve şefkat, tesanüt, teavün bu merkezden başlar. Sonra bütün vatandaşlara teşmil olunur. Bir millet birçok ailelerden müteşekkil büyük bir ailedir.

Hırs-ı şehvetlerini birkaç kadının firaşında söndüremeyen bazı azgın çapkınların dalaletleri uğruna nikâhla, aileleyle kurulan nizam-ı âlem feda mı edilecek?

Dokuz erkeğin döşeğinde nöbet geçiren bu on beş kadınlı aile İrfan Yekta'nın sinirlerini mutasavver ahengine çekmişti.

Bu uzun istimadan sonra çocuk kendini tutamadı. Tiz perdeden bahse girişti. Çünkü kollektif izdivaç kaidesince Şefkat'in bu dokuz döşekte vazife-i cemiyeti ifaya icbar edilmiş olması ihtimalini düşündükçe aklı yanıyordu. Ali Vahit'in ne meslek, ne ahlak ve ne revşte bir mahluk olduğunu artık düşünmeye mahal yoktu. O kendi kendini en feci belagatiyle tarif etmişti. Binaenaleyh İrfan:

"Beyefendi, fikrinizi anladık. Dinlemeye tenezzül ederseniz düşünebildiğimizi biz de söyleyelim."

"Söyleyiniz fakat söylediklerimi tenkide girişecekseniz işte buna tahammül edemem..."

"Vicdanımın tamamıyla mugayiri tafsilâtınızı hiçbir igbirar izhar etmeden dinledim. Sağlam fikirler tenkitle daha kuvvetlenir. Sözlerinizin değerinden emin olduktan sonra muhalefetten niçin çekiniyorsunuz?"

"Ben Galata'nın Arap Camisi'nde çok vaaz dinlemiş bir adamım... Vaizin kavuğu ne kadar hürmetli, pabuçları ne kadar büyük olursa sözlerinin o nispette derinleşeceği fikrinde idim. Zihinleri, bu pabucu büyüklerin hikemiyâtıyla perverde olmuş eski bir nesil vardır ki bunlar dünyada ahiret için yaşamak fikr-i mutasavvıfânesiyle dervişleşmişlerdir. En tehlikeli hastalıklara karşı vefklerle tütsüler veren, kokmuş mürekkeplerle yazılı kâğıtları ıslatarak suyunu içen, eski atlı tramvaylarda hayvanların haklarını ödemek için salât ü selam çeken, eve melek girmez diye zî-ruhi musavver tabloları kapılarından içeri sokmayan, heykeltıraşîye, musikiye, komediye, romana hasılı bütün sanayi-i nefise şubelerine karşı ilan-ı isyan eden, bidattır diye her medeni, yeni fikirden halkı tenfire uğraşan bu güruh-i meşumun sû-i telkinâtından maalesef henüz hepimiz kurtulamamışızdır. Beyefendi, gençsiniz. Fakat bu pabucu büyüklerin fikrî neslindenseniz hiç ağzınızı açmayınız. Çünkü döverim... Benim şakam yoktur. Niçin döverim? Onu da söyleyeyim... Kafaları örümcek tutmuş bu kurun-i vustaî zihniyetli heriflere yeni fikirlerimi anlatırken çok dayak yedim. Çelikleştim. Atletik bir adam oldum... Şimdi ben de dövüyorum. Gücüm yettiğini alim Allah pastırmaya çeviriyorum..."

İrfan Yekta, inatçı ve izzetinefsini zedelemek istemeyen bir çocuktu. Birkaç kadehle kafası da kızmıştı. Bu tehdit karşısında sinmedi. Başını dikçe tutarak süzük gözler ve dolgunca bir ağızla:

"Ali Vahit Bey, fikrî galebeler dayakla değil fenle, ilimle, akılla, mantıkla, hakla kazanılır. Ben pabucu büyüğün nüshalarıyla

yetişmiş bir genç değilim. Ben ilim, felsefe, kanun ocağının içinde büyüdüm. Evvelen 'Fikirlerimi kabul etmezsen seni döverim,' tehdidiyle serbest münakaşa edilemez. Teknik bir münazaraya zorbalık girer mi? Siz söylersiniz. Ben de söylerim. İkimizden biri aczini itiraf edinceye kadar bahis yürür. Doğrusunu söyleyeyim, nazariyelerinizin fena tesirleriyle zihnim sarsıldı."

"Benimle görüşmeye gelmekten maksadınız ne idi?"

"Kooperatife dair malumat almak..."

"Ne fikirle?"

"Şirketinizin teşekkül faziletleri fikrime uyarsa ve kabul olunursam iştirak etmek arzusuyla..."

"Peki sözlerimi dinlemekten ne fikir hasıl ettiniz?"

"Büyük bir ürküntü..."

"Kooperatifimizin nesine muterizsiniz?"

"Çok noktalarına..."

"Birkaçını söyleyiniz..."

"Dayak yemeye hazırlanarak mı?"

"Merak etmeyiniz. İstihkakınızı ihmal etmem."

"Şart-ı kelamınıza doğrusu söz yok... Bu hakşinaslığınıza da teşekkür ederim."

"Ben istihzadan da hoşlanmam. Sorduğunuz şeyi size kemal-i safvetle anlattım. Şirketimizin kooperatif olduğundan gafil değildiniz. Aramızda avam lisanına geçmiş bu ecnebi kelimenin manasını da biliyordunuz. Kooperatifin izdivaca tatbikinden çıkacak maksadı kavramayacak kadar da kalın kafalı görünmüyorsunuz. Binaenaleyh kooperatifi anlamaktan hariç bir fikr-i tahkikle yanımıza gelmiş olduğunuzu zannediyorum. Hükümet şirketimizin tahkiki peşindedir. Siz zabıta hafiyesi misiniz? Nesiniz? Söyleyiniz."

"Ben zabıtaya mensup değilim."

"Ne bileyim sizin ne olduğunuzu..."

İşretten evvel nazik, terbiyeli görünen bazı bedmestler vardır ki kafayı dumanladıktan sonra nadan, nobran, atak, salak

büsbütün başka bir adam olurlar. Ali Vahit şüphesiz bu nevin en tehlikelilerindendi.

Tefeciyan, kadehlerin beynine doldurduğu sislerin arasından kopacak fırtınanın ilk alametlerini sezerek:

"Vahit Ali Bey'im..."

"Ulan ismimde fena bir takdim-i tehir yaptın..."

"Hâşâ huzurunuzdan dışarı, isminize hiçbir fenalık yapmamışım."

"Dört kadehle dilin dolaşıyor. Kelimelerin altını üstüne çeviriyorsun. Benim adım altüst börek mi?"

"Hayır efendim, sizin adınız börek değil. Sizler şeker, kaymak, çok tatlı, lezzetli zatlarsınız. Size doyumluk olmaz. Müsaadeliğiniz olursa biz gidelim. Çünküm Galata'nın bu sokakları geç vakit dolaşılacak uğurlu yerler değildir. Dayak yemeden, karmanyola olmadan şundan gidelim. Geçen gece dört 'apaş' bana yakaladılar. Tortop ettiler. Üzerimde para aroorlar. Ah köpoğlu hımbıllar... Ellerini pantalonumun cebine soktularsa ne tuttular bilirsin? (Gülmeden iki kat olup doğrulduktan sonra) He ne tuttular ağnadın? Arif olan o kaba şeyi hıp deyi kavrar... Adını demeye iktiza yoktur. Vay markacı oğulları[67] be..."

Ali Vahit:

"Ulan bok karıştırma... Patavatsız Ermeni... Nezaket edeyim derken rezalet yapıyorsun..."

Tefeciyan'ın nezaketi gibi kadehlerin muhteviyâtıyla yıkanan Ali Vahit'in terbiyesi de sıyrılmaya başladığı bu esnada meyhaneden içeriye bir çift girdi. Kol kola Cevherizade Baha ile Nevvare...

Ragıp Şeyda Bey'in güzel metresi ince bir manto altında hemen çırılçıplak gibiydi. Baha, kolalı gömlek smokin giymişti. Sarhoşlara birer birer el uzatıp selamlaştıktan sonra Nevvare:

---

67 Dolandırıcı, pezevenk.

"Bu akşam baloya gidiyoruz. Bu tarafa yolumuz düştü, uğradık. Ne yapıyorsunuz?"

Ali Vahit:

"Ne yapacağız? Kulaksızın rakısıyla neşelenmeye uğraşarak Tefeciyan'dan nezaket dersi alıyoruz."

Nevvare'nin gözü o anda birdenbire İrfan Yekta'ya dikilerek:

"Vay İrfan Ağabey, sen de buralara gelir misin? Seninkinden ne haber? Zavallı kız kırklara mı karıştı? Ne oldu? Çok severdim. Hep onu düşünüyorum..."

Ali Vahit afallayarak Nevvare'den İrfan'a, İrfan'dan Nevvare'ye göz gezdire gezdire:

"İrfan Ağabey kim? İçimizde bu isimde biri var mı?"

Nevvare:

"Ay bilmiyor musun? (İrfan'ı göstererek) İşte yanında oturuyor..."

Ali Vahit daha ziyade şaşırarak:

"Mehmet Nihat şimdi İrfan mı oldu? Kaç adı var bu beyin?"

Nevvare:

"İrfan Yekta Bey, kayıp Şefkat'in belalısı... Bir işret sofrasında oturuyorsunuz da birbirinizi tanımıyor musunuz?"

Ali Vahit'in gözleri büyüyüp kaşları çatılarak:

"Şefkat'in hampası bu oğlan mıdır?"

Sakar herif, önündeki dolu kadehi ağzına boşaltıktan sonra şimdi bütün hışmıyla çocuğa dönerek:

"Ulan asıl adın İrfan'mış da sahte bir namla kendini bana takdim etmekten maksadın nedir?"

İrfan Yekta vereceği cevabı bulmak için sararıp solarken bedmest zorba devam etti:

"Şefkat'i kaçıran işte bu sahtekâr tayıncıdır. Kızı sakladı. Şimdi benim ağzımdan laf almaya geldi. Kooperatifimiz hakkında malumat edinerek zabıtanın aleyhimdeki tahkikâtına kılavuzluk edecek. Beni kodese tıkdırdıktan sonra serbest kalarak kızla istedikleri gibi yaşayacaklar. Nah alırsın sen... .mı... Ulan

dibi tutmaz, Şefkat'le beraber yerin yedi kat ka'rına saklansanız ben sizi enseleyip yine dünya yüzüne çıkarırım. Elimden kurtulamazsınız..."

Bu ağır tahkirlerin taaffünüyle İrfan'ın gönlü bulandı. Gözleri karardı. Bütün vücudunun geçirdiği spazmla dişleri takır takır birbirine vuruyordu. Ağzından çıkanı hakikaten kulakları işitmez bir galeyanla mevkiinin nezaketini, hasmının caniliğini unutarak haykırdı:

"Sokaklardan köpekleri topladılar, Galata taraflarında bir sen kalmışsın kuduz... Sağına soluna saldırıyorsun... Sözlerinde terbiyeden, histen, ardan, insanlıktan eser yok. Ben zabıta hafiyesi değilim. Fakat senin gibilerini hükümete ihbar, her namuslu adamın vazifesidir. Dokuz erkek, on beş kadınla asrî aile namına kurulmuş hususi bir kerhaneyi hiçbir hükümet tecviz edemez. Dünyada misli görülmemiş rezalethanenizin bir gün elbette kapısı kapanacak, sekenesi mahkeme huzuruna çağrılacak. Şefkat bende değil sendedir. Kızı batakhanenize kapattınız. On beş bedbaht kadının on altıncısı olmak istemediği için belki de vahşi icbarlarınızla onu öldürdünüz ve belki de dokuz erkeğin kolları arasında dolaştırıla dolaştırıla şehevî nefeslerinizle onu yakarak kömür edip bitirdiniz. Bu cinayetinizi örtmek için şimdi âleme zavallı kızı firarî göstermeye uğraşıyorsunuz."

Kavgaya hazırlanan bir horoz gibi Ali Vahit'in yele tüyleri ürpererek:

"Çocuk, sen benim kim olduğumu biliyor musun?"

"Biliyorum... Fransa'da Landrü, Almanya'da mahut kasap, İstanbul'da Ali Vahit..."

"Bir daha söyle..."

"On defa daha söylerim..."

"Ama ben adamı söylemez, yaparım..."

"Namussuzluğun karşısında namus hiçbir zaman yılmaz... Hiçbir zaman susmaz. Hiçbir zaman korkmaz..."

"Sustururum diyorum sana..."

"Ben, cinayetlerini senin yüzüne tekrarlamakla kalmayacağım. Şefkat'in hayatını senden dava edeceğim. Kızı ne yaptınsa hükkâm huzurunda söyleyeceksin... Hakkında yapılacak adlî tahkikat esnasında kadınlara müteallik gizli kalmış bin bir cinayetin daha meydana çıkacak... Cezanı göreceksin..."

Bu defa Ali Vahit'in gözleri büsbütün döndü. Ağzı köpürdü. Omuzlarını dikerek kabardı:

"Ya öyle mi kabadayı beyim... Haydi git adliyeye şimdi derdini anlat bakalım..." dedi.

Elinde parlayan küçük bir şimşek İrfan Yekta'nın ensesine indi. İkinci darbeye meydan vermeden etraftan caninin kollarını tuttular.

Boynundan akan sıcak bir mayi ile beyaz yakalığı kızıla boyanan Kudret Âli Bey'in genç yeğeni oraya uzandı ve sustu...

Beşinci Kısım

1

Bıçak azm-ı terkova ile azm-ı kitf arasında adele-i murabbaya doğru girmiş fakat çok derinleşmediği için ceriha mahdut kalmıştı. İrfan Yekta iki haftalık tedavi ile cismen iyileşti ama ruhen hasta... Bütün hayatı, bütün gençliği Şefkat'in sevdasıyla bükülü... Gözler gizli bir elemle mahmur, mağmum... Daima boşluklarda bir gaip arıyor. Daima dalgın... Hiç kendinde değil... Aşkın hudutsuz kâbusları içinde serseri dolaşıyor...

Tuhaf tesadüf... Nevber Fikri Hanım uzaktan uzağa akrabamızdan bir genç kız... Lisesini bitirmiş. Tahsil yorgunluğuyla biraz kansız, zayıf... Birkaç ay için tebdilihavaya bize gelmiş... Çok güzel değil... Sevimli... Hassas, samimi... Bir ince şiir kadar nazik... Bütün zamane genç kızlarının üryanlık, pervasızlık günahlarını ödeyecek kadar kapalı... Utangaç...

Nevber'in müsafereti, İrfan Yekta'nın vurulmasına tesadüf etmesinden müellim diğer bir vaka doğdu. Delikanlının validesiyle beraber kızcağız hastanın başından hiç ayrılmadı. Pek müşfik dikkatli bir hastabakıcı ihtimamıyla pansumanlara yardım etti. Bittabi maceraya vâkıf oldu.

Mecruhun hummalı dalgın zamanlarında yalnızca başucunda beklerken yataktan gelen iniltiler arasından birkaç defa:

"Şefkat yanıyorum... Gel... Bana suyu elinle içir... Benden neye kaçıyorsun?" hitaplarına maruz kalmış... Teessürden titremiş... Bir iki kere de İrfan, Şefkat hülyasıyla öpmek için Nevber'in elini yakalamaya atılmış...

Kız, hastanın bu sayıklamalarını, hummalı hareketlerini, renkten renge girerek anlatırken sözlerini, birkaç dolgun katre ile ıslatmaktan kendini alamıyor, çok mütehassis görünüyormuş...

Bir gün refikam hazin bir tavırla yazı odama geldi. Mühim bir sır tevdi edeceğini anlatır, manidar bir nazar ve yavaş sesle:

"Ben içimden kopan vicdanî bir sadaya kapılarak bir şey yaptım. İyi mi ettim, fena mı? Bilmiyorum... Bu hükmü siz vereceksiniz."

"Bir fiilin iyilik veya kötülüğünü tayinde güçlük çekecek bir kadın değilsin. Elbette ne yaptığını bilirsin."

"Bu öylesi değil beyefendi... Boş bulundum, iyilik niyetine yaptım. Fakat bundan kötülük çıkmak ihtimali olduğunu da sonradan düşündüm..."

"Söyle bakalım..."

"Nevber Fikri, İrfan'ın hastalığına pek canla başla bakıyor..."

"Ona ben de dikkat ediyorum..."

"Sevgilisi Şefkat sanarak humma haliyle İrfan ona birkaç defa saldırmış..."

"Bilmiyorum..."

"Bu gayrimeşru hücumların bazılarında kız kendini pek esirgememiş. Bunu da tesadüfen kapı aralığından, der-aguşu görmüş olanlardan işittim."

"Aman bu gençlik... Hastalıklarında, sağlıklarında hep bu his, hep bu iptila..."

"Bakışlarından, dalışlarından, süzülüşlerinden, düşünüşlerinden, hasılı her halinden anlıyorum. Kızın oğlana meyli ziyade..."

"Fena değil... Oğlanı öbür beladan kurtarmak için kızın bu meylinden istifade etmeliyiz. Yeğenim, Nevber'le mesut olabilir..."

"Kız, oğlanı seviyor... Bu bence müspet... Fakat İrfan'ın onu sevdiğini değil seveceğini bile pek memul etmiyorum..."

"Sevdada bazen sâri bir tesir olur. İrfan, Şefkat'ten ümidi kesince boşalan gönlüne Nevber'le teselli aramakta gecikmez... Görürsün..."

"İşte ben de böyle hükmettim de... Bir halttır işledim..."

"Nedir işlediğin halt?"

"Kızın pek mahzun bir anında yüzünü okşayarak 'Hastalığı geçsin... Seni İrfan'a alacağım... Elbette reddetmezsin değil mi yavrum?' dedim. Bu tebşirim üzerine Nevber'in ne renklere girdiğini, gözlerine nasıl sevinçler dolduğunu görseydiniz çok müteessir olurdunuz. Şimdi söyleyiniz fena mı ettim, iyi mi?"

"Pek âlâ etmişsin..."

"Ya oğlan bu izdivaca yanaşmazsa..."

"O ciheti de bana bırak... Ben de İrfan'a aynı teklifte bulunacağım... Ret vukuunda gönlünü etmeye uğraşacağım... Bunu da ben deruhte ediyorum."

"Beyefendi, kızcağızın kulağına böyle bir şey koyduktan sonra oğlan tarafından kati bir redde uğrarsak o zavallıya büyük bir fenalık etmiş olacağız..."

"Hanım, o kadar menfi düşünme... Çok defa vukuat insanın temenniyâtına göre zuhur eder. Bu hayatta iyi dileklerde bulunmalı, iyilik beklemeli..."

İrfan'ın henüz döşekten çıkmamış olduğu bir zamanda karıkoca aramızda biz böyle karar verdik. Bu esnalarda bir gün köşke yeğenim namına bir mektup geldi. Mazrufu şöyle elim-

de tarttım. Evirdim, çevirdim, bu kapalı zarf bana çok şüpheli göründü. Bu mektup kimden olabilirdi? Bu, hastaya bir dosttan gelen bir istifsarname miydi? Dikkatle adrese baktım. Kadın yazısı...

Kadınlardan âlim, mütefennin, her nevi sanatkâr, ressam, nakkaş çıkar -çünkü yüz boyamadan bu sanatta idman ve kabiliyetleri ziyadedir- fakat bir hattat, bir hüsn-i hat hocası yetiştiğini görmedim. Cinsilatifin ekseriyetle yazılarında görülen o zaaf neden ileri geliyor? Bu hal hilkatlerinden kalemlerin ucuna nasıl aksediyor? Hurufların suret-i tersimlerinden, yazanların sıhhî, marazî haletiruhiyelerine dair bin türlü manalar çıkaran grafoloji müdekkiklerinin bu hususta ne hükümde bulunduklarını bilmiyorum.

Mürselin bir kadın olduğunu yazıdan anladım. Fakat bu hanım kimdir? Zarfı yırtmadan bunu da keşfe uğraşmam lazım geliyor. Çünkü kendi namıma olmayan hiçbir mektubu açmak âdetim değildir. Ama herhangi kapalı bir zarfta ailemden biri için bir tehlike sezersem mesele değişir.

Bu mektubun İrfan'a Şefkat'ten gelmiş olması ihtimali zihnimi gıcıkladı. Biz yeğenimin yarasını iyileştirdik. Tamamdır, ruhunu da tedavi ederek beladan kurtacağımız sırada onun henüz mariz kalan maneviyatı üzerine böyle bir fena rüzgâr eserse bütün planlarımız altüst olacaktı.

Şefkat, bu talihsiz kız sağ mıydı? Sesi nereden çıkıyordu? Ali Vahit'in batakhanesinde miydi? Yoksa diğer bir âşıkın kolları arasında mıydı? Olan biten şeylerin üzerine artık bu kızın İrfan'a ne söyleyeceği olabilirdi?

Mektubu açmak üzere refikamla baş başa verdiğimiz bir anda dedim ki:

"Mektup Şefkat'ten değilse İrfan'a karşı çok fena bir harekette bulunmuş olacağız. Bu zarf gençliğe ait diğer bir sırrı saklıyorsa o zaman mesele ağırlaşır. Ahlaksızlık etmiş oluruz. Ve sonra bu açık zarfı yeğenime ne yüzle verebiliriz?"

"Diğer bir hususa ait ise artık bu mektubu İrfan'a vermeyiz. İç ederiz..."

"Ya bundan mutlak yeğenimin haberdar olması icap eden bir mesele çıkarsa..."

"Artık bu kadar ince eleyip sık dokumak olmaz. Biz onun menfaati icabıyla hareket ediyoruz. Vicdanlarımızın önünde hiç mesul değiliz."

Bir hayli münakaşa ve tereddütlerden sonra nihayet zarfi yırttık. Keşfimiz doğru çıktı. İşte gözlerimizin önüne serilen satırlar:

İrfan,

Taşkın bir muhabbetle gönüllerimiz birbirine o kadar sımsıkı bağlanmıştı ki bir gün gelip de bu düğümün çözüleceğini hiç aklıma getirmezdim. Oh... Çözüldü. Dünyada zevale mahkûm olmayan ne var?

Tecrübesiz gençliğin her adımda hayatın böyle ağır, haksız darbelerine uğrayacağını bilmiyordum. Nasip çok insafsız bir mürebbi... İnsan yaşadıkça öğreniyor. Öğreniyor ama alınan bu derslerin mihnetleri çekilmiyor. Çekemeyeceğim İrfan, çekemeyeceğim... Fakat nefsim hakkında idam kararı vermezden evvel bir kere adaletine müracaat etmeyi düşündüm. Reddedersen intihar etmiş olmayacağım. Beni sen öldürmüş olacaksın... Öldür. Vicdanının hükmüne razıyım. Fakat dinle... Aşkımızın bağı çözüldü dedim. Hayır, öyle değil... Bu gevşeme yalnız bir taraftan oldu. Senin gönlünün zinciri koptu. Benimki sapasağlam duruyor. Seni, senin beni sevdiğinden pek çok ziyade seviyormuşum. Fakat bilmiyormuşum... İki gönülden biri çözülüp de öbürü bağlı kalmak... Bu ne güç şeymiş.

Avare ince bir tele asılmış bir cambaz gibiyim. Altım uçurum... Koş İrfan, kurtar beni... Kurtar beni... İrfan... İrfan... İrfan... Sen bana dargınsın... Daha ziyade daraltmaktan korktu-

ğum için yazacaklarımı şaşırıyorum. Yeis ve hiddetine mağlup olmadığın zamanlarda munsifsin. Bu insafına güvenerek bazı şeyler yazacağım. Sen benimle ahlak-ı umumiye ve kanunun derkenarında yaşayan bir evde buluştuk. Ben bu zehirli, müfsit, boğucu havanın içinde debelenirken karşıma çıkan sen halaskârıma dört el ile sarıldım. Fakat o evin şeametlerinden, sen daima beni mesul tutmak istedin. Öyle bir yerde teneffüs ettiğimiz havanın ifsadını ben tashih edebilir miydim? Niçin beni o bozuk muhitten hemen uzaklaştırmadın? Bana ne vakit haydi gidelim, teklifinde bulundun da ben olmaz dedim. Seninle beraber dünyanın öbür ucuna gitmeye razıydım. Ve bunu en büyük saadet bilirdim. İşte şimdi bir işaretine bakıyorum. Haydi çağır... Kollarının arasına atılacağım. İstersen beni boğ... Bir mezara göm... Senden ayrı ölmeyeyim İrfan... Eğer barışmayacaksan beni sen öldür. Bu benim için büyük bir saadettir. Seni seviyorum İrfan... Ne kadar seviyorum. Bunu tarif, kudretimin fevkindedir. Fakat sen beni bugün sevmiyorsan sevdiğin anları düşün... O günlerin hürmetine senden şimdi merhamet dileniyorum.

Neredeyim? Nasılım? Belki şimdi bunları merak edersin. Belki de etmezsin... Kim bilir belki de benim hatırımı gönlünde büsbütün öldürmeye muvaffak olmuşsundur. Fakat ben bî-teselli kalarak çıldırmamak için kendi kendime müspet hükümler vermeye uğraşıyorum.

Beni Ali Vahit'in evine bıraktılar. Bu herifin banka altında bir ticarethanesi, Ortaköy'de bir kerhanesi vardır. Dokuz erkek, on beş kadından mürekkep bir kooperatif şirketi... Ben bu zâniyelerin on altıncısı olacaktım. Fakat senin aşkının ilhamıyla kaçtım. Kurtuldum. Bu mucizeye nasıl muvaffak oldum? Bunu seninle yüz yüze geldiğim günü anlatacağım. Kaçtım fakat nereye? Demir kafesinden firar etmiş bir kuş gibi sokak ortasında avare kaldım. Firarî kuştan daha tehlikede idim. Çünkü bir ağacın yaprakları arasında tüneyip gizlenebilmek için kanatlarım yoktu.

Sana kavuşmak ümidinin zihnime verdiği ciyadetle düşündüm. Aklıma bir yer geldi. Gayet namuslu, emin bir yer... Burası neresi? Bu sırrı sana götürecek olan bu kâğıda bile tevdiinden titriyorum. Mektubun yâd ellere geçmesi ihtimali var. Her şeyi, her şeyi sana sonra anlatacağım. Kavuşacağımızdan, hele bilhassa barışacağımızdan bu kadar emin misin, diyeceksin... Ben yine senin olamazsam muhakkak ölürüm İrfan... Benim gibi zavallı bir ölünün facia-i hayatı kimi alakadar edebilir? Hiçbir kimseyi sevindiremeyen, yerindirmeyen öksüz hakikatler gibi varsın bu hikâyemde ebediyen mektum kalsın...

Korkuyorum. Bulunduğu yerde keşfolunmaktan titriyorum. Ali Vahit rüzgârdan nem kapan, iğne deliğinden kâinatı seyreden müthiş bir kurttur, kendi hempalarından bir canavar sürüsünü takibime çıkardı. Onun şerrinden korunmak hemen imkânsız gibidir. İrfan kendini sakın... Seninle olan alakamızı sezerse sonra başka bela olur. Ve keyfiyet mutlak bir felaketle neticelenir.

Bu mektubu okuyunca hemen dakika geçirmeden cevabını yaz... Sana verebileceğim adres: İstanbul Postanesi, Post-restant. A.L.M. 105. şimdilik bununla iktifa et. Başka şey sorma.

Senin için Şefkat'in yüreği kadar aşkla, şefkatle çarpacak bir kalp yaratılmadığını, yaratılamayacağını bil... Fart-ı teessürden kirpiklerimin arasına yaşlar dizildi. Acaba alacağım cevap katlime ferman mı olacak? Yoksa bu istimannamemi büyük bir kayıtsızlıkla karşılayarak büsbütün cevapsız mı bırakacaksın? Bu da muhtemel... Fakat İrfan, bu iki şey de beni öldürür.

İrfan çok gencim, acı bana... İşte Allahtan istediklerim:

Sen, güneş, bahar, kuşlar, çiçekler... Dünyanın başka alayişlerine hırsım, arzum yoktur. Bir eş, bir yuva, nur, hayat... Saf ruhlarımızın saadeti için bu kadarı kâfi değil mi?

Kürenin daima ilkbahar semtlerine göçen seyyah kuşlar gibi biz de aşkımızın kanatlarıyla başka diyarlara uçamaz mıyız? Genciz... Âti bizim değil mi? Bütün ümitler bir gün doğmak için istikbalin sinesinde uyumuyorlar mı?

Çalışırız... Geçiniriz, bu âlemde milyonların temin edemediği şey samimi bir kalptir. O bende var... Sende de olunca başka ne ister...

Hânifî bir ses kulaklarıma daima senin de beni aradığını söylüyor. Eski ateşli sevdamızdan elbette aramızda bir 'telepati', bir kalp telsizi teessüs etmiştir. Düşündüklerini uzun mesafelerden hissediyor gibiyim... Oh belki aldanıyorum. Ah İrfan, hayalât âleminde kalbimin bana söylediklerini sakın sen tekzibe kalkışma... Ölmemek için tesliyetine, merhametine muhtacım... Acele et, anlıyor musun? Acele... Beyhude geçecek yarım saat, beş dakika belki tamiri nâ-kabil felaketlere sebebiyet verebilir...

Bekliyorum... Bu heyecanlarımın, bu ıstıraplarımın sonu selamete, neşeye müncer olması ümidiyle bekliyorum. Her şey senin elinde, hayatım, saadetim, felaketim... Bekliyorum... Bu intizardaki cehennemî azabı anlatamadımsa vay benim halime... Bekliyorum...

Daima Senin
Şefkat'in

Bu mektubu zevcemle dört el üzerinde tutarak dört gözle okuduk... Zavallı kızcağızın satırlarından fışkıran heyecanları bize de sirayet etti. Bedbahtın samimiyetinden şüphemiz kalmadı. Daha ruhunun safveti pek bozulmamış, o yaşta bir kız asılsız yere ifadesine bu kadar hararet veremezdi. Bütün cümlelerde samimi bir aşkın galeyanı, tehlikeler içinden feryat eden bir biçarenin istimdadı okunuyordu.

Refikamla bir müddet ağız açmaksızın derin birer istihraçla birbirimize bakıştık kaldık. Nihayet dedim ki:

"Ey hanım, söyle bakalım bu kızlardan hangisini kurtaracağız?"

"Şüphesiz Nevber Fikri'yi... Bunu ötekine feda edemem doğrusu..."

"Bu sözü vicdanî bir insafla mı söylüyorsun?"

"Evet..."

"Ben bu hükmünde apaçık bir taraftarlıktan başka ne vicdan görüyorum ne insaf..."

"Niçin?"

"Çünkü Nevber Fikri tehlikede değildir. Yalnız İrfan'a karşı bir meyil peyda etmiştir ki bu da neticesi hiç mühlik olmayan hemen her gence ârız, gelip geçici bir haldir. Öteki biçare, bir kuyunun dibinden 'Beni kurtar. İmdadıma koşmazsan ölümüm muhakkaktır,' istimdadıyla çırpınıyor. Nevber'i İrfan'a alalım. Şefkat'i ölümün pençesinde mi bırakalım? Zavallı kız bağıra çağıra helak mı olsun?"

"Aman beyefendi, eğer sevda gençler için geçici bir şey ise bu hükümden Şefkat'i niçin iskat ediyorsunuz? Eğer bu mektuptaki sözleri doğru ise o da bir zaman yanar ağlar... Nihayet unutur ve başka bir gençle müteselli olur..."

"Ben bu kızın hissiyâtındaki samimiyete kanaat getirdim. Gönlüme öyle doğdu. Ve sonra bu zavallının vaziyeti başka... İrfan'a zevce olursa ölümden yalnız bir can değil fuhuştan da bir hayat kurtarmış olacağız... Kızcağız 'bu mektubum yâd ellere geçerse korkusuyla titreyerek' İrfan'ın insafına sığınıyor. Halbuki bu esrarname şimdi bizim elimizde... Şefkat şu anda İrfan'ın değil bizim merhametimize kalmış oluyor. İrfan'ın, Ali Vahit'in bıçağıyla yaralandığından da haberi yok. Basiretkâr sözlerle o canavardan tevakki tavsiye ediyor..."

"Acaba nereye saklanmış?"

"İşte havadis-i âlemin erişemeyeceği bir yerde bulunduğu görünüyor... Çünkü bu meyhane vakasını bütün İstanbul gazeteleri yazdı. Duymadık kâri kalmadı. Maceranın asıl alakadarı kızcağız, bundan da haberdar değil... Mektubu İrfan'a göstermeden iç etmek insafa, insaniyete, vicdana sığar bir şey değil..."

"İrfan bu anda o kızın aşkıyla yanıyor. Hep onun hararetiyle sayıklıyor. Hep onun hayalâtıyla yaşıyor... Her yerde, her saat onu düşünüyor. Onu arıyor. Bu mektubu görürse bütün bü-

tün çıldırır. Sokaklara düşer. Artık ne gece ne gündüz onu eve alamayız. Onu bir daha yaralarlar. Belki bu defa öldürürler. Kokotlar Mektebi'nden çıkmış bir kızın gözyaşlarına pek o kadar ehemmiyet vermeyiniz. Bu meselede en evvel mevzu-i bahis olacak, genç yeğeninizin felaket veya selametidir."

"Haydi hanım dediğin olsun bu mektubu saklayalım... Fakat bu ağır hile ile Şefkat'i İrfan'a unutturmuş olabilecek miyiz?"

"Niçin unutmasın? Ümidini kesince elbette unutur."

"Şu anda akla gelmeyen bir tesadüfün günün birinde kızın vücudunu oğlana ihbar etmeyeceğinden katiyen emin misin? O mektubu diğer mektupların takip etmeyeceğini ve bunlardan birinin nihayet İrfan'ın eline geçmeyeceği ne malum?"

"İşi hemen tesri etmeliyiz..."

"Ne gibi?"

"Hemen hemen Nevber'i İrfan'a nikâhlayarak meseleyi kapatıvermeliyiz."

"Bakalım aklı fikri başka yerde olan oğlan bu teklifimizi derhal kabul edecek mi?"

"Ben Nevber'e nasihat ederim. Talimat veririm. Kendini İrfan'a sevdirmeye uğraşsın..."

"Tehlikeli iş... Eğer meselenin ucu pot gelirse Nevber'e iyilik değil pek büyük fenalık etmiş olursun... Öyle saf, masum bir kızın hissiyâtıyla oynanmaz..."

"Keyfiyet söze kalmıyor ki... Zaten benim nasihatimden çok evvel kızın gönlü oğlan için fitili almış"

"Olabilir... Fakat neticesi meşkûk bu muhabbeti şimdiden alabildiğine körüklemek de muvafik bir hareket midir?"

"Beyefendi, bu nazik meseleye, her cihete tıpa tıp uygun gelecek derhal bir suret-i hal bulmak mümkün değildir. İşin en acil, en ehemmiyetli taraflarını nazar-ı dikkate alarak düşünmeli ve kararımızın hemen fiiliyâtına girişmeliyiz. Bu derdi müzminleştirmeye gelmez. Zira esas madde, yeğeninizin hayatına, namusuna, istikbaline müteallikdir. Şefkat'in aşkı uğruna İrfan'ı

feda etmeyi doğru görmüyorum. Aşkı diyorum, bakalım o da samimi mi? Şimdikilerin sevdaları talaş alevine benziyor. Şimdi ben dünya yüzünde, tutuldukları muhabbetin ateşiyle toprağa girecek kızlar göremiyorum. Haydi gözümüzü yumalım, İrfan'a Şefkat'i alalım. Bir iki sene karılık kocalıktan sonra birbirlerinden bıkacaklar, Kokotlar Mektebi'nin şöhretini, zilletini daima üzerinde taşıyacak bir gelinle kalacağız. İşte netice bu..."

2

Oğlanın gönlü kız için çıra gibi yanarken, zavallı Şefkat tehlikeler içinden sevgilisini elim gözyaşlarıyla halasa çağırırken böyle bir mektubu İrfan'dan saklamak bana adeta bir cinayet gibi geliyordu. Fakat hayatın ciddiyâtında gönül işlerine her zaman lüzumundan fazla ehemmiyet verilemeyeceği de bence müspet bir keyfiyettir. Mücadelede karıma mağlup oldum. Onun reyi veçhile mektubu iç etmeye karar verdik. Şimdi mesele İrfan'ı Nevber'in müncezip gönlüne doğru çekerek nikâhla ikisini birbirine sımsıkı bağlamak için icap eden tedbirlere girişmeye geldi.

Yeğenim iyileşti. Sokağa çıkıyor. Geziyor. Fakat bir sair-filneman halinde... Bütün aklı, fikri, mevcudiyeti Şefkat'in sevdasıyla sarhoş... Yaşamıyor. Tahayyül ediyor hep onu... Nazarında kâinat Şefkat yaratılmış olduğu için mevcut... Her şey onunla kaim... Cenab-ı hakkı muhtelif eşkal ve maneviyâtta niçin aramalı... Allah aşktır. Aşk ise o kızın remzidir. Belki de bütün hüviyetiyle kendisidir.

Refikamla ara sıra şöyle muhavere geçiriyoruz:

Ben:

"Mektubu hasıraltı ettik. Lakin bununla iş bitmiyor..."

"Evet... Zorluk ondan sonra başlıyor..."

"Vakaya istediğimiz istikameti veremiyoruz..."

"Ben hiç boş durmuyorum..."

"Ne yapıyorsun?"

"Nevber'in zihnini İrfan'ın senasıyla tıka basa dolduruyorum..."

"Bu gayretinize pek hacet görmüyorum. Kız, oğlana demir kapancaya yakalanmış gibi tutkun... Mesele öbür tarafta..."

"İrfan hiç oralarda değil..."

"Oğlana kızı methe, yavuklamaya uğraşmıyor musunuz?"

"Ne dersiniz beyefendi... Ne kadar talakâtım, kiyasetim varsa ortaya döküyorum. Fakat muhatabımda sözlerime karşı ufacık bir his, bir alaka uyandırabilmek kabil olmuyor. Ben, Nevber ismini türlü cazip vasıflarla süsleyerek seksen defa tespih çeker gibi tekrar ediyorum. Lakin bu zavallı adın bir kerecik olsun İrfan'ın ağzından çıktığını işitmiyorum."

"Sevmiyor..."

"Yalnız sevmemek değil her nedense Nevber'e karşı bir ***antipati***'si var."

"O halde akıntıya kürek çekmiş olacağız..."

"Her şeyin çaresi var beyefendi... Yalnız teşebbüs edilen hususta yılmayarak ısrarla uğraşmak lazımdır. Fransızların ***insinuation*** dedikleri telkinâtla yavaş yavaş her şey olur. İrfan kendisine Nevber'in gönül verdiğini bilmiyor... Bu hakikati müesser bir münasebetle ona anlatmalı. Bu ifşadan sonra belki oğlanda da kıza karşı bir his uyanır. Şefkat'e ait ümidini bütün bütün kestirmeli..."

"Bunlar birkaç saatin içinde hoppadan oluverecek işler değil, bizim ise vaktimiz yok... Tehlike bir kara bulut gibi her an etrafımızı kaplıyor..."

"İrfan'ı buraya çağırayım. Evvela tatlılıkla nasihat verelim. İhtarlarımıza karşı isyankâr bir tavır alırsa biz de biraz sertleşerek onu sıkıştırırız. Biraz vaki hazırlayarak işi bitiririveririz vesselam..."

Zevcemle böyle uzun müzakerelerden, istişarelerden sonra iknaya uğraşmak için nihayet bir gün İrfan'ı odamıza çağırdık.

Çocuk zihnen, fikren perişandı. Gözleri daldığı yerde kalıyor, bazı cümleleri iki üç defa tekrar etmedikçe anlamıyordu. Bütün hissiyâtına bir tembellik gelmiş, dimağı dikkat kuvvetinden kalmış gibiydi. Meyus simasında ara sıra ağlama ile tebessüm arasında garip işmizazlar geziniyordu.

Gençliğin neşesi sayılan sevda, yeğenimi ne kadar kasvetlendirmişti. İnsanın gayr-i mesul anları olduğunu tasdik ettirtecek bir hadise karşısında idim. Derin bir ezginlikle zavallıya acıdım. Söze nasıl ve neresinden başlayacağımı bilemiyordum. Onun gözbebeklerine biriken yaşlar en ufak bir sarsıntı ile hemen boşanacak gibiydi. İrfan'ı karşımda ağlar görmek istemiyordum.

Nihayet ağır ağır şöyle nasihate başladım:

"Oğlum İrfan, sen bana biraderimin yegâne ve kıymetli yadigârısın. Tahsiline kudretimce itina gösterdim. Maneviyâtını istediğim gibi *forme*[68] edememiş olduğumu şimdi anlıyorum. Dünyada iyilik, fenalık denilen şeyler nisbidir. Her ne kadar uğraşsak daima bunlardan biriyle halleşip diğerinden büsbütün korunarak kaçmak mümkün olmuyor. Lakin iyilik, fenalık şeniyetlerini yalnız ismen tanımak ahlak ve felsefe kitaplarında görmek kifayet etmez. Suda boğulmamak için nasıl yüzmek öğrenmek mecburiyetinde isek iyilik, fenalık arasında da pehlivancasına güleşmek[69] lazımdır. Hayat böyle öğrenilir. Bil-amel yaşamayı öğrenmek için ben seni bir müddet bu mühim tecrübe sahasında yalnız bıraktım. Vücuduna bir cankurtaran simidi bile geçirmeyerek mühlik dalgaların arasına salıverdim. Karşıdan seyrine bakıyordum. Fakat yavrum, sen bugün kıkırdamak üzeresin... Bu mühlikenin uçurumları içinde bata çıka çırpınıyorsun, artık tâb ü tüvanın kesildi. Son nefeslerinin hırıltılarını duyuyorum. Sahilden,

---

68 Biçim, kalıp. (Fr.)

69 Milyonlarca ağızların telaffuzları hilafına 'güreş' diyenlere uymakta mazurum. Her şeyde olduğu gibi dil hususunda da kesret nerdeyse galebe oradadır. (Hüseyin Rahmi'nin notudur.)

katil suların hücumları arasında bir boğulanı görmek... Bu ne elim manzaradır. Bu temaşaya artık tahammülüm kalmadı. Seni saçlarından çekerek saniye vakit kaybetmeksizin kurtarmak zamanının gelmiş olduğunu görüyorum. Sende artık debelenecek hal yok, benim irademe tamamıyla teslim-i vücut edeceksin..."

İrfan, sözlerimi yarı anlamış, yarı anlamamış gibi tembel ve şaşkın bakışlarla düşünerek sordu:

"Beni mi kurtaracaksınız?"

"Seni yavrum, seni..."

Yeğenim çok hazin bir sırıtışla yüzümüze bakarak sustu. Ben devam ettim:

"Kurtulmak istemiyor musun?"

"Hayır..."

"Her hasta şifa bekler. Sen ölüme intizardasın..."

"Evet..."

"Bu ne şekilde ölüm?"

"Ağır, aheste bir intihar..."

"Fakat oğlum, bir müttehemi, göz göre göre o katil hareketinde serbest bırakmazlar..."

"Fakat efendim, azimlerinde kati olan müttehemleri kurtarmaya uğraşmak o zavallıları birkaç defa öldürmek demektir."

"Ne demek olursa olsun. Ben seni kurtaracağım..."

"Kurtaramazsınız..."

"Niçin?"

"Çünkü geç kaldınız. Zehir hiç şifa, ümit bırakmayacak. Bir şiddetle uzviyetimi tahrip etmiştir."

"Hayır... Zannın boş... Sen kendini bilmiyorsun. Böyle hastlalıklarda insan kendi kendinin doktoru olamaz... Ben seni tedavi edeceğim. Kurtulacaksın."

"Hayattan mı?"

"Hayır, ölümden..."

"Mümkün değil... Hastalığımın vahametini anlamak için doktor olmaya hacet yok. Bakınız nabızlarım dakikada kaç atı-

yor. Hararetim ne kadar yüksek... Uyku ve iştihadan eser yok... Sıtmaların en mühlikini, en müthişini çekiyorum. Benimki gibi zayıf bir bünye bu maraza ne kadar zaman mukavemet edebilir. Nasıl eriyip bittiğimi görüyorsunuz."

"Henüz gençsin. İyiliğe döner dönmez vücudun hep bu zayiâtını çabuk tazmin eder..."

"Bu hastalığımın nekahati yoktur. Öldürünceye kadar böyle had halinde devam eder."

"Çok yanılıyorsun..."

"Affedersiniz amcacığım, hangimizin zannı doğru olduğu pek yakında anlaşılâcaktır. İnsan ümitle yaşar..."

"Bu yaşta ümitsizlikten bahsetme..."

"Hayatımın çok ümitsiz, vahim bir devresindeyim. Böyle nazik bir anda sizden sır saklamak istemem. Yüzde bir ümidim var. Yüzde bir... Anlıyor musunuz? Çok kuvvetsiz..."

"Nasıl ümit... Söyle..."

"Bir yerden mektup bekliyorum. Gelirse ve muhteviyâtı arzuma muvafık zuhur ederse kurtulurum. Gelmezse beni öbür dünyada biliniz. Bu son ümidimle beraber ben de yanarım."

Zevcemle göz göze geldik. Benim derin bakışımda elim bir sual vardı. Gözlerimin ateşiyle refikamdan soruyordum:

"Şu mühim anda o mektubu hâlâ bu zavallı çocuktan saklayacak mıyız?"

O da süzük bir göz ifadesiyle şöyle cevap veriyordu:

"İrfan'ın bu ümitsizliklerine, bu bedbinliklerine bakmayınız. O ne söylediğini bilmiyor. Ben de hiç şifa ümidi kalmamıştır, dedikten sonra yine yüzde bir ümitten bahsediyor. Ben bu nevi sevdalı gençleri çok gördüm. Muhabbetleri şiddetleri nispetinde çabuk söner. İrfan'ı tekrar o kızın kolları arasına atmak, felaketi tazelemek demektir. Nevber'i sevdirerek onu meşum aşkından kurtaralım. Rica ederim, mektup hakkında en ufak bir imada bile bulunmayınız. Bu çocuk aklen hasta... Marîzin reyine göre ilaç verilmez. Tedavi icabına gidilir."

Zevcem bu imasında insafsızdı. Fakat büsbütün haksız değildi. Yerinde olmayan merhamet, zulümden fenadır. İrfan'ın hayatıyla oynuyor gibiydik. Fakat refikamın telkinâtına göre harekete karar verdim.

Nazarını siyah bir uçuruma kaydırmış gibi karşımda melül, hareketsiz duran İrfan'a en tatlı sesimle:

"Oğulcuğum, hastayım diyorsun..."

Yeğenim şimdi acayip bir bakışla:

"Demeye hacet yok, görüyorsunuz..."

"Peki, görüyoruz. Fakat insan bazen kendi telkiniyle de hasta olabilir."

"Yanlış görüyorsunuz. Kendi telkinimle değil..."

"Ölümü aklından çıkar. Şifaya, halasa müterakkıb ol..."

"Elimde değil..."

"Hiç iraden kalmadı mı?"

"Kalmadı..."

"Öyleyse benim irademe nefsini teslim et..."

"Nasıl olur? Nefsimi iradenize teslim edebilmek de bir irade işi değil midir? O bende yok..."

Zevcem ayağa fırlayarak İrfan'ın önünde durdu. Bir manyetizmacı gibi gözleri onun gözlerine dikerek:

"Çocuk, senin iraden yoksa amcanla ben, bir sahip-i iradeyiz. Bizim ikimizin iradesi seni de idareye kâfidir. Ölümü zihninden çıkar... Ümitle bize teveccüh et... Biz seni mutlak, muhakkak kurtaracağız."

İrfan şaşaladı. Durdu. İşittiği sözleri zihninden ölçüp biçmeye uğraşıyor gibiydi. Hastanın bu kadarcık dikkatini celbe muvaffak olduktan sonra refikam devam etti:

"Sen bir şeytanla bir meleğin arasındasın... Şeytan seni bu hale getirdi. Şimdi melek kurtaracak..."

Yeğenimin dikkati biraz daha açılıyor, zevcem söylüyordu:

"Sen hayatına sahip değilsin. O şimdi başkasınındır. Kendin için değil artık o başkası için yaşayacaksın..."

"Evet... Evet... Çoktandır ben kendim için değil bir başkası için yaşıyorum. Fakat o meydanda yok... Hayatta kavuşamazsam onunla ahirette buluşmak için ölümü istiyorum."

"Ah yirminci asrın evladı. Ahirette kimse kimseyle kavuşmaz. Sen hâlâ seni harap eden şeytanla meşgulsün. Onu zihninden çıkar. Meleğe teveccüh et..."

"Hangi meleğe?"

"Şeytandan sonra ilan-ı aşk ettiğin meleğe..."

"Ben Şefkat'ten başka hiçbir mahluka ilan-ı aşk etmedim."

"Şefkat... Şefkat... O meşum kıza bu güzel adı kim koymuş?"

"Oh, Şefkat meşum değildir. Söyleme, gücenirim yenge..."

"Doğru söylüyorum. Hakikate gücenilmez. Bak seni ne hale getirdi. Bir kere düşün... Şeamet daha nasıl olur! Bu uğursuzu gönlünden sök. At... Onun yerine uğurlusunu koy..."

"Uğurlusu kim?"

"Nevber..."

"Nevber... Nevber... Akrabamızdan misafir kız... Lakin ne münasebet... Sevmediğim bir kızı sevdiğimin yerine nasıl koyabilirim?"

"Nevber'i seviyorsun... Seviyorsun... Bilmeyerek seviyorsun..."

"Ben aklen hastayım. Siz sağlamsınız. Fakat yenge, bu nasıl söz? İnsan bilmeden sevebilir mi?"

"Sen Nevber'e ilan-ı aşk etmişsin..."

"Ne vakit?"

"Hastalığın esnasında... Nevber melek-i asilâne gibi döşeğinin etrafında dolaşırken..."

"Hâşâ... Yalan..."

"Yalan değil... Kızı bileklerinden sımsıkı yakalamışsın. Ateşli dudaklarınla buselere gark etmişsin..."

"Yalan... Yalan... İftira... İftira..."

"Kızcağızın yüzünde, kollarında dişlerinin yeri ve bu tecavüzünü kapı arkasından gören şahitler var..."

"Benim yatakta geçirdiğim hummalar arasında başucumda dolaşan Nevber değil Şefkat'ti... Kâbuslarımda, hummalarımda, rüyalarımda, uyanıklığımda hep ben sevgilimle uğraştım. Saldırmışsam hep ona saldırmışımdır. Nevber bu taşkınlıklarımı niçin üzerine alınıyor?"

"Ne olmuşsa olmuş... Bu tecavüzlerini tamir edeceksin İrfan..."

"Tecavüz... Oh bir hastanın gayrişuurî hareketlerine bu tabir muvafik düşer mi?"

"Olan olmuş... Kelime oyunuyla vakayı tamir edemeyiz. İşin içinde masum bir kızın sakatlanmış ismetimi, kurtarılacak izzetinefsi var..."

"Ne diyorsunuz yenge... Sakatlanmış ismeti... Asla farkında olmadığım gayrişuurî bir hareketime evvela tecavüz namını verdiniz, sonra hetk-i ırz ve iffete kadar yükseldiniz. Bir humma delisi, sayıklamalarından, çırpınmalarından, saldırmalarından mesul müdür? Katiyen şuuruma mâlik olmadığım o esnalardan ben mi etrafımdakilerden kendimi koruyacağım? Onlar mı benden korunacaklar? Nevber Hanım dağ başında mı imiş? Niçin bağırmamış? Niçin kaçmamış? Vücudunda dişlerimin eserini bırakacak kadar kendisini ısırmama niçin müsaade etmiş? Onun bu müsaadesinden sonra ortaya bu şekilde bir dava nasıl çıkarıyorsunuz?"

"Hastalığında sana karşı bu kadar ihtimam ve alaka gösteren bir kıza karşı edilecek mukabele bu mudur?"

"Ne istiyorsunuz ki yapayım?"

"Tecavüzünü tamir..."

"Bu ne ile olur?"

"İzdivaçla..."

"Affedersiniz yenge, buna sıkboğaz etmek derler. Ben humma şuursuzluğuyla Nevber Hanım'a atılmışım. O da bu savletlerimi kabul etmiş. Şimdi şuurlu, şuursuzdan iffet davası ediyor. Ortada bir günahkâr varsa görüyorsunuz ki o da ben değilim. Ve sonra eğer buna mutlak böyle diyeceksek tecavüze maruz

kalan benim... Nevber Hanım değil... Şimdi zedelenen bir izzet-i nefs varsa o da benimkidir. İşte bütün samimiyetimle size masumiyetimi ispat ediyorum. Bu davada müddei ben olabilirim. Ancak ben... Anlıyor musunuz?"

"Vah zavallı çocuk... Vah zavallı İrfan... Sen gönül çekmiyorsun, giderek aklını kaybediyorsun. Nevber'e saldırmışsın."

"Saldırmış mıyım? Bu tabiri de hiç kabul etmem. Ben deli değilim... Hayvan hiç değilim..."

"Buna tecavüz dedik, itiraz ettin. Saldırma dedik, hiddetleniyorsun. Sen kendin söyle bakalım. Bu hareketinin adı nedir?"

"Gayrişuurî bir feveran..."

"Peki öyle olsun... Fakat oğlum hastalığın geçti. Nöbetlerin dindi. Artık şuura avdet etmek zamanın geldi... Ne niyetine olursa olsun Nevber'e saldırmışsın... Fiil-i vaki kız da senin deraguşunu kabul etmiş. Artık açıkça söylüyorum, demek sende gönlü var... Zavallının sana o olan bu meylini bir günahkârlık addetmek de haksızlık... O masumun bu pek samimi muhabbeti seni yakan, bedbaht eden meşum aşkına karşı müessir bir deva olacaktır. Bu ilaçtan istifade edelim yavrum... Tesadüf diyelim, meçhul bir maneviyât diyelim... İşte her neyse böyle bir kuvvet Nevber adlı bir melek-i asilâneyi bu tehlike anında senin karşına çıkardı. Kurtulman için bu sana bir işaret-i maneviyedir. Bunu anla. Kendi kendini cehenneme atma. Sen bugün haline çok acınacak bir dalalet-zedesin. Sevdiğin kız nerde? Onun mazisi nedir? Şu andaki hayatını ne suretle ve nasıl bir muhitte geçiriyor? İstikbali ne olacaktır? Biliyor musun? Artık ona mülaki olabilecek misin? Haydi bu hususta müspet bir hüküm vermek imkânı karşısında bulunsak bile bugün seni şu hale getirmiş olan menfur bir aşk acaba müstakbelen ne vartalara düşecektir? Bu uğursuz hayali, hayaleti bırak, göz önündeki halaskâr hakikate sarıl... Tehlikeden kaç, selamete atıl..."

"Yenge acı bana... Merhamet et... Ben sizden mantık ve nasihatten ziyade insaf istiyorum. Derin ruh yaraları böyle muvaa-

za-gûne sözlerle tedavi edilemez. Ben hal-aşina bir kalbin teselli-lerini istiyorum. Siz benim çektiklerimi pek anlamadan bana tabiplik etmek istiyorsunuz. Peki farz-ı muhal olarak Şefkat'i unutmaya çalışayım. Sevmediğim, sevemeyeceğimi bildiğim Nevber'le izdivaç edeyim. Fakat hilaf-ı hissiyâtım olarak hatırlarınıza riayeten kabul edeceğim bu izdivaçtan Nevber için nasıl bir saadet umuyorsunuz? Ve sonra Şefkat'in berhayat olduğu tahakkuk ederse halin ne kadar vahim bir şekil alacağını düşünmüyor musunuz? Bu hayırhâhâne sandığınız nasihatlerinizden benim için de Nevber için de ne büyük felaketler doğacağını akla getirmiyor musunuz?"

"Oğlum senin bu halin marazîdir. Hep bunlar bir hastanın düşünceleri, binaenaleyh hasta fikirlerdir. Bugünkü fikr-i sabitinden kurtulduktan sonra başka türlü düşünecek, bu geçirdiğin deliliklere güleceksin."

"Kurtulacağımı ne biliyorsunuz?"

"Kurtulacaksın... Kurtaracağız... İstikbale ait tahminlediğin bütün mesuliyetleri üzerimize alıyoruz."

Zevcemle İrfan arasında haftada birkaç defa uzun saatlerle devam eden bu şifahî düelloya şahit oluyordum. Yeğenim yorgun, üzgün, süzgün bir sima ile yanımızdan çıkıp gittikten sonra refikamla yüz yüze yalnız kalınca ondan soruyordum:

"Hanım, hüsn-i niyetine sözüm yok... Fakat bazı fikirlerinde bana pek ileri varıyorsun gibi geliyor."

"Beyefendi, bir hedefim var. Bu zavallı çocuğu kurtarmak..."

"Âlâ, lakin İrfan, eğer Şefkat berhayatsa Nevber'le izdivacın büyük bir felaket şeklini alacağını söylüyor. Kayıp kızın elimize geçen mektubu bize yalnız onun sağ olduğunu değil, kalben aynı ateşle yeğenime merbut bulunduğunu da müessir cümlelerle anlatıyor... Biz, iki kalbin samimi merbutiyetlerine, elemlerine hiç ehemmiyet vermeyerek ara yerde hile ile idare-i maslahat cihetine gidiyoruz. Bu müellim hakikati ben size evvela söyledim.

Şimdi de söylüyorum ve ileride de tekrardan kendimi alamayacağım. Herhangi hususta olursa olsun hileli, hud'alı işlerden iyi neticeler çıkmaz..."

"Bir hayatı, bir namusu, bir istikbali kurtarmaya matuf olunca hile meşru sayılır. Benim şu tarz-ı idaremden başka türlü bir selamet yolu aklınıza geliyorsa söyleyiniz. Ben de size tekrar tekrar bunu soruyorum."

"Hile, doğruluktan inhiraf demektir. Nasıl tevil edersen et, eğri hareketten doğru netice çıkamaz. Ben de bu fikrimde musırrım. Hile ile kazanılan muvaffakiyetler muvakkattir. Hileli işlerin mutlak sonları pot gelir... Hele böyle vicdanî işlerde..."

"Vicdan felsefesiyle bu mesele halledilemez..."

"Gayr-i vicdanîye de benden cevaz gelemez..."

"Peki efendim, lakin vicdan ölçüsü üzerine yapılacak şeyi siz söyleyiniz."

"Sıkboğaz etmek cihetine gitmeyelim. Vukuâtın biraz kendi kendine inkişafını bekleyelim. Sen bugün İrfan'a Nevber'in kalbî temayülünü anlattın. Bu küçük bir telkindir. Belki zamanla yavaş yavaş kuvvetlenerek oğlanın gönlünde de kıza karşı bir meyil uyandırır. Nevber'i uzun bir müddet daha buradan salıvermeyelim. Belki yeğenim göz önündekine ısınarak gaibi unutur. O zaman hileye lüzum kalmaz. Birbiriyle görüşürler. Dertleşirler. Anlaşırlar... Böyle müşkül illetleri tabiatın ağır tedavisine bırakmak en doğru bir usul değil mi?"

Biz de zevcemle böyle bitmez tükenmez bir münakaşanın yorgunluklarıyla üzülüp duruyorduk...

3

Ne muannit bir sevda... Bu çocuğun hali ne olacak? Onun için zamanın ufkundan doğacak sükûnet veya fırtınayı bekliyoruz. Fikren tamamıyla hilekârlığın aleyhindeyim. Fakat ne çare

ki hile yolundan gidiyoruz. Şefkat'in mektubundan, zavallı kızcağızın enînlerinden İrfan'a hiç bahsetmedik. Bu sükûtumuzla vaziyeti daha ziyade vahimleştiriyor muyduk? Kim bilir? Bunu da sonra anlayacaktık.

Zevcem, Nevber'i seviyor. Şefkat'ten nefret ediyor. Birine melek, ötekine şeytan diyor. İrfan bu kızlardan hangisiyle daha ziyade bahtiyar olabilecek? Bu husus yeğenimin hissine, gönlüne ait ruhî bir meseledir. Zahire nazaran verilecek hükümlerde aldanılabilir. İrfan'ın gösterdiği kayıtsızlıktan Nevber çok müteessir... Fakat öteki biçare kız ne halde? Gönderdiği mektuba kim bilir ne can-sûz heyecanlar içinde cevap bekleyip duruyor. Bu kızlardan birine acıyıp da ötekine merhamet etmemek revayı hak mıdır? Biçare Şefkat zaten talih-zede... İrfan'ın sevdasına bağlanmış. Halas'ını ondan bekliyor... Başka taraftan ümidi yok... Bu muhabbeti hakiki, bu müracaatı samimi, bu intizarı ciddi ise meçhuliyetin korkunç dalgaları arasında bata çıka istimdat eden bu sese cevap vermemek insanlığa yaraşır mı? Oh, fakat biz sükût ediyoruz. Çok mustaribim...

***

Sonbahar sabahı... Bulutlarda ara sıra ağlayan bir rükûdet var... Güneş kâh gülüyor, kâh küsüyor. Kasımpatları tomurcukta... Yazın son ümitleri güller solgun, kokusuz, neşesiz, yapraklar dallarından tek tük ayrılarak hazin ihtizazlarla ayaklar altına seriliyor. Güneş mevsiminin yakıp kavurduğu topraklarda şimdi kışın rutubetiyle canlanan yer yer çimenler yetişiyor. Kırlangıçlar çoktan hicret etmiş... Kışın da bizi terk etmeyen kuşlar belki avcı korkusundan yapraklar arasına saklanarak nadir ve hafif cıvıltılardan başka ses çıkarmıyorlar...

Boğazın yılankavi mavi sularına hâkim, hazanın elemiyle perişan bahçemizde Nevber bir elinde bir kitap, hülyalı bakışlar, dalgın adımlarla dolaşıyor. İşte sakfında sarı yaseminler açmış kameriyenin içine girdi.

Öbür taraftan İrfan zuhur etti. Zavallı yeğenim melûl, bitik... Kızın bahçedeki vücudundan bî-haber... O da sonbaharın hüznünden gönlüne teselli arayarak yeisini avutmak için dolaşıyor... Kameriyenin önüne geldi. İrkildi. Nâhoş tesadüf... Nevber'in orada olduğunu bilseydi o yana adım atmazdı. Fakat bir kere olan oldu. Kız ile göz göze geldi. Birdenbire geri dönse çok büyük nezaketsizlik ve hemen de terbiyesizlik etmiş olacak...

Kızda renk uçtu... Biçarede halini belli etmemek için öyle elemli bir toplanış, süzülüş var ki... Cebrî ihtimamlarla bu şaşkınlığını gizlemeye uğraştıkça esrarını daha ziyade sezdirmiş oluyor.

Makus sebeplerle melûl olan bu dört gözün şuleleri birbiriyle çarpışınca İrfan, kızın hüznünde kendi yeisine bir benzerlik gördü. Gönlünün buzları biraz erir gibi oldu. Bir şey söylemiş olmak için sordu:

"Nevber Hanım, ne okuyorsunuz?"

Muhatabesi elindeki kırmızı kaplı kitabı kapayıp bir yeşil cilt açarak zayıf bir sesle cevap verdi:

"Mardan'ı..."

"Ben bu muharriri sevmem. Eserleri kilise ve günnük kokar..."

"Fakat yazdıkları milyonlarla satılıyor..."

"İnsanlara hayatı sevdirmek gayretiyle gül pempesi renklere boyamaya uğraştığı için..."

"Evet, mesleği böyle..."

"Bu elem dünyasını dolduran bedbinleri bu Amerikalı muharrir yarattığı suni cennetlerde yaşatabiliyor mu?"

"Eserlerinin gördüğü fevkalade rağbete bakılırsa öyle... Fakat ben bu hususta kimseyle müdavele-i efkârda bulunmadım..."

"Mütalaadan siz ne fikir hasıl ettiniz? Kendi hesabınıza ne dersiniz?"

"Bir zamanlar tahrir ve mütalaa âlemlerinde bedbinlik moda imiş. Şimdi de herkes gözyaşlarından kahkahaya doğru koşmak hevesiyle çırpınıyor..."

"Herkes değil... Yalnız fenalıklara göz yumabilen çılgınlar... Dünya böyle her gün daha berbatlaştıkça gönüller şenlenir mi?"

"Bir müntehadan öbürüne atlamak moda değil mi?"

"Rica ederim, bana bir pasaj okur musunuz?"

İrfan, kızın yanına oturdu. Onun, sonbaharın solgunluğuyla imtizaç eden rengi, bakışlarındaki sevdavî dalgınlıklar, bir masum vicdan kadar saf alnına serpilmiş gür saçlarındaki şiiriyet ilk defa delikanlının zevkini celp ediyordu.

Nevber'in bir ecnebi lisanından okuduğu parçanın tercümesi şu idi:

"Yeis... İşte insanların en büyük düşmanı... Bu canavar, kurbanlarına üç şekilde hücum eder. Mazide çekilmiş olanlar, halde çekilenler, istikbalde çekilecekler...

"Dünyayı bu ifritin pençesinden kurtarabilecek mucize sahibi, beşeriyet halaskârı en büyük dâhi kâşiflerin, mucitlerin, âlimlerin, kahramanların, fedakârların en büyüğü olacaktır. Bu âlemde batıl itikatların mütemadi esaret ve korkuları altında yaşamak felaketinden ne zaman kurtulacağız? Meşum bir iblisin gölgesi bütün neşe ve keyiflerimizi bozar. Uykularımızı kaçırır. Sıhhatimizi yıprandırır. Baştan başa hayatımızı, matem-zâra çevirir.

"Beşikten mezara kadar bu melunun yed-i zabtındayız. Çağrılmaksızın o, her düğüne, cenaze merasimine her ihtifale, her resmi kabule, her ziyafete gelir... Her sofrada onun yeri vardır.

"Yeisin sebep olduğu tahribat her tavsiften efzundur. Dehaya musallat olur. Eserlerini bayağılaştırır. Âşığı kavrar, intihara icbar eder. Bütün zihinleri şaşırtan, yürekleri ezen, muvaffakiyetleri bozan, ümitsizliklere düşüren hep odur, hep o...

"Hâsir insanlar bu canavarın işkencesinden kurtulmak her çareye başvurdular. Her devaya saldırdılar. Her ahlaksızlığa atıldılar. Kendilerini işrete verdiler. Esrara, morfine, kokaine, etere alıştılar. Ruhlarını şeytana sattılar. Bu zehirli ilaçların tesirlerinden, o kâfir kaçmadı. Bu mesmum çareler de şifa arayanların daha ziyade kanlarına, damarlarına yayıldı.

"Bunun perişan ettiği aileleri, bozduğu güzel tasavvurları, projeleri, yıktığı emelleri, saadetleri, intihar mezarına uzattığı bedbahtları düşününüz...

"Diğer bir âlemden dünyamıza bir zâir gelse. Yeisin bizim en sevgili bir dostumuz, müderrisimiz olduğu zehabına düşmekten kendini alamaz. Çünkü bize o kadar feci fenalıklarda, hıyanetlerde bulunan o menfuru biz o nispette büyük bir düşkünlükle sinemizde saklar ve besleriz. Saadet ve muvaffakiyetin, faaliyet kudretimizi tenmiye edecek bir huzur ve selamet-i fikriye ile çalışmakla kabil-ı husul olduğunu bildiğimiz halde her kârımızda bu laini işimize karıştırmak itiyadından kendimizi alamayışımız inanılmayacak bir hastalık değil midir? Yalnız uğradıklarımız değil belki hiç uğramayacağımız kederlerin korkusuyla bütün hareketlerimizde felce tutuluruz."

Nevber bu mealde hayli sahifeler okudu. Nihayet İrfan sordu:

"Yeisin fenalığı izaha muhtaç değil... Müellif bunun pençesinden kurtulmak için bir deva salık veriyor mu?"

"Bu devayı altı yedi cilt ile anlatıyor."

"Uzun... Yeisin ilacını bulmak için bu kadar sahifeler okumak belki sonunda pek memnun olamamak da insana fütur getirmez mi? Yeisi ortadan kaldırmak için evvela bunu husule getiren sebepleri yok etmeli... Benim dimağım bu ejderhanın dişleriyle oyulup dururken bu ıstırabı her hangi bir nasihatla duymaklığım kabil midir?"

Nevber ne itirazen ne de tasdiken bir şey söyledi. Melûl bir tevekkül ile dinledi. İrfan gayrişuurî bir incizapla kızın yanına oturdu. Sâkit, dalgın bir müddet yan yan birbirine bakıştılar. Bu takarrüpten Nevber'in solgun yüzünde şimdi renkler dalgalanıyordu. İrfan ona yaklaştığının farkında değil gibiydi. Bu hemen *otomatik* bir hareketti.

Şefkat'in sevdalısı, yanındaki hazin, zarif, mahcup kızda kaybolanın yerini tutabilecek bir letafet, bir fazilet aramayı bile aklına getirmiyordu. Onda yalnız bir dost, bir hemşire, konuşula-

bilir iyi bir arkadaş meziyetleri görmeye başlamıştı. O, bu kızla aralarında humma savletlerine çıkan gülünç ve elim macerayı bile unutmuş gibiydi.

Nevber niçin Mardan'ı okuyordu? Düştüğü yeise çare bulmak için mi? Bu cihet delikanlıya merak oldu. Fakat bunu sormak nezaketsizlik olacaktı. Kızı söyletmek için lakırdıya diğer vadiden bir girizgâh arayarak:

"Ben yeisi öldürmenin çaresini kitaplarda değil tabiatta arıyorum. Lakin bulamıyorum. Çünkü müellefât tabiatın makesi değil mi? Taklide gitmedense asıla, membaa müracaat daha doğru olmaz mı?"

Kız biraz düşünerek:

"Büyük müellifler mürşit sayılırlar. Tabiatta kolayca seçemediklerimizi onların irşatlarıyla görmüş oluruz. Sanırım..."

"Siz Mardan'ın sahifelerinde zaafınızı kuvvetlendirecek misaller buldunuz mu?"

"Bazı tuhaf şeyler yazıyor..."

"Ne gibi?"

"İnsanların kendi hallerinden memnun olmadıklarına ve olamayacaklarına dair getirdiği bir misali müsaade ederseniz okuyayım..."

"Buyurunuz, teşekkür ederim..."

Nevber başladı:

"Yeislerimi, elemlerimi günü gününe kaydederim. Üzerlerinden birkaç yıl geçtikten sonra bunları tekrar okuduğum vakit hem güler, hem ağlarım. Çünkü zaman bu geçmiş sevinç ve yeislerin şekillerini makus bir surette değiştirmiş bulunur. Ekseriya gülünecek şeyleri ağlanacak ve ağlanacakları gülünecek birer hale getirir. Hayat en yaman bir müstehzidir. Onun cilvelerini sahiye alanlar aldanırlar. Müstakırr olmayan şeylerde ebediyet tasavvur ederek sevinip veya yerinmek kadar budalalık olur mu?

"Onun müspet-menfi cilvelerinden fazla müteessir olmamak... İşte en büyük feylesofluk... Talih başlarına konacağı

adamların içinden ekseriya müstahaklarını aramaz. Onun tevecc-cühlerinden mağrur olmak ne kadar gülünç ise darbelerinden kaçmak için bina-yı vücudu yıkmaya kalkışmak da o kadar acınacak bir haldir. Yeis intiharın en avamî şeklidir.

"Bu âlemde kimse nasibinden memnun değildir. Karışık arzularla daima müphem bir fütur, bir korku üzüntüleri içinde yaşarız. Şu aşağıdaki misal bu hali oldukça muvaffakiyetle gösterebilir:

"Vaktiyle bir sihirbaz varmış. Daima kediden tedehhüşle titreyen bir fare hakkında merhamete gelmiş. Sihir kuvvetiyle bu küçük mahluku kedi yaparak 'Haydi dostum, şimdi serbest serbest gezin,' demiş. Fakat bu mucizeli istihaleye rağmen kedi olan fare hareketlerinde yine serbestleyememiş... Onun yine endişeden kurtulamadığını gören büyücü sormuş: 'Nen var? Neye sıkılıyorsun artık?' 'Köpekten korkuyorum...' cevabını almış... Sâhir bu sefer kediyi köpeğe tahvil etmiş. Fakat hayvanda halinde yine tamam bir memnuniyet göremeyince tekrar ettiği suale köpek 'Kaplandan korkuyorum...' cevabını vermiş. Bu defa da köpek kaplan olmuş... Lakin onun yine aynı muhteriz hallerden kurtulamadığını gören sâhir 'Yine neden titriyorsun kuzum?' 'Avcıdan...' 'Ha! Üç şekil değiştirdin memnun olmadın. Artık şimdi insan olmak kaldı. Fakat ben seni adam yaparsam vesveselerin, kuruntuların, korkuların en büyüklerine düşürmüş olurum. Ne yapsam hilkatindeki bir fare ürkekliği var... Onu izale edemeyeceğim. Haydi sen yine aslına rücu et... Hayatın her ufkundan görünen diğer bir ufuk vardır ki saadet orada zannolunur ve bu nihayeti gelemeyen bir hayalden ibarettir..."

4

Şefkat'in hayali ona benliğini kaybettirtecek kadar İrfan'ın zihnini doldurmamış olsaydı belki gönlü Nevber'de teselli aramak cihetine meyledebilirdi. Fakat eski aşkın elemi onda, perestişinden gayrıya olacak sevda hislerini yakıp kavurmuş gibiydi.

Mahaza Nevber'in kadın yahut erkek oluşundaki cinsiyetini hiç nazar-ı itibara almayarak bazı meseleler hakkında onunla arkadaşça müdavele-i efkârdan İrfan'ın aldığı haz artmaya başlamıştı.

Yine bir gün böyle bahçe gezintisi tesadüfünde bir bankoya oturarak sohbete daldıkları esnada ve yine söz hayatın yeisine karşı türlü tedbirlerle azimkâr bir mücadele tavsiyesinde bulunan Mardan'ın eserlerine intikal etmişti.

İrfan, hiçbir hafi maksada müstenit olmayarak ve kızın kendine karşı olan hissî vaziyetini unutarak büyük bir hulusî kalple sordu:

"Nevber Hanım, ne için yeis ile mücadil kitapların mütalaasını diğerlerine tercih ediyorsunuz?"

Zavallı kızın solgun yüzünden bir ateş dalgası geçti... Sükût etmek, aşkını itiraf demekti. Bu suale bir cevap uydurmak da müşküldü. Bütün metanet ve kiyasetini imdadına çağırarak:

"Bu bana ana-babadan mevrus bir haldir. Küçükten beri tabiatım malihulyalıdır. Zannederim ki müellif de benim gibilerine hitap ediyor."

"Ben de sizin gibi değil miyim?"

"Belki..."

"O halde müellifin nasihat fukarasından biri de benim..."

Kız önüne bakıyordu, İrfan onun yüzüne... Bir müddet öyle dalgın düşündüler. Nihayet delikanlı sualinin varacağı nazik noktayı hiç mülahaza etmeksizin sordu:

"Nevber Hanım, aşk bir yeis midir?"

Kız biraz bozularak:

"Telakkiye göre..."

"Nasıl?"

"Mizaca göre..."

"Tahlili güç bir mesele..."

"Bunu büyük bir nese veya yeis yapanlar var..."

"Zannederim ki aşktan mesut veya bedbaht olmak insanın kendi elinde değildir. Âşıkların hepsi de saadete doğru koşmak çılgınlığıyla çırpınıp dururlar. Fakat vukuat ters zuhur ederse?"

Zihinleri teati ettikleri fikirlerin muhakemesine dalıyormuş gibi yine bir sükût vakfesi geçirdiler.

İrfan yine teemmülsüz, birdenbire sordu:

"Ben kendi hissiyâtımı tahlil edebilirim. Ben bir çıkmaz sokağın içindeyim. Fakat siz Nevber Hanım, sevdayı neşe yapabilir misiniz?"

Kız yalnız yüzünün kızartısıyla cevap verdi.

***

Bu iki gencin bahçe tesadüfleri sıklaşıyor, musahabeleri samimileşiyor, gittikçe daha açılıyordu. Fakat birbirine ilan-ı aşk suretiyle değil... Kız hissiyâtını gizlemeye uğraşıyor, oğlan hep Şefkat'in sevdası etrafında tutuşmuş bir pervane çırpıntılarıyla dolaşıyordu.

Fakat bu Şefkat nerede ve nasıl tehlikeler içinde yaşıyordu? Bu metresle aman, bir gün karıkoca olarak birleşecekler miydi? Nevber bunu çok merak ediyordu. Lakin istikbalin bir saat sonraki sırrını dosdoğru keşfedebilecek kudret kimde vardı? Arada bu Şefkat olmasa İrfan, Nevber'e kalacaktı. Kızcağız bu cihetten çok ümitvardı. Delikanlının gönül kalesinden kendi duhulüne müsait bir rahne açabilmek için bu hücuma Şefkat bârûsundan girişmek lüzumunu hissetti. Zira İrfan'ın en zayıf damarı orasıydı. Şefkat o belalardan sağ çıkarsa Allah İrfan'la ikisini birbirine mübarek etsin... Çok yürek yakan bu müthiş acıya Nevber çaresiz katlanacaktı. Lakin yalnız esrarengiz bir mektup feryadıyla varlığından ses veren bu kayıp kızın hayatı şayet bir kazaya uğrarsa Nevber şimdiden İrfan'ın muhabbetine istihkak göstermiş, yani onun matemzede gönlünde kendine geniş bir yer hazırlamış olmak için büyük bir fedakârlıkta bulunmayı kararlaştırmıştı. İrfan'dan saklanan Şefkat'in istimdat mektubunu ona haber verecekti.

Yenge hanım, pek gizli tutulan bu mektubu hasb-el-icap Nevber'e göstererek bu dalalet-zede çocuğu, o Kokotlar Mektebi yosmasının meşum sevdasından kurtarması için çok yalvarmıştı. Nevber de bu fırsattan bil-istifade kaşla göz arasında mektubun bir suretini çıkarmaya muvaffak olmuştu.

Yine bir gün bu iki genç bahçenin tenha bir köşesinde baş başa verip gönülden, aşktan konuşurlarken bahis tekrar sevdayı bir elem yahut zevk yapmak meselesine döküldü.

İrfan uzak ufukların arkasında gaip emelini arayan gözlerinin süzgünlüğü arasında dedi ki:

"Zamane doktorlarından birçokları *auto-suggestion*'dan[70] bahsediyorlar. Güya insan kendi kendini hüsn-i telkin yahut sû-i telkin edebilirmiş."

"Evet, Mardan bu hususta misaller zikreder. Mesela Profesör Gats bütün fikrini başparmaklarından birinin üzerine sevk ederek beklemiş... On dakika sonra bu parmağın ucuna kan toplanmış ve harareti diğer baş parmaklara nispeten iki derece artmış... İnsan herhangi bir hastalık korkusuyla bütün dikkatini mütemadiyen bir uzvu üzerinde teksif ederse aynı hal vuku buluyormuş... İnsan aslen kendinde olmayan marazlara böyle uzun boylu merak seyyiesiyle uğrayabilirmiş..."

"Doktorlar da böyle yavaş yavaş fen hududundan çıkarak manyetizmacı, telkinci oluyorlar... İlim, büyücülüğe dönüyor... Fakat anlaşıldığına göre bunda idman ve maharet ister... Mesela ben ne kadar uğraşsam bütün dikkat ve fikrimi oraya vererek başparmağımın ucuna kan toplayamam... Siz böyle bir hokkabazlık yapabilir misinin Nevber Hanım?"

"Hayır..."

"Niçin hayır?"

"Çünkü benim kendi nefsim üzerindeki iradem o kadar kuvvetli değil..."

---

70 Telkin. (Fr.)

"Ah, ben bu mucizeye nail olarak kendi kendimi telkin edebilseydim..."

"Ne yapardınız?"

"Tutulmuş olduğum ateşten kendimi kurtararak sizi severdim Nevber Hanım..."

Kızcağız bu itiraf karşısında kloroform koklamış gibi bir bayginlık geçirerek sarardı. İtirafının derin tesirini anlayan İrfan hemen hatasını tamir için:

"Fakat bu mucize elimde değil başka bir tarafa ebedî bir aşk ile tutkunum..."

Nevber, baygınlıktan gelen zaafla sesi titreyerek:

"Macerayı tamamıyla biliyorum... Ve hatta..." dedi sustu.

Bir anda ateşi gözlerine birikmiş bir merakla İrfan kıza dönerek:

"Bu 've hatta'dan sonra susmak beni adeta hançerlemektir..."

Nevber ezilip büzülerek:

"Affedersiniz İrfan Bey, boş bulundum..."

"Hayır... Hayır... Bu hususta asla mazeret kabul etmem... 'Ve hatta'nın mabadına devamınızı rica ederim..."

"Bu sırrı açmakla size iyilik değil belki büyük bir fenalık etmiş olacağım... Amcanıza, yengenize karşı da ağır bir mesuliyet altında kalacağım..."

"Kendi macerama ait bir sırrın benden saklanılması pek vahim neticeler tevlit edebilir. Zannederim ki buna sizin vicdanınız da razı olamaz... Benim hatırımın tatmini namına bu mesuliyetin ağırlığına katlanmanızı mütezellilâne istirham ederim Nevber Hanım..."

"Peki ağabey, emrinize itaat etmemek benim de elimde değildir. İşte 've hatta'nın ötesi... Ben Şefkat Hanım'a dair sizce meçhul kalmış pek mühim şeyler biliyorum..."

İrfan, kızın ayaklarına kapanmak için atıldı. Fakat muhatabesi onu omuzlarından yavaşça iterek:

"Ağabeyciğim, yapmayınız. Beni mahcubiyetten öldüreceksiniz. Ben bu esrarı size söylersem teveccühünüzden başka bir minnetinizi celp etmek için söylemeyeceğim..."

"Söyleyiniz, meraktan boğulacağım..."

"Şefkat Hanım'dan size mektup var..."

İrfan'ın gözleri büyüdü. Ağzı açıldı. İşittiğine inanamaz bir heyecanla:

"Ne diyorsunuz? Bir daha söyleyiniz..."

"Şefkat Hanım'dan size mektup var..."

"Her şakaya tahammül ederim fakat bu benim can damarımdır. Ona dokundurtmam..."

"Şaka etmiyorum..."

"Mektup nerede?"

"Yengenizde..."

"Niçin bana verilmemiş?"

"Bazı mülahazalara mebni..."

"Bunu şimdi elime geçirmek için bir cinayet işlemek lazım gelse çekinmem... Anlıyor musunuz Nevber Hanım?"

"Allah göstermesin. Cinayete lüzum yok... Bu mektubun sizce pek kıymettâr olduğunu bildiğimden bir suretini çıkarmıştım..."

"Ne mealde?"

"Zavallı kız müşkül bir mevkide kalmış, sizden yana yana istimdat ediyor..."

"Veriniz bu sureti bana... Mukabilinde hayatımı, canımı isteyiniz..."

Nevber, ceketinin cebinden çıkardığı dörde katlı bir kâğıdı uzatarak:

"Alınız, mukabilinde sizden hiçbir şey istemiyorum. Hayatınızı sevgilinizle beraber mesutâne geçiriniz. Samimiyetime inanınız. Başka dileğim yoktur..."

İrfan mektubu kapar. Her cümlesinde raşeler geçirerek okumaya dalar. Bitirir. Hiçbir şey anlamamış gibi tekrar başlar. Ve

her tekrarında yeni yeni meallere intikal ediyormuş gibi heyecanı artar.

Nihayet ruhunun bütün çılgın feveranıyla birdenbire kıza atılarak:

"Nevber hastalığımda nöbet ateşleriyle bilmeyerek sana sarılmışım... Müsaade et şimdi, şuurumun olanca galeyanıyla seni sineme bastırayım."

Nevber, bu bir çift asabi kolun mengenesi içine girdi. Sevgilisinin nefesini bütün yakıcı ve bayıltıcı hararetiyle kendi dudaklarının üzerinde duydu. Ve onun soluklarını içerek göğüs göğse iki yürek darebanlarının birbirine karıştığını hissetti.

Dünya lezzetlerinden hiçbirine makis olmayan bu garâmî kısa rüyadan uyandığı zaman karşısında kimseyi göremedi. İrfan kaybolmuştu.

5

Bir gün geçti. Günler iki, üç, dört oldu. Gidiş o gidiş, İrfan Yekta gaiplere karıştı. Gaybubet haftayı buldu. Her taraf arandı, tarandı. Çocuk meydanda yok. Vaki müracaatımız üzerine yapılan zabıta tahkikâtından iyi veya kötü müspet bir netice çıkmadı.

Eve ağır bir facia havası çöktü. Günde birkaç defa bayılıp bayılıp ayılan matemzede valideye söz anlatamaz bir hale geldik.

Nevber ketm-i hissiyâta uğraşarak gizli, odalara kapanıp ağlıyor fakat teessürünün derecesini kan çanağına dönen gözlerinden anlıyorduk.

Nihayet gaybubetinden yirmi gün sonra İrfan'dan Paris damgalı bir mektup aldık.

MEKTUP

Size çektirdiğim ıstırapları biliyorum. Yüzüm yok... Şu satırları yerlere geçerek yazıyorum. Ne yapayım ki mukadderâta hâkim olmak elde değil... Hepimiz, dakikada binlerce fersah mesafe kateden bu feza güllesi üzerinde ömür namıyla birer türlü çile dolduruyoruz.

Geçirdiğim müthiş meraret saatlerini size anlatamam. Dünya cehennem, teneffüs ettiğim hava zehirdi. Vapurla gidip gelirken Boğazın serin anaforları üzerinde kaç defa suların cazibesiyle beynim döndü. Kanımın ateşini bu soğuk dalgaların ka'rında söndürmek istedim. Vapurun bordasında kaç defa kendimi kaybederek sendeledim. Aşk ve ölüm... Bu iki uçurumun arasında kaç defa muallakta kaldım.

İnanınız ki Allahın tamusu aşktır. Hâlık ondan kuvvetli ateş yaratmamıştır. Ve yaratamaz... mahrukât yanıyor. Kül oluyor. Fakat insan yanıyor, kül olmuyor, vücut-i beşerde ihtiraka tahammül eden mütemadi bir sermaye var. İnsanın eti, kemiği ateşe, işkenceye demirden daha mukavim...

Şefkat'i buldum. Ama nasıl? Anlatsam heyecandan tüyleriniz ürperir. Ruhu, fevk-el-beşer bir savletle yanan bu mustaribin gözüne hiçbir tehlike gözükmüyor. Zayıf sandığımız âdemoğlu işte inanılmaz mucizeler icadına kadir bir harika kesiliyor. Benzin deposu tutuşmuş bir tayyareci küçük ecel arabasıyla havada bir kavis çeviren cambaz benim kadar tehlike atlatmamıştır.

Şefkat'e kavuştum. Ama esatirin nim Allahlığa yükselen aşk kahramanlarını, eski zamanın dağları delen Ferhatlarını, Mecnunlarını gölgede bırakacak bir cüretle...

Birbirimizi bu kadar hayale sığmaz müşkülâtla bulduktan sonra artık tehlikelerden kaçmak zaruret hükmünü aldı. Sevdamızın altın kanatlarını çırparak huzur ve saadet tasavvur ettiğimiz vaatli, münevver ufuklara doğru uçtuk. Ne ile geçineceğimizi sorarsanız:

Bir çift çayır kuşu yuva kurmak için bir semtten diğerine göçtükleri vakit gıda endişesine düşerler mi? Ama diyeceksiniz ki insan kuş ve hayat roman değildir. Bugünün çetin ihtiyaçlarına karşı hayalât silahıyla güreşilmez. Amcacığım, emin olunuz ki hayatın ihtiyaç, ıstırap, sefalet sahifelerinin öbür yüzlerinde kısmet olunca kolaylıkla kazanılır muvaffakiyetleri, neşeleri, saadetleri de vardır... Şefkat ne için bir sinema yıldızı olamasın? Ben ne için bir Valentino sanatkârlığı gösteremeyeyim?

Hep bu sözlerime gençlik cinnetleri diyeceksiniz. Bırakınız efendim, biraz da yaşımızın kafasıyla düşünelim. Belki bu çılgınlıkların velveleleri sağır talihimizin kulaklarına ciddiyâttan daha hoş gelir...

Zavallı anneciğimin ne kadar teselli kabul etmez bir elemle sarsılacağını biliyorum. Onun Allaha imanı kuvvetlidir. Sağ kaldığıma şükretsin. Her şeyde bir hikmet olduğunu düşünsün... Hayatın bu dalgalarını geçirelim. Çok sürmez yine kavuşuruz.

Sevgili amcam, siz felsefenin nâ-kabil-i hal muğlaklıkları içinde ihtiyarladınız. Her adımınızı cemiyetin riyakâr, nâ-muayyen ahengine uydurmaya uğraşmak yorgunluğuyla bitapsınız. Bazı günahlar vardır ki ecirleri, tesiri de sevabı geçer. Bazı sallapatlıklar olur ki hesaplı nişan alışlardan ziyade gider hedefi bulur. Affınıza, daha ziyade merhametinize muhtacım. Bu hareketim bir cinnet ise onun müessiri ben değilim. Onu yaratan sebepleri arayınız. Bu deliliklerimi muhakemede 'determinist' olunuz. Bu meselelerin içinden çıkmak için şarkın 'fatalist'liğine sığınmaktan başka çare yoktur.

Yengeciğim, hayatta yalnız hüsn-i niyet para etmez. Pratik ister. Siz benim yüreğimi yakan ateşi anlamadınız. Bütün ruhumun taabbüdüyle müteveccih olduğum aşk kıblesinden beni diğer bir mihraba çevirmek istediniz. Tabiatın meşrebini bilmiyoruz. Dilini anlamıyoruz. Onunla daima zıtlaşıyoruz. Felaketlerimiz buradan doğuyor. Hep bu yorgunluklarımız onunla aramızdaki sû-i tefsirlerden, tenafürlerden çıkıyor.

O beyhude muhalefetinizle işimizi geciktirdiniz. Bu teehhür yüzünden Şefkat'le ben az kaldı kazaya kurban gidiyorduk. Fakat bunu bize iyilik namına yapmış olduğunuz için bu mesafelerden samimi, hâr teşekkürlerimizle ellerinizden öperiz.

Nevber... Nevber... O mukaddes kız talihimin kapkaranlık gecelerinde etrafı seçemeyerek çırpınırken başları nurdan taclı azizeler gibi o benim yolumu aydınlattı. Beni felaket zindanından kurtardı. Samimiyetle yanan yüreğimin duasıyla Nevber de mesut olacaktır. Ona olan bahtiyarlık borcumu teşekkürlerle ödemiş olamam. O kalbimin velisidir. Onu unutmayacağım. Unutamayacağım. Ben onun ebedî minnettarıyım. O benim daimi melek-i asilânemdir. Düşeceğim her tehlikeli vaziyette onun masum hayalinden istiman edeceğim.

Anneciğim, amcacığım, yengeciğim, Nevberciğim yüreğimde hepiniz, hepiniz beni yaşatan sanemlerimsiniz. Gayriiradî isyanımla gönüllerinizdeki kıymetli mevkiimi kaybettiğimden eminim.

Her maceranın bir sonu, her fırtınanın bir sükûneti vardır. Yine buluşacağız. Yine öpüşeceğiz. Yine kucaklaşacağız. Çekilenler unutulacak, bahtiyar olacağız. Sevinç der-aguşlarımızda dudaklarınız tazirlerinden evvel gözlerinizin meserret yaşlarıyla beni affedeceksiniz.

Size kavuşmak ümidiyle yaşayan

İrfan Yekta

Bazı gençler vardır ki nasihat almazlar, verirler. İşte bir tanesi... Şaşkın bir heyecanın raşeleri arasında türlü mantık zaafları, muhakeme garabetleri sırıtan bu mektubu okuyup bitirince ben, zevcem, yengem, Nevber birbirimize bakıştık. Çehrelerimizi derin bir hayret teessürü kaplamıştı. Yalnız İrfan'ın validesi gözlerine tutmuş olduğu mendilin içine sarsıla sarsıla hıçkırıyordu. Ona dönüp dedim ki:

"Yenge ağlama... Müthiş bir meçhuliyetin azabından kurtulduk. İş ne imiş anlaşıldı. Oğlun sağ, evvelen buna sevinerek Al-

lahı şükür etmelisin. Saniyen büyük tehlikeler hep atlatılmış, salisen bunu takip edecek birkaç mektuptan sonra göreceksin. İrfan bize adresini haber verecektir. Artık buradan ona icabı veçhiyle muavenet edebiliriz."

Yenge, gözyaşlarının bulanıklığı arasında melûl bir tevekkül ile bana bakarken devam ettim:

"Sana yüreğimi söyleyeyim. Benim İrfan'a ait endişelerimden çoğu, en müziçleri zail oldu. Yalnız hayret ettiğim bir şey var... Bir kötü kadının evimize ayak atmasıyla bakınız ne şeametlere uğradık. Bu âlemde iyi kimdir? Kötü kimdir? Yeni felsefeye göre bu cihet katiyetle tayin edilememekle beraber fenalıklardan ne kadar çekinerek yaşamaya uğraşsak kötülerin seyyielerinden kendimizi büsbütün kurtaramıyoruz. Beşeriyeti ıslaha uğraşmak geç müsmir olan ve bazen hiç olamayan çok ağır bir vazifedir. Kötüleri iyileştirmeye çalışırken daha evvel iyiler fenalaşıyorlar... İşte tastamam kendi kafasıyla düşünen bir zamane genci... Bunlar âlemi baştan aşağı kaplayan zorlukları hiç görmeyerek hayatı kendi lehlerine tefsir ile yaşıyorlar. İrfan, iktihamı cidden elim yeni güçlükler içine girmiş olduğu halde mektubunda kendilerini bütün müşkülâttan kurtulmuş görmek ve göstermek çocukluğundan vazgeçemiyor. Şefkat bir sinema yıldızı olacakmış... Kendisi de bir ikinci Valentino... İşte bütün sıkletleriyle asıldıkları hayalî ümit halkası... Gülünç mü, hayır... Ağlanacak bir nikbinlik..."

***

Sonbahar ilerlemişti. Güneşte garîzî harareti gittikçe sönen bir hasta nöbetleri vardı. Solgun çiçekler damla damla şebnemlerini akıtarak üşüyorlardı.

Nevber mantosuna bürünerek bahçeye çıktı. Halsiz adımlarla orada, burada dolaştı. İrfan'la yan yana oturmuş oldukları kanepe garip bir mıknatısla vücudunu cezbetti. Kendini oraya bıraktı. Bir müddet etrafına bakındı. Her şeyde ağlayan bir melal

vardı. Bütün pâ-mâl olmuş yapraklarıyla, dökülen çiçekleriyle, bütün kokularıyla, güzellikleriyle kışın aguşunda can çekişen yazın ne hazin bir ölüşü vardı.

Bir zaman gözleri semaya dikildi. Şimalden cenuba küme küme hicret eden bulutlardan müteşekkil şita ordularının o nâ-mütenahi sahada toplanışlarını temaşaya daldı. Hüznü arttı. Dalgınlığı ziyadeleştikçe hakikatten tatlı bir hayal âlemine göçtü. Gününü, saatini kaybetti. Tamamıyla maziye döndü. Şimdi, İrfan'la o kanepe üzerinde geçirmiş olduğu garâm anını yaşıyordu.

Hazan bulutlarının arasında doğan asumanî bir hayalet, zemine indi. Bu, İrfan Yekta yahut ki onun şekline girmiş bir melekti. Süzük, mütehassir gözlerle birbirine bakıştılar. Onu yine göğsü üzerinde hissetti. Yine vücutlarının harareti, kalplerinin heyecanı, nefeslerinin ılıklığı birbirine karıştı.

Bu firdevsî rüyada ne kadar kaldığını bilmiyordu. Gözlerini açtığı vakit kendini yine bir başına, yapayalnız buldu. Melek, kanat hışırtılarını duyurmadan uçup gitmişti.

İnsan ne kadar hüzün veya mesudiyet anları yaşasa bütün varlıklar, bütün hayat rüyaları, bütün aşk lezzetleri işte bu idi. Bir varmış bir yokmuş...

Metruk kız mendilini yüzüne götürerek şöyle hıçkırdı:

"Hayalle hakikati niçin birbirinden ayırmaya uğraşıyorlar. Hep neticeler hiçliğe varıyor. İrfan benden ne kadar uzaklaşsan yine daima kalbimde, dimağımda yaşayacaksın... Metruk, meyus anlarımıza mademki hayalâtla da gıdalanabiliyoruz, maddiyâtın başkasının olsun. Ben maneviyâtınla iktifa edeceğim. Çünkü aşkın bu nevi sönmez, aşınmaz, saf, nezih ve müebbettir. Sen Şefkat'ten ziyade benimsin..."

Bu sözlerle ufuklardan mahzun gönlüne teselliler toplamak istedi. Siyah, uzun kirpikleri incilendi.

Heybeliada
14 Şubat 1928

SÖZLÜK

acul: Aceleci
acz ü zaaf: Acizlik ve zayıflık
adavet: Düşmanlık
adele-i murabba: Yamuk kaslar
adem-i takayyüd: Kayıtsızlık
agreb: En garip, çok tuhaf
ahd ü misak: Yemin, anlaşma, sözleşme
ahd ü peyman: Yemin etme, söz verme
ahrarâne: Hürriyetçilere yakışır tarzda
akur: Azgın, kızgın
alarga: Uzaktan, açıktan. Açık deniz; engin; açıktan geçme
âlât: Aletler; araçlar
alelumum: Genel olarak, umumi bir biçimde, bütün
alelusul: Usulüne uygun, üstünkörü
ali-ül-hesab: Kayıt dışı
alüfte: İffetsiz, oynak, cilveli
amak: Derinlikler
âmil: Neden, faktör, etken, etmen
amiyâne: Kibarca olmayan, bayağı
anzarot: Rakı
âra: Komşuluk
Arabî-ül-ibare: Arapça ibare
ârız: İkinci derecede
âri: Boş, çıplak, soyut, ...sız, arınmış, yüksüz
âsâr-ı atika mahkukâtı: Eski zamanlara ait oymalar, çizimler
aside: Un, et ve bamya ile yapılan bir Arap yemeği
ateşîn: Ateşli, coşkun
ateşnâk: Ateşli
atşan: Susamış, teşne. Susuz
avare-ser: Başıboş
avaz-ı tehdit: Tehdit ederek bağırma
ayine-i devran: Felek, talih aynası
azm-ı kitf: Kürek kemiği, omuz kemiği
azm-ı terkova: Köprücük kemiği

ba'de harab el Basra: İş işten geçtikten sonra anlamında bir söz "Basra harap olduktan sonra"
bâhname: İçinde cinsel konularla ilgili açık saçık yazıların, resimlerin bulunduğu eser
bahr-i muhit: Büyük deniz, okyanus
bahusus: Hele, özellikle, üstelik
bâis-i vücut: Var olma sebebi
bâ-mukavelename: Sözleşmeyle
bârû: Kale duvarı
batın: Karın, oba
batî: Ağır hareketli. Ağır. Yavaştan
be-Allah: Allahsız
bedahet: Besbelli, apaçık olma durumu
bedîî: Güzellik ölçülerine uyan, gözü gönlü okşayan, beğenilen

bediiyât: Estetik bilimi, güzel sanatla
bedmest: Kendinden geçmiş derecede sarhoş
be-gayet: Çok aşırı, son derece
behemehal: Mutlaka, ille
behimiyet: Hayvanlık, canlı olmakla beraber akılsız oluş
belahet: Alıklık
beledî: Şehirle ilgili
benî âdem: Âdemoğlu. İnsan
ber-akis: Tersine, aksine
bidat: Sonradan çıkarılan âdetler
bî-his: Hissiz
bilâ-istisna: İstisnasız
bilâ-mukavele: Sözleşmesiz
bil-farz: Diyelim ki, tutalım ki
bil-ıztırar: Zaruretten dolayı
bil-infial: Gücenerek
bil-istihkak: Hakkıyla, liyakatlı olarak
bil-riyaziye: Matematikle
bina-yı vücut: İnsan vücudu
bîrûn: Dışarı. Dış, harici
bî-tarafâne: Taraf tutmaksızın
bittabi: Tabiatıyla, doğal olarak
bit-tespit: Tespit ederek
bizar: Tedirgin, bezgin, usanmış
biz-zarure: Mecburen, zaruretten dolayı
boğada: Küllü veya sodalı su ile çamaşır yıkama
bol bolamatlık: Refah, zenginlik, bolluk
buğz etmek: Sevmeme. Birisi hakkında gizli ve kalbi düşmanlık hissetme
bühtan: Kara çalma, iftira
bülbül-i şeyda: Çılgın bülbül

can-sûz: Can yakan
cebr-i nefs: Kendini zorlama, kendini zor tutma
cedelgâh: Çekişme yeri, dünya
celî: Açık, aşikâr
cemaziyülevvelini bilmek: Bir kişinin geçmişini bilmek anlamında kullanılan söz
Cemiyet-i Akvam: Birleşmiş Milletler
cerbeze: Güzel konuşma
cezrî: Köklü, kökten, temelden, radikal
cife: Leş
cins-i kavi: Kuvvetli cins. İnsanlar arasında erkek
cins-i latif: Latif ve hoş cins. İnsanlar arasında kadın
ciyadet: Tazelik, yenilik
cür'a: Tek yudum. Bir içimlik. Bir yudumluk
çâk: Yırtık, yarık
çirk-âb: Pis su

dâhiye: Üstün zekâ sahibi
Dârülelhan: Güzel Sanatlar Akademisi'nin müzik şubesi
denaet: Alçaklık
denî: Alçak, alçakça iş yapan
der-aguş etmek: Kucaklamak
derc: Alma, toplama
derece-i mutabakât: Uzlaşma derecesi
dereke: Aşağı inen basamak. Aşağı mertebe
deruhte etmek: Üzerine alma, üstlenme
devriâlem: Dünyayı dolaşma
dibagat: Tabaklama. Deriyi kullanılır ve temiz hale koyma işi
dil-figar: Gönlü yaralı, âşık
dil-sîr: Gözü gönlü tok
dil-şikâr: Gönül avlayan
diriğ etmek: Esirgemek

edat-ı tasgir: Küçültme edatı, eki

edille: Deliller, işaretler
eflak: Semalar, felekler, yükler, küreler, zamanlar
efrad: Fertler, şahıslar, kişiler
ehemm: Çok mühim olma, daha mühim
ehvenişer: Daha az kötü, kötülerden tercih edileni
elem-dide: Dertli
elem-nâk: Elem verici
elkab: Lakaplar, namlar
elmastıraş: Üzeri elmas gibi yontulmuş
elyak: Daha münasip, daha layık
emraz-ı asabiye: Sinir hastalıkları
emval-i metruke: Terkedilmiş mallar, sahiplerinin terk ettikleri mallar
endişe-âver: Endişe verici
enîn: Acı ve sızıdan inleyiş
esbab-ı teşekkül: Kuruluş sebepleri
esfel: En sefil, aşağılık, çok adi
esham: Paylar, hisseler
esîrî: Uçacak gibi hafif
eslem: En güvenli, en emin, en doğru yol
evkaf: Vakıflar
evlat-ı tabiiye: Doğal evlatlar

faik: Üstün, üstte bulunan
fakr-üd-dem: Kansızlık
farfara: Ağzı kalabalık, gürültücü
fart-ı arzu: Aşırı isteme
fart-ı telezzüz: Aşırı zevklenme
fecaât: Çok acıklı, yürekler acısı durum
fehametlû: Büyük, ulu, şanlı
fer ü tâb: Kuvvet ve hararet
fevk-al-memul: Düşünülenin üstünde
feyzdâr: Feyizli, bol, bereketli, gür
feyz-nâk: Feyizli, bereketli, bol
firsat-cû: Fırsat arayan
fisk ü fücur: Allah'a isyan içinde olmak, günah işlemek
fiil-i şenî: Kötü hareket
fiil-i tagaddi: Beslenme fiili
filhakika: Gerçekten, gerçi aslında, doğrusu
filvaki: Gerçi, gerçekten, vakıa
friksiyon: Ovma, ovuşturma

galâ: Yüksek kıymet, pahalılık
galat-ı rüyet: Yanlış görme
garâmî: Düşünceden çok canlı duygulara ve aşka dayanan
garib-üd-diyar: Memleketin yabancısı

garîzî: Kendiliğinden, fıtrî
gaşy: Bayılma, kendinden geçme
gaybubet: Ortada bulunmama; yokluk, yitiklik
gayet-ül-gaye: Gayenin esası, en son derece
gayr-ı varid: Hatıra gelmez
gayrişuurî: Bilinç dışı olan veya bilinç dışı olarak
gayur: Gayreti olan, gayretli, çok çalışkan
gılzet: Kabalık, sertlik
gıpta-âver: İmrenilecek
gîsû: Saç
güruh-i meşum: Suçlu, uğursuz grup

hacalet-âver: Utandırıcı. Utanç veren
hacamat: Vücudun herhangi bir yerini hafifçe çizip, üzerine boynuz, bardak veya şişe oturtarak kan alma
hadd-i fâsıl: İki bölgeyi birbirinden ayıran sınır
hadd-i kusvâ: Son sınır
hafi: Gizli, saklı

hahişkâr: Arzulayan, isteyen
hak-ı teftiş: Teftiş etme hakkı
hakk etmek: Kazmak, oymak
hakşinas: Haktanır
hal-aşina: Hal ve durumdan anlayan
halet-i nez: Can çekişme
hal-i müzab: Erime hali
hamisen: Beşinci olarak, beşinci olmak üzere
hamiye: Himaye eden, koruyan, korucu
haml: Yük
haraset: Çift sürme
haraza: Kavga, gürültü, karışıklık
harf-endaz: Söz atan; dokunaklı, hayasiyete ilişen söz söyleyen
hars: Kültür
hasb-el-icap: Durum icabı olarak, hal ve durum iktiza ettiği için
hasbetenlillah: Sadece Allah rızası içi
hâsir: Zarara, ziyana uğrayan
hasr-ı nefs etmek: Kendini vermek
hassaten: Özellikle
hatif: Sesi işitilen fakat kendisi görülmeyen
hatt-ı fâsıl: Ayırıcı çizgi
hayırhâh: İyilik dileyen, iyilik isteyen
hem-bezm: Bir mecliste oturan, içki arkadaşı
hempa: Arkadaş, kötü işler arkadaşı
hendese: Geometri
hetk-i ırz: Bekâreti bozmak, namusa saldırmak
heyet-i içtimai: Toplumsal kurul
hezarfen: Çok bilen, elinden her iş gelen. Bin türlü iş beceren
hilaf-ı hissiyât: Duygularının aksine
hilaf-ı tabiat: Tabiatına ters
Hilal-i Ahdar: Yeşilay
hilkıyet: Yaratılışta olma, hilkî olma
himayetkâr: Koruyan
hiss-i kabl-el-vukuu: Olacakları önceden sezme, altıncı his
hodkâm: Kendi keyfini düşünen. Kendini beğenmiş
hud'a: Hile, oyun
hufre: Çukur
hukuk-i içtimaiye: Toplumsal kurallar, hukuk
hukuk-şinas: Hukukçu
hulul: Gelme, gelip çatma
humeka: Ahmak, sersem
hûrdebin: İnce, ufak şeyleri gören
hüceyrât: Hücrecikler. Küçük odacıklar
hükkâm: Hakimler, yargıçlar
hüner-ver: Hünerli
hüsn ü ân: Güzellik
hüsn-i idare: İyi idare, iyi kullanma
hüsn-i nazar: İyi görüş, olumlu düşünce
hüsn-i telakki: İyi karşılama, iyiye yorma
hüsn-i teveccüh: Sevgi ve saygıyla yakınlık gösterme

ıdlal: Hak dinden, iman ve İslamiyet'ten saptırmak
ırk-ı ebyaz: Beyaz ırk
ıskat-ı cenin: Kadının çocuk düşürmes
ıstıfâ: Safileşme, saffetini bulma
ıtlak: Salıverme, koyuverme
ıtlak-ı mana: Genel anlamı
ıttıla: Öğrenme
i'zâm: Büyük görmek, büyük bilmek
ibdâ etmek: Yoktan var etmek
icbar: Zorlama, zorunda bırakma
icra-yı sanat: Sanatını uygulama
idare-i maslahat: Bir işi mümkün mertebe, iyi-kötü yürütmek

ifrat-ı ihtiram: Aşırı saygı
ifsat: Düzeni bozma, karışıklık çıkarma
igbirar: Gücenme, güceniklik, kırgınlık
iğlak: Karıştırmak. Kapamak. Muğlak yapmak. Anlaşılmaz hale koymak
iğva: Baştan çıkarma
ihdas etmek: Ortaya çıkarma, meydana getirme
ihsas: Üstü kapalı anlatma, sezdirme, ima
ihtida: Başka bir dinden çıkıp Müslüman olma
ihtilas: Aşırma, özellikle para aşırma, aşırtı
ihtira: Teknik buluş
ihtirak: Yanmak, tutuşmak, yanıp kül olmak
ihtiram: Hürmet olunmak, tazim olunmak, hürmet, saygı
ihtirazen: Sakınarak, çekinerek
ihtizaz: Titreşme, titreşim
iktiham: Hücum ve istila etmek
iktiran: Elde etme, yakın vurma
iktisap etmek: Kazanmak, edinmek
iktiza etmek: Gerekmek
ilan-ı cehalet: Cahilliğin ilanı
ilh:"İla ahir" (sonuna kadar) sözünün kısaltılmışı
ilm-i nücum: Gök bilimi, astronomi
ilm-ür-ruh: Psikoloji
iltima: Sararıp solmak. Renk değiştirmek
ilzam: Cevap veremez duruma getirme, susturma
inamkâr: Nimet veren, ihsan eden
incizap: Cezbedilme, çekilme
indifâât: Ortadan kalkmalar, yer yer baş göstermeler
indiyyât: Birinin kendince uydurduğu şeyler
infial: 1. Birine içerleme, gücenme, kızgınlık duyma 2. Herhangi bir şeyden etkilenme
inhimak: Bir şeye aşırı düşkünlük gösterme, kapılma
inhiraf: Sapma, dönme, doğru yoldan çıkma
inkisar-ı hayal: Hayal kırıklığı
inkişaf: 1. Gelişme, gelişim 2. Açığa çıkma
insaniyet-i reculiye: Erkek milleti
insiyak: İçgüdü
intanî: Mikropla oluşan, mikroplu
intibah: Uyanma, uyanış, kendine gelme
intihab: Kapışmak. Yağma suretiyle mal almak
intisap: Bağlanma
intizaren: Bekleyerek, gözleyerek
irat: Gelir
irca: Eski biçimine sokma, çevirme
irtikap etmek: Rüşvet almak, kötülük etmek
ispat-ı istihkak: Hak kazanmak
ispat-ı vücut: Varlığını göstermek
istiane: Yardım isteme
istiap İçine alma, sığdırma, kaplama, kapasite
istibdat: Uyruklarına hiçbir hak ve özgürlük tanımayan sınırsız monarşi, despotluk, despotizm
isticvab Cevap istemek. Sorguya çekmek
istidlalen: Delille
istifaza İlim, irfan ve manevi zenginlik kazanma
istifham: Soru
istifsarname Bir şeyin açıklanmasını, aydınlığa kavuşmasını istemek için yazılan yazı

istihraç: Çıkarma, çıkarsama
istihsal Çıkarma, elde etme
istikrah-âver: Tiksinti, iğrenme verici
istiksaren Tiksinerek, iğrenerek
istima: Davada dinleme
istiman Aman dilemek, himaye istemek
istimzacen: Huyunu, kişiliğini tanımak amacıyla
istinas Yadırgamaz olma, alışma, ısınma
istinat: Dayanma, yaslanma
istinbat: Bir şeyden gizli bir anlam çıkartma, dolayısıyla anlama
istiskal: Soğuk davranışlarla hoşlanmadığını belli etme
istizah: Herhangi bir konuda açıklayıcı bilgi isteme, bir sorunun açıklanmasını isteme
istizan: İzin isteme, yetki isteme
istizan: Yetki isteme, izin isteme
iş'ar: Yazı ile bildirme
işaa: Bir haberi yaymak, duyurmak
işar: Bildirme, gösterme
işhat: Danıltma, gücendirme
işmizaz: Yüzünü buruşturma, yüzünü ekşitme
iştiha: İştah
iştihar: Ün salma, tanınma
iştirak-i izdivac: Evlilikteki paydaşlık
itila-gâh: Yüksek mevki
itizar: Özür dileme
iz'aç: Bunaltma, tedirgin etme, baş ağrıtma, can sıkma
izale-i bikr: Bekâretini kaybetme
izhar: Belirtme, gösterme, açığa vurma

ka'r: Derinlik. Dip. Her şeyin dibi
kabil-i izale: Giderilmesi mümkün
kabil-i tasavvur: Düşünülebilir
kabil-i teessüs: Yapılabilir
kabil-i telif: Uzlaştırılabilir
kadh: Zemmetme, çekiştirme
kâfil: Kefil olan, üstüne alan
kahhar: Kahredici, kahreden, yok edici
kaht: Kıtlık. Kuraklık
kaht u galâ: Yokluk. Kıtlık. Fakirlik
kâl: Söz, lakırdı
kâl'an: Sözle
kambiyo: Döviz
kanun-i ceza: Ceza kanunu
karabet: Soyca yakınlık. Hısımlık. Akrabalık
kâriz: Lağım, pis su borusu
kârşinas: İşten anlar, iş bilir
kat'-i tarik: Yol kesimi
kaviyen: Kuvvetle, kat'i olarak. Şüphesiz olarak
kavl-i mücerred: Delilsiz söz
kâzip: 1. Yalan, uydurma 2. Yalan söyleyen
keenne: Sanki
kelp: Köpek
kemal-i nisab: Olgunlaşma
kerih: Tiksindirici, iğrenç
kesret-i vuku: Olma, gerçekleşme çokluğu
kıhf: Kafatası, kurukafa
kiyaset: Uyanıklık, anlayışlılık
kokot: Aşüfte
kolpo yapmak: Entrika çevirmek
kudema: Eskiler; bizden öncekiler
kulampara: Oğlancı
kurun-ı vusta: Ortaçağ
kuvve-i namîye: Olma kuvveti
küll: Hep, tüm, bütün
küşad: Açış

lâ-büdd: Gerekli, lazım
lahutî: İlahi, tanrısal

lame: Kıvılcım
layemut: Ölümsüzlük
lazım-ı vuzuh: Gerekli anlam açıklığı, berraklığı
levs: Pislik, murdarlık. Kir

ma'yup: Ayıplanmış, ayıplanan
maatteessüf: "Üzülerek söylüyorum, ne yazık ki..." anlamında kullanılır
mâdâm-el-ömür: Ömür devam ettikçe
madde-i ihtirakiye: Yanıcı madde
madrup: Dövülmüş (kimse)
madum: Yok, yok olan şey, var olmayan
madun: Alt aşamada bulunan
madut: Sayısal
mahaza: Bununla beraber, böyle iken
mahbusiyet: Hapislik, mahpusluk
mahdut: Çevrilmiş, sınırlanmış
mahlul: Hallolmuş, çözülmüş, dağılmış
mahrukât: Yakıt, odun kömür gibi yakacaklar
mahsut: Hasat edilmiş, ekini biçilmiş. Biçilmiş ekin
mahviyet: Alçakgönüllülük
mahzuz: Memnun, hoşnut
mail: Eğik, eğilmiş
maişet: Geçim, geçinme
makhur: Kahredilmiş, mahvedilmiş, bozguna uğratılmış, mağlup, mahkûm
makis: Kıyas edilebilir, benzetilebilir
maktül: Öldürülen kişi; katledilmiş bulunan kimse
makule: Akla uygun bulunan. Akıl ile bilinir, akılla kanıtlanan
makus: Ters çevrilmiş, baş aşağı getirilmiş
mal ü menal: Tüm mal varlığı
malayutak: Takat getirilmez, güç yetmez, dayanılmaz
mamulât: Yapılmış şeyler
maslup: Asılmış, asılarak öldürülmüş
matem-zâr: Matemli
matmah-ı enzar: Göz dikilen şey
matrudiyet: Matrukluk, kovuntuluk
matrut: Kovulmuş, çıkarılmış, kovuntu
mavera-yı hayat: Hayatın ötesi
mazarrât: Zarara uğrama, zarar
me'men: Sağlam. Güvenilir. Emin yer
mebhas: Bir şeyin bahsolunduğu yer, araştırma yeri
mebni: 1. -den dolayı, -den ötürü 2. Yapılmış, kurulmuş, bina olunmuş
mebzul: Bol miktarda
meccani: Parasız, bedava
mecma: Toplanılan yer
mecruh: Yaralı, yaralanmış olan
medlul: Delil getirilmiş şey
medyun-i şükran: Şükran borçlu
mefkûrî: İdeal
mefkut: Kaybolmuş
mehip: Heybetli, azametli, korkunç
mehmâ-emken: Olabildiği kadar. Mümkün mertebe
melce': Sığınılacak yer
meluf: Alışmış, huy edinmiş
melzum: Lüzumlu, gerekli
memnuiyet: Yasak olma, yasak edilme durumu
memnuiyet-i kanuniye: Yasal kısıtlamalar
menafi-i şahsiye: Kişisel çıkarlar
menfur: Nefret edilen, iğrenç, tiksindirici
menhus: Uğursuz
menkuha: Nikâhlı karı

menşur: Padişah tarafından verilen vezirlik, mareşallik gibi rütbelerin verildiğini belirleyen belge
menzul: Nüzüllü, inmeli
merbut: Bağlı
merdut: Reddolunmuş. Kabul edilmemiş
merkuziyet: Nimetlenme
mesağ: İzin, ruhsat, cevaz
meshur: Büyülenmiş, kendine sihir yapılmış
mestur: Örtülü, kapalı, gizli
meşahir: Meşhurlar. Çok kimselerce tanınanlar
meşhudât: Tanık olunan konular, şahadet
meşkûk: Şüpheli, kuşkulu, açıkça belli değil, su götürür
meşkûkiyet: Şüphelilik. Şüpheli oluş
metruk: Bırakılmış, terk edilmiş
mev'ut: Söz verilmiş. Vaat edilmiş
mevhum: Varsayılan; var olarak kabul edilen; kuruntuya dayanan
mevkif: İstasyon, durak yeri
mevlut: Yeni doğmuş çocuk
mevsuf: Nitelenmiş, nitelikleriyle belirlenmiş
mevsuf olmak: Nitelenmiş, niteliklerriyle belirlenmiş olmak
meyusiyet: Umutsuzluk, karamsarlık
mezmum: Kötü, makbul olmayan
mezür: Mezura
miskab: Delme âleti
miyazma: Pis, mikroplu hava
mizan-ül-hava: Yağmurölçer
muadele: Eşitlik, beraberlik, denklik
muaheze: Kınama, paylama, ayıplama
muakkip: İzleyen, arkasından koşan, takip eden
muannit: İnatçı, inat eden
muarız: Karşı koyan; karşı söyleyen
muavenet: Yardım
muazzib: Azapla eziyet veren
mucip-i itâb: Azarlanma sebebi
mucip-i mefharet: İftihar edilecek
mugayeret: Uygun olmama durumu, uymazlık, aykırılık
mugayir: Uymaz, aykırı
muğfil: Aldatan, iğfal eden
muhakkir: Hakaret eden
muhaleset: Birbirlerine iyi muamele etme
muharref: Tahrif edilmiş, bozulmuş, değiştirilmiş
muhavere: İki kişi arasında karşılıklı olarak yapılan konuşma
muhayyel: Hayal gücüyle yaratılan, hayal edilen
muhkem: Sağlam, kuvvetli; değiştirilmesi olanaksız
muhtasaran: Kısaca, kısaltarak, özet olarak
muhteriz: Çekingen
muhtevi: İhtiva eden, içine alan, kapsayan, içinde bulunduran
mukabbil: Öpen, takbil eden
mukaddem: Önce gelen, önceki
mukadder: Yazgıda var olan, yazgı ile ilgili olan, alında yazılı olan
mukatele: Birbirini vurmak, öldürmek. Vuruşmak
mukavvi: Kuvvetlendirici, güç katıcı
mukayyi: Kay ettiren, kusturan
mukayyit: Bir kalemde, kayıt işlerini yapan kimse
mukni: İnandıran, ikna eden
mukteza, muktezi: Gereken, gerekli olan
mukteziyât: Gerekli olan şeyler

munhasır: Bir kimse veya bir şey için ayrılmış, mahsus
munis: Alışılan, alışılmış, yabancı olmayan
munkariz: Batmış, çökmüş, tükenmiş
munsif: İnsaflı. Merhametli. Hakkı kabul eden. Hakka riayet eden
munsifâne: İnsaflı ölçüde
muntazır: Bekleyen, gözleyen
murakabe: Denetleme, denetim
musaffa: Temizlenmiş, arıtılmış
musap: Musibete uğramış; felaketzede
musaraa: Pehlivanlık. Güreşmek. Güreşe tutuşmak
musırr: Direnen. Ayak direyen
mutâ: İtaat olunan, boyun eğilen
mutasavver: Tasvir olunmuş; tasarlanmış
mutazallimâne: Şikâyet edercesine, sızlanırcasına
muttarit: Düzenli, tekdüze
muvaaza-gûne: Nasihat eder gibi
muvacehe: Yüzleşme, yüz yüze gelme
muvakkat: Belirli bir zaman süren, sürekli olmayan, geçici
muvaneset: Birbirine alışıp beraber yaşama
muvazaa: Danışıklı dövüş, danışık, danışıklık
mübahiyet: Mübahlık, uygunluk
mübalât: Kayırmak
mübdi: Kân kendisine ait olmak üzere başkasına sermaye veren
müberhen: Delilli ve bürhanlı. İspatlı. Delillerle sabit olmuş
mübrem: Çok gerekli olan, kaçınılmaz, vazgeçilmez
mübrim: Zorlayan, zorlayıcı
mücadil: Mücadele eden, cidalleşen
müctenip: Uzak duran, çekinen, bir şeye karışmayan, sakınan
müdafi: Savunucu, savunan
müdavele-i efkâr: Birbirinin fikirlerinden istifade ile karşılıklı konuşmak ve fikir alışverişi yapmak
müdekkik: İnceleyici
müdevver: Yuvarlak
müekkil: Vekil tayin eden
müellefât: Yazılı eserler
müellim: Acı ve elem veren. Acıtan, ağrıtan
müesses: Tesir edilmiş, kendisine bir şey tesir etmiş olan
müeyyit: Teyit eden, doğrulayan, kuvvetlendiren
müfit: Yararlı, faydalı
müfsit: Ara bozucu, karıştırıcı, fesatçı, münafik
müftehir: Bir şeyi övünç bilerek onunla sevinen, övünen, iftihar eden
müheyya: Hazır
mühlik: Öldürücü, tehlikeli
mühmel: Bırakılmış, bakılmamış, ilgisizliğe uğramış
mühtedi: Hidayete ermiş olan. İslamiyet'e girmiş olan
mülaki: Kavuşan, buluşan, görüşen
mülayemet: Yumuşak huyluluk, uysallık
müleyyin: Yumuşaklık veren, yumuşatıcı
mülhem: İçe doğmuş, birinin içine doğmuş, esinlenmiş
mülzem: Susturulmuş kimse
mümasil: Benzeyen, andıran
mümsik: Çok imsak eden, eli sıkı, bahil
münazaa: Uyuşmazlık, çekişme, anlaşmazlık

müncer: Bir yana doğru çekilip sürüklenen
müncezip: Beriye çekilen, cezbedilen
münkad: Boyun eğen, itaat eden
münşerih: Çabuk ve çevik davranan
müntehi: Nihayet bulan; son; bir şeyi taamlayan
müntehire: Kendini öldüren, intihar eden
müntic: Sebebiyet veren, meydana getiren
müraî: İkiyüzlü
mürebbi: Eğitici erkek
mürettep: Dizilmiş, dizili
mürsel-ün-ileyh: Ona gönderilen, kendisine tebliğ olunan
mürsil: Gönderen, gönderici
mürur: Geçme, bir taraftan girip diğer taraftan çıkma
mürur-i zaman: Zaman aşımı
müsademe: Çatışma, döğüşme, çarpışma
müsaferet: Misafirlik
müsavât: Eşitlik, denklik
müsbetiyyûn: Pozitivistler
müsekkin: Sakinleştirici
müsellem: Teslim edilmiş, gerçekliği herkes tarafından kabul edilmiş
müsemma: Ad verilmiş; isimlendirilmiş
müskir: Sarhoşluk veren, şuuru kaybettiren
müspit: İspat eden, ispatlayıcı
müstait: Kabiliyetli, uyanık, anlayışlı, akıllı
müstakırr: İstikrar bulmuş; yerleşmiş
müstamel: Kullanılmış, eski
müstebit: Hükmü altında bulunanlara söz hakkı ve davranış özgürlüğü tanımayan, zorba, despot
müsteceliyet: İvedilik
müstehase: Fosil, taşıl
müstehcenât: Müstehcenlikler, edebe aykırı şeyler
müstekreh: İğrenç
müstelzim: Gerekli olan, gereken
müsteşrik: Doğubilimci, şarkiyatçı, oryantalist
müşateme: Atışma, birbirine sövme
müşavere: Danışma, danış
müşevvik: Arzusunu çoğaltan, isteğini artıran
müşterek-ül-menfaa: Beraberce ve ortaklaşa faydalanma
müteaddit: Birden fazla, çeşitli
müteaffin: Kokuşuk, pis kokulu
müteallik: İlişkin, ilgili
mütearife: İspatı gerekmeyen söz, aksiyom
mütearrız: Taarruz eden; saldıran
mütebahhir: Geniş, derin bilgisi olan
mütebariz: Tebarüz eden, meydana çıkan
mütecanis: Bağdaşık, homojen
müteehhil: Teehhül etmiş, evlenmiş olan
mütefessih: Kokmuş, çürümüş, bozulmuş
mütehammil: Dayanıklı görünümlü
müteharrik: Yer değiştirebilen, oynar, devingen, hareketli
mütehevvir: Öfkeli, kızgın
mütekellim: Söyleyen, konuşan
mütenebbih: Aklını başına toplamış, akıllanmış, uslanmış
mütenevvi: Türlü, çeşitli
müterakkıb: Gözleyen, bekleyen
müttereddi: Yozlaşmış, soysuzlaşmış
müterekkib: Birleşmiş

müteselsil: Arası kesilmeden birbirini izleyen, zincirleme
mütevatir: Ağızdan ağıza dolaşan, söylenti
mütezellilâne: Zelil olarak, alçaklara yakışır surette
müttehem: İtham edilmiş, suçlandırılmış
müzeyyif: Eğlenen, tezyif eden, hakaret ve alay eden
müziç: Usandıran, rahatsız eden, bunaltan, sıkıntı veren

nâ-be-mahal: Yersiz, uygunsuz
nâgehanî: Ansızın
nâgeh-zuhur: Zamansız ortaya çıkan
nâ-kabil-i ictinap: Kaçınılması mümkün olmayan
nâ-kabil-i izale: Giderilmesi mümkün olmayan
nakz: Halas olmak, kurtulmak
nalan: İnleyen, inleyici, ağlayan, feryat eden
nam-ı acizâne: Aciz isim (alçakgönüllülük bildirir)
nâ-murat: Muradına erememiş
nâ-mütenahi: Sonsuz, uçsuz bucaksız
nâşad: Sevinçli olmayan, mahzun
nazar-ı dikkat: Dikkat bakışı, dikkatli bakma
nazar-ı mecburiyet: Zorunluluk bakışı
nef' Fayda, yararlılık
neşvünema: Büyüyüp gelişme
neuzibillah: Allah'a sığınırız, Allah korusun
nevaziş: İltifat, gönül alma, okşama
nev-civan: Genç delikanlı
nevzad: Yeni doğmuş. Yeni doğa
nezahet: Temizlik, ahlak temizliği
nezaket-i hilkat: Yaradılış zarifliği
nizâ: Çekişme, uyuşmazlık, ihtilaf
nizam-ı âlem: Kâinatta Allah'ın koyduğu umumi nizam
numune-i imtisal: Örnek tutulacak şey

pâ-mâl: Ayak altında kalmış, çiğnenmiş
pandantif: İnce bir zincirle boyna takılan değerli takı
patenta: Patent
pâ-yı istirhamında: Huzurunda, ayaklarında
puşide: Örtü
pür-taravet: Taptaze

rabıta: Bağlantı, düzen, tertip
rabian: Dördüncü olarak
râgıb: Arzulu, isteyen, rağbet eden
recul: Yetişkin erkek, er kişi, adam
reftar: Gidiş, salınarak yürüyüş
reha-yâb: Kurtulmuş
reh-nüma: Yol gösteren
revac-i ömür: Ömrün kıymeti
revş: Gidiş, yürüyüş, usul, yol
rükûdet: Durgunluk, durulma
rüyet: Görme

sad-hezar vaveyla: Binlerce sevinç çığlığı
sadisen: Altıncı olarak
sadme: Çarpma, vurma, sarsıntı, darbe
safa-yı hatır: Gönül rahatlığı
saik: Sevk eden, götüren
sair-fi-l-menam: Uyurgezer
saka: Evlere, çeşmeden su taşımayı iş edinmiş olan kimse
sakavarî: Saka gibi.
sakf: Hızla almak. Süratle ahzetmek
sakit: Düşen, düşmüş
salah: Düzelme, iyileşme, iyilik

salamandra: Odalar arasında gezdirilebilen bir tür kömür sobası
sâlik: Bir yola giren, bir yolda giden
salisen: Üçüncü olarak
sâmân-ı nimet: Nimet zenginliği
sâmiîn: Dinleyenler, dinleyiciler
samimen: Samimi olarak
sanayi-i nâriye: Ateş sanayisi
sania: Düzme, uydurma iş, tuzak, hile
sekene: Bir yerde oturanlar, sakinler
selb etmek: Zorla almak, kaldırmak, gidermek
semdâr: Zehirli
semmiyât: Zehirlilik
sena: Övme
serapa: Baştan ayağa
serkeşlenmek: Kafa tutmak, baş kaldırmak
ser-rişte: İpucu, tutamak
setr etmek: Örtmek, kapamak, gizlemek
setr-i avret: Başkalarına gösterilmesi haram olan yerleri örtmek
sevk-i talih: Şansın yönlendirmesi
Seyr-i Sefain: Şimdiki adı Denizbank olan kurum
seyyie: Kötülük
sıfat-ı mevsuf: Niteleme sıfatı
sınaât: Zanaat
sınaî-i lafziye: Söz sanatları
sıyanet: Koruma
silsile-i intikal: Olanların art arda dizilmesi
sirkat: Hırsızlık
siyyân: Birbirine denk ve eşit. Müsavi
sudur: Olma, meydana gelme
suhulet: Kolaylık
sû-i hazm: Sindirim bozukluğu
sû-i itiyad: Kötü alışkanlık
sû-i mana: Kötü mana
sû-i nazar: Kötücül bakış
sû-i talih: Kör talih
sû-i tavsif: Kötücül değerlendirme, manalandırma
sû-i telakki: Lazım olduğu şekilde anlamama. Kötü anlayış
sû-i zehab: Kötü düşünce
sukut: Düşme
sukut-ı sefalet: Sefalete düşme
sureti haktan görünmek: Haklıymış gibi görünmek
suret-i hal: Durumun nasıl olduğu
suret-i katiye: Kesinlikle, kati surette
suret-i musırra: İnat ederek
suret-i telakki: Anlayış şekli
suret-i tersim: Görüngü
sükût: Sessizlik
süluk: Bir yola girme, bir yol tutma
sünuhât: Kalbe gelen mânalar, doğuşlar

şaduman: Sevinçli, neşeli, memnun
şâfi: Hastaya şifa veren
şayan-ı hayret: Şaşmaya değer. Hayret edip şaşılacak şey
şayan-ı tebrik: Tebrik edilecek şey
şâyi: Herkesçe bilinen
şâzz: Kaide hârici olan, istisna olan
şeamet: Uğursuzluk, kademsizlik, nuhuset
şehevî: Şehvetle ilgili, kösnül, erotik
şehvanî: Şehvetle ilgili, kösnül, şehevî
şekl-i umumi: Genel hatlarıyla:
şeniyet: Gerçek
şerir: Kötü, kötülükçü, fesat kimse
şerm-âver: Utanç verici
şeş-târe: Altı telli çalgı
şetaret: Sevinç, şenlik, neşe
şeytanet: Şeytanlık, kurnazlık
şihab-ı sâkıb: Delip geçen kıvılcım, akanyıldız

şikâr: Av
Şirket-i Hayriye: Gemicilik, yolcu taşıma şirketi
şûride: 1. Perişan, karışık 2. Tutkun, âşık, meftun
şûriş: Karışıklık, kargaşalık
şuun: İşler, yeni çıkan işler, olaylar
şümul: Kapsam

ta'n: Hoş görmemek. Kötülemek
ta'n-ı umumî: Genel hoşnutsuzluk, toplumun dışlaması
ta'yip: Ayıplamak. Kötülüğünü söylemek
taaddüd-i zevcât: Zevcelerin çoğalması
taaffün: Kokuşma, pis kokma
taalluk: İlgisi olma, ilgisi bulunma, ilgi, ilinti
taassup: Bir şeye veya bir kimseye taraflı olma
taayyüş: Yaşama, geçinme
taazzuv: Şekillenme, uzuvlaşma
tâb ü tüvan: Güç, kuvvet, dayanma, tahammül
tab'an: Yaratılıştan. Doğuştan. Huy ve tabiat itibariyle
tadil: Değiştirme, değişiklik
tagallüp: Zorbalık, zorbalaşma
tağyir: Değiştirme, başkalaştırma
tahakkuk etmek: Gerçekleşmek
tahammül-fersa: Tahammül bırakmayan
taharri: Araştırma, arama
tahassür: Hasret çekme; çok istenilen şeye kavuşamama
tahattur: Hatırlama, hatıra getirme
tahdit: Sınırlama, çevreleme, çevresini daraltma
tahkir: Hakaret etme, aşağılama, hor görme, küçük görme
tahlis: Kurtarma ve yardım
tahmik: Ahmak demek, ahmak olduğunu söylemek
tahrir-i meşgale: Yazma uğraşı
tahrir-i nüfus: Nüfus sayımı
tahris: Tırmalanma, tırmalama
tahsis: Bir şeyi bir kimseye veya bir yere ayırma
taht-ı izdivac: Evlilik
tahvil: Değiştirme, çevirme, döndürme, dönüştürme
tahzir: Saklama, sakındırma, yasaklama
takdim-i tehir: Gecikmiş takdim, sonraki söyleyiş
taklip: Tersine çevirme, döndürme
takyit: Kayıt ve şarta bağlanma
talak: Evliliğin sona ermesi, erkeğin karısını boşaması
talik: Güleryüzlü. Düzgün söz söyleyen
tamim: Genelge, sirküler
tamm-ül-aza: Tüm kısımları tamam
tamu: Cehennem
tanzifât: Belediyece yaptırılan temizlik işleri
tanzim: Sıraya koyma, sıralama
tarafeyn: Taraflar
tarassut: Bir şeyi çok dikkat ederek gözetleme
taravet: Körpelik, tazelik
tarik: Sabah yıldızı, zühre, venüs, yol
tarz-ı siyanet: Koruma şekli
tasallüf: Kibirlenmek, övünmek, söz atmak
tasdi etmek: Can sıkmak, baş ağrıtmak
tasgir: Küçültme, ufak duruma getirme
tasımına getirmek: Açıklık kazanma, aydınlanma
tavattun: Yerleşme, yurt edinme, yurtlanma

tavazzuh: Aydınlanma, açıklığa kavuşma
tavsif: Vasıflandırma, nitelendirme
tazallüm: Sızlanma, yanıp yıkılma, ağlaşma
taziz: Sevgi ile anma:
teadül: Birbirine denk olma, denkleşme, denklik
teavün: Yardımlaşma
tebahhur: Buharlaşma; deryalaşma; her şeyin derinine girme; bir ilimde derin uzmanlık kazanma:
tebeddül: Değişiklik
tebşir etmek: Muştulamak, müjdelemek
tecdid-i iman: İman esaslarını kalben tasdik ettiğini, dil ile de tekrar edip yenilemek
tecviz etmek: Yapılmasını uygun bulmak, izin vermek
tecziye: Cezalandırma
tedafüî: Savunma ile ilgili olan, savunmalık
tedehhüş: Dehşete düşme, korkma, yılma, ürperme
tediye etmek: Ödemek
tedvir: Çevirme, döndürme
teemmül: Düşünüp taşınma, etraflıca düşünme
teferruk: Dağılma, ayrılma
tefeyyüz etmek: Yükselmek, ilerlemek
teftişât: Teftişler
teganni: Şarkı söyleme
tehzil: Alaya alma
tekâmül: Gelişim
tekdir-âmiz: Azarlarcasına, kızar gibi
tekessür: Çoğalma, artma
teksif etmek: Yoğunlaştırmak, toplamak
telaki: Buluşma, kavuşma
telakki: Sayma, düşünme, anlayış
telezzüz: Tat ve zevk almak. Zevklenmek
telkih: Aşılama, aşı
telkinât: Telkinler, öğütler
temadi: Sürme, sürüp gitme, uzama
temeddün: Medenileşmek. şehirlileşmek
temellük: Kendine mal etme
temeshur: Maskaralık yapma
temessül: Benzeşme
temhit: Düzeltme, düzenleme
temin-i kıymet: Değerini gösterme
temin-i maişet: Geçimini sağlama
temrin: Tekrarlatarak alıştırma
tenakus: Azalma
tenasülî emraz: Bulaşıcı hastalıklar
tenebbüt etmek: Yerden çıkıp biten nebat gibi yetişmek
tenmiye: Artırma, işletme
tenvir: Işıklandırma, aydınlatma
terahhum: Merhamet etme, acıma
tereffu: Yükseliş, artış
terk-i teslihât: Silahları terk etme
teshil-i muamelât: İşleri kolaylaştırma
teshir: Ele geçirme, zapt etme
teshir etmek: Büyülemek
teskin-i hararet: Harareti giderme
teslim-i nefs: Kendini teslim etme
tesliyet: Avutma, teselli verme
tesmiye: Adlandırma, ad verme
tesviye etmek: Düz duruma getirmek, düzlemek
teşci: Cesaret verme, cesaretlendirme, yüreklendirme
teşeffi: Rahatlamak. Şifa bulmak
teşennüc: Buruşuk olma, buruşma
teşhir-i beden: Bedeni teşhir etme
teşri: Yasama

teşrih: Açma, şerh etme; bir ölüyü otopsi için kesip parçalara ayırma
tetebbuât: Araştırıp incelemeler
tetimmât: Tamamlayıcılar
tev'em: İkiz. Çift doğan çocuklar
tevahhuş: Ürkme, ürküntü
tevakki: Sakınma, korunma, çekinme
tevakkuf: Durma, duraklama, eğleşme
tevakkuf etmek: Durmak, eğleşmek, eğlenmek
tevbih: Paylama
tevcihât: Verilmiş rütbeler, işaret eden manalar
tevdi: Verme, bırakma
tevehhüm etmek: Kuruntuya düşmek
tevhit-i vücut: Vücut birliği
tevkil etmek: Birini vekil etmek
tevsi: Genişletme
tevzi etmek: Dağıtmak, üleştirmek
tezellül: Ziyadeleşme, artma, çoğalma
tezevvuk: Tat alma, zevk alma
tezyin etmek: Bezemek, süslemek, donamak
tilmiz: Öğrenci,talebe
tulû: Doğma, doğuş

ufkî: Ufka ait, ufukla ilgili
uhuvvet-i beşeriye: İnsanların kardeşliği
ulüvv-cenabâne: Büyüklük göstererek
usare: Özsu
usul-i tabh: Pişirme usulü
üful: Gurub, batış. Gözden kayboluş

varit: Olabileceği akla gelen
vasi: Bir yetimin veya akılca zayıf, hasta olan bir kimsenin malını idare eden kimse
vaz' etmek: Koymak
vâzı-ı kanun: Kanun koyan. Kanun hazırlayan
vazife-i cemiyet: Toplumsal vazife
vefk: Uygun olma, uygunluk
vehleten: İlk anda, birdenbire, ansızın
velut: Doğurgan
vesatet: Aracılık
volan: Direksiyon; dümen tekerleği
vüsat: Genişlik

zadegân: Aristokratlar; soylular sınıfı
zâhib: Giden, gidici. Bir zanna kapılan. Bir fikre uyan
zahmdâr: Yaralı, mecruh
zahrî: Arkaya ait, arka ile ilgili
zâir: Ziyaret eden, ziyaretçi
zâman: Bir ödemeyi veya zarar ziyanı karşılama sorumluluğunu üstlenme
zâmin: Bir şeyi tazmin eden
zâni: Zina yapan
zekâvet: Çabuk anlama ve kavrama, zeyreklik, zekâ
zeklenmek: Alay etmek, küçümsemek
zelle: Sürçme, sürçüp kayma
zem: Bir kimseyi kötüleme, yerme, yergi
zen-perest: Kadına düşkün
zevk-yâb: Lezzet alan, zevklenen
zımn: İç taraf
zıyâ: Kaybolma, yitme, kayıp, yitim
zifos: Yerden sıçrayan çamur
zu'm: Batıl zan. Şüphe. Yanlış zan
zünub: Günahlar. Kabahatlar, suçlar
zürrâ: Çiftçiler, tarımla uğraşanlar

Osmanlı'nın son dönemlerinde hız kazanan Batılılaşma süreci Türk edebiyatının da en önemli dönüm noktalarından biri olmuştur. Dağılmakta olan dinamikleriyle toplumun değişim ihtiyacından beslenen Batılılaşma çabası üst üste gelince tüm ahlak ve aile değerlerinin de zaman zaman trajikomik boyutlara varacak biçimde farklılaşması kaçınılmaz olacaktır. Bireyin de artık farklı bir biçimde ele alınıp sorgulanmaya başlandığı bu dönemin en önde gelen edebiyatçılarından biri hiç kuşkusuz ki Hüseyin Rahmi Gürpınar'dır. Türk toplumunun o dönemini bugün bize hâlâ renkli bir tablo gibi sunan yapıtlarıyla Gürpınar sadece bir edebiyat okurunu değil, bu toplumun sosyal gelişimine kafa yoran herkesi aydınlatmaya devam eden bir yazar.

Kokotlar Mektebi, bu usta yazarın en önemli yapıtlarından biri olarak dönemin değişen yargıları üzerine yapılan en güçlü hicivlerinden biri.

§ EVEREST